b
Bilgi

FANG FANG

WUHAN GÜNLÜĞÜ

WUHAN GÜNLÜĞÜ
FANG FANG

b

SERTİFİKA NO 15033
ISBN 978 - 975 - 22 - 0921 - 3
2020 06 Y 0105 7235

Birinci Basım
Haziran 2020

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cd., No: 46/A, Yenişehir 06420 / ANKARA
Tlf.: (0-312) 434 49 98/ 434 49 99/ 431 81 22 • Faks: (0-312) 431 77 58

BİLGİ DAĞITIM
Gülbahar Mh., Gülbağ Cd., No: 33, A-B Blok,
Mecidiyeköy 34387/ İSTANBUL
Tlf.: (0-212) 217 63 40 - 44 • (0-212) 522 52 01
Faks: (0-212) 217 63 45 • (0-212) 527 41 19

www.bilgiyayinevi.com.tr • info@bilgiyayinevi.com.tr

FANG FANG

WUHAN GÜNLÜĞÜ

KARANTİNADAKİ BİR ŞEHİRDEN MEKTUPLAR

İngilizceden Çeviren: SEZEN KİRAZ

BİLGİ YAYINEVİ

kapak: candan işcan
çeviri editörü: merve g. akgün
editör: biray üstüner

Orijinal Adı:
Wuhan Diary: Dispatches from a City Under Quarantine
Copyright © 2020 Fang Fang

Türkiye'de yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı
aracılığıyla Bilgi Yayınevi'ne aittir.

baskı: pelin ofset
(0-312) 395 25 80-81
sertifika no: 16157

Fang Fang, Çağdaş Çin edebiyatının en başarılı isimlerindendir. 1955 yılında Nanjing'de doğdu. Ailesinin, o iki yaşındayken Wuhan'a taşınmasının ardından orada büyüdü, hayatının çoğunu orada geçirdi. Mao Çin'inden Kültür Devrimi'ne kadar pek çok siyasi olaya şahit olan **Fang Fang**, Wuhan Üniversitesi'nin Çin Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yazdığı romanlar ve kısa hikâyeler büyük övgü topladı, Lu Xun Edebiyat Ödülü de dahil olmak üzere sayısız ödül kazandı. *Wuhan Günlüğü*, Türkçeye kazandırılan ilk eseridir. Yazar, halen Wuhan'da yaşamaktadır.

Sezen Kiraz, 1991 yılında Sivas'ta doğdu. Sivas Gültepe Anadolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra, lisans eğitimine Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümünde devam etti. Yine aynı üniversitenin Amerikan Kültürü ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimi aldı. *Martin Eden*, *Vahşetin Çağrısı*, *Deniz Kurdu*, *Frankenstein*, *Dorian Gray'in Portresi* gibi dünya edebiyatının önemli eserlerinin yanı sıra çeşitli makale ve deneme yazıları ile kurgu dışı kitaplar çevirdi. Halen İngilizceden Türkçeye çeviri yapmaya devam etmektedir.

Bilgi Yayınevi olarak Wuhan Günlüğü'nü yayımlamaya karar verdiğimizde Fang Fang, günlüğü yazmayı sürdürüyordu. Biz dünyada büyük ilgi çeken bu günlüğü bir an önce okurlarımıza ulaştırabilmek için yazarın onayıyla günlüğün 25 Ocaktan 5 Marta kadar olan bölümünü yayımlamaya karar verdik. Bu bölüm Wuhan'daki salgının en kritik dönemini kapsamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Türkçe Çeviriye Önsöz 9

Virüs İnsanlığın Ortak Düşmanıdır 13

Wuhan Günlüğü 23

İngilizceye Çevirenin Son Sözü 241

Açıklamalar: Wuhan Denilen Bu Yer 253

TÜRKÇE ÇEVİRİYE ÖNSÖZ

Sosyal medyayı aktif olarak kullanan ve dünyanın seyrini göz ucuyla da olsa takip eden her kullanıcı, ocak ayının ortasından itibaren Çin'de baş gösteren yeni ve bilinmeyen bir salgın hastalığa dair haberlere mukakkak rastlamıştır. Salgının başlangıç noktası olan Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'nın, sokak ortasında aniden yere yığılan insanların, Wuhan'a intikal ettiği söylenen askeri araçların ve dışarıdaki insanlar tarafından hastalığı bulaştırmamaları için kapıları ve pencereleri mühürlenerek evlerinde kendi kaderlerine terk edilen enfekte olmuş insanların videoları, içimizde yeni bir bilinmezin dehşetini doğururken, bir yandan da "internette görülen her şeye de inanmamak lazım" şüpheciliğiyle olanları çok da ciddiye almamamıza sebep oldu. Üstelik bütün bunlar bizim çok uzağımızda yaşanıyordu, dünyanın bir ucunda baş gösteren ve ne olduğu belli olmayan bir virüs, bizi nasıl etkileyebilirdi ki? Hem bir uzman grubu Wuhan'a gitmiş, virüsün "insandan insana bulaşmadığını" ve "tamamen kontrol edilebilir ve önlenebilir" olduğunu ilan etmişti. Bizim televizyonlarımızda da bunun mevsimlik gripten farklı olmadığı, diğer salgınlarla kıyaslanamayacağı, hem de doğduğumuz toprağın bize verdiği kimliğin, bu tür hastalıklara karşı "genlerimizde" bir kalkan görevi yarattığı yine "uzmanlar" tarafından ilan edilmemiş miydi?

Bu satırların yazıldığı sırada yeni koronavirüs, sonraki adıyla COVID-19 salgınının önce dokuz milyon Wuhanlının ve Çin halkının, ardından akıl almaz bir hızla dünya nüfusunun geri kalanının hayatını, yaşadığımız yüzyılda emsalini görmediğimiz bir şekilde temelinden sarsacak şekilde yayılmaya başlamasının üzerinden tam beş ay geçti. Geri dönüp baktığımızda salgının seyri ve nasıl sonuçlanabileceği konusunda bir perspektif edinebilmemiz henüz mümkün değil fakat insanlık olarak ortak hissiyatımız, aniden yuvarlandığımız bu bilinmezliğin ortasında karanlığı yoklayarak ilerleme hissinin verdiği çaresizlik olmalı. Birbirimizden zorunlu olarak hiç bu kadar uzak kalmamış, gündelik hayatımızın

böylesine bir felce uğradığına hiç şahit olmamıştık. Sosyal doğamız gereği acılarımızı da sevgilerimizi de paylaşmak için birbirimize ihtiyaç duyarken, sevdiklerimizi bir başımıza gömmek zorunda kalmamıştık. Bütün bunların sebebi ise ne yazık ki ufak bir virüs değil, aynı zamanda tüm dünya devletlerinin o virüse karşı önlem almakta geç kalması, halklarını yarı yolda bırakmış olmasıydı.

Salgının başlangıç noktası olan Wuhan'da, en başından itibaren her şeye tanık olan **Fang Fang**'in, Çin sosyal medya platformu olan Sina Weibo'da tanıklık ettiklerini ve kişisel görüşlerini paylaştığı gönderilerden oluşan *Wuhan Günlüğü*, yazar için kişisel bir kayıt oluşturma ve duygularını ifade etme aracı olmakla kalmamış, aynı zamanda tarihe düşülen bir not niteliği de taşımıştır. Yeni koronavirüsün yarattığı yıkımın istatistiksel boyutunun ötesine geçerek işin insani boyutunu, o rakamların ardındaki insanların hayatlarından kesitler vererek okurlarına tüm çıplaklığıyla aktarmıştır. Yazılmaya başladıktan kısa bir süre sonra internette büyük bir takipçi kitlesi toplayan *Wuhan Günlüğü*, aynı zamanda radikal görüşlülerin tepkisini de çekmiş, zaman zaman sosyal medya platformları tarafından sansürlenmiştir fakat **Fang Fang**, geri adım atmadan aldığı tüm tehditleri birer birer açıklayıp sözlerinin arkasında durduğunu her seferinde ifade etmiştir. Herkesin bilinmezliğin çaresizliği içinde kaybolduğu bu dönemde **Fang Fang**, Wuhan halkının sesi olmaktan hiç vazgeçmemiştir.

Günlüğün yazılmaya başlamasının üzerinden bir ay geçmişken, dünyanın geri kalanına nazaran daha geç Türkiye'ye ulaşan bu salgının ilk vakası ilan edilip salgın kontrol önlemleri alınmaya henüz başlamışken *Wuhan Günlüğü*'nün Türkçeye aktarılma serüveni başladı. Birbirinin aynısı günler, dört duvar arasında ardı ardına geçmeye ve bir şeylerin normalleşmeye başladığının haberinin verilmesini umarak bir yandan haberleri, sosyal medyada seslerini duyurmaya çalışan salgın kurbanlarının aktardıklarını takip ettiğim sırada, dünyanın diğer bir ucunda aynı şeyleri yaşayıp gören, aynı şeylere öfkelenen ve üzülen, aynı umut kırıntılarında teselli bulan bir yazarın cümlelerini onunla neredeyse eşza-

manlı olarak Türkçeye aktarmak benim için emsalsiz bir deneyim oldu. Bu eşzamanlılık hissi aynı zamanda Fang Fang'in sözlerinin ve duygularının yalnızca Çin'le sınırlı olmadığının, dünyanın geri kalanında evlerine kapanmış bekleyen kim varsa herkesten bir karşılık bulabilecek şeyler olduğunun da kanıtıdır.

Bugün Türkiye, yavaş yavaş normalleşme süreci için gerekli adımları atmaya başladı, henüz vaka sayılarında gözle görülür bir düşüş görülmese bile. Salgının bu noktadan sonra dünyada olduğu gibi kendi ülkemizde de nasıl seyredeceği konusu ise belirsizliğini korumakta. Fakat hepimiz şunu biliyoruz ki, bu salgın hiçbirimizi ayırmadan, hangi statüden, hangi inanıştan, hangi milliyetten olursak olalım, hepimizin ortak düşmanıdır. Onu nasıl yeneceğimiz ise bunun bilincine vararak ortak bir bilinçle hareket etmemize bağlıdır.

Bu salgın sürecinde en çok müteşekkir olmamız gerekenler, elbette yorulmak bilmeden çalışmaya devam eden, salgının ön saflarında mücadelelerini sürdüren, insanlığı korumak uğruna canları pahasına savaşan sağlık çalışanlarıdır. Ayrıca evlerine kapanma şansı olanlarımızın haricinde, her gün canını ortaya koyarak işine gidip gelmeye devam eden tüm hizmet sektörü çalışanları da takdirimizi hak ediyor. Onların hakkını ise yalnızca bu savaşta ihtiyaç duydukları tüm koruyucu sağlık ekipmanlarını ve gereken tüm desteği onlara sağlayarak verebiliriz. Bu çeviriyi, salgın sürecinde aramızdan koparılan tüm sağlık çalışanlarına, hizmet sektörü çalışanlarına ve salgının tüm kurbanlarına adıyorum.

Sezen Kiraz
Mayıs 2020, Ankara

Virüs İnsanlığın Ortak Düşmanıdır

I

İlk günlük kaydımı yazmak için Sina Weibo hesabıma girdiğimde ne peş peşe elli dokuz kayıt daha yazacağımı, ne de her gece ayakta kalıp bir sonraki bölümü bekleyen on milyon okurum olacağını hayal edebilirdim. Çok sayıda insan bana yalnızca günün kaydını okuduktan sonra uyuyabildiklerini söyledi. Ayrıca günlük kayıtlarımın derlemesinin bir kitap haline getirileceğini ve yurtdışında bu kadar çabuk yayımlanacağını da hayal edemezdim.

Günlüğümün son bölümünü tamamladıktan hemen sonra hükümet tesadüfen 8 Nisan 2020'de Wuhan şehrinin tekrar açılacağını ilan etti.

Wuhan toplam yetmiş altı gün boyunca kilit altında kaldı. 8 Nisan, aynı zamanda ABD'deki web sitelerinin *Wuhan Günlüğü*'nün İngilizce baskısı için ön satış bilgilerini girdiği tarih oldu.

Her şey bir rüya gibi görünüyordu; sanki tanrının eli sessizce her şeyi perde arkasından yönetiyordu.

II

20 Ocaktan itibaren Çin bulaşıcı hastalık uzmanı Dr. Zhong Nanshan, yeni koronavirüsün insandan insana bulaşma yoluyla yayıldığını açıkladı ve on dört sağlık çalışanının enfekte olduğu haberi ortaya çıktı, ilk tepkim şoka girmek olmuştu ancak bu daha sonra öfkeye dönüştü. Bu yeni bilgiler, daha önce gördüklerimiz ve duyduklarımızla tamamen çelişiyordu. Resmi medya kaynakları bize sürekli olarak bu virüsün "insanlar

arasında bulaşıcı olmadığını, kontrol edilebilir ve önlenebilir olduğunu" söylüyordu, bu sırada bunun aslında bir başka SARS olduğunu belirten başka dedikodular da dolaşıyordu.

Virüsün yaklaşık kuluçka süresinin on dört gün civarında olduğunu öğrendikten sonra enfekte olma riskimin olup olmadığını görmek için sakince önceki iki hafta kimlerle temas kurduğumun listesini yaptım. İşin korkutucu yanı, bu süre içinde hasta iş arkadaşlarımı ziyaret etmek için üç kere hastaneye gittiğimi fark etmemdi. Bu ziyaretlerden birinde maske takmıştım fakat ikisinde takmamıştım. 7 Ocakta bir arkadaşımın partisine katıldım ve sonrasında ailemle yemeğe çıktım. 16 Ocakta bir tamirci yeni bir ısıtıcı takmak için evime geldi. Ayın 19'unda yeğenim Singapur'dan Wuhan'a ziyarete gelmişti, bu yüzden büyük abim ve eşi, ortanca abim ve eşiyle birlikte hepimizi yemeğe çıkardı. Neyse ki o zamanlar SARS dedikoduları çoktan etrafta dolanıyordu, bu yüzden dışarı çıktığım her seferde yüz maskesi takmaya dikkat etmiştim.

Mesleğim ve normal programıma göre bu kadar kısa bir zaman diliminde bu kadar çok dışarı çıkmak aslında benim için alışıldık bir şey değil. Sanırım bu dönemde dışarı daha çok çıkmamın sebebi bunun Çin Yeni Yılı'nın hemen öncesinde insanların bolca parti verip kutlamalar için bir araya geldikleri bir dönem olmasıydı. Her şeyi hesapladıktan sonra bu dönemde kesin olarak enfekte olup olmadığımı söylemek çok zordu. Yapabileceğim tek şey iki haftalık süreçte geriye dönüp gün gün sayarak enfeksiyon riskini elemeyi denemekti. Bu dönemde oldukça moralim bozuktu.

Kızım 22 Ocakta, karantinanın ilan edilmesinden bir gece önce Japonya'dan döndü. O gece 22.00'de onu havaalanından almaya gittim. O saate kadar sokakta neredeyse hiç araç ya da yaya kalmamıştı. Havaalanına vardığımda dışarıda birilerinin kendisini almasını bekleyen neredeyse herkes maske takıyor-

du, sıkıcı bir hava vardı, herkes son derece stresli görünüyordu. Normalde orada gördüğünüz şamatadan, sohbetlerden ve gülüşmelerden eser yoktu. O birkaç gün Wuhan'da panik ve korku zirveye ulaşmıştı. Dışarı çıkmadan hemen önce bir arkadaşıma internetten bir mesaj gönderdim, ona aklıma düşen eski bir şiirden bir dizeyi söyledim: *"Yishui'den bir esinti gelirken ıslığını çalar rüzgâr."* Uçağı rötar yaptığı için kızım 23.00 olana kadar terminalden çıkmadı.

Eski eşim sonraki hafta kızımla yemeğe çıktı. Ardından, kızımı karşılamamdan sadece birkaç gün sonra eski eşim beni arayıp ciğerlerinde bir sorun olduğunu söyledi. Aniden teyakkuza geçtim; eğer o yeni koronavirüsle enfekte olduysa kızımın da enfekte olma olasılığı vardı. Kızıma bunu söyledim ve dışarı çıkmadan önce en az bir hafta evinde kendini karantinaya almasının daha iyi olacağına karar verdik. Bu, Çin Yeni Yılı'nı beraber geçiremeyeceğimiz anlamına geliyordu. Ona yiyecek bir şeyler götüreceğimi söyledim (yurtdışında tatilde olduğu için evinde taze yiyecek yoktu). İkimiz de arabada maske taktık ve kızım bana seyahatlerini anlatmaya genellikle hevesli olsa da yol boyunca Japonya hakkında neredeyse tek kelime etmedi. Eve gidene kadar ikimiz de sessizdik. Tüm şehre nüfuz eden endişe ve stres bize de arabada eşlik ediyordu.

Kızımı evine bıraktıktan sonra evime dönerken benzin almak için durmam gerekti. Gece 01.00 olana kadar eve varamadım. Varır varmaz bilgisayarımı açtım ve anında haberlerde karantinanın yakında uygulanacağını gördüm. Birkaç kişi şehrin kapatılmasını önerse de "Wuhan kadar büyük bir şehri kapatmayı nasıl başarabilirsiniz ki?" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Bu yüzden emir geldiğinde bunu hiç beklemiyordum. Karantina emri, yayılmakta olan bu bulaşıcı hastalığın çoktan son derece ciddi bir noktaya vardığını anlamamı da sağladı.

Ertesi gün maske ve gıda almak için dışarı çıktım. Sokaklar çok sessizdi. Wuhan'ın sokaklarını böylesine bomboş ve ıssız halde gördüğümü hiç sanmıyorum. Terk edilmiş sokakları görmek beni çok üzdü, kalbim bir başına kalmış caddeler kadar boştu sanki. Bu, ömrümde daha önce hiç yaşamadığım bir histi. Şehrimin kaderinin belirsizliği hissi, benim ya da aile üyelerimin enfekte olup olmadığı konusundaki belirsizlik hissi ve gelecek hakkındaki diğer tüm belirsizlikler... Hepsi beni tuhaf bir karmaşa ve endişe duygusu içinde bırakmıştı.

Sonraki iki gün boyunca maske aramak için tekrar tekrar dışarı çıktım fakat boş sokaklarda yalnızca sokağı süpüren birkaç temizlik işçisiyle karşılaştım. Dışarıda çok az yaya olduğu için sokaklar pek kirli değildi fakat deliler gibi süpürmeye devam ediyorlardı. Nedense bu sahne bana tuhaf bir teselli verip yüreğimi hafifletti.

Eve dönerken, bu virüsü ilk kez 31 Aralıkta duyduğumuza göre, sonraki yirmi günde insanların bu konuda nasıl bu kadar umursamaz davranabildiğini düşündüm durdum. 2003'teki SARS salgınından çoktan dersimizi almış olmalıydık. Bu "neden" sorusunu aynı zamanda çok sayıda insan da kendisine soruyordu. Neden?

Tamamen dürüst olmak gerekirse sebep kısmen çok umursamaz olmamızdı, ayrıca buna katkıda bulunan objektif hayati meseleler de vardı. Fakat daha da önemlisi hükümete fazla güveniyor olmamızdı. Hubei bölgesindeki hükümet liderlerinin insan hayatının tehlikede olduğu böylesine kritik bir olayda böyle gevşek ve sorumsuz bir tavır takınabileceklerinin imkânsız olduğuna inanıyorduk. Ayrıca milyonlarca insanın hayatını etkileyebilecek yeni bir tehdit karşısında "politik doğruculuk"larına ve eski çalışma yöntemlerine tutunmayacaklarına inanıyorduk. Ve gerçek bir tehdit mevcutken daha sağduyulu olacaklarına, daha iyi karar alma kabiliyeti göstereceklerine ina-

nıyorduk. Bu inanca dayanarak WeChat gruplarımdan birine şöyle bir mesaj bile gönderdim: "Hükümet asla bu kadar büyük bir şeyi saklamaya cesaret edemez." Fakat gerçekte, işlerin neye evrildiğini artık görmeye başlamışken, bu felaketin bir bölümünün insan hatasından kaynaklandığını biliyoruz.

Kötü haberi gizlerken iyi haberi bildirmek, insanların gerçeği söylemesini önlemek, halkın olayların gerçek doğasını anlamasını engellemek ve bireylerin hayatını küçümsemek gibi kökleşmiş alışılageldik davranışlar toplumumuza karşı büyük misillemelere, halkımızın tarifsiz yaralar almasına ve hatta bizzat o yetkililere karşı feci misillemelere yol açtı (bir grup üst düzey Hubei yetkilisi görevden alındı, ancak ek sorumluluk taşıması gereken diğerleri görevde kaldı); bütün bunlar, sayılamayacak kadar çok insanı etkiledi ve yeryüzünde yankılar yaratan bir şekilde Wuhan şehrinin yetmiş altı gün boyunca karantinaya alınmasına sebep oldu. Buna sebep olan kişiler sorumlu tutulana kadar kesinlikle savaşmamız gerekir.

III

20 Ocaktan itibaren, hızla karantina emrine girerken önümüzdeki üç gün boyunca Wuhan bir korku ve endişe bulutunun pençesine düşecekti. Bir salgının yayılmasını durdurmak için milyonlarca nüfusu olan bir şehri kapatmak, tarihte benzeri görülmemiş bir eylemdi. Karantina emrinin Wuhan'daki her vatandaşın hayatını etkileyeceği kesin olduğu için, bu kadar kısa zamanda alınacak oldukça zor bir karar olduğu da kesindi.

Yine de salgının yayılımını geciktirmek için Wuhan şehir yönetimi dişini sıkıp yapılması gereken zor seçimi yaptı. Bu ayrıca Wuhan'ın binlerce yıllık tarihinde benzeri olmayan bir karardı. Fakat buna salgın esnasında ne kadar değiştiğimiz perspektifinden bakılacak olursa, birkaç gün geç kalınmış olsa bile bu açıkça doğru karardı.

Karantina emrinin yürürlüğe girmesinden önceki üç gün ve kısıtlamaların uygulanmasından sonraki ilk iki günün toplamındaki beş günlük süre boyunca, Wuhan'daki insanların çoğu panik halindeydi. Sonsuza dek sürmüş gibi görünen beş korkunç gündü bu; bu arada virüs hızla kentin her tarafına yayılıyordu ve hükümet bile ne yapacağını bilmiyormuş gibi görünüyordu.

Çin Yeni Yılı'nın birinci günü olan 25 Ocakta insanlar sonunda biraz sakinleşmiş gibiydi. Haberlerde Çin'in üst düzey liderlerinin Wuhan'daki salgını yakından takip ettiği ve Şangay'dan gelen ilk tıp uzmanı ekibinin Wuhan'a vardığı söyleniyordu. Bu haberler Wuhan halkını biraz olsun avutmaya ve insanların sakinleşmesine yardımcı oldu. Bunun sebebi, Çin'de bir konu ulusal düzeye taşındığı zaman herkesin yapılacak ne varsa yaptığının cümle âlem tarafından bilinmesiydi. O günden sonra Wuhan'ın panikten deliye dönmüş ve kafası karışık halkı tüm korkularından kurtulabildi. Ben de günlüğümü yazmaya o gün başladım.

Ancak bu aynı zamanda gerçek acıların Wuhan'da başladığı zamandı; koronavirüsle enfekte olan insan sayısı Çin Yeni Yılı sırasında patladı. Yerel hastaneler yeni hastaların artışıyla baş edemediğinden, tüm sistem çöküşün eşiğine geldi. Bütün bunların yaşandığı Çin Yeni Yılı'nın bu dönemi tam olarak ailelerin normalde bayramı kutlamak için bir araya geldiği dönemdi; yılın bu zamanı genelde neşeyle doludur. Ama bunun yerine dünya donuverdi; sayısız insan koronavirüs ile enfekte oldu ve insanlar kendilerini rüzgârın ve yağmurun altında çaresiz bir şekilde tedavi arayarak şehrin dört bir yanını dolaşırken buldu. Karantina uygulandıktan sonra, şehirdeki tüm toplu taşıma yolları durduruldu ve Wuhan sakinlerinin çoğu kendi araçları olmadığından, onları kabul edebilecek bir yer bulmak için bir hastaneden diğerine yürümek zorunda kaldılar. Duru-

mun o zavallı hastalar için ne kadar zor olduğunu tarif etmek güçtür. Aynı zamanda bu dönemde yardım için yalvaran hastaların videoları internette ortaya çıkmaya başladı; hastaneye kabul edilmeyi umarak tüm gece hastane dışında sıra bekleyen insanların ve bitkinliğin eşiğindeki doktorların videoları da vardı. Çaresizce ağlayıp yardım isteyen bu hastalar karşısında hepimiz kendimizi tamamen çaresiz hissettik. Bunlar aynı zamanda benim için de en zor günlerdi. Yapabileceğim tek şey yazmaktı ve bu yüzden yazmaya devam ettim; bu benim psikolojik olarak tek rahatlama yolum oldu.

En zor dönemi atlattıktan sonra, Hubei ve Wuhan'daki birkaç üst düzey yönetici görevden alındı, Çin'in dört bir yanından on dokuz bölge, Hubei'ye yardım sağlamak için tıbbi yardım ekipleri gönderdi ve hasta akınını idare etmek için bir dizi geçici hastane inşa edildi. Sonunda, uygulanan yeni karantina prosedürleri, işin seyrinin mevcut trajik ve karmaşık durumdan tamamen uzaklaşmasına yardımcı oldu. Tüm hastalar dört gruba ayrıldı: Şiddetli semptomları olan hastalar, kesinleşmiş koronavirüs hastaları, şüpheli koronavirüs hastaları ve kesinleşmiş hastalarla yakın temasta olanlar. Şiddetli semptomları olanlar, koronavirüs hastalarının tedavisi için belirlenen ana hastanelere, hafif semptomları olan kesinleşmiş hastalar geçici hastanelere gönderildi ve tüm şüpheli vakalar karantinada tutulacakları yerel otellere yerleştirildi; yakın temas kuranlar da oteller ya da okul yurtları gibi tesislerde karantinaya alındı. Bütün bu yöntemler hızla uygulandı ve hızlı bir şekilde sonuç vermeye başladı. Hastane sistemine girdikten sonra, hafif vakaların büyük çoğunluğunda hızla iyileşme görüldü. Gün geçtikçe, Wuhan'da durumun iyileştiğine bizzat tanık olduk. Günlüğümde bunun yavaş yavaş gerçekleşmesini görebilirsiniz.

Karantinanın erken safhasında, dokuz milyon insanın günlük ihtiyaçlarını karşılama zorluğu, kendi içinde organi-

ze olup günlük ihtiyaçları sağlamak için internet hizmetlerini kullanarak toplu alışverişler yapan mahalle grupları tarafından halledildi. Daha sonra hükümet, tüm topluluklarda yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamaları için tüm memurlarını seferber etti. Wuhan'ın dokuz milyon sakini, hükümetin tüm talepleriyle işbirliği yapmak için hep birlikte çalıştı; onların kendilerine hâkim olmaları ve sabırları yardımıyla Wuhan bu virüsü kontrol altına aldı; kolektif fedakârlıkları için elimizden gelebilecek ne kadar takdir varsa hepsini hak ediyorlar. Karantinada tam yetmiş altı gün geçirmek insanlar için kolay değildir. Fakat hükümetin sonradan karantinaya harcadığı toplam enerji ve çeşitli diğer önlemler gerçekten de son derece etkin oldu.

Altmışıncı günlük kaydıma geldiğimde Wuhan'daki durum çoktan tamamen değişmişti. Ardından 8 Nisanda, kapatmanın yetmiş altıncı gününde, Wuhan resmen tekrar açıldı. Bu unutulmaz bir gündü ve karantina emrinin kaldırıldığı anda şehirde yaşlarla dolmayan göz kalmamıştı.

IV

Asla hayal edemeyeceğim şey tam da Wuhan'daki koronavirüs salgını sönümlenmeye başlamışken virüsün Avrupa'ya ve Amerika'ya yayılmasıydı. Çıplak gözle görülmeyen o ufak virüs damlacıkları çabucak dünyaya diz çöktürdü. Tüm dünya, hem doğuda hem batıda, koronavirüs sebebiyle korkunç işkenceler çekti.

Bu sırada iki tarafın politikacıları da, herkesin bu yolda yanlış adımlar attığı gerçeğiyle yüzleşmeden birbirlerini suçluyorlardı. Çin'in ilk baştaki gevşek tavrı ve Batı'nın koronavirüsle savaşta Çin'in deneyimine güvenmeyerek gösterdiği kibir ikisinde de sayısız hayatın kaybedilmesine, sayısız ailenin parçalanmasına ve tüm insanlığın ağır bir darbe almasına sebep oldu.

Batılı bir muhabir bana şöyle sormuştu: "Çin bu salgından nasıl bir ders çıkarmalıdır?" Benim cevabım ise şu oldu: "Koronavirüsün yayılması Çin'le sınırlı değildir, bu tüm dünyayı etkilemektedir. Yeni tip koronavirüs yalnızca Çin'e değil, tüm dünyaya bir ders vermiştir. Ders de şudur: İnsanlığın kendi kibrinde kaybolmaya devam etmesine müsaade edilmemelidir, kendimizi artık dünyanın merkezi olarak göremeyiz, artık yenilmez olduğumuza inanamayız ve artık virüs gibi en ufak şeylerin yıkıcı gücünü hafife alamayız."

Virüs insanlığın ortak düşmanıdır, bu tüm insanlık için bir derstir. Bu virüsü fethedip kendimizi onun pençesinden kurtarmamız için tek yol, tüm insanlığın işbirliği yapmasıdır.

V

Dört doktor arkadaşıma özellikle teşekkürlerimi sunmak isterim; günlüğümü yazdığım süre boyunca bana koronavirüs hakkında bilgilerini ve tıbbi birikimlerini sundular.

Üç abime yardımları ve sevgileri için teşekkürler; onlarla birlikte tüm aileme, bana her zaman destek verdikleri için teşekkür ederim. İnsanlar bana internetten saldırmaya başladığında kuzenlerimden biri, "Endişelenme, ailen daima arkanda olacak" demişti. Bir başka kuzenim sürekli benimle bilgiler paylaştı. Ve ailemin desteği bu yolculuk boyunca yüreğimi ısıttı.

Eski üniversite ve lise sınıf arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Onlar da bu süreçte destekleriyle beni ayakta tuttular. Bana salgın sırasında toplumumuzda yaşananlarla ilgili çeşitli bilgiler gönderdiler ve sendelediğim anlarda beni tekrar neşelendirenler onlar oldu. Bir de iş arkadaşlarım ve komşularım var, bu günlüğü yazma süreci boyunca günlük işlerde bana yardım ettikleri için onlara teşekkür ediyorum.

Son olarak, kitabı İngilizceye çeviren çevirmenim Michael Berry'ye teşekkür etmek istiyorum. Onun önerisi olmasaydı, bu kitabı yurtdışında yayımlamayı hiç düşünmezdim ve şüphesiz bu hiç bu kadar hızlı bir şekilde gerçekleşmezdi.

Bu kitap Wuhan halkına adanmıştır. Bu ayrıca şehrin en karanlık anında Wuhan'ın yardımına koşanların kitabıdır. Bu kitabın bütün gelirleri yüreğini bu şehir için tehlikeye atan insanlara yardım için bağışlanacaktır.

Fang Fang
13 Nisan 2020

WUHAN GÜNLÜĞÜ

25 Ocak 2020

Teknoloji bazen bulaşıcı bir virüs kadar kötücül olabilir.

Weibo hesabımdan herhangi bir şey gönderebilecek miyim, bilmiyorum. Sokaktaki insanları kaba bir dille taciz eden bir grup genç milliyetçiyi eleştirdikten sonra hesabımın kapatılmasının üzerinden çok geçmedi. (Halen görüşlerimin arkasındayım: Vatansever olmanın yanlış bir tarafı yok ancak bu, bir serseri gibi davranmanın bahanesi olmamalı. Her şey temel görgü kurallarında bitiyor!) Weibo'nun sahibi olan Sina şirketine şikâyette bulunmayı denedim ancak onlara ulaşmanın hiç yolu yok. Bu olaydan sonra Sina beni öyle hayal kırıklığına uğrattı ki Weibo'yu kullanmayı tamamen bırakmaya karar verdim.

Fakat o sıralar Wuhan şehrinin başına böylesine ciddi bir şey geleceğini hayal bile etmemiştim. Yaşanan şey, Wuhan'ın tüm ülkenin odağına oturmasına, şehrin kapatılmasına, Wuhan halkının önyargılara maruz kalmasına ve benim bu şehirde karantinada bulunmama sebep oldu. Hükümet bugün bir emir daha yayımladı: Bu gece, gece yarısından itibaren tüm motorlu araçların Wuhan şehir merkezinde faaliyet göstermesi yasaklanacak. Benim yaşadığım yer de tam olarak burası. Pek çok insan nasıl olduğumu sormak için bana mesajlar gönderiyor; herkes oldukça endişeli ve en içten dileklerini iletiyorlar. Şehirde karantina altında olan bizler için bu içten mesajlar çok anlam ifade ediyor. Daha şimdi edebiyat dergisi *Harvest*'ın bir editörü olan Cheng Yongxin'den, "Wuhan Günlüğü" ya da "Karantina Altındaki Şehirden Notlar" adını verebileceğimiz bir yazı dizisine başlamamı öneren bir mesaj aldım. Aklıma ilk gelen şey

Weibo hesabımın hâlâ aktif olup olmadığı ve gönderi oluşturup oluşturamayacağımdı; belki de gerçekten neler olduğunu yazmaya başlamalıyım. Bu, insanların Wuhan'da gerçekte neler olup bittiğini anlamasını sağlayabilir.

Ancak bu gönderi paylaşılabilecek mi emin değilim. Bu gönderiyi internette görebilen herhangi bir arkadaşım varsa lütfen yorum yapsın ki paylaşıldığını bileyim. Weibo'nun aslında diğer kullanıcılar için görünmez olan bir gönderiyi başarıyla paylaştığına inandıran bir özelliği var. Bu programlama hilesini öğrendikten sonra teknolojinin bazen bulaşıcı bir virüs kadar kötücül olabileceğini fark ettim.

Bakalım, bu gönderi yüklenebilecek mi?

26 Ocak 2020

Hubei'deki devlet memurlarından gördüğünüz şeyi Çin'deki tüm devlet kadrolarından bekleyebilirsiniz.

İlgi ve destekleri için herkese teşekkür ederim. Çoğu insan çoktan o ilk baştaki korku, çaresizlik ve endişe halinden sıyrılmış olsa da Wuhan halkı halen salgının kritik bir aşamasında bulunuyor. Birkaç gün öncekinden daha sakin ve daha huzurlu olsak da halen herkesin tesellisine ve yüreklendirici sözlerine ihtiyacımız var. Bir süredir Wuhan'daki herkes sanki felç geçirmiş gibiydi, korkuyorlardı ve ne yapacaklarını bilemiyorlardı; fakat bugün insanlar bu halden sıyrılıyormuş gibi görünüyor. Aslında 31 Kasımdan beri yaşadığım duygu döngüsünü, yüksek teyakkuz durumundan şu anda içinde bulunduğum daha sakin psikolojik duruma kadar anlatmak istiyordum fakat yazmaya başlar başlamaz böylesinin çok uzun olacağını fark ettim. Bu yüzden de bunu anlatmak yerine yaşananların duygusal olarak

bana ne yaşattığına odaklanacak, yavaş yavaş bu "Wuhan Günlüğü"ne başlayacağım.

Dün Çin Yeni Yılı'nın ikinci günüydü; hava hâlâ soğuk, rüzgârlı ve yağmurlu. Birkaç güzel haber olsa da çok fazla kötü haber de var. İyi haber şu ki devlet virüsle mücadeleye, giderek daha fazla destek veriyor; buradaki mücadeleye katılmak için daha fazla tıp personeli Wuhan'a hücum ediyor vs. Bütün bunlar Wuhan halkını biraz olsun rahatlatıyor. Fakat bütün bunları zaten bildiğinize eminim.

Bana gelecek olursak, şimdilik tek iyi haber hiçbir akrabamın enfekte olmaması. Ortanca abim salgının merkezinin çok yakınında yaşıyor; evi Huanan Deniz Ürünleri Pazarı ve Wuhan Merkez Hastanesi'nin hemen yanında. Abimin sağlığı pek yerinde değil; salgından önce bile sık sık hastaneye gidip gelirdi, bu yüzden hem onun hem de eşinin durumunun iyi olmasına şükran duyuyorum. Abim çoktan kendilerine bir hafta yetecek kadar taze gıda ve sebze depolamış, evinden çıkmayı da düşünmüyor. Diğer abim ve ailesiyle birlikte, kızım ve ben de nehrin karşısındaki Wuchang'da yaşıyoruz. Burada risk daha az gibi görünüyor, hepimiz iyi durumdayız. Tüm gün evde kapalı kalsak da canımız pek sıkılmıyor. Sanırım hepimiz zaten evimize düşkündük. Ailemizde yalnızca şehir dışından abimi ziyarete gelen yeğenim ve oğlu endişeliymiş gibi görünüyor. Ayın 23'ünde hızlı trenle Wuhan'dan ayrılıp Guangzhou'da ailenin geri kalanıyla bir araya gelmeleri gerekiyordu. (Oraya gitseler bile Guangzhou'da daha iyi bir durumda olurlar mıydı, emin değilim.) Ancak gidecekleri gün kapatma başladı ve buradan ayrılamadılar. Karantinanın ne kadar süreceği belli değil, şu an halen Çin Yeni Yılı tatilinin ortasındayız fakat bu durum, iş ve okul hayatını etkilemeye başladığında işler karmaşık bir hal alabilir. Hem yeğenim hem de oğlu Singapur pasaportuna sahip oldukları için dün Singapur hükümetinden onları Singa-

pur'a götürmek için hazırlıklar yapıldığına dair bir uyarı aldılar. (Wuhan'da çok sayıda Çin asıllı Singapurlunun yaşadığından şüpheleniyorum.) Singapur'a döndükleri zaman on dört gün boyunca karantinada kalmaları gerekecek. Karantina uyguluyor olmaları iyiye işaret ve içimize biraz olsun su serpiyor. Ayrıca eski eşimden oldukça iyi haberler aldım; Şanghay'da hastaneye yatırılmıştı, göğüs röntgeni ciğerlerinde bazı lekeler olduğunu göstermişti ancak dün ciddi bir şey olmadığını ve yalnızca soğuk algınlığı geçirdiğini söylediler. Yeni koronavirüsle enfekte olmamış ve bugün hastaneden taburcu edilecek. Bu aynı zamanda, yakın zamanda beraber yemeğe çıktığı kızımızın da kendi odasına kapalı kalmasının gerekmediği anlamına geliyor. (Birkaç gün önce sağanak yağmur altında arabayla ona yemek bile götürmüştüm!) Umarım yarın bunun gibi daha pek çok iyi haber gelir! Şehrin kapatılmasına ve evde kapalı kalmamıza rağmen böyle ufak tefek iyi haberler bizi neşelendirmeye yardımcı oluyor.

Fakat kötü haberler gelmeye devam ediyor. Kızım dün bana arkadaşlarından birinin babasının virüse yakalandığını söyledi (adam aynı zamanda karaciğer kanseriymiş), adamı hastaneye götürmüşler fakat onu tedavi edebilecek kimse yokmuş ve üç saat sonra hayatını kaybetmiş. Bu olay önceki iki günde yaşanmış olmalı, telefonda konuştukları sırada kızımın arkadaşı halen çok duygusalmış. Dün gece iş arkadaşım Xiao Li, içinde yaşadığım Bölgesel Edebiyat ve Sanat Federasyonu'nun sitesinden iki kişinin enfekte olduğunu söylemek için aradı. İkisi de aynı ailedenmiş ve otuzlu yaşlarındalarmış. Xiao Li bana dikkatli olmamı söyledi. Enfekte olan çiftin evi muhtemelen benim yaşadığım yerden yalnızca üç yüz metre uzaklıkta. Bununla beraber benim yaşadığım binanın girişi ve bahçesi onlarınkinden ayrı, bu yüzden pek endişeli değilim. Yine de eminim ki aynı binadaki komşular endişelenmeye başlamıştır. Bugün iş arka-

daşım tekrar aradı ve bana ikisinin de koronavirüsü hafif geçirdiklerini, bu yüzden yalnızca kendilerini evde karantinaya alıp tedavi ettiklerini söyledi. Genel olarak genç insanların bünyesi daha güçlü olduğu ve hastalıkları hafif atlattıkları için o çiftin de hızlıca toparlanması mümkün. Umarım çabucak iyileşirler.

Dün Hubei'de koronavirüs hakkında yapılan basın toplantısı internette çok konuşuldu. İnternetteki pek çok insan hükümet görevlilerini ciddi bir şekilde eleştirdi. Üç hükümet temsilcisi de çok bitkin ve üzgün görünüyordu, sunum sırasında da hata yapıp durdular ama bu şeyler, durumun onlar için ne kadar karmakarışık olduğunu gösteriyor. Aslında onlar için biraz üzüldüm. Eminim ailelerinden birileri burada, Wuhan'da yaşıyordur; yaşananların sorumluluğunu üstlenmeye çalıştıklarında ise söylediklerinde gerçekten samimi olduklarını hissettim. Fakat işler nasıl bu noktaya geldi? Geriye dönüp olanları kendi kafamda tekrarladıktan sonra her şey çok net görünüyor. Salgının ilk aşamalarında Wuhan'daki yetkililer virüsü yeterince ciddiye almadılar. Karantinanın uygulanmasından önce de sonra da o yetkililer yaşananlarla nasıl baş edeceklerini bilmiyorlardı, bu da halkın büyük ölçüde paniğe kapılmasına sebep oldu ve Wuhan'daki pek çok insana gerçekten zarar verdi. Durumun bütün bu yönlerini detaylı bir şekilde yazmayı planlıyorum. Fakat şimdilik sadece şunu söyleyebilirim; Hubei'deki hükümet görevlilerinde gördüğünüz şeyi Çin'deki tüm hükümet kadrolarından bekleyebilirsiniz, hepsi de temelde aynı düzeydedir. Herhangi bir şekilde diğer Çin yetkililerinden daha kötü değiller, yalnızca daha kötü bir durumla uğraşıyorlar. Çin'deki yetkililer daima işlerini yazılı direktiflere göre yönetir, ellerinden yazılarını aldığınız an gemiyi nasıl idare edecekleri konusunda tamamen yollarını kaybederler. Bu salgın Çin'in başka bir bölgesinde yaşansaydı eminim o yetkililerin gösterdiği performans da burada gördüğümüzden pek farklı olmazdı. Bürokrasi

dünyasının doğal rekabet sürecini geçiştirmesi bir felakete sebep olur, insanların gerçekleri söylemesine ve medyanın gerçek haberler yapmasına engel olmak felakete sebep olur ve şimdi bizler, birer birer o felaketin meyvelerini tadıyoruz. Wuhan daima her şeyde birinci olmak için rekabet ederdi, şimdi ise bu ıstırabı çekmekte birinci oldu.

27 Ocak 2020

Yeterince maskemiz yok.

Bir kez daha Wuhan'da yaşananlara, Wuhan sakinlerine, ilgilerini ve desteklerini sunan herkese teşekkür etmek istiyorum.

Çoğu insan bir süredir büyük meseleden dolayı pek de endişe duymuyor, zaten bu sorunlar için endişelenip durmanın ne faydası var? Enfekte olmayan pek çok insan olumlu düşünmeye çalışıyor.

Vatandaşlar şu anda daha çok maske yetersizliğinden dolayı endişeli. Bugün internette, maske almak için eczaneye gittiğinde fiyatların maske başına 30 yuana[1] yükseldiğini gören Şangaylı bir adamla ilgili bir video haber izledim. Adam fiyat artışı yüzünden o kadar öfkelenmiş ki kendini kaybedip çalışanlara bağırmaya başlamış, bütün olup bitenleri de telefonuyla kaydetmiş. Sonunda yine de birkaç maske almış ancak müşterilerine nasıl fahiş fiyatlarla satış yaptıklarını kanıtlayabilmek için eczaneden fiş vermelerini istemiş. Bunu yapmak benim aklıma bile gelmezdi, cesaretine gerçekten hayran kaldım doğrusu.

1) yuan: Çin para birimi. (e.n.)

Bu tek kullanımlık maskeler hayli savurganca kullanılıyor ve insanlar onları çabucak bitiriyor. Tıp profesyonellerine göre virüsün yayılmasını engellemede yalnızca N95 maskeleri etkili. Fakat aslında o tür maskeleri bulmak imkânsız. İnternetten satılanların hepsinin stokları tükenmiş. Abilerimden birinin şansı yaver gitmiş; komşularının bir akrabası, onlara bin adet N95 maske göndermiş! (Çok sayıda akrabaları olmalı!) Abimin ailesine de on maske vermişler. "Görüyorsun ya, dünyada hâlâ iyi kalpli insanlar var" dedi kardeşim bana. Fakat büyük abim o kadar şanslı değilmiş, bir tane bile N95 maske bulamamışlar. Ellerinde yalnızca yeğenimin getirdiği tek kullanımlık maskelerden birkaç tane varmış. Yine de, kaynaklar sınırlıysa insan ne yapabilir ki? Tek seçenekleri tekrar kullanmadan önce maskeleri yıkayıp sıcak ütüyle dezenfekte etmek. Durum aslında biraz acınası. (Bu arada yeğenim halen Singapur vatandaşlarının Wuhan'dan ne zaman tahliye edileceklerine dair bir bilgi almadıklarını Weibo'dan duyurmamı istedi.)

Benim durumum öncekiyle aynı. Geçen ayın 18'inde hastanede yatan bir hastayı ziyaret etmem gerekiyordu, oraya gitmemin tek yolu da maske takmaktı. Fakat elimde tek bir maske yoktu. Derken eski sınıf arkadaşım Xu Minzeng'in, kasım ortasında Chengdu'yu ziyaret ettiğim zaman oradaki hava kirliliğinden korunmam için bana verdiği maskeyi hatırladım. Wuhan'daki hava muhtemelen Chengdu'dakinden daha iyi değildi, ben de kirli havayı solumaya çoktan alıştığım için maskeyi kullanmamıştım. Onun sayesinde bu sorunu çözdüm. Üstelik maske bir N95 maskesiymiş! O maskeyi hastanede, havaalanında, hatta maske almaya gittiğimde bile kullandım! Günlerce kullandım aynı maskeyi. Başka şansım yoktu.

Evde benden başka on altı yaşındaki köpeğim de var. 22'sinin öğleden sonrasında aniden köpek mamasının bittiğini fark ettim. Derhal sipariş vermek için evcil hayvan dükkânını ara-

dım, dışarı çıkmışken de birkaç maske almaya karar verdim. Dongting yolundaki eczaneye girdim, stoklarında birkaç N95 maskesi vardı fakat tanesini 35 yuana satıyorlardı (Şangay'daki dükkândan beş yuan daha pahalıydı!) Yirmi beş maskelik bir kutu ise 875 yuana satılıyordu. Onlara böyle bir zamanda nasıl müşterilerini dolandırabilecek kadar taş kalpli olabildiklerini sordum. Dükkân sahibi tedarikçileri fiyatlara zam yaptığı için kendilerinin de zam yapmaktan başka çarelerinin olmadığını söyledi. Ancak maske gerekliydi, ben de duruma boyun eğip şişirilmiş fiyatına rağmen birkaç tane almaya hazırdım. Dört tane maske almak üzereydim ki tüm maskelerin ayrı ayrı paketlenmeden koca bir kutuda geldiğini ve satıcının maskeleri kutudan çıplak elle aldığını görünce satın almaktan vazgeçtim. Hijyenik olmayan bir maske takmaktansa hiç maske takmamak daha iyidir.

Çin Yeni Yılı'nın arifesinde tekrar dışarı çıkıp maske almayı denedim ama tüm eczaneler kapalıydı. Yalnızca birkaç küçük işletme hâlâ açıktı. Dükkânlardan birinde N95 maskeleri buldum; bunlar her biri ayrı ayrı paketlenmiş, gri renkli Yimeng Mountain marka maskelerdi. Tanesi 10 yuandı. Dört tane aldım. Ancak o zaman içim rahatladı. Abim ve ailesinin elinde hiç maske olmadığını duyduğum için iki tanesini onlara ayırmaya karar verdim. Ertesi gün gidip maskeleri götürecektim ki abim beni aradı ve dışarı çıkma riskini almamamı söyledi. Hepimizin evlerimizde mahsur kalması ve dışarı çıkmaması iyi bir şey, böylece acilen maske bulma ihtiyacı duymuyoruz.

Daha şimdi WeChat'te bir arkadaşımla mesajlaşıyordum; herkes koruyucu maske eksikliğinin en acil mesele olduğunu konuşuyor. Ne de olsa hepimizin arada sırada gıda ve ihtiyaç alışverişi için evlerimizden çıkması gerekiyor. İş arkadaşlarımdan birine arkadaşı birkaç maske göndermiş ancak paket eline hiç ulaşmamış. Başkaları ise güvenilmez satıcılardan maske

almak zorunda kalmış. İnternette ayrıca kullanılmış maskeleri "yenileyerek" satan insanlardan da bahsediyorlar ancak kimse bu maskeleri kullanmaya cesaret edemiyor. Tanıdığım çoğu insanın elinde son bir ya da iki maske kalmış, bu yüzden birbirimizi maskeleri idareli kullanmak için teşvik ediyoruz. İzlediğim komedi skeci çok doğruydu: Koruyucu maskeler gerçekten de domuz yerine Çin Yeni Yılı'nın en değerli nesnesi oldu.

Maske bulamayanların yalnızca abim, iş arkadaşım ve ben olmadığımıza eminim. Wuhan'da hiç maskesi olmayan pek çok insan olmalı. Fakat ortada bir malzeme kıtlığı olmadığına da eminim, daha çok maskeleri insanlara ulaştırmakta problem yaşanıyor. Şu anda o hızlı teslimat şirketlerinin işe devam etmesini ve Wuhan'a malzeme teslimatını hızlandırmalarını umuyorum, bu zorlu zamanları atlatmak için yardıma ihtiyacımız var.

28 Ocak 2020

Virüs, sıradan insanlarla yüksek kademeden liderler arasında ayrım yapmaz.

Yağmur sonunda dindi, hava dünden beri daha iyi. Bugün biraz güneş bile açtı. Gökyüzü berrak, bu genelde insanı neşelendirse de bu kadar uzun süre evde kapalı kalınca insanın moralini daha da bozuyor. Kapatmanın başlamasından beri neredeyse altı gün oldu. Geçen beş gün boyunca insanlar, birbirleriyle gerçek sohbetler yapmaya daha çok fırsat bulmuş olabilir ama muhtemelen gerçek tartışmalar yapmak için de bolca fırsatları oldu. Çoğu aile, özellikle de küçük evlerde yaşayanlar, bir arada hiç bu kadar vakit geçirmemiş olabilir. Çoğu yetişkin bu kadar uzun süre içeride kalmaya dayanabilir ama küçük çocuklar dört duvara sığamıyor, bu onlar için bir işkence gibi.

Wuhan halkının nasıl teselli edilebileceği konusunda özel önerileri olan psikologlar var mıdır, emin değilim. Fakat ne olursa olsun dişimizi sıkıp bu on dört günlük izolasyon sürecini atlatmalıyız. Önümüzdeki iki gün içinde virüs salgınında zirve noktasına ulaşılacağını söyleyip duruyorlar. Bir doktorun insanlara devamlı, "Evde yiyecek bir şeyiniz varsa evde kalın! Sakın dışarı çıkmayın!" dediğini duydum. Peki o halde, sanırım doktorun emirlerini dinlesem iyi olur.

Bugün yine hem iyi hem kötü haberler aldım. Dün, şimdilerde Çin Haber Ajansı'nın baş editörü olan eski okul arkadaşım Xia Chunping benimle WeChat üzerinden bir röportaj yaptı ve bugün hikâyesi için birkaç fotoğraf çekmek üzere fotoğrafçısıyla birlikte evime geldi. Büyük sürpriz ise bana yirmi tane N95 maske getirmesiydi! Sanki kış günü bir çuval kömür hediye almış gibiydim, sevinçten havalara uçtum. Edebiyat ve Sanat Federasyonu binasının girişinin dışında oturmuş konuşurken bir diğer eski sınıf arkadaşımız olan Old Geng'e rastladık, o da pirinç almak için markete çıkmış, evine dönüyormuş. Old Geng şüpheli bakışlarla bizi inceledi. Neredeyse o keskin Henan aksanıyla bize, "Hey! Siz de kimsiniz? Binanın önünde neden böyle duruyorsunuz?" diye bağıracağını sandım. Yüzündeki o ifadeyi görür görmez hemen ona seslendim ve gözlerindeki bakış anında yumuşadı. Old Geng hayli sıcakkanlı ve nazik bir hale büründü. Ortak sohbet gruplarımızdan birinde sık sık iletişime geçsek de birbirimizi çok uzun zamandır görmemişiz gibi davranmıştı. Xia Chungping üniversitede tarih okuyordu, o zamanlar Çin edebiyatı bölümünde ve tarih bölümünde okuyan tüm öğrenciler aynı yurtta kalıyordu. Bu yüzden ikisini tanıştırdığım zaman birbirlerine hemen ısındılar. Old Geng ile hem Wuhan'da hem Hainan'da aynı sitede yaşıyorduk. Fakat bu sene ikimiz de aynı duruma düştük; ikimiz de Hainan'a gidemedik, onun yerine burada, karantinanın ortasında bu yurt

benzeri apartmanlarda kapalı kaldık. Old Geng bana sekizinci binadaki iki hastanın da hastaneye yatırıldığını söyledi. Anlaşılan onlar gidince bütün komşular rahat bir nefes almış. Eminim o çiftin evde kendilerini izole etmesindense profesyonel tıbbi yardım almaları daha iyi olur. Ama yine de çabucak iyileşmeleri için dua ediyorum.

Xia Chunping'i yolcu ettim, tam evime dönüyordum ki eski arkadaşım Xiao Yuan çıkageldi. Xiao Yuan *Lushan'ın Köşkleri* ve *Hankou'nun Yabancı İmtiyazları* gibi ilk kitaplarımın bazılarının editörlüğünü yapmıştı; maske yetersizliğinden bahseden gönderimi okumuş ve üç paket maskeyi kapıma kadar getirmiş! Öyle duygulandım ki... Güvenebileceğiniz arkadaşlarınızın olması iyi bir şey. Kendimi aniden maske bolluğu içinde buluverdim. Onları dün maske eksikliğinden yakınan iş arkadaşımla paylaşacağım. Az önce maskeleri almak için kapıma geldi, gelirken de bana taze sebzeler getirmiş. Gerçekten de bu zorlu zamanları atlatmak için işbirliği yapan ufak bir topluluk olduğumuzu hissediyorum. İş arkadaşım aynı çatı altında üç nesille birlikte yaşıyor, bu yüzden sağlığı yerinde olmayan kayınvalidesiyle kayınpederine ve küçük çocuklarına bakmak zorunda. Karnı doyurulacak çok kişi olduğu için de sebze almak için her gün dışarı çıkması gerekiyor. Arkadaşım 80'li yıllarda doğmuş, eminim ki bu o ve onun neslinden insanlar için kolay değildir. Üstelik hâlâ çalışması gerekiyor. İnternette bir sohbette derginin sonraki sayısı için metinleri gönderip göndermemeleri gerektiğini tartıştığını görmüştüm. Eminim ki Wuhan'da onun gibi çalışkan insanlar oldukça hayatın karşımıza çıkardığı her şeyi atlatabiliriz.

Ama yine de her yerden kötü haberler geliyor. Birkaç gün önce Baibuting'de kırk bin kişinin piknik benzeri bir etkinlik için bir araya geldiğini gördüğümde derhal arkadaş grubuma bunu eleştiren bir mesaj gönderdim. Oldukça sert sözler kul-

landım. Hatta böyle bir zamanda bu kadar kalabalık bir etkinlik yapılmasının "bir suç sayılması gerektiğini" bile söyledim. Bunları ayın 20'sinde söylemiştim ancak ayın 21'inde bölgesel hükümetin gidip de şarkılı danslı devasa bir konser vereceğini düşünemezdim. İnsanların sağduyusuna ne oldu? Eminim virüs bile içinden *"Vay be, siz insanlar beni gerçekten hafife alıyorsunuz"* diyordur. Bu konuda daha fazla şey söylemek istemiyorum. Bugünün kötü haberlerinin geldiği yer ise kesinleşen birkaç yeni koronavirüs vakasının olduğu Baibuting'den başkası değildi. Bu yeni bilginin doğruluğunu henüz teyit etmesem de içgüdülerim bana kaynağımın yalan söylemek için bir sebebi olmadığını söylüyor. Sadece bir düşünün; kırk bin kişiyi kapalı bir alana koyarsanız insanların enfekte *olmamasını* bekleyebilir misiniz? Bazı uzmanlar bu tip Wuhan gribinden ölenlerin sayısının çok yüksek olmadığını söylüyor; ben de dahil olmak üzere hep birlikte buna inanmak istiyoruz. Yine de gelen diğer haberlerin bazıları oldukça endişe verici. Ayın 10'u ile 20'si arasında düzenlenen hükümet toplantılarına katılan tüm yetkililer, lütfen dikkatli olun çünkü virüs sıradan insanlarla yüksek mevkilerdeki liderler arasında ayrım yapmaz.

Yazmaya devam ederken, Vali Zhou Xianwang'in şapkasından biraz bahsetmek istiyorum. İki gündür internette herkes şapkası yüzünden onunla alay edip duruyor.[2] Normalde ben de buna çok gülerdim ama şu anda Vali Zhou, bu salgına karşı savaşmak için Wuhanlı yetkililerden oluşan bir orduyu yönetmeye çalışarak şehrin bir ucundan diğerine koşturuyor, bitkinliğini ve gerginliğini yüzünden okuyabilirsiniz. Ortalık sakinleştikten sonra başına geleceklerin farkına vardığından

2) Çin Başbakanı Li Keqiang, olayın yaşandığı yerde incelemelerde bulunmak için 27 Ocak 2020'de Wuhan'ı ziyaret etti. Ziyareti sırasında Wuhan Valisi Zhou Xiangwang, başbakanın halka hitap etmesinden hemen önce çabucak şapkasını çıkarıp usulca asistanlarından birine uzattı. Vali Zhou'nun "kaybolan şapka performansı" olarak tanımlanan videolar Çin'in internet ortamında popüler oldu.

bile şüpheleniyorum. Böyle zamanlarda insanlar genelde karmakarışık bir suçluluk, hatayı kendinde bulma, huzursuzluk ve iş işten geçmiş olsa bile daha çok şey yapmaları gerektiği duygusu hisseder. Eminim Vali Zhou da bütün bu karmaşık duyguları yaşıyordur. Yine de o bizim yerel yönetimimizi idare eden adam ve kendini toplayıp yüzleşmek zorunda olduğumuz zorlu görevlere odaklanması gerekiyor. Her şeye rağmen o da sıradan bir insan. Vali Zhou'nun disiplinli ve pragmatik bir adam olduğundan bahsedildiğini işitmiştim; genel olarak insanlar onun hakkında iyi bir izlenime sahip. Batı Hubei'de göreve başlayıp bürokratik merdiveni basamak basamak tırmanmış. Muhtemelen ömründe bu ölçekte bir şeyle karşılaşmamıştır. Bütün bunlar bana belki de "şapka olayı"na daha anlayışlı bir bakış açısıyla yaklaşmamız gerektiğini düşündürüyor. Belki de çok basit bir şekilde dışarıda hava soğuk olduğu için şapka takmak istedi ama başkanın şapka takmadığını görünce heyecanlandı. Ne de olsa o Başbakan Li Keqiang'dan yaşça daha genç, belki de kendisi şapka takarken başbakanın şapka takmamasının saygısızlık olarak yorumlanacağını düşünmüştür. Belki de bu yüzden aniden şapkasını çıkarıp asistanına verdi. Belki de olaya bu açıdan bakmamız daha iyi olur.

Her neyse, bugünlük yazacaklarım bu kadar.

29 Ocak 2020

İnsanın kendine dikkat etmesi mücadeleye katkıda bulunmanın bir yoludur.

Bugün her şeyi bir kenara bırakıp öğlene kadar uyudum. (Aslında bu kadar uyumak benim için yeni bir şey değil ama normal zamanlarda kendimi çok tembel olmakla suçluyorum. Fakat bugünlerde Wuhan'daki herkes diyor ki: *"Toprağı sürdü-*

ğümüz o güneşli günlerde gece iyice dinlenmek zor! Sabahı uyuyarak geçiriyoruz; öğleni uyuyarak geçiriyoruz."[3] Herkes böyle uyurken her şeyi bir kenara bırakmamak zor!)

Halen yatakta uzanarak telefonuma gelen mesajlara bakınıyordum ki doktor arkadaşlarımdan birinin gönderdiği şu mesajı gördüm: "Kendine dikkat et ve ne olursa olsun dışarı çıkma! Dışarı çıkma! Dışarı çıkma!" "Dışarı çıkma!" sözünü defalarca vurguladığını görür görmez paniğe kapıldım ve bunun, salgının zirve yaptığı anlamına geldiğini idrak ettim. Derhal, birkaç hazır yemek kutusu almak için mahallenin süpermarketine gitmek üzere olan kızımı arayıp dışarı çıkmamasını söyledim. "Evde beyaz pirinçten başka yiyecek bir şey kalmadıysa bile dışarı çıkma." Çin Yeni Yılı'nın ilk gününde şehir merkezinin trafiğe kapatılacağını ilk duyduğumda derhal çıkıp ona en az on gün yetecek kadar erzak almıştım. Sanırım yalnızca yemek pişirmeye üşendi ve bu yüzden dışarı çıkmak istiyordu. İyi ki kızım ölümden iliklerine kadar korkuyor! Söylediklerimi duyar duymaz evde kalmaya karar verdi. Çok geçmeden lahananın nasıl pişirileceğini sormak için beni aradı (buzluğa bir lahana attığına inanabiliyor musunuz?). Kızımın daha önce kendi evinde düzgün bir yemek pişirdiğini sanmıyorum. Genelde yemek için kendini başkalarının evine davet ettirmenin bir yolunu bulur ya da dışarıdan yemek ister.

Belki de bu, sonunda mutfağa girmesini sağlamak için iyi bir yoldur. Yine de kızımın yemek yapmayı öğrenmek zorunda

3) Bu cümle, salgının ilk evrelerinde Çin'de internette popüler olan güldürücü bir koronavirüs şarkısına göndermedir. Şarkının sözleri şöyledir: *Toprağı sürdüğümüz o güneşli günlerde gece iyice dinlenmek zor! Sabahı uyuyarak geçiriyoruz/ Öğleni uyuyarak geçiriyoruz/ Bugün uyuyoruz/ Yarın uyuyoruz/ Ondan sonraki gün de uyuyacağız/ Ülkemiz için, ailemiz için uyuyoruz/ Ne kadar zor olursa olsun davamıza devam ediyoruz/ Dışarıya çıkmaktansa evde kalıp şişmanlamayı tercih ederim/ Birkaç kilo almak lükstür, dışarı çıkmak ise felaket/ Yalvarırım kurallara uy ve kendine dikkat et/ Tüm gün yatakta kalmak onurumuzdur, tüm ulusa maske tasarrufu da ettirir.*

kalmasını bu durumun iyi tarafı olarak değerlendirmek doğru mu, emin değilim. Ona kıyasla benim durumum daha rahat. Komşularımdan biri daha şimdi bana bir tabak dumanı tüten hamur işi getirdi. O sırada ikimiz de maske takıyorduk; riskli olsa da bunu göze alıp getirdiklerini yemeye karar verdim.

Güneş bugün pırıl pırıldı. Wuhan'da kış mevsiminin en huzurlu havaları güneşin böylesine yumuşak ve sıcacık parladığı günler işte. Koronavirüs olmasaydı eminim evimin etrafındaki caddelerde trafik tıkanmış olurdu. Bunun sebebi Wuhanlıların en sevdiği yerlerden olan Doğu Nehri Parkı'nın hemen evimin köşesinde olması. Fakat bugünlerde Doğu Nehri Parkı tamamen terk edilmiş halde. İki gün önce eski sınıf arkadaşım Old Dao koşu yapmak için oraya gitmiş ve söylediğine göre oradaki tek insan kendisiymiş. Şehrin en güvenli yerinin neresi olduğunu düşünüyorsanız eğer, sanırım orası Doğu Nehri Parkı'dır.

Wuhan'da karantina altındakiler olarak çoğunluğumuzun rahatı yerinde, tabii ailenizde hastalanan birisi yoksa eğer. Fakat hastalar ve aileleri gerçekten zor zamanlar geçiriyorlar. Şu sıralar herhangi bir hastanede yatak bulmak çok zor ve halen hasta olan pek çok insan var. Huoshenshan Hastanesi'nin[4] inşaatı son hızla sürüyor fakat eski bir deyişte olduğu gibi, yakındaki yangın uzaktaki suyla söndürülmez. Bu trajedinin gerçek kurbanları gidecek bir yeri olmayan o hastalardır. Pek çok aile bu yüzden paramparça oldu. Yine de bu hikâyelerin haberini yapan pek çok yayın organı var. Serbest gazeteciler bu konuda daha aktif bir şekilde haber yapıyorlar; pek çoğu en başından beri yaşananları sessizce kayda alıyordu. Şu anda yapabileceğimiz tek şey yaşananları kaydetmek. Bu sabah, annenin Çin Yeni

4) Huoshenshan Hastanesi, yani "Ateş Tanrısı Dağı Hastanesi" 23 Ocak ve 2 Şubat 2020 arasında inşa edilen bir acil sağlık tesisidir. Bu hızlı inşaat, Wuhan'da hızla yükselen yeni koronavirüs vakalarını karşılamak için yapılmıştır. Hastane inşaatı ülke çapında canlı yayımlanmış, Çin'in koronavirüs salgınıyla savaşmak için gösterdiği sert tutumu simgelemiştir. Hastane, Halk Kurtuluş Ordusu tarafından yönetilmektedir.

Yılı'nın ilk gününde hayatını kaybettiği, baba ile büyük oğulun da enfekte olduğu bir aile hakkında bir makale okudum. Bu makaleyi okumak içimi parçaladı, üstelik bu orta sınıf bir aileydi. Peki ya bütün o düşük gelirli insanlar ne yapacak? Hayatları nasıl olacak? Birkaç gün önce bitkin düşmüş sağlık çalışanlarının ve hastaların yere yıkıldığı bazı videolar izledim, böylesine çaresiz bir üzüntüye ömrümde şahit olmadığımı söyleyebilirim. Hubei Üniversitesi'nden Profesör Chuan E., her gün içinden ağlamak geldiğini söyledi. Hepimiz öyle değil miyiz? Arkadaşlarıma bugünlerde şahit olduğumuz şeyin, yaşanan insanlık felaketinin gerçek ağırlığının net bir şekilde kavranmasını sağladığını söylüyorum. Olaylar üzerine düşündükten sonra hiçbir şekilde o sorumsuz çalışanların affedilmeyeceğini hissettim; hepsi de beceriksizliklerinin bedelini ödemeli. Fakat şimdilik yapabileceğimiz tek şey bu zor zamanları atlatabilmek için tüm gücümüzle savaşmak.

Başıma gelenlerden biraz söz etmeliyim. Her zamankinden daha farklı bir ruh halinde olduğum gerçeği dışında gündelik hayatım öncekinden pek de farklı değil. Bundan önceki senelerde de Çin Yeni Yılı'nı şu an geçirdiğim gibi geçirirdim. Farklı olan tek şey, normalde saygı göstermek ve yeni yılın öğle yemeğini beraber yemek için büyük amcam Yang Shuzi'yi ziyaret etmemdi ancak bu sene yemeğimiz iptal oldu. Büyük amcam çok yaşlı ve sağlığı da pek yerinde değil, bu yüzden ona virüs bulaştırmamaya özellikle dikkat etmeliyiz. Sonuç olarak bu sene tatilde hiçbir yere gitmedim. Akut bronşit hastasıyım ve hastalığım genelde kış aylarında ortaya çıkıyor. Üst üste üç Çin Yeni Yılı'nı bronşit yüzünden hastanede geçirdiğim bir dönem olmuştu. Bu yüzden birkaç gündür kendime hastalanmamak için yapabileceğim her şeyi yapmam gerektiğini hatırlatıyorum. Birkaç gün önce biraz baş ağrım oldu, dün ise biraz öksürüğüm vardı ama bugün kendimi daha iyi hissediyorum.

Uzun zaman önce Jiang Zidan (geleneksel Çin tıbbı uzmanı sayılır) bana, hastalığıma bakarak "soğuktan koruyucu ateş" olarak tanımlanabilecek bir durumum olduğunu söylemişti. O zamandan beri her kış sütlü bakla kökü, hanımeli özü, kasımpatı, Çin kurt üzümü, hurma ve Amerikan ginsenginden oluşan ve bir demlik dut yaprağı çayında kaynatılan geleneksel bir şifa iksiri hazırlarım. İksirime "ıvır zıvır çayı" lakabını taktım ve her gün birkaç koca fincan içmeye dikkat ediyorum. Koronavirüs salgını başlar başlamaz günlük rutinime her sabah C vitamini takviyesi olarak bir bardak efervesan C vitaminini ve birkaç bardak sıcak suyu ekledim. Akşam duşumda sırtımın, neredeyse kaynama derecesinde ısınan suyla tamamen yıkanmasını sağlıyorum. Ayrıca bir paket Lotus Grip Kapsülü'nün tamamını bitirdim. Sınıf arkadaşlarımdan biri bana kendi kendime tekrarlayacağım "kapalı kapı mantrası"nı bile öğretti: "Vücudunun tüm açıklıklarını kapat! Soğuk rüzgârı def et ki, bin şeytan başına üşüşmesin! Gereken *qi*'yi içinde topla ki başına kötülük gelmesin!" Büyük bir ciddiyetle bana bunun nesilden nesile gizlice aktarılan bir mantra olduğunu ve kesinlikle "batıl inanç" olmadığını söyledi. Buna çok güldük. Gerçekten de bu mantrayı tekrarlayan var mıdır, merak ediyorum. Her halükârda virüse karşı kendimi nasıl koruyacağım konusunda herkesten alabildiğim kadar ipucu aldım ve hepsini de uyguluyorum, tabii bu "kapalı kapı mantrası" dışında! Ancak diğer tüm ipuçları işe yarıyormuş gibi görünüyor. Uzun zamandır oldukça iyi durumdayım. İnsanın kendine dikkat etmesi mücadeleye katkıda bulunmanın bir yoludur.

Bu arada iki gün önce Weibo'daki gönderilerimden biri kaldırıldı. Aslında internetteki ömrü, beklediğimden daha uzun süreli oldu. Gönderinin bu kadar çok insan tarafından paylaşılmasını beklemiyordum. Weibo platformunun sunduğu o ufak, yüz kırk karakterlik pencereye o kadar alıştım ki internette bir

şeyler paylaşırken gayri resmi olmaya meyilliyim. (Her zaman daha gayri resmi bir üslup kullanmayı tercih etmişimdir!) Aklıma ne gelirse paylaşıveriyorum. Gönderilerimi paylaştıktan sonra düzenlemeye pek vakit ayırmıyorum, bu yüzden sıklıkla gramer ve yazım hataları olabiliyor (ki bu Wuhan Üniversitesi Çin Edebiyatı bölümü mezunu olduğum düşünülünce utanç verici bir şey!); umarım okurlar dikkatsizliğim için beni bağışlar. Aslına bakılırsa bu salgın sırasında kimseyi eleştirmeye niyetim yok. ("Hesap tutana kadar baharı bekle" diye eski bir Çin atasözü yok muydu?) Ne de olsa şu anda asıl düşmanımız virüsün kendisi. Hükümet ve Wuhan halkıyla omuz omuza durmaya, bu salgınla hep beraber savaşmaya kararlıyım. Ayrıca hükümet tarafından benden beklenen her türlü isteğe karşılık vermeye yüzde yüz hazırım. Yine de bunları yazarken biraz durup düşünmek gerektiğini de hissediyorum. Bu yüzden durup düşüneceğim.

30 Ocak 2020

Bu konuda sorumluluk almaktan kaçmalarının hiçbir yolu yok.

Gökyüzü berrak, hava sanki o mükemmel kış günlerinden biriymiş gibi. Böyle havalar gerçekten de kış mevsimine hayran kalmanızı sağlıyor. Fakat virüs bütün bunları mahvetti. Bin yıldır yaşanan en güzel gün de olsa onu takdir edecek tek bir kişi bile yok.

Acımasız gerçekler gözümün önünden gitmiyor. Sabah uyandıktan sonra, gecenin bir vakti seyahat eden bir köylünün gideceği yere varmasına izin verilmemesiyle ilgili bir haber gördüm. İnsanlar yolu kapatmak için çamurdan bir duvar örmüştü ve köylü ne kadar yalvarırsa yalvarsın, yolu koruyan insanlar geçmesine izin vermemişti. Bu köylü, soğuk bir kış gecesinin

ortasında nereye gidebilirdi ki? Haberi izlemek gerçekten de zordu. Hastalığın yayılmasını önlemek için koydukları kurallar oldukça iyi fakat onları insancıl olmanın temel prensiplerini gözardı eden demirden bir iradeyle uygulayamazsınız. Neden farklı kademelerdeki bütün bu devlet yetkilileri resmi bir belgeyi alıp da onu böylesine dogmatik ve sert bir şeye dönüştürüyor? Neden kimse bir maske takıp da zavallı adamı izole edilmiş halde bir gece geçirebileceği boş bir odaya götüremiyor? Bunda yanlış olan nedir? Ayrıca babasının izole edilmesi emredilen, özel ilgi gerektiren bir çocukla alakalı bir haber de izledim; çocuk beş gün boyunca kendi başına yaşamak zorunda kalmış ve en sonunda açlıktan hayatını kaybetmiş. Bu salgın pek çok farklı şeyi ortaya çıkardı; pek çok Çin yetkilisinin temelde olduğu seviyeyi ve toplumumuzun dokusuna önü alınamaz bir şekilde yayılan hastalıkları göz önüne serdi. Bu hastalıklar yeni koronavirüsten çok daha kötü ve dirençlidir. Dahası, görünürde hiçbir tedavi de yoktur. Bunun sebebi de bu hastalığı tedavi etmeye hiçbir doktorun yanaşmamasıdır. Bunu düşünmek bile beni tarifi güç bir kedere sürüklüyor. Daha birkaç dakika önce bir arkadaşım bana işyerimizden genç bir adamın iki gün önce hastalandığını ve solunum güçlüğü çektiğini söyledi. Koronavirüs yüzünden hasta olduğunu düşünüyor fakat doğru dürüst tanı konmamış ve hastanede onun için bir yatak da yok. O gerçekten iyi, dürüst ve çalışkan bir genç adam ve tüm ailesiyle de oldukça samimiyim. Tüm kalbimle hastalığının yalnızca soğuk algınlığı olmasını umuyorum, bu lanet virüs onu da vurmuş olmasın diye dua ediyorum.

Çin Haber Ajansı ile yaptığım röportajı gören ve söylediklerimi gerçekten takdir eden insanlardan pek çok mesaj alıyorum. Elbette orijinal içeriğin çoğunluğu sansürlenmişti ki bu anlaşılabilir bir şey. Yine de gözetilmesi gereken birkaç şey olduğunu düşünüyorum. "Kendi kendine tedavi" konusundan söz

ederken ayrıca şunları da söylemiştim: "Dikkatimizi vermemiz gereken en önemli grup, enfekte olanlar ve koronavirüs yüzünden hayatını kaybeden insanların aileleridir. En kötü durumda olanlar, en derin ıstırabı çekenler onlardır. Pek çoğu burada yaşadıklarının etkisini asla tamamen üzerlerinden atamayacak. Hükümetin desteğine en çok onlar muhtaçtır..." Gecenin bir vakti geri dönmeye zorlanan o köylüyü, evinde açlıktan ölen o çocuğu, her gün nafile yere yardım çığlıkları atan sayısız insanı, ayrımcılığa uğrayıp başıboş köpekler gibi sokaklardan kovalanan o Wuhanlı insanları (çocuklar da dahil) düşününce, acıları dinene dek ne kadar zaman geçmesi gerekeceğini hayal etmekte zorluk çekiyorum. Üstelik ulusal ölçekte ne kadar çok insan kaybettiğimizden bahsetmedim bile.

Geçen iki gündür internet, bir grup uzmanın Wuhan'ı ziyaret ederken yaptıklarıyla çalkalanıyor. Bu doğru, bu insanlar süngülerini düşürüp lakayt bir şekilde "insanlar arasında bulaşıcı olmadığını" ve "kontrol edilebilir ve önlenebilir" olduğunu söyleyen, aynı saygıdeğer "uzmanlardı"; gerçekten de sorumsuzca sarf ettikleri sözlerle çirkin bir suç işlediler. Bir gram onurları kaldıysa eğer bütün o acı çeken insanları gördüklerinde suçluluk hissederler mi, merak ediyorum. Elbette Hubei'nin siyasi liderlerinin en temel sorumluluğu, burada yaşayan halkın güvende ve emniyette olmasını sağlamaktı. İnsanların artık ne güvende ne de emniyette olduğu zamanlara geldiğimize göre, bu sorumluluğu nasıl üstlenmezler? Koronavirüsün bu noktaya gelmesi, bir araya gelmiş pek çok gücün sonucudur. Bu konuda sorumluluk almaktan kaçmalarının hiçbir yolu yok. Ancak şu anda asıl istediğimiz şey öne çıkarak Hubei halkına, onları bu karanlık yerden kurtarmak için önderlik etmeleridir. İnsanların anlayışını ve affını bu şekilde kazanabilirler. Eğer Wuhan bunu atlatabilirse ülkenin geri kalanı da atlatabilir.

Tüm akrabalarım burada, Wuhan'da yaşıyor. Şimdiye kadar herkesin sağlığının yerinde olmasına şükrediyorum. Aslında aile üyelerimin çoğu yaşlanıyor. Büyük abim ve eşi, yetmişli yaşlarını yarıladılar, diğer abim ise yetmişine varmak üzere. Hastalanmadığımız sürece ülkemizi bu durumdan kurtarmak için elimizden geleni yapmaya hazırız. Yeğenim ve oğlunun, şu anda bir dinlenme yerinde karantina altında oldukları Singapur'a sağ salim varmalarından dolayı mutluyum. Bunun için Hongshan Ulaştırma Bakanlığı'na en içten teşekkürlerimi iletmem gerekiyor. Yeğenime dün ulaşan bildirimde şöyle yazıyordu: "Singapur'a gidecek olan uçak, sabaha karşı 03.00'te kalkacak, lütfen havaalanına erkenden varın." Ancak abim araba kullanmadığı ve toplu taşıma da durdurulduğu için havaalanına ulaşmalarının hiçbir yolu yoktu. Ben bu noktada devreye girdim. Memur Xiao'dan yeğenimin havaalanına ulaşması için yardım etmesini rica ettim. Bütün ailem bu yardıma minnettardır. Zor duruma düştüyseniz, yardım için daima polise gidebilirsiniz! Buna her zaman güvenebilirsiniz. Fakat bugün mutluluk duyabileceğim tek şey, yeğenim ve oğlunun güvenli bir şekilde ülkeden ayrıldıkları gerçeği.

Çin Yeni Yılı'nın altıncı gününe ulaştık bile, karantina başladığından beri sekiz gün geçti. Wuhan halkı normalde olaylara ve şehirle ilgili konulara tabiatları gereği olumlu bir şekilde yaklaşsa da şehrin içindeki gerçekliğin gün geçtikçe daha da ümitsiz bir hal aldığından söz edilmesi gerekiyor.

Akşam yemeği için ufak bir kâse pirinç lapası yedim. Az sonra biraz egzersiz yapmak için koşu bandına çıkacağım. Buradaki ufak dosyama her şeyi ufak ufak, parça parça kaydediyorum.

31 Ocak 2020

Yetkililere yalakalık edeceksenız eğer lütfen kendinize hâkim olun.

Bugün Çin Yeni Yılı'nın yedinci günü, hava parlak ve güneşli. Bu iyiye işaret olabilir mi? Bu hafta, virüse karşı verdiğimiz savaşın en kritik aşaması olacak. Bütün uzmanlar Çin Yeni Yılı'nın on beşinci gününe kadar enfekte olan bütün bireylerin hastalık belirtileri göstermeye başlayacağını söylüyor. Bu bir dönüm noktası olabilir. Bu yüzden bir hafta daha dayanmalıyız. Bu haftadan sonra bütün enfekte hastalar ayrılacak ve semptom göstermeyenler evlerine dönebilecek; sonra biz de özgür olacağız, en azından böyle olacağını hayal ediyorum. Şehrin karantinaya alınmasının üzerinden dokuz gün geçti, bu sürenin büyük bir kısmını çoktan atlattık.

Yataktan bile çıkmadan telefonumu elime aldım ve gerçekten iyi birkaç haber gördüm: Beraber çalıştığım o genç adam grup sohbetine "hasta falan olmadığını" yazmış. "Şimdi tamamen normale döndüm. Dün karnım ağrıyordu, semptomların sebebi çok fazla ilaç almam olmalı. Biliyorum, aptal bir çocuğum! Her neyse, bu virüs meselesi biter bitmez, bu kadar korkuttuğum için herkese yemek ısmarlıyorum!" Hâlâ bu mesaja gülüyordum ki başka bir haber gördüm. Bölgesel bir şarkı ve dans topluluğundan, pek çok arkadaşımın tanıdığı bir adam vardı, hastalandıktan sonra hastaneye kabul edilmek için bekleme listesine alınmış ancak onun için yatak olduğu haberi gelene kadar hayatını kaybetmiş. Ayrıca Hubei'den pek çok devlet yetkilisinin hastalandığını ve birkaçının çoktan vefat ettiğini duydum. Tanrım, acaba bu felaket yüzünden Wuhan'da kaç aile parçalandı? Şimdiye kadar da tek bir kişinin sorumluluk almak ya da özür dilemek için ayağa kalktığını görmedim, bunun ye-

rine sorumluluğu başkalarının üzerine atmak için makaleler yazıp demeçler veren sayısız insan görüyorum.

Ölenlerin aileleri kime yakaracak? Kime lanet okuyacak? Bir gazetecinin Çinli bir yazarla yaptığı bir röportajı gördüm, yazar röportajda "virüse karşı sağlam bir başarı kazanılmasından" bahsediyordu. Nutkum tutuldu. Wuhan'a bir bak! Bütün ülkeye bir bak! Milyonlarca insan korku içinde yaşıyor, binlerce insan hayatları pamuk ipliğine bağlı halde hastanelerde yatıyor, sayısız aile mesleği yok olmuş durumda. "Kazanç" bunun neresinde? "Zafer" bunun neresinde? Bütün bunlar ne zaman son bulacak? Bu yazar benimle aynı alanda uzman meslektaşlarımdan biri, bu yüzden onu böyle azarladığım için suçluluk duyuyorum. Ama bu insanlar konuşmadan önce durup düşünmez mi? Mesele bu kadarla da kalmıyor. Bu insanlar yalnızca üst düzey yetkilileri memnun edecek bir şeyler söylemeye çalışıyor, bütün bunları enine boyuna düşündüğü kesin. Röportajın hemen ardından bir başka yazarın o yorumları eleştirdiği bir makaleyi keşfetmekten memnun oldum. Makale oldukça eleştirel bir dille yazılmıştı ve diğer yazarı ciddi bir şekilde azarlıyordu. Bu bana vicdan sahibi pek çok yazar olduğunu söylüyor. Artık Hubei Yazarlar Birliği'nin başkanı olmayabilirim ama hâlâ bir yazarım. Hubeili yazar arkadaşlarıma, pek çoğundan hükümetin büyük başarılarını kutlayan makaleler ve şiirler yazmaları istenmiş olsa da kalemi ellerine almadan önce birkaç dakikalığına aslında kutlanması gerekenin kim olduğunu düşünmelerini hatırlatmak isterim. Yetkililere yalakalık edecekseniz eğer lütfen kendinize hâkim olun. Yaşlı olabilirim ama sesimi yükseltmekten asla vazgeçmem.

Bütün sabah kızım için yemek yaparak mutfakta koşturup durdum, bu akşam ona biraz yemek götürmeyi planlıyordum. Ayın 22'sinde Japonya yolculuğundan döndü ve evine gece yarısını geçerken ulaşabildi. Döner dönmez karantinaya alındı,

bu yüzden alışverişe gitmeye ya da doğru düzgün hazırlanmaya vakit bulamadı. Çin Yeni Yılı'ndan hemen önce ve yeni yılın ilk gününde ona biraz yemek götürmüştüm. Götürdüklerim ona birkaç gün yetti ancak yemekleri artık bitiyormuş, kızım da dışarıdan yemek sipariş etmekten söz etmeye başladı. Babası da ben de yemek sipariş etmesine şiddetle karşıyız, bu yüzden ona kendim yemek götürmeye karar verdim. Kızımdan pek uzakta yaşamıyorum, genellikle arabayla on-on beş dakikada evine ulaşabiliyorum. Polise danıştım, bana yola çıkmamda bir sakınca olmadığını söyledi. Böylece onun için yemek yapıp kendim götürmeye karar verdim. Biraz "Kızıl Ordu'ya tayın yetiştiriyorum!" duygusuna kapıldım. Kızımın mahallesine insanların girmesine izin vermiyorlar, bu yüzden mahallenin girişinde onunla buluşup yemekleri orada verdim. Ailemde onun neslinden Wuhan'da kalmaya karar veren tek kişi o ve ne olursa olsun, onu korumam lazım.

Binamızın girişi şehrin ikinci meydanında ve genellikle yoğun bir araç ve yaya trafiğiyle doludur. Bu günlerde ise az sayıda araba ve daha az sayıda insan var. Ana yolların tamamı Çin Yeni Yılı için ışıklar ve fenerlerle süslenmiş olsa da yol kenarlarındaki tüm dükkânların kapalı olması her şeye karanlık ve ıssız bir hava veriyor. Ana yolların yanında uzanan bütün binalar Dünya Askeri Oyunları[5] için her yönden parıldayan ışıklarla bezenmişti. Oyunlar düzenlenirken o yanıp sönen ışıkları çok rahatsız edici bulmuştum, gerçekten de hayli göze batıyorlardı. Ancak şimdi bu boş sokaklarda araba kullanırken o neşeli, parıldayan ışıklar bana huzur veriyor. Gerçekten de her şey değişti.

Ufak süpermarketlerin bazıları hâlâ açık. Ayrıca yol kenarında birkaç seyyar manav kurulu. Bu manavların birinden bi-

5) 7. CISM Dünya Askeri Oyunları, 18-27 Ekim 2019 tarihlerinde Çin'in Wuhan kentinde düzenlenmiştir. Bu etkinlik, Uluslararası Askeri Spor Konseyi üyesi olan ülkelerin askeri sporcularının yarıştığı bir spor müsabakasıdır.

raz sebze aldım, sonra süt ve yumurta almak için süpermarkete girdim (aslında yumurta stoku olanını bulana kadar üç markete girdim). Dükkânı işleten kişiye salgın sırasında dükkânı açık tutarken hasta olmaktan korkup korkmadığını sordum. Kadın bana dürüstçe cevap verdi: "Yaşamaya devam etmemiz gerek, sizin de öyle!" Bu doğru, devam etmeleri gerekiyor, hepimizin devam etmesi gerekiyor; yapabileceğimiz tek şey bu! İşçi sınıfından insanlara hep hayran olmuşumdur, sık sık onlarla sohbete girerim, nedense bu bana hep bir güven duygusu vermiştir. İki-üç gün boyunca süren, rüzgârın esip yağmurun yağdığı ve salgının gerçekten kontrolden çıktığı o soğuk havada bile sokaklar bomboş olduğu halde daima titizlikle sokakları süpüren en az bir temizlik işçisi vardı. Ne zaman içlerinden birine gözüm takılsa bu kadar korkup endişelendiğim için anında suçluluk duyarım; onları bir kere görmek bile derhal içimi rahatlatır.

1 Şubat 2020

Umarım onları kurtarırken kendini de kurtarır.

Hava bugün hâlâ açıktı. Çin Yeni Yılı'nın sekizinci günündeyiz ve genellikle yılın bu zamanlarında avlumuzu dolduran bütün bu neşenin özlemini duyuyorum. Bir kez daha yataktan çıkmadan telefonuma baktım ve daha dün yayımlanan bazı istatistikler gördüm. Bu rakamların sonucu şöyleydi: Koronavirüs enfeksiyonunda hem kesinleşen hem de şüpheli vakaların sayılarında artış olsa da enfekte olma oranı açıkça yavaşlamaya başlamış. Dahası, bu oran üç gündür yavaşlıyormuş. Kritik semptomlar gösteren hastaların sayısı da aynı şekilde düşmeye başlamış. Ölüm oranı önceki gibi %2'de devam ediyormuş. Ayrıca iyileşen hastaların ve elenen şüpheli vakaların sayısı da

artmış. Bunlar çok iyi haberler! Bütün bunlar karantina önlemlerinin çok etkili olduğunu gösteriyor. Haberi bu sabah büyük abim grup sohbetine göndermiş. Bu istatistiklerin doğruluğunu kanıtlayamam ama umarım öyledirler! Böylece yine aynı şeyi tekrar ediyorum, eğer Wuhan bunu atlatırsa ülkenin geri kalanı da atlatır.

Şimdi düşününce, virüsün bulaşıcı olduğunu bana ilk söyleyen kişi de büyük abimdi. Aile sohbet grubunda yalnız biz dört kardeş varız. Abimin eşi ve yeğenim bile grupta yok. İki abim de üniversitede profesör olduğu için meslektaşlarından ve dostlarından sık sık güzel bilgilere ulaşabiliyorlar. Büyük abimin durumu da tam olarak böyle; kendisi Qinghua Üniversitesi mezunu, Huazhong Bilim ve Teknik Üniversitesi'nde ders veriyor, bu yüzden genellikle pek çok değerli bilgiye ulaşabiliyor. 31 Aralık sabah saat 10'da abim bana "Wuhan'da Kökeni Bilinmeyen Şüpheli Virüs Vakası" isimli bir makale yollamıştı ve "SARS" kelimesini parantez içine almıştı.

Abim bu haberin doğruluğundan emin olmadığını söylemişti. Ancak diğer abim derhal araya girip hiçbirimizin dışarı çıkmamasını önermişti. Diğer abim Shenyang'da çalışıyor, bir süreliğine onu ziyarete gitmemizi, hep birlikte olaylar dinene kadar Shenyang'da kalmamızı önerdi. "Shenyang'da hava 20 derecenin altında, burada hiçbir virüs uzun süre dayanmaz" dedi. Ancak büyük abim ona, "SARS'ın yayılmasını engelleyen şey aslında *sıcak* iklimlerdi, 2003'te ne olduğunu hatırlamıyor musun?" dedi. Bir süre sonra büyük abim bu yeni hastalıkla ilgili haberlerin doğru olduğunu ve Ulusal Sağlık Komisyonu'ndan bir uzmanın çoktan Wuhan'a geldiğini söyleyen bir başka mesaj gönderdi.

Diğer abim, salgının çıkış noktası olan Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'nın[6] çok yakınında yaşadığı için bu haber onu oldukça sarsmıştı. Öğlen olana kadar o mesajları görmedim, görür görmez de ikisini bir süreliğine hastanelerden uzak durmaları için uyardım. Abimin sağlığı pek yerinde değil ve sık sık, gribe benzeyen semptomları olan hastaların bulunduğu Wuhan Merkez Hastanesi'ndeki randevularına gider. Derhal bana bir başka mesaj yollayarak az önce camdan dışarı baktığını ve Merkez Hastanesi'nin her zamanki gibi sakin göründüğünü söyledi. Şüphelendiğinin aksine dışarıda bekleyen gazeteciler yokmuş. Çok geçmeden arkadaşlarımdan Huanan Deniz Ürünleri Pazarı ve Wuhan Merkez Hastanesi'ndeki durumu bildiren videolar almaya başladım. Derhal haberleri aile sohbet grubuma gönderdim. Abime dışarı çıkarsa yüz maskesi takmasını bile hatırlattım. Hatta bir süreliğine o bölgeden uzaklaşması için yeni yıldan sonra benim evime gelmesini önerdim. Ne de olsa Hankou'dan biraz uzak olan Jiangxia bölgesinde yaşıyorum. Ama o, bir süre yerinde kalıp olanları takip edeceğini söyledi. Bunun çok kaygı duyulacak bir şeye dönüşeceğini düşünmüyordu. Ayrıca hükümetin yaşananlar hakkındaki bilgileri sansürleyeceğini de düşünmüyordu; bu gerçekten insanlara bir darbe indirirdi. Bu konuda fikirlerim abiminkiler gibiydi, hükümetin bu kadar önemli bir konuyu sansürlemesinin imkânsız olduğunu düşünüyordum. Halkın yaşananlarla ilgili gerçekleri öğrenmesini nasıl engelleyebilirlerdi ki?

1 Ocak sabahında büyük abim, Wuhan Akşam Haberlerinin Huanan Deniz Ürünleri Marketi'nin kapatıldığıyla ilgili haberini paylaştı. Diğer abim mahallesinde durumun değişme-

6) Huanan Deniz Ürünleri Pazarı, Wuhan'ın Jianghan bölgesinde yer alan bir canlı hayvan ve deniz ürünleri pazarıdır. Yeni koronavirüs salgınının ilk aşamasında 41 hastalık ilk grubun 2/3'ünün bu pazarı ziyaret ettiği belirlenmişti. Bazı uzmanlar virüsün kaynağının pazarda satılan yarasalar ya da pangolinler olabileceğini belirtmiştir. Pazar, salgın başladıktan sonra 1 Ocak 2020'de kapatılmıştır.

diğini ve herkesin, her zamanki gibi normal işleriyle uğraştığını söyledi. Endişeli vatandaşlar olarak hepimiz o gün neler yaşandığıyla ilgili haberleri takip ediyorduk. O gün önerilen koruyucu önlemler şimdikiyle aynıydı; yüz maskesi takın, evde kalın ve dışarı çıkmayın. Eminim SARS dehşetini yaşayan çoğu Wuhan sakini de haberleri benim gibi oldukça ciddiye almıştır. Ne var ki çok geçmeden hükümet yetkilileri gelip uzmanların bulgularına göre her şeyi sekiz sözcükle özetledi: "İnsanlar arasında bulaşıcı değil; kontrol edilebilir ve önlenebilir." Bunu duyar duymaz herkes rahat bir nefes aldı. Ne de olsa asla egzotik yaban hayvanlarını tüketmiyorduk ve Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'na gitmeyi planlamıyorduk, bu yüzden görünüşe göre endişelenecek bir şey yoktu.

Bütün bu detayları anlatmamın sebebi, bu sabah Bay Wang Guangfa'nın bir röportajını okumuş olmam. Bay Wang, salgını araştırması için Wuhan'a gönderilen ikinci uzman ekibindendi. "Kontrol edilebilir ve önlenebilir" dedikten kısa bir süre sonra kendisi de koronavirüsle enfekte oldu. Elbette bu ilk açıklamayı doğrudan o yapmış olmayabilir, ne de olsa bu ekibin ortak kararıydı ancak onun en azından bir pişmanlık, vicdan azabı, belki bir düşünce belirtisi göstermesini beklerdim. Uzman ekibinin üyeleri olarak, en azından Wuhan halkına virüsün doğasını hafife alan bir bilgi vermekten dolayı sorumlular. Hubei ve Wuhan'daki yetkililer ne kadar işe yaramaz ve bürokratik olurlarsa olsunlar, ne kadar insan, ülkemizin zenginliğini ve gücünü göstermek için gerçeği saklamaya çalışırsa çalışsın, bir doktor olarak Bay Wang ilk açıklamayı yaparken biraz daha tedbirli davranamaz mıydı? Bunun yerine büyük bir azim ve kararlılıkla o açıklamayı yaptı. Bay Wang 16 Ocakta hastalanana kadar virüsün "insanlara bulaşabildiği" net bir şekilde belli olmuştu. Ama Bay Wang'in, o ilk açıklamaya bir düzeltme yaptığını ya da insanların önlem alması için uyarıda bulunduğunu duymadık.

Gerçek, Çin Bilim Akademisi'nden Zhong Nanshan'ın[7] Wuhan'a gelmesinden üç gün sonra ancak ortaya çıktı.

Bay Wang'in röportajı dün yayımlanmıştı. Wuhan halkı, akıl almaz derecede acıklı geçen Çin Yeni Yılı'na henüz adım attı (olumlu bir bakış açısına sahip olabiliriz ancak bu gerçekten de acıklı bir yeni yıldı), hastalar berbat durumda, ölenler arkalarında paramparça olmuş aileler bırakıyor, karantina ülke çapında dev kayıplara sebebiyet veriyor ve tüm ülke Bay Wang'in sevgili meslektaşı olan doktorların cesaretini ve çalışkanlığını takip etmekte. Yine de olayların idare edilme şeklinden belli bir ölçüde sorumlu olan Bay Wang, röportajında bu konuyla ilgili en ufak bir pişmanlık göstermedi, özür bile dilemedi; üstüne üstlük, sanki insanlara büyük bir hizmette bulunmuş gibi davrandı. "Aslında Wuhan'a, buradaki duruma hızlıca göz gezdirmek için gelmiştim, hastalardan birinin odasına ve hasta koğuşuna girmeseydim ben de hastalanmazdım! Ancak şimdi ben de hasta olduğum için artık herkes koronavirüsün aslında ne kadar ciddi olduğunu biliyor!" dedi. Bu sözleri duyduktan sonra gerçekten afalladım. Sanırım Bay Wang, Wuhan halkının kendisine lanetler yağdırmasından korkmuyor.

Çin halkı hiçbir zaman kendi hatasını kabul etmeye düşkün olmamıştır; pişmanlık duyguları çok güçlü değildir ve ortaya çıkıp bir suçu üstlenmeleri de pek olası değildir. Belki de bu, geleneklerimiz ve kültürümüzle bağlantılıdır. Fakat bir doktor olarak onun görevi hastaları iyileştirip yaralılara yardım etmek; yaptığı sorumsuzca açıklamalar yüzünden bunca insanın hastalıkla boğuştuğunu ve korkunç koşullarda can verdiğini görüp de bu olayda sahip olduğu rolün farkına nasıl varmaz? İnsanlar onu suçlamamış olsaydı da o kendini suçlamazdı, de-

7) Zhong Nanshan (d. 1935) Çin'in, SARS epidemisine yaptığı müdahaleyi yönetmekteki rolüyle ulusun ilgi odağı olan Çinli epidemiyolojisttir. 2020'de yeni koronavirüs salgınının yönetiminde başdanışman olarak atanmıştır.

ğil mi? Psikolojik olarak bu durumdan etkilenmeden, rahat bir halde ardına bakmadan uzaklaşabiliyor mu? Bu adamın kalbinde bir gram olsun suçluluk duygusu yok mu? Hayırseverlikten söz etmemiş miydi? Şimdi ise durmak bilmeden kendi büyük fedakârlığı hakkında konuşuyor. Eskiden devlet büyük felaketlerle yüzleştiğinde, imparator bile halkının acı çekmesinden kendini sorumlu tutan bir imparatorluk fermanı yayımlardı. Peki ya Bay Wang ve uzman ekibinin diğer üyelerine ne demeli? Wuhan halkından resmi olarak özür dilemeyi planlamıyorlar mı? Bunun tıp uzmanlığı kariyerlerinde öğrendikleri önemli bir ders olduğunu hissetmiyorlar mı?

Unutun gitsin, bu konuda daha fazla yazmak istemiyorum. Bugünden sonra yalnızca Bay Wang'in hastaları iyileştirip yaralılara yardım ederken daha iyi bir iş çıkarması için dua edeceğim. Umarım onları kurtarırken kendini de kurtarır.

2 Şubat 2020

Koca bir çağın muazzam yükünden kopan ufacık bir toz zerresi göze pek büyük görünmeyebilir ancak kafanıza düştüğünde sanki o düşen, koca bir dağın yüküymüş gibi gelir.

Çin Yeni Yılı'nın dokuzuncu günündeyiz. Kaç gündür dayanıyoruz, bunu saymaya bile halim yok. Birileri bir bilmece türetmek istemiş ve telefonunuza bakmadan hangi günde olduğumuzu bulup bulamayacağımızı sormuş; buna düşünmeden, derhal cevap vermeniz gerekiyormuş. Akıl karıştırıcı bir soru doğrusu! Hangi günde olduğumuzu hatırlaması kimden beklenebilir ki? Yeni yılın dokuzuncu gününde olduğumuzu hatırlamam bile bir mucize.

Hava bugün biraz daha kasvetli bir hale büründü, hatta öğleden sonra biraz yağmur bile yağdı. Şehrin dört bir yanında koşuşturup tedavi görmek için farklı hastanelere başvuran hastaların durumu daha da çaresiz bir hal alacak. Wuhan'da dışarı çıkıp etrafa bakındığınız zaman, dışarıda neredeyse hiç insan olmamasına ve bütün binaların ışıklarının yanmasına rağmen her şey, her zamanki gibi düzenli ve normal görünüyor. Çoğu insan gıda ya da ihtiyaç malzemesi kıtlığı çekmiyor gibi, yani ailenizde hastalanan biri yoksa eğer her şey oldukça durağan vaziyette. Şehir görünüşe göre çoğu insanın hayal ettiği türden bir araf değil. Daha ziyade, oldukça sakin ve güzel, neredeyse büyüleyici bir şehir burası. Ancak bütün bunlar ailenizden biri hastalandığı anda değişiyor. Derhal her şey bir kaosa dönüşüyor. Ne de olsa bu bulaşıcı bir hastalık. Fakat hastane kaynakları sınırlı. Herkes doktorların aile bireyleri hastalandığı zamanbile, durumları çok ciddi olmadığı sürece hastaneye yatırılmadığını biliyor. Geçen birkaç gündür uzmanların "virüs salgını" olarak değerlendirdiği bir dönemdeyiz. Önümüzdeki günlerde daha ciddi haberler görmeyi veya duymayı bekliyorum. Bugün gördüğüm izlemesi en güç video, annesinin cenaze aracının ardından çığlıklar içinde gözyaşlarına boğulan bir kızın video haberiydi. Anneciği hayatını kaybetmişti, külleri ise arabayla götürülüyordu. Kızı asla annesine düzgün bir cenaze düzenleyemeyecekti, muhtemelen annesinin küllerine ne yaptıklarını bile bilemeyecekti. Çin kültüründe ölüm ritüelleri hayatımızın merkezindedir, belki de yaşama biçimimizden bile daha önemlidir, bu da bütün bunların o annenin kızı için daha yürek parçalayıcı bir hale bürünmesine sebep oluyor.

Fakat yapabileceğimiz hiçbir şey yok. İşin aslı, kimsenin yapabileceği bir şey yok. Tek seçeneğimiz buna göğüs germek. İşler çoğu hastanın da, ailelerinin de buna göğüs geremeyeceği raddeye gelse bile böyle olacak. Fakat buna göğüs geremeye-

ceksek, başka ne yapabiliriz ki? Bir ara bir yere, *"Koca bir çağın muazzam yükünden kopan ufacık bir toz zerresi göze pek büyük görünmeyebilir ancak kafanıza düştüğünde sanki o düşen, koca bir dağın yüküymüş gibi gelir"* notunu yazmışım. Bu kelimeleri ilk defa duyduğumda ne anlama geldiklerini tam olarak kavrayamamıştım. Ama artık her bir kelime kalbime işlendi. Bugün öğleden sonranın ilk saatlerinde genç bir muhabirle iletişime geçtim. Bana bütünüyle çaresiz hissettiğini söyledi. Herkesin yalnızca rakamlarla, kaç kişinin enfekte olduğuyla, kaç kişinin öldüğüyle ilgilendiğini söyledi; peki ya o rakamların arkasındakiler ne olacaktı? Gerçekten bu genç insanların yaşamak zorunda oldukları şey çok utanç verici. Hayata henüz adım atıyorlar ve şimdi mücadele etmenin ve ölümle karşılaşmanın ne demek olduğunun acı gerçeğiyle yüzleşmek zorundalar, yaşadıkları kısıtlamaların sözünü etmiyorum bile. Ben de çaresiz hissediyorum. Fakat yine de olayları başka bir açıdan düşününce, dimdik durup cesur bir ifade takınmaktan başka ne yapabiliriz ki? Hastalara yardım etmek için eğitim görmedik, tek yapabileceğimiz şey önümüzde uzanan şeyle yüzleşmek ve gelecek olanı göğüslemek. Yeterli kaynaklara sahip olduğumuz zaman, başkalarının da onu göğüslemesine yardım edeceğiz. Fakat ne olursa olsun, bir hafta daha dayanmalıyım.

Bugünün iyi haber kırıntısı, az önce gördüğüm bir istatistik oldu. Resmi veriler Hubei bölgesi dışında enfekte olan insan sayısının düştüğünü belirtiyor. Dahası, Hubei dışındaki hastalar için iyileşme oranları oldukça yüksek, ölüm oranları ise oldukça düşükmüş. Hubei istatistiklerinin yanlış olmasının ve ölüm oranlarının bu kadar yüksek olmasının sebebi belli ki tedavi için gerekli kaynaklara ihtiyaç duyuyor olmamız. Daha açık söylemek gerekirse sorun hastalığın tedavi edilememesinde değil. İlk aşamalarda iyi bir tıbbi bakım alırsanız eğer durum çabucak kontrol edilebiliyor. Ayrıca komşu bölgelerdeki sağlık

tesislerinin yaşanabilecek durum için hızla hazırlık yaptığını fakat sonunda beklendiği kadar fazla hastanın gelmediğini gösteren bir haber okudum. Bazı durumlarda A hastası, hastalığı B hastasına geçirebiliyormuş ancak B hastasının C hastasını enfekte ettiği durumlara nadiren rastlanıyormuş. Bu tür üçüncü seviye bulaşmanın olduğu birkaç şüpheli vaka varmış fakat kimse henüz bütünüyle emin değil. Bu yüzden bazı insanlar, eğitimli sağlık çalışanlarının, bazı hastaları, daha iyi tedavi alabilmeleri için Wuhan'dan komşu bölgelere ambulansla nakletmeyi önermiş. Ne de olsa Wuhan, merkezde yer alan ve yoğun trafik alan bir bölge, birkaç bölge başkentine arabayla üç-dört saat kadar uzaklıkta bulunuyor. Bu hastalar tedavi görebilirse pek çoğu ölümden kurtulabilir. Bu öneri uygulamaya geçirilir mi, emin değilim ancak mantıklı görünüyor. Fakat daha şimdi eski bir sınıf arkadaşımdan yeni Huoshenshan Hastanesi'nin yarından itibaren hasta kabul edeceğini duydum (bu doğru mu, bilmiyorum). Bu hastalar Hubei'den çıkabilirlerse eğer başka yerlerde pek çok hastane bulabilirler, başka yerlerdeki tedavi koşulları da daha iyi olabilir, ayrıca dışarıda destek vermeye hazır çok sayıda doktor ve sağlık çalışanı da mevcut. Ancak Huoshenshan yarın açılırsa eğer hastaları başka bölgelere gönderme fikrinden vazgeçilir. Her neyse, oldukça mütevazı dileklerim var: Yalnızca o hastaların gidebilecekleri bir hastane olsun istiyorum. Onlar için dua ediyorum.

Ayrıca Wuhan'ın gençlerini destekleyecek bir şeyler söylemek istiyorum. Bu salgınla savaşmak için on binlerce genç gönüllü cephe hattında mücadele veriyor. Hepsi de bunu kendi iradeleriyle yapıyorlar. WeChat gibi sosyal medya platformlarında, sohbet gruplarında organize oluyor ve hemen her işi yapıyorlar. Bu gerçekten de harika! Nesildaşlarım eskiden hep gençlerin giderek bencilleştiğinden yakınırlardı fakat şimdi gençlerin işe koyulduğunu görünce benim gibi dinozorların

boş yere kaygılandığını anlıyorum! Her neslin insanı aslında bir açıdan birbirine benzer ve eski nesiller, yeni nesillerin yollarını bulmaları konusunda çok da kaygılanmamalılar. Dün gece yazar Chen Cun bana karantinadan sonra günlük hayattan kesitleri kayıt altına alan genç bir Wuhanlının bazı videolarının linklerini gönderdi. Videolar buradaki, Wuhan'daki hayatın birkaç gününü belgeliyordu, ben de hepsini bir oturuşta izledim. Gerçekten izlemeye değer videolardı. Umarım bu genç yönetmenle tanışıp yaptıklarına duyduğum hayranlığın bir göstergesi olarak birkaç kitabımın kopyasını verebilirim. Ona ayrıca bir zamanlar, soğuk ve sefil bir gecede onun videolarının ruhumu aydınlattığını söylemek isterim.

3 Şubat 2020

Zor hayatlarımıza ağıtlar yakarken, derin bir nefes alıp gözyaşlarımı siliyorum.

Çin Yeni Yılı'nın onuncu günü. Bir başka açık ve güneşli gün. Dün yağmurun devam edeceğini düşünüyordum ama bugün hava aniden açtı. Güneşin yüzünü göstermesi sayesinde belki de tıbbi yardım almayı uman o insanlar biraz daha ısınabilir. Fakat çoğu enfekte olmuş halde ve tedavi görebilmek için hasta bedenlerini şehrin bir ucundan diğerine sürükleyip duruyorlar. Hepimiz, hiçbirinin bu durumda olmak istemediğini biliyoruz ama seçme şansları yok, sağ kalmak için bunu yapmaları gerekiyor. Onlar için başka bir yol yok. Sanırım hissettikleri bu terk edilmişliğin soğuğu, kış ayının soğuğundan daha da beterdir. Fakat yardım bulmak için şehri dolanıp dururken umarım çok fazla acı çekmiyorlardır. Onlar için bir hasta yatağı olmayabilir ama en azından güneş tepelerinde parlıyor.

Yine yatağımdan çıkmadan telefonuma baktım. Gördüğüm ilk şey Chengdu'da bir deprem olduğu haberiydi. Deprem pek çok insanı hazırlıksız yakalamıştı ancak görünüşe göre kimse ciddi bir tehlike yaşamamıştı. İnternetteki şakaların bazıları komikti doğrusu. İçlerinden biri şöyleydi: "Deprem sayesinde Chengdu'da yaşayan yirmi bin Wuhanlının tamamı bulundu. Bütün Chengdululular evlerinde kalıp ayaklarını sıcak su dolu leğenlerin içinde tutarken Wuhanlıları tespit etmek kolay oldu; deprem olduğunda panik halinde sokağa koşanlar onlardı!" Bunu okuduktan sonra kahkaha atmaktan kendimi alamadım. Eminim o Chengdulu komedyenler bu sabah Wuhan halkını bir anlığına güldürmüştür. Sichuanlıların mizah anlayışı Wuhan'dakilerden çok daha iyidir. Bu espriyi yapan komedyene teşekkür ediyorum.

İnternette izlemeye bile katlanamadığım birkaç video var, öyle üzücüler ki. Ancak sakin olup kendimize hâkim olmalı ve durumun üzücülüğünün bizi ele geçirmesine izin veremeyeceğimizi anlamalıyız. Vefat edenler artık aramızda yok ama hayatta kalanların, hayatlarına önceden olduğu gibi devam etmesi gerekiyor. Umarım her gün hayatını kaybedenleri; yok yere ölenleri; bu kederle dolu günleri ve hazin geceleri; neşe dolu bir bahar festivali tatili yaşıyor olmamız gerekirken hayatlarımızın karşısına çıkan şeyin ne olduğunu hatırlarız. Hayatta kalabildiğimiz sürece acı çekenler ve hayatını kaybedenler adına adalet için savaşmalıyız. İhmalkârca, düşüncesizce davranan ya da sebep oldukları zararın sorumluluğunu üstlenemeyen o insanları bu olaydan sorumlu tutmalıyız. Bu durumun peşine ciddi bir şekilde düşülmeli, hiçbir sorumlunun bundan sıyrılmasına müsaade edilmemelidir. Harekete geçmezsek, o insanlar için, –bir zamanlar omuz omuza çalışıp birlikte hayatın tadını çıkardığımız, bedenleri ceset torbalarında götürülen o sevgili Wuhan sakinleri için– adaleti nasıl sağlayabiliriz?

Bugün Wuhan hakkında oldukça güzel, eğitici bir belgesel izledim. Wuhan'ın şu anki bomboş sokaklarını ve çıt çıkmayan sessizliğini tarif ederken anlatıcı sanki birilerinin tüm şehrin "duraklatma düğmesine" basmış gibi olduğunu söylüyordu. Bu doğru, bütün şehir duraklatılmış halde ancak bedenleri ceset torbalarıyla götürülenler için her şey çoktan bitti. Tanrım, krematoryumlardaki o cenazeciler ömürlerinde böyle bir şeyle uğraşmamışlardır. Fakat asıl dikkat etmemiz gerekenlerin doktorlar olduğunu, yaşayanlarla onların ilgilendiğini söylüyorlar.

Şehirde yaşananları daha iyi anlamak için bu öğleden sonra bir doktor arkadaşımla iletişime geçtim. Arkadaşım tam da epideminin cephe hattında çalışıyor. İşlerine ufak bir ara verdiğinde bazı sorularımı cevaplamak için birkaç dakikasını ayırdı. Her konudan konuştuk ancak konuşmamızı birkaç noktada özetleyebilirim. Bir: Wuhan'ın içinde bulunduğu durumla ilgili olumlu olmak çok zor, durum halen oldukça ciddi. Tıbbi malzemelerin "arta kalanı kısıtlıydı", bu tabiri ilk kez duymuştum ama bunun "ellerinde malzemenin kısıtlı" olduğu anlamına geldiğini ve pek çok malzeme stokunun tükenmek üzere olduğunu, şimdilik idare ettikleri anladım. Doktor iki ya da üç gün daha dayanacak kadar malzemeleri olduğunu söyledi. İki: Daha küçük olan yerel hastaneler gerçekten zorlu zamanlar geçiriyor. Bu hastanelerin çoğunun koşulları baştan beri iyi değildi; pek dikkat çekmiyorlar ve tedavi hizmetleri oldukça sınırlı. Arkadaşım okurlarımın dikkatini bu yerel hastanelere çekmemi ve onlara destek sağlamak için ne yapabiliyorsam yapmamı istedi. Aynı zamanda köylerdeki ve daha taşra bölgelerdeki daha ufak yerel yönetimlerin kapatma ve karantina uygulamak için güçlü adımlar attıklarını, pek çok durumda Wuhan'dan çok daha iyi bir iş çıkardıklarını söyledi. Üç: Virüs taşıdığından şüphelenilen, ateşi yüksek olan hastaları tekrar toplumun arasına göndermek uygun bir eylem değil. O yerel bölgedekiler profes-

yonel bilgiden ve hastalarla uygun bir şekilde ilgilenmek için gereken koruyucu giysilerden yoksunlar. Olanlarla baş etmeleri nasıl beklenebilir ki? Dahası, o ufak bölgelerin yerel halkı da güvenliklerinden endişe duyuyorlar. Yapabilecekleri hiçbir şey bu sorunlara çözüm olamaz. Wuhan'daki enfeksiyonların yayılma sebebinin bir dizi kötü karar olduğu konusunda hemfikirim; bir kişi hasta olduğunda bütün ailesi de hasta oluyor. Dört: Bütün hastanelerdeki doktorlar çok çalışmaktan bitkin düşmüşler ve çeşitli bölümlerden uzmanlar ön saflara transfer edilmiş. Şu anda tedavi görenleri kabul edebilecek birkaç yer olsa da şüpheli vakalarla tanı konulan hastaların sayısı hızla artmakta. (Yeni tanı konulan tüm hastalara gereken tedaviyi sağlayıp sağlayamadıklarını sormaya cesaret edemedim.) Beş: Doktor arkadaşım enfekte olan hastaların en son toplamının korkutucu bir sayı olacağından şüpheleniyor. Bir uzman olarak şunları söyledi: "Bu salgınla yalnızca tedaviye ihtiyaç duyan herkesin hastaneye yatırılması, karantina altına alınması gereken herkesin de evde kalmasıyla başa çıkabiliriz." Duruma nereden bakarsanız bakın ilerleme kaydetmenin tek yolu bu. Hükümetin bugün yürürlüğe koyduğu bazı yeni prosedürlere bakılacak olursa onlar da sonunda bunu anlamaya başlamış.

Koronavirüs burada; ve ilk aşama ile yayılma döneminden işlerin kontrolden çıkmaya başladığı noktaya kadar yaptığımız müdahaleler tamamen yanlış olmakla başladı, gecikmiş oldu, en sonunda da şimdiki hatalı durumuna geldi. Virüsün önünü alıp durdurmayı başaramadık, bunun yerine deli gibi peşinden koştuk ve bu süre içerisinde de ağır bir bedel ödedik. Zaman dereyi ağır ağır, taşları yoklayarak geçmenin zamanı değil; daha öncesinde pek çok salgın yaşandıysa nasıl oldu da onlardan bir ders alamadık? Geçmişte buna benzer salgınları kontrol altına alan insanların yaptıklarının aynısını yapamaz mıydık? Yoksa ben mi işleri basite indirgiyorum?

Bugün bir ailenin arabayla bir köprü üzerinden Chongqing'den Guizhou'ya seyahat ettiği bir başka video gördüm. Arabada evli bir çiftle birlikte anlaşıldığı kadarıyla iki çocuk vardı (videoda onları net bir şekilde göremedim). Adam Chongqing'den, kadın ise Guizhou'dandı. Arabaları Chongqing tarafından yola çıkmış, Guizhou sınırına doğru ilerliyordu. Oraya vardıklarında nöbetçiler Guizhou ikamet kartına sahip olduğu için kadının geçmesine izin verebileceklerini ancak adamın Guizhou'ya girmesine izin veremeyeceklerini söylediler. Hiçbir şekilde adamın geçmesine izin vermediler, en sonunda adamın arabayı çevirip Chongqing'e dönmekten başka seçeneği kalmadı. Köprünün diğer tarafına vardıklarında ise o taraftaki nöbetçiler artık Chongqing şehri sınırlarından çıktıkları için yalnızca adamın geri dönebileceğini, eşinin ise şehre girme izni olmadığını söylediler. Arabayı süren adam şöyle diyordu: "O taraftan geçmemize izin vermediler, şimdi de siz bu taraftan geçmemize izin vermiyorsunuz. Ne yapalım istiyorsunuz? Bu köprüde mi yaşayalım?"

O videoyu izlerken gülsem mi ağlasam mı bilemedim. Zamanında, neredeyse yüz yıl önce şehrin savaş önderleri tarafından kuşatıldığı dönemi anlatan *Wuchang Şehri* isimli bir roman yazmıştım. (Şimdi kendimi Wuchang'da karantina altında bulmuş olmam da ne tesadüf...) Kuşatma sırasında Wuchang şehri içindeki sayısız insan açlıktan hayatını kaybetmiş. Hankou ve Hanyang'dan insanlar Wuchang'taki halkı kurtarmak için işbirliği yapmışlar ve en sonunda savaş önderleri, şehir sakinlerinin üç günlüğüne yiyecek aramak için şehirden ayrılmalarına izin veren bir anlaşma yapmış. O süre içerisinde şehrin etrafını saran güçler saldırıda bulunmayacaklarına söz vermiş ve şehri muhafaza eden ordu, şehir sakinlerini serbest bırakmayı kabul etmiş. Bütün bunlar 1926'da yaşanmış. O dönemde iki ordu savaşta olsa da birbirine düşman olan o iki güç bir anlaşma yap-

mayı başarmış; bunun üzerinden yüz yıl geçmişken bizler, aile için kuralları biraz olsun bile esnetemiyor muyuz? Dünyanın sonu gelmedi ya! Bir sorunu çözmenin pek çok yolu vardır. O aile sonunda Guizhou'ya gidebildi mi yoksa Chongqing'e mi döndü bilmiyorum.

Zor hayatlarımıza ağıtlar yakarken, derin bir nefes alıp gözyaşlarımı siliyorum.[8] Bu günlerde pek çok insan bu duyguyu ifade ediyor.

4 Şubat 2020

Kader bir kez daha yüzüme güldü.

Hava bugün hâlâ güzeldi. Wuhan halkı aynı durumda. Evde kapalı kalmaktan biraz bunalmış olsak da hayatta kaldığımız sürece geri kalanıyla başa çıkabiliriz.

Bu öğleden sonra paniğe kapılmış birini gördüm; süpermarketten birkaç şey alıyordum, bir adam dükkânın kapanmasından ve gıda tedariğinin yapılamayacağından korktuğunu söyledi. Bunun gerçek dışı bir korku olduğunu hissettim. Yerel yönetim çoktan vatandaşlara süpermarketlerin açık kalacağı konusunda güvence veren bir duyuru yapmıştı. Durumu mantıklı bir şekilde gözden geçirecek olursak, şu anda bütün ülke Wuhan'ın arkasında duruyor ve Çin malzeme sıkıntısı çekecek bir ulus değil, Wuhan halkının yeterli gıda ve malzemeye sahip olmasını sağlamak eminim ülke için çok zor olmaz. Elbette tek başına yaşayan bazı yaşlı insanlar zor zamanlar geçiriyor olabi-

8) Bu dize, *Güneyin Şarkıları*'nda *(Chu Chi)* yer alan "Kederle Yüzleşmek" isimli şiirden alıntılanan, tersine çevrilmiş bir dizedir. Şair Qu Yuan'a atfedilen "Kederle Yüzleşmek", Savaşan Eyaletler dönemine dayanır ve şairin fantastik âlemlere yaptığı ruhani yolculuklar esnasında çeşitli saray hizipleri tarafından uğradığı ihanetlere gözyaşı dökmesini anlatır.

lir (koronavirüs olmasa bile durumları kolay değil) ancak eminim ki onlara yardım edecek pek çok toplum gönüllüsü vardır. Hükümet ilk başlarda bazı hatalar yapmış olsa da ne olursa olsun şimdi liderlerimize inanmaktan başka seçeneğimiz yok, onlara güvenmek zorundayız. Başka bir seçenek var mı? Başka kime inanabiliriz? Kime güvenebilirsiniz ki? Kolayca korkan bu insanlar zaten daima diken üzerindedir, gerçekten onlara yardım etmek için yapabileceğiniz hiçbir şey yok. Az önce çöp atmak için dışarı çıktım, kapımın önünde "Dezenfekte Edildi" yazan bir yazı buldum. Ayrıca, "Ateşiniz olduğunu fark ederseniz lütfen Wuchang bölgesi için şu numarayı arayınız" yazan bir broşür vardı. Buradan bile topluluk düzeyinde ne kadar sıkı çalışıldığını anlayabilirsiniz. Koronavirüs herkesin karşısında birlik olduğu büyük bir düşman; kimse kaytarmaya cesaret edemiyor, umalım ki politikacılar daha fazla yanlış adım atmasın.

Kaç kişinin bu virüsle enfekte olacağı sorusu fazlasıyla hassas bir konu olmaya devam ediyor. Ben de bu rakamın en sonunda ne boyuta varacağından endişeleniyorum. Dün Weibo'da, hiçbir doktor bunu dile getirmese de pek çoğunun 100.000 sayısına hazırlıklı olduğundan bahseden bir şey paylaştım. Hatta halktan yardım çağrısında bulunan bir doktor bu sayının çoktan geçildiğini söylemişti. Bugün bir başka doktor arkadaşım bu tahminin isabetli olduğunu söyledi. "Gerçekten de o kadar insan enfekte olacak. Ancak enfekte olan herkesin semptom göstermediği unutulmamalı. Belki de enfekte olanların yalnızca yüzde 30 ila 50'si semptom gösterecek." Ben de bunun üzerine bir başka soru sordum. "Enfekte olduysanız ancak semptom göstermiyorsanız, bu kendi başınıza yavaş yavaş iyileşebileceğiniz anlamına mı geliyor?" Doktor arkadaşım, "Bu doğru" diyerek onayladı. Bu doğruysa eğer sanırım iyi bir haber olarak sayılabilir.

Ancak doktorların söylediğine göre tekrar tekrar vurgulanması gereken şey yeni koronavirüsün aşırı derecede bulaşıcı olsa

da hastalar standart bir tedavi gördükleri sürece ölüm oranlarının çok yüksek olmadığıdır. Hubei bölgesi dışında tedavi gören hastalar çoktan bunun doğru olduğunu kanıtladılar. Wuhan'daki ölüm oranlarının çok yüksek olmasının sebebi çok sayıda hastanın hastane bakımına ulaşamamasıydı; gerekli tedavi olmadığı sürece hafif vakalar ciddileşiyor, ciddi vakalar ise ölümle sonuçlanıyor. Buna katkıda bulunan bir diğer faktör ise karantina prosedürlerinin en başından hatalı olmasıydı, bunun sonucunda da tek bir kişinin bütün aileyi enfekte ettiği pek çok vaka ortaya çıktı. Bu da enfeksiyon sayısında dramatik bir yükselişe sebep olurken pek çok başka trajediye de yol açtı. Doktor arkadaşım bana mevcut olan yatak sayısına göre ilk başta daha iyi hazırlanmış olsalar Wuhan'ın gelen bütün ciddi vakaları tedavi edebileceğini söyledi. Fakat salgının ilk aşamalarında işler öyle karmakarışık haldeydi ki insanlar korkuya kapıldılar ve hasta bile olmayan pek çok kişi hastanelere hücum edip işleri daha da karmaşık hale getirdi. Artık hükümet, hastalığa karşı prosedürlerini düzenli olarak yeniliyor. Bir sonraki adım, dönüm noktasına ulaşıp ulaşamayacağımızı görmek olacak, umarım o an çok geçmeden gelir.

Bunun haricinde, dün internette bazı insanlar kurulan "geçici hastane noktaları" konusunda bazı sorular sormaya başladılar; çok sayıda hastayı bir arada izole etmenin çapraz enfeksiyon vakalarında ani bir patlamaya yol açabileceğinden korkuyorlardı. Fakat ben o geçici hastanelerin savaş zamanında genellikle muharebe alanında kurulan geçici hastaneler[9] model alınarak yapıldığı görüşündeyim. Yapılması gereken ilk şey olabildiğince hızlı bir şekilde şüpheli taşıyıcıları hep birlikte ayır-

9) 2020 yılının şubat ayında, Wuhan'daki yeni koronavirüs salgınının ardından Çin Ulusal Sağlık Komisyonu yerel otoritelerle birlikte Huoshenshan Hastanesi ve Leishenshan Hastanesi'yle birlikte bölge çapında on bir geçici hastane inşa etmeye başladı. Bu büyük, seyyar hastane tesisleri COVID-19 ile enfekte olan yığınla hastaya bakım sağlama kapasitesini hızla artırmak için kurulmuştur.

mak, ardından tedavi için doktorları göndermektir. Bundan sonra yavaş yavaş karantina altındaki hastaların koşullarını iyileştirmek için çalışılabilir. Bu adımlar atılmazsa enfekte bireyler şehrin içinde hareket etmeye devam edecek ve dışarıda oldukları her gün daha fazla insanın enfekte olması anlamına gelecektir. Bu durum devam ettiği sürece virüs hiçbir şekilde kontrol altına alınamaz. O seyyar hastanelerin koşulları hiç iyi sayılmasa da sonraki adımın, o büyük açık alanların daha ufak odalara bölünmesi olacağını tahmin ediyorum. Ancak bu yalnızca benim tahminim, gerçek plan böyle midir, emin değilim. Yine de ne olursa olsun, şu anda en acil konu enfekte olan bireyleri toplumun genelinden ayırmak.

Bugün Huoshenshan Hastanesi'ndeki hastalardan birinin çektiği bir özçekim videosu gördüm. Videodan anladığım kadarıyla tedavi tesisleri oldukça iyi durumdaydı ve hastaların durumu iyi gibi görünüyordu. Bu tam olarak görmeyi umduğum türden bir video. Umarım hepsi çabucak iyileşir ve her şey bu noktadan sonra daha akla uygun ve organize bir şekilde ilerler.

Salgın, bir araya gelen birden fazla etkinin sonucudur. Düşman virüsün kendisi değildir. Bu savaşta en büyük düşmanlarımız yine kendimiziz ya da en azından bu suçun ortaklarıyız. Pek çok insanın gözlerinin artık açıldığını ve her gün ülkemizin ne kadar da mükemmel olduğuna dair boş sloganlar atmanın anlamsız olduğunu anladığını duyuyorum; insanlar etrafta dolanıp politik eğitim üzerine söylevler verse de asla somut eylemler yapmayan o kurulların tamamen işe yaramaz olduğunu biliyorlar (eskiden bu insanlara "laf kalabalığıyla geçinenler" derdik) ve sağduyudan yoksun olan, kendilerine sunulan gerçeklerin peşine düşemeyen bir toplumun insanlara yalnızca sözleriyle zarar vermeyeceğini, pek çok insanın, hem de çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine de sebep olacağı-

nı da iyi biliyorlar. Bu derin bir yankı uyandıran, aynı zamanda büyük bir ağırlığı olan bir bir ders. Hepimiz 2003 yılındaki SARS salgınını yaşamış olsak da görünüşe göre o zaman almış olmamız gereken dersleri çoktan unuttuk, şimdi 2020 yılına gelmişken aldığımız dersi tekrar unutacak mıyız? Şeytan daima ensemizde, dikkat etmezsek eğer bize tekrar yetişecek ve sonunda gözlerimizi açana kadar bize işkence edecek. Asıl soru ise şu: Gerçekten gözlerimizi açmak istiyor muyuz?

SARS'ın yaşandığı seneyi tekrar düşünecek olursak, hastalık mart ayında yayılmaya başlamıştı fakat ilk başta hükümet salgının üzerini kapatmaya çalışmıştı. O dönemde Guangzhou'da büyük bir operasyon geçirmek üzere olan eski bir sınıf arkadaşım yaşıyordu. Çin'in dört bir yanından birkaç düzine eski arkadaşımla birlikte ameliyatı sırasında ona destek olmak için Guangzhou'ya gitmiştik. Hepimiz tam da SARS salgınının şiddetle ilerlediği hastaneye gitmiştik fakat o sırada hiçbirimiz bunu bilmiyorduk (ve hiçbirimiz maske takmamıştık). Trenle yolculuk etmiştik. Olan biten en sonunda ortaya çıktığında ülkenin her yanında insanlar paniğe kapılmıştı. Özellikle biz, stresten ter döküyorduk; bütün o karmaşanın ortasında kendi kendime, "Kader yüzüme gülmüş olmalı ki enfeksiyondan kurtuldum" diyordum. Bu sefer ise ameliyat olmak için hastaneye yatırılan bir iş arkadaşımı görmek için ocak ayının 1'i ile 18'i arasında üç kez hastaneye gittim. Ziyaretlerin ikisinde ise maske bile takmadım. Şimdi geriye dönüp baktığımda bunu düşünmek bile beni korkutuyor ve bir kez daha kaderin yüzüme gülmüş olduğunu düşünüyorum.

5 Şubat 2020

Sıradan insanlar olarak hepimiz bu insani felaketin bedelini ödedik.

Dün baharın ilk günüydü, bugün de gerçekten bir bahar havası vardı. Evimizin karşısında yaşlı kafur ağaçlarından, iki osmantus ağacından ve bir *yulan* manolyasından oluşan bir sıra ağaç duruyor; yaprakların yoğun örtüsü içimde sanki kışın buraya hiç uğramadığı hissini uyandırıyor.

Bugün halen uzmanların koronavirüs salgınının zirvesi olduğunu tahmin ettikleri dönemin ortasındayız. Söylendiğine göre kesinleşen vaka sayısı artmaya devam ediyormuş. Tanıdığım meşhur bir ressamın durumu virüs nedeniyle ciddiymiş. Arkadaşım YL bana çekim sırasında enfekte olan üç görüntü yönetmenini tanıdığını söyledi, hepsi de koronavirüs yüzünden hayatlarını kaybetmiş. Arkadaş çevrem oldukça küçük ve şimdiye kadar durumlarının iyi olmasına şükran duyuyorum. Wuhan'daki durum hâlâ ciddi ancak önceki kadar karmaşık değil. Bununla birlikte işler pek de kolaylaşmış sayılmaz. İnternette dolanan o üzücü videolar ve umutsuz yardım çağrıları biraz azalmış, yerlerini herkesi hayatlarına devam etmeleri için yüreklendiren pozitif videolar almış gibi görünüyor. Önceki sorunlara çözüm bulundu mu yoksa sadece internette sansürlendiler mi emin değilim. Çok fazla sansüre maruz kaldıktan sonra bütün olanlara oldukça hissizleşmeye başladım. Dün en büyük düşmanın kendimiz olduğunu söylemiştim; kendimize düşman olma sürecimiz muhtemelen bu hissizlik duygusuyla başlıyordur. Şimdilik tetikte olmamız ve kendi bedenimizde neler yaşandığına özellikle dikkat etmemiz gerekiyor. Hâlâ durmadan arkadaşlarımın başının etini yiyorum: Dışarı çıkmamaya dikkat edin! Dışarı çıkmamaya dikkat edin! Uzun süredir içeride

kapalı kaldığımızı ve daha uzun bir süre karantinada kalmaya devam edebileceğimizi biliyorum ancak bunlardan dolayı endişeye kapılamayız. Evde yiyebilecek pek güzel şey kalmamış olabilir ancak bu salgın bittiğinde hepimiz çıkıp bir restorana gidebilecek, canımızın çektiği her şeyi sipariş edebileceğiz. Yüzlerimiz gülecek ve o restoranlar sonunda biraz para kazanmaya başlayacak.

Bu öğleden sonra Xinhua Haber Ajansı'nda ilginç olduğunu düşündüğüm bir haber gördüm. Haberin başlığı "Wuhan'da Koronavirüse Karşı Savaşta İlk Kurşunlar Çoktan Sıkıldı" olsa ve resmi hükümet medyasına ait bir haber gibi görünse de içeriği aslında okumaya değerdi. Hızlıca haberin ana noktalarının özetini geçeceğim: 1) Hastalar üç karantina kategorisine göre bölünmüş. 2) Huoshenshan Hastanesi, Leishenshan Hastanesi ve belirlenen diğer hastaneler kritik hastaları izole ve tedavi etmekten sorumlu birinci seviye tesisler olarak belirlenmiş. 3) Yeni inşa edilen on bir seyyar hastane hafif hastaları izole ve tedavi etmekten sorumlu ikinci seviye tesisler olarak belirlenmiş. 4) Oteller ve Çin Komünist Parti Okulları, şüpheli enfeksiyon vakaları ve nüfusun enfekte bireylerle yakın temasa giren üyelerinin izole edilmesinden sorumlu olan üçüncü seviye tesisler olarak belirlenmiş. 5) Bu üç grup da izole edildikten sonra şehir çapında detaylı bir sterilizasyon süreci uygulamaya konulacakmış. 6) Bütün hastaneler normal faaliyetlerine devam edecekmiş (daha önce kapatılan tüm departmanlar da tekrar açılacakmış). 7) Diğer işletmeler tekrar açılacak ve alım satıma devam edecekmiş. 8) Hastalar devamlı takip edilecek ve tedavileri, durumlarına göre güncellenecekmiş. Örneğin kritik semptomlara sahip hastanın durumu hafiflediğinde seyyar hastane birimlerine nakledilecekmiş ve hafif vakalar kritik duruma gelirse onlar da birinci seviye tesislere gönderilecekmiş. Bu felaket hastalık tamamen ortadan kaldırılana kadar da bu protokolü takip

edecekmişiz! Makaledeki tüm detayları doğrulayamadım fakat bildiklerime göre doğruymuş gibi görünüyorlar. Ordu Wuhan'a girdiğinden beri salgınla yüzleşme biçimlerinde genel verimlilik açısından net bir gelişme var gibi görünüyor. Virüsle açık ve doğrudan savaşma biçimleri gerçekten de askeri bir sefere benziyor. İşlerin bu noktasında yaşanacaklara dair büyük umutlarım var. Fakat asıl umudum hastalar hangi seviyede olurlarsa olsunlar, hepsinin yüksek kaliteli, etkin ve güvenilir bir bakım almasıdır.

Aslında insanların hayatları her açıdan bu salgın nedeniyle altüst olmuş durumda; bundan en kötü etkilenenler ise hastaneler oldu. Birbirinden farklı tüm departmanlardaki doktorlar bu virüsle savaşmakla meşgul. İşin aslı, koronavirüs salgını olmadan önce bile ilgilenilmesi gereken çok sayıda hasta vardı. Fakat şimdi tüm o hastalar, bir yandan sessizce kendi hastalıklarıyla uğraşırken sabredip bir kenara çekildiler ki doktorlar koronavirüsle savaşabilsin. Bu hastaların çoğu kendi tedavilerinin bu kadar uzun süre ertelenmesinin nihai sonuçları konusunda oldukça endişeli fakat hepsi de, doktorları koronavirüsle savaşa katılabilsin diye kendi ihtiyaçlarını bir yana bıraktılar. Bütün o muhteşem hastalara büyük bir hayranlık duyuyorum. Ciddi sağlık sorunlarıyla yüzleşen ve ne yazık ki bu ocak ayında ardı ardına iki ciddi ameliyat geçiren bir iş arkadaşım var. Koronavirüs salgını tam da Çin Yeni Yılı'ndan önce patladığında arkadaşım hastaneden evine yeni dönmüştü. Taburcu edildikten sonra hâlâ ilaçlarını almak ve iğne olmak için hastaneye gidip gelmesi gerekiyordu, bu yüzden dişini sıkıp işlerini halletmek için arabayla hastaneye gitmekten başka çaresi yoktu. Dikişleri iyileşmemişti ve iltihaplanma belirtileri vermeye başlamıştı. Hastane her türlü hastalıktan mustarip insanlarla dolu olduğu için doktorları ona normalde yapması gerektiği gibi her gün hastaneye gelmemesinin daha iyi olacağını söylediler.

Bunun yerine kendi bandajlarını değiştirebilmesi için ona eve götüreceği malzemeler verdiler. Elindeki bandajlar bittiğinde ise yenilerini almak için eczaneye gitmesi gerekti. Koronavirüs kontrolden çıkmaya başladığında iğne olabilmek için evinin yakınındaki yerel hastaneye gitmek zorunda kalmıştı. Endişelenip üzülebilir, hatta gözyaşlarına bile boğulabilirsiniz ancak bunların ne faydası var ki? Arkadaşım bile, en azından virüs tehdidi geçene kadar bu durumla baş etmesi gerektiğini söylüyordu. Babası kanser hastası olan başka bir iş arkadaşım var. Bu yıl Çin Yeni Yılı'nı Wuhan'da hep birlikte geçirebilsinler diye ailesini yanına getirebilmek için özel ayarlamalar yaptı. Şimdi tüm aile –üç nesil birden– hep beraber onun evinde kapalı kaldılar. Hiçbir yere gidemiyorlar ve anne babası sıkıntıdan patlamak üzere; arkadaşımın, ailesini eğlendirmek için yapabildiği tek şey de zaman geçsin diye her gün onlarla kart oynamakmış. Az önce beni arayıp devamlı kart oynamaktan aklını kaçırmak üzere olduğundan yakındı. Aslında bu durum ailesinin üzerinde büyük bir stres yaratıyor. Şehirdeki hamile kadınlar da son derece gergin. Onlar sabretse bile bu bebeklerin de sabırlı olacağı anlamına gelmiyor. Doğum yapmak için iyi bir zaman değil. Bebeklerin dünyaya gelişi neşe ve kutlamalarla karşılanması gerekirken bu son derece endişeli ve belirsiz bir olay haline geldi. Mükemmel bir dünya olmayabilir fakat madem o bebekler buraya gelmeye cesaret ediyorlar, o zaman buyursunlar! Burası salgının merkezi olsa da siz bebeklerin sıcak ve temiz bir yerde karşılanacağınıza inanmam gerekiyor.

Bütün bu bölük pörçük hikâyeleri o suçlular şunu iyi bilsin diye kaydediyorum: Enfekte olan hastaların ve ölülerin yanı sıra bu felaketin daha pek çok kurbanı var. Sıradan insanlar olarak hepimiz bu insani felaketin bedelini ödedik.

6 Şubat 2020

Şu anda şehirdeki herkes onun için gözyaşı döküyor.

Bugün Wuhan'da tekrar yağmur yağmaya başladı. Gökyüzü gri ve bulutlarla dolu; insanı buz gibi ve mutsuz hissettiren türden rüzgârlı ve yağmurlu bir gün bu. Dışarı çıktığımda soğuk rüzgâr üzerime hücum edip bedenimi tepeden tırnağa titretti.

Bugün pek çok iyi haber geldi, bunlardan bazıları muhtemelen uzun zamandır duyduğum en heyecan verici haberlerdi. Bugün radyoda enfeksiyon hastalıkları uzmanı olduğu söylenen bir kişi salgının çok yakında azalmaya başlayacağını söyledi. Dedikleri bana ikna edici geldi. Çılgınlar gibi paylaşılan bir diğer haber ise Amerikan ilaç şirketi Gilead Sciences'ın Remdesivir (Çinli uzmanlar ona "insanların umudu" diyor) isimli yeni bir ilaç geliştirdiği ve bu ilacın klinik deneylerine Wuhan Jinyintan Hastanesi'nde çoktan başladıklarıydı. Söylenenlere göre ilaç şimdiye kadar oldukça etkili olmuş. Wuhan'daki herkes bu gelişmeden dolayı heyecanlıydı, eminim ki hepimiz kapatma kurallarını uyguluyor olmasaydık kutlama için sokaklarda dans ederdik. O kadar uzun zamandır evden çıkamıyoruz, o kadar uzun zamandır umut besliyoruz ki en sonunda olumlu bir şeyler görür gibiyiz. Bu umut aniden ortaya çıkıverdi ama tam zamanında geldi çünkü hepimiz giderek bunalıma gömülüyorduk. Bu son haberin bir dedikodu olduğu söylenip yalanlansa ya da ilacın virüse karşı etkisiz olduğu görülse bile şimdilik bu ufacık iyi haberi kabulleneceğim. Belki bir-iki gün içinde umutlarımız doğrulanabilir.

Herkesin yakından takip ettiği o seyyar hastaneler sonunda resmi olarak açıldı. Hastanelere kabul edilen hastalardan bazıları videolar, fotoğraflar ve oradaki deneyimleriyle ilgili gönde-

riler paylaşmaya başladılar bile. Bazıları koşulların gerçekten de yetersiz olduğunu belirtip durumun ne kadar kötü olduğundan yakınıyor. Buna benzer birkaç gönderi var. Fakat ilk başta durumun biraz karmaşık olmasının beklenebileceğini tahmin etmiştim; ne de olsa bu seyyar hastaneler bir gün içinde aceleyle inşa edildi. Yine de diğer detayların çok geçmeden rayına oturacağını ve koşulların iyileşeceğini düşünüyorum. Çok sayıda insanı bir araya topladığınız zaman herkesi memnun etmek zor olabilir, özellikle de o insanlar bir hastalıktan mustaripse. İnsanların endişeli ya da huzursuz hissetmesi çok normal, ne de olsa karantinada evlerindeki kadar rahat edemiyorlar. Bu öğleden sonra Wuhan Üniversitesi'nden Profesör Feng Tianyu'dan bir mesaj aldım; Yan Zhi'nin dediğine göre Wuhan Uluslararası Konferans ve Sergi Salonu'nda ve Wuhan Fuar Alanı'nda iki geçici hastane kurulmasından sorumlu olacaklarını söyledi. Her şeyin pürüzsüz ilerlemesi için elinden gelen her şeyi yapacağını belirtmişti. "Pek çok televizyon seti koyacağız, ufak bir kütüphane alanı, şarj istasyonu, fast-food alanı kuracağız ve tüm hastaların her gün en azından bir elma, bir muz ya da başka bir taze meyve almasını sağlayacağız; hastaların onları önemsediğimizi hissetmesini istiyoruz." Yani gördüğünüz üzere gerçekten de ufak detaylara dikkat ediyorlar. Eminim diğer bütün geçici hastaneler de sorumluluğun uygun bir şekilde temsil edildiği bir sisteme sahiptirler. Eğer Yan Zhi bunu yapabiliyorsa, eminim yetkili olan diğer yöneticiler de bunu yapabilir. Wuhan bu noktaya kadar geldi, bu durumun en zor noktasını çoktan aştık, bu yüzden şimdi bir şeylerden dolayı endişelenmenin sırası değil. Şehrin her yanında koşturup yardım bulmaya çalışan o hastaların nihayet uzanıp iyice dinlenmesine izin verelim; karantinada olabilirler fakat aynı zamanda, en sonunda profesyonel tıbbi yardım alabiliyorlar ki bu hem onlar, hem de Wuhan'daki herkes için iyi bir şey. Aksi takdirde, böyle soğuk bir günde çoğunun durumu eminim daha

kötüye giderdi, hatta sokak ortasında yere yığılabilirlerdi. Kendimize hâkim olup şimdilik duruma katlanmaktan başka şansımız yok; yalnızca her şey kontrol altına alındıktan sonra herkes gerçekten huzura ve sükûnete kavuşabilir.

Bu sabah ayrıca Wuhan Üniversitesi'nin Zhongnan Hastanesi'nden bir göğüs hastalıkları uzmanıyla yapılmış bir video röportaj gördüm. Kendisi de hastalanmıştı ancak iyileşmeyi başarmıştı. Deneyimini anlatırken espriler yapıyordu: Bir hastayla doğrudan temas esnasında enfekte olmuştu. Durumu kötüleşirken ve tehlikeli bir şekilde ölüme yaklaşırken eşi ona bakmaya devam etmiş. En sonunda eşi de hastalanmış ancak onunki daha hafif bir vakaymış. İzleyicilere paniğe kapılmamaları gerektiğini söyledi. Gerçekten ciddi olan ve ölümle sonuçlanan vakaların neredeyse hepsinin, başka hastalıkları olan yaşlı insanlar olduğunu belirtti. Ancak genç sayılacak yaştaysanız ve bu virüsü kaparsanız, sağlıklı olduğunuz sürece yalnızca bazı ilaçlar almanız, bol su içmeniz ve bol bol dinlenmeniz gerekiyormuş. Bunları yaptığınız sürece sorun yaşanmazmış. Doktor, ayrıca yeni koronavirüsün bazı kendine özgü özelliklerinden de bahsetti; örneğin virüs, burun akıntısı gibi belirgin semptomları kesin olarak vermeden iki akciğerde de, ciğerlerin dış bölümünden başlayarak tutulum yapıyormuş. Koronavirüsü gerçekten geçirmiş biri olarak o doktor umabileceğiniz en güvenilir bilgi kaynağı. Yani bizler de evde kalmalı ve sakinliğimizi korumak için elimizden geleni yapmalıyız. Hafif ateşimiz, biraz öksürüğümüz olsa bile kendimizi kaybetmemeliyiz, bu semptomlarla mantıklı ve sakin bir şekilde baş etmeliyiz. Bugün hükümet herkesin düzenli olarak ateş ölçümü yapmasını öneren bir açıklama yayımladı. Bu duyuru bile bir panik havasına sebep oldu, bazı insanlar sterilize olmayan termometrelerden enfeksiyon kapmaktan endişelendiler. Fakat anladığım kadarıyla yalnızca koronavirüsle enfekte olduğundan şüphe-

lenilen insanların bir klinikte ateş ölçtürmeleri gerekiyor, geri kalan herkes evde ateş ölçümü yapabilir ve sonuçları telefonla yerel sosyal merkeze bildirebilir. Gerçekten de kimsenin paniğe kapılmasına gerek yok. Normal zamanlarda olduğu gibi salgın sırasında da aptalca şeyler yapan pek çok aptal insan var ama bugünlerde aptallık edenler yalnızca aptallar değil.

Benim durumumun nasıl olduğundan bahsetmeliyim. Uyandığımda komşumdan gelen bir mesaj gördüm; kızının market alışverişi için dışarı çıktığını ve benim için de birkaç şey getirdiğini söyledi. Kapıma bir poşet dolusu malzeme bırakmışlar ve uyanınca unutmadan poşeti içeri almamı söylemişler. Malzemeleri alır almaz yeğenim telefonla arayıp evime gelip biraz sosis ve fermente soya peyniri bırakmak istediğini, malzemeleri bana giriş kapısından verebileceğini söyledi. Geldiğinde ise öyle çok şey getirmişti ki bir bakışta koca bir ayı daha karantinada geçirsem de bütün bu yiyecekleri bitiremeyeceğimi anladım. Bu felakette hepimiz aynı gemideyiz ve insanlar gerçekten de birbirlerine yardım etmek için bir araya geldiler. Bunun için teşekkürlerimi sunuyorum ve bunun sayesinde insan ruhunun sıcaklığını hissediyorum.

Bugünün blog yazısını sonlandırırken Dr. Li Wenliang'ın[10] hayatını kaybettiği haberini duydum. İlk başlarda virüs hakkında konuştuğu için ceza alan sekiz doktordan biriydi ve sonradan kendisi de yeni koronavirüsle enfekte olmuştu. Şu anda şehirdeki herkes onun için gözyaşı döküyor. Benim de kalbim paramparça.

10) Li Wenliang (1986-2020) Wuhan Merkez Hastanesi'nde görevli bir göz doktoruydu. 20 Aralık 2019'da sosyal medya platformu WeChat'te iş arkadaşlarını SARS'a benzeyen yeni bir virüs konusunda uyaran bir mesaj gönderdi. Sonrasında ise mesajları internette paylaşıldı ve 3 Ocak 2020'de Dr. Li polis tarafından internette yanlış bilgiler yaydığı için suçlandı, suçunu itiraf eden bir yazı imzalamaya zorlandı. Wuhan Merkez Hastanesi'ndeki işine döndükten sonra Dr. Li hastalık kaptı ve hayatını kaybetti. Ölümü Çin sosyal medyasında geniş yankı buldu, eski "muhbir" pek çok kişi tarafından ulusal kahraman ilan edildi.

7 Şubat 2020

Bu karanlık ağır gecede, Li Wenliang bize ışık tutacak.

Karantina uygulandığından beri on altı gün geçti. Dr. Li Wenliang dün hayatını kaybetti ve ben çok üzgünüm. Haberi duyar duymaz arkadaş sohbet grubuma şu mesajı gönderdim: *Bu gece tüm Wuhan şehri Li Wenliang için gözyaşı döküyor.* Tüm ülkenin de onun için ağlayacağını hayal bile edemezdim. İnsanların onun için döktüğü gözyaşları interneti sele boğan durdurulamaz bir dalga gibi sanki. Bu gece Li Wenliang bir gözyaşı dalgasıyla başka bir dünyaya yelken açacak.

Bugün hava kapalı ve kasvetli; bu, tanrının Dr. Li'ye karanlık bir şekilde saygılarını sunma biçimi mi, merak ediyorum. İşin aslı tanrıdan ya da daha yüce bir güçten isteyebileceklerimizi çoktan tükettik, ne de olsa tanrının da elinden gelen bir şey yok. Öğleden sonra Wuhan'da birinin şunları haykırdığı duyuldu: "Wuhan halkı Li Wenliang'ın ailesine sahip çıkacaktır!" Bu duyguyu paylaşan pek çok insan var. Dr. Li'yi anmak için bu akşam Wuhan'daki herkes, doktorun dün akşam hayatını kaybettiği saatte ışıklarını söndürmeyi düşünüyor, cep telefonlarımızın fener ışığını gökyüzüne tutup onun için ıslık çalacağız. Bu karanlık, ağır gecede Li Wenliang bize ışık tutacak. Karantina çok uzun süredir devam ediyor, Wuhanlı insanlar kalplerindeki bunalımı, üzüntüyü ve öfkeyi dağıtmak için başka ne yapabilir ki? Belki de yapabileceğimiz tek şey budur.

Salgın önleme uzmanları ilk başta dönüm noktasına Çin Yeni Yılı'nın on beşinci günündeki Fener Festivali'ne kadar ulaşabileceğimizi söylemişlerdi fakat bu artık olası görülmüyor. Dün Li Wenliang'ın ölüm haberi geldi, bugün ise karantinanın on dört gün daha uzatılacağı bildirildi. Wuhan'da olmayan kimsenin şehirdekilerin neler yaşadığını anlamasının imkânı

yok. Çektiğimiz acı evde kapalı kalıp dışarı çıkamamanın da ötesinde. Wuhan halkının rahatlamaya ve duygularını ifade edebilecekleri bir yönteme çok ihtiyacı var. Belki de Li Wenliang'ın ölümü bu yüzden tüm şehri bu kadar üzmüştür. Belki de insanlar yalnızca içlerini döküp ağlayarak rahatlamaya ihtiyaç duyuyordur. Belki de Li Wenliang'ın tıpkı geri kalanımız gibi olması, bizden biri olmasıyla bir ilgisi vardır bunun.

Salgın şu anda ilk başta tahmin edilenden çok daha kötü durumda. Yayılma hızı da insanların beklediğinden çok daha fazla. Virüsün o bilinmeyen, gizemli tutumu da pek çok deneyimli doktorun ne yapacağını bilememesine sebep oluyor. Durumu açıkça iyiye giderken göz açıp kapayıncaya kadar hayati tehlike noktasına varana kadar durumu hızla kötüleşen hastalar gördüler. Bir de testi pozitif çıksa da %100 semptom göstermeyen hastalar var. Bu sırada virüs tıpkı kötü bir ruh gibi şehirde dolanmaya devam edip nerede ve ne zaman isterse ortaya çıkıyor, şehrin halkını dehşete sürüklüyor.

Bu durumdan en çok mağdur olanlar tıbbi personelimizdir. Enfekte hastalarla temas kuranlar ilk onlar olmuştu. Li Wenliang'ın çalıştığı Wuhan Merkez Hastanesi'ndeki tek can kaybı o değildi. Dr. Li dışında en az üç doktorun daha virüse yenik düştüğünü duydum. Doktor arkadaşlarımdan biri bana Wuhan Tongji Hastanesi'nden tanıdığı bir intörnün de hayatını kaybettiğini söyledi. Görünüşe göre her hastanede hastalanan birkaç tıp uzmanı var. Hepsi de hastaları kurtarmak için kendi sağlıklarını, bazı durumlarda ise canlarını feda ediyorlar.

En çok minnet duyulması gereken ufak detay, enfekte olan sağlık çalışanlarının çoğunun salgının ilk aşamalarında hasta olmasıdır. Tanrım, ilk başta "insandan insana bulaşmaz" dememişler miydi? Eh, bu varsayıma göre çalıştıkları sırada doktorların erkenden o koruyucu elbiseleri giymeleri nasıl beklenebilir ki? En sonunda insandan insana bulaşmanın gerçekten de

mümkün olduğunu anladıklarında Wuhan'da yüksek düzeyde bir dizi hükümet toplantısı yapıldı; bu toplantılarla hükümet, hiçbir olumsuz haber yayımlanmaması için sert bir karar almıştı. Bu da insandan insana bulaşma haberinin yayılmasını geciktirdi ve pek çok sağlık çalışanı ile ailelerinin enfekte olmasına sebep oldu. Doktor arkadaşım bana ciddi vakaların çoğunun bu dönemde yaşandığını söylemişti. Yine de şimdi tüm hastaneler gerekli malzemelere sahip olduğu ve önleyici tedbirler uygulandığı için doktorlar ve hemşireler arasındaki enfeksiyon oranı çok daha düşük. Ayrıca tıp personelinde ortaya çıkan yeni enfeksiyonların çoğu hafif vakalar gibi görünüyor. Arkadaşım sonra başka bir konuya geçti: "Tüm o doktorlar hastalanmaya başladıktan sonra hepsi bunun 'bulaşıcı bir hastalık' olduğunu anlamıştı fakat hiç kimse susturulma korkusundan sesini çıkarmaya cesaret edemedi. Ama sırf birisi size bir şey yapmamanızı söyledi diye bu sesinizi çıkarmamanız gerektiği anlamına mı gelir? Herkesin bir şeyin yanlış olduğunu bilmesinde fakat sesini çıkarmaya cesaret edememesinde temel bir problem yok mudur? Neden hastane yönetimlerinin konuşmasına izin verilmiyor? Eğer onlar konuşamıyorsa bu bizim de konuşamayacağımız anlamına mı geliyor? Doktorlar olarak bizim bir sorumluluğumuz var." Bu soruyu doğrudan bir şekilde hem kendine hem de meslektaşlarına soruyordu. Yaşananları sorgulamaya gönüllü olduğu için ona gerçekten hayran olmuştum.

Hepimizin Li Wenliang'ın ölümünden dolayı çok öfkeli olmamızın sebebinin tam olarak bu olduğunu fark ettim. Ne de olsa sesini ilk çıkaran oydu, yaptığı tek şey arkadaşlarını uyarmak olsa da bunu yaparak gerçeği ortaya çıkarmıştı. Fakat sesini çıkardıktan sonra Dr. Li Wenliang cezalandırılmış, bir itirafname imzalamak zorunda bırakılmış, daha sonra ise hayatını feda etmişti; tek bir kişi bile ölümünden önce ondan özür dilememişti. Sesini çıkarmanın, ilerlemenin sonucu bu

ise diğer insanların doğruları söylemesini nasıl bekleyebiliriz ki? İnsanlar ne kadar derin ve bilge olduklarını göstermek için "sükût altındır" demeyi severler. Peki ya bu durumda sükûtun bedeli ne oldu? Birilerinin sesini çıkarmasına ihtiyaç duyduğumuz fakat işittiğimiz tek şeyin sessizlik olduğu bir duruma tekrar düşecek miyiz?

Wuhan şehrindeki her şey hâlâ oldukça düzenli. Fakat birkaç gün öncesiyle kıyaslarsak, Wuhan'ın olumlu düşünen insanları biraz daha bunalmış ve mutsuz görünüyor. Herkes çok uzun zamandır ufacık, sıkış tıkış apartmanlarına kapalı kalmış vaziyette. Elbette herkes *world wide web*'in sınırsız kaynaklarını keşfedebilir fakat bir süre gezindikten sonra internetten de sıkılıyorsunuz. Bunun dışında herkes kendi problemleriyle yüzleşiyor. Örneğin iki abim: İkisi de diyabet hastası ve doktorları her gün yeterli miktarda yürüyüş yapmalarını istiyor. Büyük abim eskiden telefonundan adımlarını takip eder, sık sık günde on binden fazla adım atardı. Diğer abim ise bu konuda daha da disiplinliydi ve bir sabah bir akşam olmak üzere günde iki kez yürüyüşe çıkardı. Fakat on altı gündür ikisi de evlerinden bile çıkamıyor. Benim bile günlük almam gereken bazı ilaçlar var. Son birkaç gündür yalnızca iki günde bir, bir tane ilaç alıyorum çünkü bitmek üzere. Elimde yalnızca yarın için bir tane ilaç kaldı. Hastaneye gidip yenisini almalı mıyım? Bu konuda tereddüt ediyorum.

Az önce bir grup Wuhan vatandaşının sekiz arabalık bir konvoyla Dr. Li Wenliang'ı son yolculuğuna uğurladıkları bir video gördüm. Her arabanın üzerinde Çince bir karakter vardı ve her bir karakter seslerini çıkardıkları için cezalandırılan sekiz muhbirden birini temsil ediyordu. İnsanların gözleri yaşlarla doluydu, pek çoğunun boğazı öyle düğümlenmişti ki güçlükle konuşuyorlardı. Herkes güçlü değildir ve herkes, her zaman sakinliğine ve mantığına hâkim olamaz. Korkarım önü-

müzdeki günlerde Wuhan halkı profesyonel yardım gerektiren pek çok akıl sağlığı sorunuyla yüzleşecek. İnternette okumayı sevdiğimiz zekice kara mizah şakaları kafamızı yalnızca bir ölçüde dağıtabilir ve kuşkusuz, önümüzdeki yıkıcı problemlere çözüm olamaz.

8 Şubat 2020

Bu vebaya karşı yürütülen savaş devam ediyor; biz dayanmaya devam ediyoruz.

Bugün, Çin Yeni Yılı'nın on beşinci günü olan Fener Festivali günü. Normalde şimdiye kadar dönüm noktasına ulaşacağımızı düşünüyordum fakat artık durumun böyle olmayacağı ortada. Bu vebaya karşı yürütülen savaş devam ediyor; biz dayanmaya devam ediyoruz. Evde kapalı kalmış olsam da yazmaya ve gördüğüm her şeyi kaydetmeye devam ediyorum. Gönderilerimin her biri, gönderildikten kısa bir süre sonra sansürcüler tarafından silinse de yazmaya devam ediyorum. Pek çok arkadaşım beni yazmaya devam etmeye yüreklendirmek için arıyor, hepsi de yaptığım şeyi destekliyor. İşlerin benim için zorlaşacağını düşünen bazı arkadaşlarım da var ama bir sorun olmayacağını düşünüyorum. Arkadaşlarıma eski günlerde yeraltındaki komünist işçilerin bile düşman hatlarının gerisinden gizlice istihbarat raporlarını iletebildiklerini söyledim, artık internet çağında olduğumuza göre bir makaleyi internette yayımlamanın ne kadar zor olabileceği konusunda espri bile yaptım. Dahası bu sefer düşmanımız bir virüs. Daima hükümetimle aynı safta duruyor, bütün resmi kararlarıyla işbirliği yapıyor, çeşitli politikalarla pek de hemfikir olmayan insanları ikna ederek hükümete yardım ediyor ve bütün o endişeli vatandaşları teselli

ederek hükümete destek veriyorum. Tek fark benim alternatif bir yöntem kullanıyor olmam ve yazarken arada sırada çeşitli konulardaki kişisel görüşlerimi de belli etmem fakat gerçekten de aradaki tek fark bu.

Genel durumun öncekinden çok daha iyi olduğunu belirtmek gerek. Birlikte çalıştığım topluluk liderleri de kültürel birimlerden sorumlu insanlar da oldukça detaylı çalışıyor. Dün yerel yönetim ofisinden birisi ateşim olup olmadığı ve benimle birlikte kaç kişinin yaşadığı gibi temel sorular için beni aradı. Bugün Hubei Yazarlar Birliği bürosundan Xiao Li nasıl olduğumu ve hasta olup olmadığımı sormak için telefon etti. İş arkadaşlarımdan birisi ilaçlarımın bittiği söylentisini duyup reçetemi benim için tekrar yazdırmakta gönüllü oldu. Fakat bugün abim üzücü bir haber vererek okulundaki en iyi profesörlerden birinin koronavirüs yüzünden hayatını kaybettiğini söyledi; adam yalnızca elli üç yaşındaymış. Çok yazık. Üniversite rektörü Li Peigen bana bir mesaj göndererek vefat edenin genelde çok geç saatlere kadar çalıştığı için bazen ofisinde uyuyan, işine düşkün bir profesör olduğunu söyledi. Gerçekten de dürüst ve çalışkan, tam bir "bilim insanı"ymış. Başsağlığı dileklerimi iletiyorum, huzur içinde uyusun.

Gökyüzü bugün dünden daha aydınlıktı, öğleden sonra hastaneye gitmek için cesaretimi topladım sonunda. Diyabet hastası iseniz tedavi düzeninizi aksatmamanız en iyisidir. Endokrinoloji bölümü açık değildi fakat oradaki bir doktor, ihtiyaç duyduğum ilacı eczaneden almama yardımcı oldu. Hastanede normalden daha az insan vardı ve otoparkı hiç bu kadar boş görmemiştim. Dördüncü binanın dışına park etmiş, diğer bölgelerden bağışlanan malzemeleri indiren büyük bir nakliye kamyonu vardı. Pek çok insan malzemelerin araçtan indirilmesine yardım ediyordu, doktorlarla işçileri gerçekten de birbirinden ayıramadım. Lobideki hemşirelerin hepsi sıraya

dizilmiş, asansörü bekliyorlardı ve hepsi de görünüşe göre diğer bölgelerden bağışlanan meyve ve atıştırmalıklarla dolu sedyeleri itiyorlardı. Sanırım bu malzemeleri yukarıdaki hastalara götürüyorlardı. Hastanenin koridorlarında dolanan pek fazla hasta görmedim, çoğu etrafta koşuşturan tıpçılardı. Birilerine hastanedeki durumun nasıl olduğunu sordum ve oradaki herkesin virüsle savaşmakla meşgul olduğu cevabını aldım. Sanırım gerçekten de önümüzdeki en önemli şey bu.

Sokaklarda ise durum her zamanki gibi düzenliydi. Birkaç araba ve yaya olsa da sayıları her zamankinden çok daha azdı. Her şeyi gözlemlemek için biraz durdum ve gördüğüm insanların çoğunun üç sınıfa ayrıldığını fark ettim: İlki gıda teslimatçısı çocuklardı, çoğu sokaklarda motorlu bisikletleriyle dolanıyorlardı. İkinci grup polislerden oluşuyordu, çoğunluğu çeşitli yol kesişimlerine konuşlanmıştı ve birkaçı hastane girişinde duruyordu. Dışarıda hava öyle soğuktu ki bütün gün boyunca öylece durmanın onlar için ne kadar zor olduğunu hayal bile edemedim. Bu temponun içinde çalışan polislerin durumu gerçekten de zor; hepsi de çeşitli insanlarla baş etmek ve kendilerinden istenen çeşitli görevleri yerine getirmek zorunda. Bir polisin, çok hasta olduğu için hastane merdiveninden bile inemeyen bir hastayı sırtında taşıdığını dahi duydum. Merdivenden aşağı indiklerinde hasta çoktan hayatını kaybetmiş ve polis memuru gözyaşlarına boğulmuş. Gözlemlediğim üçüncü grup ise temizlik işçileri, onların durumu gerçekten de başka. Dışarıda çok yaya olmadığı için yerlerde birkaç yapraktan başka pek çöp yok ama yine de temizlik işçileri, şehri temiz tutmak için hâlâ büyük bir hevesle sokakları süpürme görevini yerini getiriyorlar. Koronavirüs salgınının başlangıcından şimdiye kadar istikrarlı bir şekilde sakin kaldıklarını fark etmiştim. Sessizce işlerini yapmaya devam ederken görmezden gelinen bir grup ama bu şehrin içini rahatlatmak için daima iş başındalar.

Koronavirüsün yayılmasıyla ilgili en son haberlere baktım ve görünüşe göre Hubei dışındaki vakalar belirgin bir şekilde düşüyor ve olaylar bir nebze olsun kolaylaşıyor. Fakat burada, Hubei'de durumumuz hâlâ kritik. Kesinleşen ve şüpheli vakaların sayısı artmaya devam ediyor, bunun sebebi de bulaşıcı bireylerin hareketlerinin en baştan kısıtlanmaması. Geçici hastanelerin hepsi tamamlandı ve faaliyetlerine başladı, dolayısıyla çok geçmeden bunun sonuçlarını görmeye başlarız. Şu âna kadar insanların çoğu korkmaktan çok canları sıkılmış haldeler. Geçici hastanelerin koşulları düzeldikçe hastalar durumlara adapte olmaya başladı. Bugün bir komedyenin geçici hastanelerden bahsettiğini gördüm. Şöyle diyordu: Genç bir adam geçici hastanelerden birine yatırılmış ve yan yataktaki yaşlı adamla dost olmuş. Yaşlı adam genç adamın kız arkadaşının olmadığını öğrenince çöpçatanlık yapmaya soyunmuş. Genç adamı aynı hastanede yatan bir kadın hastayla tanıştırmış ve ikisi görüşmeye başlamışlar. Ardından komedyen şöyle dedi: "İşte 'geçici aşk hikâyesi' diye buna derim." Bu, bugün duyduğum en yürek ısıtan haberdi. Ne de olsa bugün özel bir gün; hepimizin yüreklerimizi biraz olsun ısıtacak bir şeye ihtiyacı var.

Birilerinin bana ulaşıp CCTV'nin Fener Festivali özel programının Wuhan'da olanlar yüzünden iptal edilip edilmemesi gerektiğini sormasının üzerinden çok geçmedi. Ben de onlara programı yayımlamalarını söyledim. Hubei salgının merkezi olsa bile başka insanlar hâlâ hayatlarına devam etmek zorunda. Diğer insanlar, normal hayatlarına devam etmek için çabalamak zorunda. İnsanların yine de Fener Festivali'ni kutlaması lazım ve pek çok insan hevesle, her sene CCTV özel programında gördükleri renkli süslemeleri görmeyi bekliyor. Hubei halkı bu hastalığı Çin'in geri kalanı normal hayatına devam edebilsin diye yüklendi, insanların hayatlarına devam ettiğini görmek Hubei'de yaşayan bizlerin bu fedakârlıktan dolayı

biraz daha iyi hissetmesini sağlayabilir, değil mi? Dahası, Hubei'de hepimiz evlerimize kapandık, kutlamaların bizi neşelendirmesine gerçekten ihtiyaç duyuyoruz. Bugün erken saatlerde bir arkadaşım bana Hubei televizyonunda "Ben Bir Şarkıcıyım" programının başlamak üzere olduğunu haber verdiğinde moralim gerçekten yerine geldi.

Görüyorsunuz ya, Hubei'de yaşayanlar olarak bizler böyle insanlarız. Wuhan halkı böyle insanlardan oluşuyor.

Bu gönderi de sansür yüzünden silinecek mi merak ediyorum.

9 Şubat 2020

Hayat zor fakat biz daima bir yolunu buluyoruz.

Çin geleneğine göre bugün Çin Yeni Yılı'nın son günü. Yataktan çıkıp perdeleri açtım, güneş öyle pırıl pırıl, öyle güçlü parlıyordu ki sanki yazın başlarında gibiydik. Bir süreliğine yalnızca gün ışığının üzerime vurmasına izin vermek gerçekten de kendimi dinç hissettirdi. Güneşin şehri çepeçevre saran kara bulutu dağıtmasına ve kalbimizde biriken acıyı yok etmesine kesinlikle ihtiyacımız var.

Kahvaltı yaparken telefonuma göz attım, haberler o kadar da kötü değildi, hatta farklı bir şekilde pek çok iyi haber vardı. Sözde iyi haberlerden kastettiklerimin başlıkları ise şöyle: "Koronavirüs durumu ciddiyetini korusa da işler düzelmeye başlıyor."

Bazı ana noktaları özetlersek şöyle sıralayabiliriz: 1) Hubei bölgesi dışındaki şüpheli vaka sayısı çarpıcı ölçüde düşmüş. 2) Hubei'deki kesinleşen ve yeni şüpheli vaka sayıları düşmeye devam ediyormuş. 3) Ülke çapındaki yeni kritik vaka sayısı

(Hubei de dahil olmak üzere) kayda değer ölçüde düşmüş. Bu son madde hepimizi çok mutlu etti. Bildiğim kadarıyla hafif bir hastalık geçiren neredeyse herkes tamamen iyileşebilmiş, hastalıktan hayatını kaybedenlerin çoğu derhal tedavi edilmeyen ciddi enfeksiyonlara sahipmiş. 4) İyileşen hasta sayısı artmaya devam ediyormuş, hatta bazılarına göre bu sayı çoktan kesinleşen vaka sayısını geçmiş, gerçi bunun doğruluğundan emin değilim. Yine de ne olursa olsun, çok sayıda insanın iyileştiği gerçeği şu anda hasta olan herkese büyük bir umut verdi. 5) Remdesivir isimli Amerikan üretimi antiviral ilaç klinik aşamadaki hastaların tedavisinde oldukça etkiliymiş. Enfeksiyonun ciddi olduğu vakalarda bile bu ilaç sayesinde ilerlemeler görülmüş. 6) Büyük ihtimalle on gün içinde bu virüsün dönüm noktasını göreceğiz. Bu son nokta hepimizi oldukça yüreklendiriyor. Farklı alanlarda çalışan birkaç arkadaşımdan topladığım tüm bilgiler bunlar. Anlayabildiğim kadarıyla hepsi güvenilir bilgiler. En azından ben hepsinin doğru olmasını umuyorum. Ancak üzülerek belirteyim ki ölüm oranı düşmüş değil. Ölenlerin çoğu ilk aşamalarda enfekte olup hastaneye yatırılamayan ya da etkili bir tıbbi yardıma ulaşamayanlar, bazıları düzgün bir şekilde teşhis bile konulmadan hayatını kaybetmiş. Kaç insandan bahsediyoruz, emin değilim. Bu sabah bir araştırmacıyla morg çalışanı bir kadın arasında geçen bir telefon kaydını dinledim. Kadın aklı çalışan, hazırcevap biriydi ve lafı dolandırmadan konuşuyordu; bazı yönlerden bana *Kalbi Delen Bin Ok* romanımın ana karakteri olan Li Baoji'yi hatırlattı. Çalışanlarının hiçbirinin dinlenme fırsatı bulamadığını, kendisinin de bayılmak üzere olduğunu söylüyordu. Öfkeyle çeşitli hükümet yetkililerinin adlarını söylüyor, onlara lanet edip "köpekler" diye hitap ediyordu. Gerçekten de biriken tüm öfkesini dökü vermişti. Bugün ikinci kez öfkesine hâkim olamayan insanların kayıtlarını gördüm.

Wuhan halkı genelde oldukça açık sözlüdür; dostluğa, onura ve kardeşliğe inanırlar ve her zaman doğru şeyi yapmanın önemli olduğunu düşünürler. Aynı zamanda daima kolları sıvayıp hükümetimize yardım etmeye gönüllüdürler, ne de olsa sıradan insan ile yerel hükümet görevlileri arasında yalnızca iki ya da üç ayrım derecesi vardır, onlara yardım etmeyi nasıl reddedebiliriz ki? Böyle bir felaket durumunda daha fazla devam edemeyeceğinizi hissetseniz bile dişlerinizi sıkıp ilerlemeye devam etmelisiniz. Bu, pek çok Wuhanlının sahip olduğu ve bundan gurur duyduğum bir özelliktir. Ancak ilerlemek için çabalamayı sürdürseniz de içinizdeki bunaltıcı hisse daha fazla hâkim olamadığınız zamanlar olabilir. Böyle zamanlarda bazen yükünüzü diğer insanların taşıması gerekebilir, sizin de başkalarının öfkelerini ve hayal kırıklıklarını ifade etmelerine izin vermeniz gerekir. Wuhan halkı herhangi biri hakkında ağzını açtığı zaman hayli zalimce davranabilir; karşılarındaki insanı tamamen rezil edene kadar durmazlar ve bu sırada o insanın atalarını da kötülemekten çekinmezler. Eminim o insanlar Wuhan halkının üzerlerine yağdırdığı lanetler yüzünden paramparça olacaklardır. Bu sırada atalarınıza da kötü sözler söylendiyse lütfen Wuhan halkını suçlamayın, insanların sorumluluğunu üstlenmediğiniz için suçu yalnızca kendinizde bulun.

Geçen birkaç gün içinde virüsten hayatını kaybedenler sanki giderek bana daha da yaklaşmaya başladı. Komşumun kuzeni yeni vefat etti. İyi bir arkadaşım yakın bir zamanda erkek kardeşini kaybetti. Bir başka arkadaşım anne babasıyla büyükannesini koronavirüs yüzünden kaybetti, ardından kendisi de vefat etti. İnsanlarda bunca ölümün arkasından dökmeye yetecek kadar gözyaşı yok. Daha önce hiçbir arkadaşımı kaybetmemiş değilim; kim hastalanıp tedavi gören ama en sonunda hayatını kaybeden birini tanımaz ki? Hepimiz bunu yaşamışızdır. Böyle zamanlarda aileler hasta akrabaları destek-

lemek için bir araya gelirler, doktorlar hastaları kurtarmak için ellerinden geleni yapar ancak bazen en sonunda, bu çabaların hiçbiri işe yaramaz. Çaresiz hissederiz fakat bununla yüzleşiriz ve hasta yavaş yavaş kaderini kabullenir. Ancak bu koronavirüs salgını farklı; enfekte olan o insanlar ölmekle kalmıyor, aynı zamanda umutsuzlukla da yüzleşiyor; yakarışları yanıt bulmuyor, tıbbi müdahale çabaları işe yaramıyor, etkin bir tedavi arayışları sonuç vermiyor. Basit bir şekilde hasta olan çok fazla insan var ve onlara yetecek kadar yatak yok. Hastaneler artan talebi karşılayamadıklarını ima ediyorlar. Yatak bulacak kadar şanslı olmayanların öylece oturup ölümü beklemekten başka yapabilecekleri bir şey var mı? Günlerinin her zaman aynı sakinlikte geçeceğini düşünen çok sayıda hasta var, hasta olduklarında doktora gidebileceklerini düşünüyorlar fakat beklenmedik bir şekilde ölümle yüzleşebilecekleri gerçeğine hazırlıklı değiller, tıbbi bakım taleplerinin reddedilmesi deneyiminden söz etmiyorum bile. Ölmeden önce yüzleştikleri acı ve çaresizlik tahayyül edebileceğiniz en derin uçurumdan daha da derindir. Bugün bir arkadaşıma her gün bu hikâyelerle birlikte yaşayıp mutsuz ve üzgün *olmamanın* nasıl mümkün olacağını bile sordum. "İnsanlar arasında bulaşıcı değil; kontrol edilebilir ve önlenebilir." Bu sekiz kelime bir şehri kana ve sonsuz kederle dolu gözyaşlarına boğdu.

Sevgili internet sansürcülerime sesleniyorum: Wuhan halkının sesini yükseltip ne istiyorlarsa söylemelerine izin vermeniz iyi olur. Bir defa içlerini döküp rahatladıktan sonra biraz daha iyi hissedeceklerdir. Halihazırda on günden daha uzun bir süredir karantinadayız ve çok fazla korkunç şeye şahit olduk. Eğer acımızı bile ifade etmemize müsaade etmiyorsanız, biraz olsun yakınmamıza ya da yaşananları ayıplamamıza izin vermiyorsanız, niyetiniz hepimizi delirtmek olmalı!

Unutun gitsin. Aklımızı kaybetmek sorunlarımızı çözmez. Ölsek bile umurlarında olmaz. Bu tür şeylerden bahsetmemek daha iyi.

Önümüzdeki birkaç gün boyunca işler şimdi olduğu gibi devam edecek. Yine de evimizden çıkmayıp bütün bunları sonuna kadar takip ederek hükümetimize bütünüyle destek vereceğiz. Sadece işlerin yakında yoluna girmesini umuyorum; karantinanın kaldırılmasını bekliyorum ama o hastaların iyileşmesi için daha çok dua ediyorum.

Bu durum devam ettikçe herkesin karnını doyurma konusu giderek daha acil bir hal alıyor. Şaşırtıcı olan şey ise farklı topluluklardan gücü yeten bir dizi insan aniden bu sorunu çözmek için ortaya çıktı. Abim bana mahallesinde gıda ve sebze almak için bir grup oluşturulduğunu söyledi. Katılan herkese bir numara veriliyormuş, ardından bir satıcıya toptan sipariş yapıyorlarmış. Her aile bir poşet sebze alıyormuş. Poşetler mahallede bir meydanda dağıtılıyormuş ve insanlar onları numaralarına göre birer birer alıyormuş, bu şekilde kimse kimseyle doğrudan temas etmek zorunda kalmıyormuş. Satılan gıdanın kalitesinden şikâyetçiyseniz yine de poşeti eve götürüyormuşsunuz ama değişim talep etmek için arayabileceğiniz bir numara varmış. Hatta gıda satın alma sürecinin mümkün olduğunca verimli ve düzenli olması için baştan sona bir strateji bile geliştirmişler. Bu şekilde kimsenin süpermarkete gitmek için dışarı çıkmasına gerek kalmamış ve insanların evine taze gıda sağlama sorunu da çözülmüş. Bugün bir iş arkadaşımın mahallesinde de domuz, yumurta ve diğer malzemeleri satın almak için benzer bir sistem kurulduğunu öğrendim. Fiyat ve miktarları net bir şekilde belirlenmiş halde, dilimlenmiş domuz, kıyma, yağsız et, kaburga vs. gibi her türden seçenek varmış. Yapmanız gereken tek şey grup oluşturmak için yirmi kişiyi bir araya getirmekmiş, teslimatı da onlar yapıyormuş; sizin yapmanız

gereken tek şey siparişinizi teslim almakmış. İş arkadaşım bana bu gruba katılmak isteyip istemediğimi sordu. Nasıl istemem! Ne de olsa karantina kaldırılana kadar atlatmamız gereken en az iki hafta var. 199 yuan değerindeki Domuz Seçeneği C'yi sipariş ettim. Hayat zor ama biz daima bir yolunu buluyoruz.

10 Şubat 2020

Durumun her an düzelmeye başlamasını bekliyoruz.

Gökyüzü halen epey açık olsa da keder dolu bir gün daha. Hâlâ iyi haberler alma umuduyla arkadaşlarımla konuşuyorum. "Sizce Wuhan halkı, Zhong Nanshan onlara evden çıkmaları için yeşil ışık yaktığında ne yapacak?" diye sorulan bir video gördüm. Ardından havada süzülen horoz ve ördek sürülerinin, birkaç şık giyimli insanın şaşaalı bir şekilde kapıdan çıktığı sahnelerin ve her türden çılgınca, abartılı ve kibirli pozlara bürünen insanların etrafta yürüdüğü bir montaja geçiş yapılıyordu. Sanırım videoyu hazırlayanların bir krizi aşmaları ve birine haddini bildirmelerinin yanı sıra, hayal güçleri de oldukça güçlü.

On altı Çin bölgesi, on altı Hubei şehrinden birine sponsor olmak için gönüllü oldu. Tıpçılar gönüllü olmak için sıraya girmiş saçlarını kesiyorlar, hatta içlerinden bazıları kafalarını tamamen kazımışlar ve buraya yardıma gelmek için dostları ve aileleriyle vedalaşıyorlar. O gönüllülerin videoları çok etkileyiciydi. Hubei'ye gelen gönüllülerin yanlarında her çeşit tıbbi malzeme ve koruyucu giysiyi de getirdikleri söylendi. Hatta zaten stresli olan şehirlerin yüküne yük katmamak için kendi tuz, yemeklik yağ, soya sosu, sirke ve benzeri temel ihtiyaçlarını da getiriyorlar. Cömetlikleri gerçekten de Hubei'deki pek çok insanın gözlerini yaşarttı. Yirmi binden fazla sağlık çalışanı Hu-

bei'ye gelmek için gönüllü oldu. Fedakârlıklarının arkasındaki kararlılık ve birlik duygusu hayal bile edilemez.

Hubeili doktor ve hemşirelerin yaşadığı insani kayıplar özellikle yıkıcıydı, bunu bir süre önce duymuş ve birkaç gün önce gönderilerimden birinde sözünü etmiştim. Şimdi ise dev bir takviye ordusu sonunda yardım için bölgeye akın ediyor. Onların yardımı sayesinde tıpçılar ve Hubei vatandaşları sonunda hep birlikte rahat bir nefes alabilirler. Bu uzatmalı savaşın bitkinliğine daha fazla dayanacak durumda olmayan bütün o yerel doktorlar sonunda biraz dinlenebilecekler. Geçen birkaç günde sessizleşen komedyenler de tekrar internette şakalarını paylaşmaya başladılar.

Olaylardaki bu çarpıcı dönüş, ülkenin destek vermesi için ayağa kalkmasına bağlıydı. Geçici hastanelerin genişlemesi, hasta yataklarının artması, takviye tıp çalışanlarının gelişi, etkin karantina politikaları, iyi organize edilmiş yönetim ve Wuhan vatandaşlarının işbirliği ve azmi sayesinde virüsün yayılma yeteneği nihayet zayıflamaya başladı. Bütün bunlar muhtemelen önümüzdeki birkaç günde daha da netleşecektir. Doktor arkadaşım aynı zamanda bir sıçrama noktasına yakın olduğumuza inandığını söyledi. En nihayetinde karantinanın bu kadar uzun sürmesinin sebepleri: 1) Salgının ilk günlerindeki o çok değerli vakti kaybetmemiz ve bunun yayılmaya sebep olması, 2) İlk başlarda uygulamaya konulan izolasyon prosedürlerinin etkili olmayışının daha fazla enfeksiyona yol açması, 3) Hastane kaynaklarının tüketilmesi ve tıp çalışanlarının hastalanmasıyla ihtiyacı olanlara yardım sağlama yetisinin baltalanmasıydı.

Fakat şimdi tüm bu cephelerde daha iyiye giden bir değişiklik gördüğümüze göre genel durum her an iyileşmeye başlayabilir.

İnternette Hongshan Konferans Salonu'nda kurulan geçici hastanede yatan bir hastanın paylaştığı bir mesajı gördüm.

Ailesinin üç üyesinin hastanede olduğunu ve önümüzdeki iki gün içinde taburcu olabileceklerini söylüyordu. Ayrıca hafif semptomlara sahip pek çok diğer hastanın da muhtemelen yakında taburcu edileceğini söylemişti. Hastaları tedavi etmek için Çin tıbbı ve Batı tıbbının karışımı olan tedavi yöntemlerini uyguluyorlardı ve hastalar hem geleneksel Çin bitkilerini hem de Batı ilaçlarını kullanıyordu. Tüm yiyecekleri Wuhan'da iyi bilinen bir restoran olan Sunny Sky tarafından sağlanıyordu. Oranın yemekleri çok lezzetlidir ve bu hasta, yemeklerin genellikle evde yediklerinden bile daha iyi olduğunu söylüyordu, hatta birkaç kilo bile almıştı! Halen o geçici hastanelerden birine yatırılmaktan korkan pek çok hasta olduğunu duyuyorum; hepsi oradaki koşullardan dolayı endişeliler ve evde kalmayı tercih ediyorlar. Ancak artık o geçici hastanelerdeki pek çok detayla ilgilenmeye vakit bulduklarına göre hastaneler göze o kadar da kötü görünmüyorlar. En azından insanlar orada ihtiyaç duydukları tıbbi yardımı alabiliyor ve bu, evde kalmaktan çok daha iyidir. Geçici hastaneler büyük ve açık yapılar; içlerinden birinde bir dans partisi bile düzenlenebilir! Oraya topluluk danslarına katılmayı seven pek çok "yaşlı teyze" yatırıldığına göre o açık alandan da faydalanacaklardır! Teyzelerin hastanede dans ettiklerini gösteren video beni gerçekten çok neşelendirdi; o Wuhanlı teyzeler muhteşemdi, yalnızca inatla bu hastalıkla savaştıkları için değil, aynı zamanda inatla balo danslarını yapabildikleri için! Buna "geçici hastane dansı" diyebilir miyiz?

Sansürlenme korkusuyla yalnızca iyi haberleri bildirip kötü haberleri görmezden gelen birine dönüşmüş gibi görünebilirim. Aslında bunlar, okurlarımla gerçekten paylaşmak istediğim ufak iyi haberler. Çok uzun zamandır iyi haberler almaya hasret kaldık. İnternette her türlü tartışma ve insanların paylaştığı korkutucu komplo teorileri var; ayrıca her şeyi mantıklı bir şekilde analiz etmeye çalışan bütün o uzmanlarla ortalar-

da dolaşan bütün o saçma dedikodular bulunuyor. Wuhan'da yaşayan bizler gerçekten bu tür şeyleri duymak istemiyoruz. Yalnızca kendimiz için endişeleniyoruz; enfekte olan hasta sayısının azalıp azalmadığı hakkında endişeleniyoruz, hastaneye yatırılması gerekenlerin yatak bulup bulamadığı, etkin bir tedaviye ulaşıp ulaşamadıkları, ölüm sayısının düşüp düşmediği, bir sonraki gıda teslimatının gelip gelmeyeceği ve evlerimizden sonunda ne zaman çıkabileceğimiz konusunda endişeleniyoruz.

Kötü haberler beni endişelendirmeye devam ediyor. Bu öğleden sonra Tongji Hastanesi'nde bir organ nakli uzmanı olan Profesör Lin Zhengbin hayatını kaybetti. Altmış iki yaşındaydı, enerji doluydu ve alanında bir deneyim zenginliğine sahipti; onu kaybetmek çok korkunç bir utanç. Tongji Hastanesi, Huazhong Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'ne bağlı. Sadece üç gün içinde en iyi iki profesörlerini kaybettiler; kampüsteki herkes öylesine üzgün ki... Ayrıca Merkez Hastanesi'nde –Li Wenliang buranın göz hastalıkları biriminde çalışıyordu– durumları entübe edilmelerini gerektirecek kadar kötüleşen iki doktorun daha olduğunu duydum. Daha da kötüsü Li Wenliang'ın ölümü üzerinden devam eden öfke yüzünden bazı bağışların, Dr. Li'ye gösterdikleri muamele yüzünden Merkez Hastanesi'ne herhangi bir malzeme verilmemesi koşuluyla geldiğini duydum (bunun doğruluğundan henüz emin değilim). Şu anda Merkez Hastanesi daha fazla malzemeye muhtaç durumda. Tanrım, Li Wenliang bu haberi duysaydı herkesten çok öfkelenirdi.

11 Şubat 2020

Yeni bir hayatın gelişi tanrının gelecek için bize verebileceği en iyi umuttur.

Hava bugün de dünkü gibiydi; hâlâ kasvetli ancak o kadar kapalı değil.

Bu öğleden sonra Japonya'dan gelen bazı bağışların fotoğrafını gördüm, kutuların üzerinde klasik Çin şiirinden bir beyit yazılıydı: *Bir dağ bizi ayırabilir ama yine de aynı bulutları ve yağmuru paylaşıyoruz/ Parlayan ay hem benim köyüme, hem senin köyüne aittir.*[11] Bunu görmek beni çok etkiledi. Ayrıca Joaquin Phoenix'in gözyaşlarına boğulmamak için çabalayarak "sessizlerin sesi olma şansını" kullanmayı ne kadar istediğini söylediği Oscar kabul konuşması da beni çok etkiledi. Bugün ayrıca Victor Hugo'nun bir dizesini okudum: *"Sessizlik bir yalan olduğunda sessiz kalmak kolay değildir."* Fakat bu sefer etkilenmedim, onun yerine bir utanç duygusuna kapıldım.

Bu doğru, utanca kapılmaktan başka şansım yok.

Yardım için haykıran insanlarla dolu olan ve izlerken avaz avaz bağırmak istediğiniz daha pek çok video var ama artık onları izlemeye katlanamıyorum. Ne kadar mantıklı olursam olayım, benim de bir kırılma noktam olduğunu biliyorum. Ve benden biraz daha az mantık sahibi olan o insanlar, kendilerini kaybetmeye daha yatkınlar. Şu anda yapmamız gereken en önemli şey başımızı kaldırıp bir umut ışığı görebileceğimiz yerlere doğru bakmak. Umarım tehlikeyle yüz yüzeyken bile yola devam etmeyi seçen o insanlara doğru bakarız, tıpkı Huoshenshan ve Leishenshan Hastanelerini inşa eden insanlar gibi. Umarım bocaladıkları sırada bile ellerinden gelenin en iyisini yapmaya devam edenlere bakmayı seçeriz, tıpkı kendileri de

11) Bu dizeler Wang Changling'in *İmparatorluk Denetçisi Chai'ı Uğurlamak* şiirinden alıntıdır ve Tang Hanedanı'na dayanır.

çok az şeye sahip olsa da birikimlerini fakirleri kurtarmak için bağışlamayı seçen insanlar gibi (ayrıca paralarını kabul etmeme ricalarını da kabul ediyorum). Umarım tükenmenin eşiğinde olsalar da görevlerinin başında olan insanlara bakmayı seçeriz, tıpkı kendilerinin de enfekte olma riskine rağmen çalışmaya devam eden doktorlar gibi. Ben de gece gündüz sokaklarda yapılması gereken her türlü göreve yardım etmeye gönüllü olan insanlara bakmayı seçiyorum. Bunun gibi öyle çok şey var ki... Yaptıkları şeylere bakmak, ne olursa olsun korkmamamız ve birbirimizi bırakmamamız gerektiğini anlamamı sağlıyor. Bu yaşanırsa bir hiç uğruna savaşmış oluruz. Bu yüzden ne kadar üzücü video izlerseniz izleyin, ne kadar korkutucu dedikodu duyarsanız duyun, korkmamalı, yıkılmamalısınız. Yapabileceğimiz tek şey kendimizi korumak ve ailemize sahip çıkmaktır. Talimatlara uyup bizden istenenlerle tamamen işbirliği içinde davranmalıyız. Kapıyı kapatın ve olanlara göğüs gerin. İçinizi dökmek için ağlamayı ya da salgın hakkındaki haberleri takip etmeyi bırakmayı isterseniz bile kimse sizi suçlayamaz. Biraz televizyon ya da bir film izleyin, o dandik programları seyredin, bunu atlatmak için ne yapmanız gerekiyorsa yapın. Belki bu da bizim yapabileceğimiz katkıdır.

İşler giderek düzeliyor, herkes bunun biraz zaman alacağını bilse de... Ufak bir ilerleme bile bir umut ışığı değil midir? Hubei dışında, Çin'deki hemen her bölgede belirgin bir ilerleme yaşanmaya başladı. Fakat artık, pek çok insanın da yardımıyla Hubei doğru yönde ilerliyor. Daha bugün çok sayıda hasta geçici hastanelerden taburcu oldu. Hastaneyi terk ettikleri sırada iyileşenlerin çoğunun yüzünde bir gülümseme vardı; medya için gösteri yapmadıklarını anlayabiliyordunuz, bunlar gerçekten de içten gülümsemelerdi. Sokaklarda sık sık böyle gülümseyen insanlar görmemizin üzerinden çok zaman geçmedi fakat ben bunu görmeyeli çok oldu. Yine de sanırım bu

yalnızca bir başlangıç, belki de çok geçmeden tekrar sokakların gülen yüzlerle dolduğunu görürüz.

Sözünü etmişken, altmış yıldan fazla zamandır burada, Wuhan şehrinde yaşıyorum. Ailem ben iki yaşındayken Nanjing'den buraya geldiğinden beri bu şehir benim evim ve buradan hiç ayrılmadım. Burada anaokuluna, ilkokula, ortaokula, üniversiteye gittim ve hatta mezun olduktan sonra çalışmak için burada kaldım. Bu şehirde bir hademe (Baibuting'de çalıştım!), bir muhabir, bir editör ve bir yazar olarak çalıştım. Nehrin hemen kuzeyindeki Hankou'da otuz yıldan fazla yaşadım, bir otuz yıl da nehrin güneyindeki Wuchang'da yaşadım. Jiang'an bölgesinde yaşadım, okula Hongshan bölgesinde gittim, Jianghan bölgesine çalıştım, en sonunda Wuchang bölgesine yerleştim ve Jiangcia bölgesinde bol bol yazı yazdım. Üniversiteden mezun olduğumdan beri geçen otuz küsur yıl içinde çeşitli konularda sayısız konferansa katıldım. Komşularım, sınıf arkadaşlarım, iş arkadaşlarım ve yazar arkadaşlarım şehrin her köşesine yayılmış haldeler. Her dışarı çıktığımda tanıdığım insanlara rastlıyorum. Birilerinin babasını kurtarması için yardım çağrısında bulunduğu bir internet günlüğü yazan bir kız vardı, aniden kızın babasını tanıdığımı, onun da bir yazar olduğunu fark ettim. Onunla 1980'de bir televizyon kanalında tanışmıştım. Geçen birkaç gündür babası gözümün önünden gitmiyor. Ölmemiş olsaydı muhtemelen onu hiç hatırlamazdım. Her zaman tüm anılarımın köklerinin bu şehrin derinlerinde olduğunu söylerim, her bir anı çocukluğumdan ileri yaşlarıma kadar bu şehirde tanıdığım insanlar tarafından ekildi. Ben baştan aşağı bir Wuhan yerlisiyim. İki gün önce bir internet arkadaşım bana ekte kısa bir makalenin olduğu bir mesaj gönderdi. Dosyada aklımdan tamamen silinen birkaç cümle vardı. Önceki asrın bir senesinde Chen Xiaoqing CCTV'de *Bir İnsan, Bir Şehir* isimli belgesel dizisi sunmuştu; Wuhan bölümünün

senaryosunu ben yazmıştım. "Bazen kendime, diğer şehirlere kıyasla Wuhan'da yaşamanın neden bu kadar güç olduğunu soruyorum. Belki de kötü havasındandır. O halde bu şehrin neyini seviyorum? Şehrin tarihini ve kültürünü mü? Yoksa yerel bölgelerini ve geleneklerini mi? Yoksa doğal manzarasını mı? İşin aslı bunların hiçbiri değil. Wuhan'ı sevme sebebim buranın en iyi tanıdığım yer olması. Dünyanın tüm şehirlerini sıralasanız da gerçekten bildiğim tek şehir Wuhan'dır. Bu sanki kalabalık bir grup üzerinize yürürken yabancı yüzlerden oluşan bir denizin ortasında tanıdığınız tek bir yüzün size gülümsediğini görmek gibidir. Benim için o yüz Wuhan'dır." Bu bölüm ilk kez yayımlandığında ressam Tang Xiaohe'nin bölümün anlatımı için yazdığım sözlere hayranlığını belirtmek için beni aradığını hatırlıyorum. Bay Tang ve eşi Bayan Cheng Li ne demek istediğimi tam olarak anlamıştı; ikisi de bu şehirde benden çok daha uzun süredir yaşıyor, onlar gerçek Wuhan yerlileridir.

Bu şehirde çok uzun süredir yaşadığımız ve buradaki insanlarla pek çok derin bağımız olduğu için şehrin kaderi adına çok kaygılanıyor, yüzleştiği zorluklardan dolayı derin bir üzüntü duyuyoruz. Burada kaygısız ve neşeli, bir sebep olmadan gülümseyen insanlar var, burada çok yüksek sesle ve hızlı konuştukları için başka şehirlerden gelen ziyaretçiler tarafından kavga ettikleri düşünülen insanlar var; onuru için savaşmanın ne demek olduğunu ve kaynağı belirsiz bir özgüvene sahip olan o hayatı iyi anlamış insanlar var. Onları bir kez tanıdığınızda aslında ne kadar sıcakkanlı ve içten olduklarını ve havalı görünmeyi ne kadar sevdiklerini anlarsınız. Fakat bugün pek çoğu acı çekiyor ve ölüm tanrısıyla güreşiyor. Ben de elimden hiçbir şey gelmeden buradayım –buradayız– işte. En fazla internete girip nazikçe herkese iyi olup olmadıklarını sorabiliriz. Ancak bazen sormaya bile cesaret edemiyorum. Cevap alamayacağımdan korkuyorum.

Tüm ömrünüzü Wuhan'da geçirmediyseniz korkarım bu hissi ya da yaşamakta olduğumuz acı hissini anlamanız mümkün değildir. Yirmi gündür her gece uyuyabilmek için uyku ilaçlarına başvuruyorum. Her şeyle yüzleşmek için yeterince cesarete sahip olmayışımdan dolayı kendimi suçluyorum.

Bu konuya daha fazla devam edemem.

Bu öğleden sonra kendime dört ayrı yemek yaptım; bu beni önümüzdeki üç gün boyunca idare eder. Birkaç gündür evde ne kaldıysa onu yiyorum. Ayrıca biraz pirinç de pişirdim. On altı yaşındaki köpeğimin maması kalmadı. Köpeğim 2003 yılının Noel arifesinde doğmuştu, sanırım ona benim Noel hediyem diyebiliriz. Hastanede bir operasyon geçirmiştim. Kızım evde yalnızdı ve köpeğimizin gözlerinin önünde doğum yaptığını görünce hem korkmuş hem de heyecanlanmıştı. Yavrulardan birisi pelüş hayvanlara benzeyen, ufak, tatlı bir beyaz köpekti, bu yüzden onu vermedik. Böylece tam on altı yıldır hayatımda. Tam da Bahar Festivali'nden önce Taobao'dan biraz köpek maması sipariş etmiştim ancak siparişim asla elime ulaşmadı. Satıcı özür dilemiş ama yapabilecekleri hiçbir şey olmadığını söylemişti. Karantinadan bir gün önce evcil hayvan dükkânından biraz biraz mama almıştım ancak yetmeyeceğini hiç düşünmemiştim. Hayvan hastanesindeki veterineri arayıp ne yapacağımı sordum, o da bana köpeğe pilav vermemi söyledi. Bu yüzden artık ne zaman pilav yapsam onun için de fazladan bir porsiyon pişiriyorum.

Yemek yaparken iş arkadaşım arayıp sınıf arkadaşının az önce sezaryenle dört buçuk kiloluk şişman bir oğlan çocuğu doğurduğunun haberini verdi. Bana yeni bir hayatın gelişinin ne kadar mutlu bir olay olduğunu söyledi.

Bu, bugün aldığım en güzel haberdi. Gerçekten de, yeni bir hayatın gelişi tanrının bize geleceğe dair verebileceği en iyi umuttur.

12 Şubat 2020

Siyasi sloganlar atmak Wuhan halkının yaşadığı acıları hafifletmez.

Şehrin kapatılmasının üzerinden yirmi bir gün geçti, sanki sersem bir halde yaşıyor gibiyim. Bu kadar uzun süredir karantinada olduğumuza inanmak çok zor. Hâlâ arkadaşlarımızla şakalaşmak, grup sohbetlerinde birbirimize takılmak ve her gün yediklerimizi konuşmak gibi sıradan şeyleri yapabildiğimize biraz şaşırıyorum. Telefonuma gelen bir dizi mesajı okurken bir iş arkadaşımın yalnızca mutfağı ile yatak odası arasında gidip gelerek tam üç kilometre koştuğunu anlatan mesajı görmek ise beni daha çok şaşırttı! İlginç diye *buna* derim! Evinin içinde koşu yapmak bambaşka bir seviye doğrusu! Bunu Wuhan'daki Doğu Nehri'nin kıyısında koşmakla kıyaslamak mümkün olamaz. Gerçekten de yaşlandığını anladım; eminim ben evimde böyle koşturmaya çalışsam kendimden geçerdim.

Hava bugün gerçekten de pırıl pırıl, öğleden sonra güneş biraz yüzünü bile gösterdi ve bu kış gününü aydınlattı. Dün kapatma bütün bölgelerde uygulanmak üzere genişletildi. Artık kimse dışarı çıkamayacak. Bu karar, karantinanın daha sıkı bir şekilde uygulanabilmesi için alındı. Yaşananlar sırasında bunca trajediye şahit olunca hepimiz bunun neden yapılması gerektiğini anladık ve bunu sakince kabul ettik.

Her evin gıda ihtiyacının karşılanması gerektiği görülünce her mahallede üç ya da beş günde bir her evden bir kişinin gıda ve ihtiyaç alışverişi için evden çıkmasına izin veren bir dizi pratik önlemler aldı. Yani bundan sonra birkaç günde bir Wuhan halkı gıda stoklamak için sırayla ihtiyaç alışverişine

çıkacak. Bugün iş arkadaşlarımdan biri, iyiliksever Lei Feng[12] rolünü yerine getirmesi için kocasını dışarı gönderdi; adam yalnızca kendi evi için erzak almamış, aynı zamanda ben ve komşumuz Chu Feng için de birer poşet gıda almıştı. Üstelik bunları kapıma kadar bıraktı! Ben virüse yakalanması yüksek risk taşıyanlar grubunda yer alıyorum, Chu Feng'in de sırtında dışarı çıkmasını zorlaştıran bir sakatlık var, bu yüzden ikimizle de ilgilenen pek çok insan oluyor. Poşette et, yumurta, tavuk kanatları ve biraz taze meyve sebze vardı. Mutfağımın karantinadan önce bile bu kadar dolu olduğunu hatırlamıyorum! İş arkadaşıma benim gibi her gün ufak bir kâse pilav ve basit bir ana yemek yiyen birisi için bunların önümüzdeki üç ay yeterli olacağını söyledim.

Büyük abim bana mahallelerinde giriş için açık bırakılan tek bir kapı olduğunu ve üç günde bir yalnızca bir kişinin dışarı çıkıp malzeme alışverişi yapabildiğini söyledi. Diğer abim ise mahallelerinde her gün herkese gıda teslimatı yapan bir teslimatçı çocuk olduğunu söyledi. Her aile kendi alışveriş listelerini yapıp ona teslim ediyor, gerisini de o hallediyormuş. Abimin ailesi çocuğa biraz sebze, yumurta, biraz yemeklik sos, dezenfektan ve hazır erişteden oluşan bir liste vermiş. Herkes siparişlerini almak için mahallenin ana kapısına yürüyormuş. Abim bana, "Artık dışarı çıkma endişesine kapılmadan fazladan birkaç gün evde kalabiliyoruz" dedi. Kendisi tam da Merkez Hastanesi'nin, yani geçen birkaç gündür enfeksiyon sayısı yüzünden Wuhan'ın en tehlikeli yeri olan binanın karşısında yaşıyor. Bana şöyle dedi: "Bu hastalığa karşı sıkıca birbirimize tutunmamız lazım, umalım ki şubatın sonuna kadar her şey normale dönsün!"

12) Lei Feng (1940-1962), Mao Zedong'u benimseyen, başkaları için yaptığı fedakârlıklarla, mütevazılığıyla ve hiçbir takdir ya da ödül beklemeden çok çalışmasıyla ulusal kahraman rolüne yükselen, Halkın Kurtuluş Ordusu'nda hizmet veren bir "model asker"di. Trajik ölümünden yıllar sonra bile Çin'in dört bir yanındaki öğrencilere halen "Lei Feng'in ruhundan ders almaları" öğretilir.

Gerçekten çoğumuzun en büyük umudu bu.

Zor zamanlarda inanılmaz işler yapan iyi yürekli insanlar hep var olmuştur. Yunnanlı yazar Zhang Manling bana Yingjiang'lı insanların Hubei halkına gönderilmek üzere neredeyse yüz ton patates ve pirinç bağışladığı bir video gönderdi. Zhang Manling, Kültür Devrimi sırasında eğitimli bir genç olarak Yingjiang'ta yaşamıştı ve *Feda Edilmiş Gençlik* isimli romanında bahsettiği yer de burasıdır. *Feda Edilmiş Gençlik*'in film uyarlamasını benim neslimden herkes seyretmiştir. Bazı yönlerden bu film, bizim kolektif olgunlaşma hikâyemizin bir kaydı olmuştur. Geçen yıllar içinde defalarca kez Yunnan bölgesinde bulunsam da Yingjang'a hiç gitmedim fakat artık o yeri sonsuza dek hatırlayacağım.

Öğlen yemeğimi yerken telefonumla internette gezindim fakat haberlerin çoğu önceki günlerdekilerle aynıydı. Haberlerin çoğu arkadaşlarımın paylaşıp durduğu, aynı içeriğin sık sık farklı başlıklarla tekrarlandığı korku tellallığı yapan makalelerdi. Telefonumun bütün bu hikâyelere yetecek hafızası bile yok, bu yüzden kendimi bu içeriklerin çoğunu silerken buldum, tıpkı internet sansürcüleri gibi.

Fakat gerçekten de pek fazla yeni şey yoktu. Salgın olumlu bir yöne doğru ilerliyor gibi görünüyor ve önceden patlama yaşayan virüs, yorulma belirtileri göstermeye başlamış gibi. Başta enfekte olanlar endişe verici bir oranda ölmeye devam etse bile belki de dönüm noktası her an yaşanabilir. Yardım çığlıkları atan hastaların sayısı öncekinden daha az bile olsa da Wuhan halkı arasında kendimizi hor görmek yaygınlaşmış halde. Bu da beni bir konuda kararsız bıraktı: Bir yandan işler sonunda daha organize bir halde ve bütün sistem yoluna giriyor. Bir hasta yardım çağrısı yapar yapmaz tıbbi destek buluyor. Öte yandan ise Wuhan halkı genel durumla ilgili giderek daha karamsar bir hale bürünüyor.

Wuhan'da bütün bu olanlar yüzünden bir çeşit psikolojik travma yaşamayan bir insan bulmak oldukça zor. Korkarım ki bu hiçbirimizin kaçınamayacağı bir şey. Hiçbirimiz bundan kaçınamayız; yirmi günden fazla süredir evlerinde kapalı kalan, halen sağlıklı olan bireyler de (çocuklar dahil olmak üzere), soğuk ve yağmurlu havada şehirde kendilerini kabul edecek hastane arayan hastalar da, sevdiklerinin bir ceset torbasına konup krematoryuma gönderildiğini izlemek zorunda kalan insanlar da veya kurtarmayı başaramadıkları hastaların birer birer ölmesini çaresizlikle izleyen o sağlık çalışanları da. Üstelik çok uzun bir süre daha insanlara psikolojik bir yük olmaya devam edecek daha pek çok travmatik hikâye var. Bu salgın geçtiğinde korkarım ki Wuhan'ın sonraki süreci atlatabilmek için bir danışmanlar ve psikologlar ordusuna ihtiyacı olacak. Mümkünse bütün bölgelere, tedavi için her bölge sakininin evini ziyaret edecek psikologlar tahsis edilmesi gerekiyor. İnsanların içlerini dökmeye, bir güzel ağlamaya, suçlamalarını haykırabilecekleri bir yere ve teselli edilmeye ihtiyacı var. Siyasi sloganlar atmak Wuhan halkının yaşadığı acıları hafifletmez.

Aslında bugün kendimi hayli kötü hissediyorum, sanırım gerçekten de içimi dökmem lazım.

Birkaç şehir çoktan Wuhan'daki tüm yerel cenaze evlerine destek için yardım görevlileri gönderdi. Bütün o yardım görevlileri ellerinde Çin bayraklarıyla gelip cenaze evlerinden fotoğraflar çekerek internette paylaşıyorlar. Bu gönüllülerin sayısı oldukça fazla ve görüntülerinin sosyal medyaya yağdığını görmek beni çok sinirlendiriyor. O görüntülerden biri karşıma çıktığında tüylerimin diken diken olduğunu hissedebiliyorum, buna şahit olmak öyle acı verici ki. Elbette yardıma geldikleri için minnet duyuyorum fakat onlara gerçekten şunu söylemek isterim ki her durumda milliyetçi davranıp bayraklarınızı sallamanıza gerek yok. Bütün bunlarla bizi huzursuz etmek gerçekten gerekli mi?

Hükümetin, memurlarına en temel ihtiyaçlara ve hizmetlere muhtaç olanlara yardım etmelerini söylemesi gerçekten de güzel bir şey. Fakat sonrasında, bir arkadaşım bana haklarından mahrum kalan insanlara yardım etmeye giderken ellerinde bir sürü Çin bayrağı taşıyan bir grup memurun video linkini gönderdi. Bizler genellikle tatilde önemli bir tarihi yeri ziyaret ettiğimiz zaman Çin bayrağının önünde fotoğraf çektiririz; bu, hastalık ve acıyla boğuşan bir bölge için kolları sıvayarak gönüllü olduğunuz zaman yapacağınız bir şey değildir. Fotoğrafları çeker çekmez koruyucu giysilerini sokakta bir çöp kutusuna atmışlardı. Arkadaşım bana, "Ne yapıyor bu insanlar?" diye sormuştu. Nasıl bilebilirdim ki? Sanırım böyle çalışmaya alışmışlar. Yaptıkları her şey ne kadar önemli olduklarını kanıtlayan iyi bir şovla başlıyor. Eğer temel olanaklardan yoksun sınıflara yardım etmek, günlük çalışma rutinlerinin bir parçası olsaydı o bayrakları sallamaya ihtiyaç duyarlar mıydı? Önceki cümleyi yazdığım sırada arkadaş akışımda beni daha da rahatsız eden bir video belirdi. Geçici hastanelerden biri, yerel bir siyasi liderin hastaneyi ziyaret edeceğine dair bir haber almış, bu yüzden yetkililer, tıp uzmanları ve muhtemelen birkaç hastanın bile aralarında olduğu bir düzine insan hastanenin girişinde sıra olmuş. Hepsi de maske takıyordu ve birer birer hasta yatağındaki insanlara "Komünist Parti Olmadan Yeni Çin Olmazdı" marşını söylüyorlardı. Bu marşı herkes bilir fakat gerçekten de acı çeken tüm o hastalara böyle koro halinde söylemeye gerek var mıydı? O hastaların duygularını ve ihtiyaçlarını hiç düşünmüşler miydi? Bizler bulaşıcı bir hastalıkla mücadele etmiyor muyuz? Bu hastalık ciğerleri etkileyip nefes almayı güçleştirmiyor mu? Sizler de şimdi o hastaların şarkı söylemesini mi istiyorsunuz?

Salgın Hubei'de neden bu kadar ölümcül hale geldi? Neden o Hubeili yetkililer internetteki herkes tarafından kınanıyor?

Neden Hubei'deki salgını kontrol etmek için alınan önlemler sürekli hatalarla dolu oluyor? Şimdi bunca zaman sonra bana hükümette bütün bunları düşünüp taşınacak tek bir kişinin bile olmadığını mı söylüyorsunuz? Sürekli sözünü duyduğumuz dönüm noktası henüz gelmedi ve halkımız acı içinde, herkes hâlâ evlerinde kapalı kalmış halde ama yine de herkes hâlâ kızıl bayraklarını kaldırıp ne kadar büyük bir ulus olduğumuza dair milliyetçi marşlar mı söylüyor?

Sormak istediğim bir şey daha var: O kamu görevlileri ne zaman daha fazla hatıra fotoğrafı çekmeden işlerini yapacaklar? Siyasi liderlerimiz ne zaman insanların onlar için minnettarlık dolu şarkılar söylemesini ya da büyük gösteriler yapmasını beklemeden bir hastanede inceleme ziyaretinde bulunacak? Halkım, yalnızca sağduyuya sahip olursanız pratik konularla nasıl baş edebileceğinizi gerçekten anlarsınız. Başka türlü insanların çektiği acıların bir son bulmasını nasıl bekleyebiliriz ki?

13 Şubat 2020

Belki o zaman en sonunda sıradan insanların neler yaşadığını anlayabilirler.

Öğleden sonra camı açtım ve güneşin tekrar yüzünü gösterdiğini gördüm. Sanırım bugün Li Wenliang'ın ölümünün Yedinci Günü.[13] Yedinci Gün, uzaklardaki yolculuğuna çıkanların son bir kez geri dönebildikleri gündür. Li Wenliang'ın cen-

13) Çin geleneklerine göre "Yedinci Gün" (tou qi) ölümden yedi gün sonra yapılan bir dini törendir. Yedinci Gün'de ölen kişinin ruhunun evine geri döndüğüne inanılır. O günde, ailesinin ölen kişi için yemek hazırlayıp yatak odasına ya da gözden uzak bir yere çekilmesi beklenir, böylece ölen kişi, aile üyelerine rastlayarak yeniden doğma yetisini olumsuz yönde etkileyebilecek bir durum olan geçmiş hasretine kapılmaz.

netteki ruhu eskiden bulunduğu yere son bir kez geldiği zaman ne görecek, merak ediyorum?

İnternette hiçbir haber olmadan, sessizlik içinde geçen iki günden sonra dün gece sonunda ortalık hareketlenmeye başladı. Özellikle belirtmek gerekirse, *Yangtze* gazetesinde okurları rahatsız eden, mucizevi sayılabilecek üç yeni kısa makale yayımlandı. O makalaleleri okuduktan sonra sanki herkese yeni bir enerji aşılandı. Bu enerjinin sebebi hepimizin birilerini bir güzel azarlamak için bir fırsat aramasından kaynaklanıyordu. Aslında tüm öfkemizi birine ya da bir şeye boşaltmak, çoğumuz için faydalı bir psikolojik aktarım yolu olabilir. Kızım bir defasında doksan dokuz yaşındaki büyükbabasına uzun yaşamının sırrının ne olduğunu sormuştu. Aldığı cevap ise şuydu: Bol bol yağlı et ye, egzersiz yapma ve hak edene mutlaka küfrü bas. Yani uzun bir ömrün üçüncü sırrı küfretmektir. Tüm Wuhan halkı evlerde kapalı kalmış ve yapacak hiçbir şey olmadığı için çok sıkılmış halde; hepimizin rahatlamaya ihtiyacı var. Enfeksiyon riski yüzünden bir araya gelip konuşamıyoruz, havada dolaşan tükürük zerrecikleri virüsü yayabileceği için camları açıp birlikte şarkı söyleyemiyoruz, Dr. Li Wenliang'ın yasını tutmak için birlikte ağıt yakmayı denedik fakat yeterli olmadı; deneyebileceğimiz tek şey bize bunca acıyı çektiren insanlara küfürler yağdırmaya başlamak. Dahası, Wuhan halkı daima insanlara haddini bildirme konusunda yetenekli olmuştur. Bir kere içinizdekileri döktüğünüz zaman bütün bedeniniz tepeden tırnağa ferahlar, tıpkı kuzeylilerin soğuk bir kış gününü hamamda geçirdikten sonra hissettikleri gibi. Fakat o üç makalede belirtilen görüşlerin hepsinin isabetli olduğunu söylemeliyim. Bu yüzden *Yangtze* gazetesine, hepimize bunca zamandır içimizde biriktirdiğimiz çığlıkları sonunda atabilme fırsatını verdiği için teşekkür etmeliyim! Dahası, Li Wenliang'ın ölümünden sonra ta Şangay'daki gazeteler bile baş sayfalarına Dr.

Li'yi anma makaleleri koydular; siz ise buradasınız, yazı işleri büronuz Dr. Li'nin hastanesinden birkaç adım uzakta olduğu halde Dr. Li'ye gazetenizde ne kadar yer verdiniz? Wuhan'da gizliden gizliye kin güden pek çok insan olduğundan şüpheleniyorum ve bunları unutmayacaklarından da eminim. Elbette bir yandan da eleştiremeyeceğimiz pek çok şey olduğunu biliyorum fakat sizleri eleştirebiliriz! Sabah uyandığımda yaptığım ilk şey internet yetkililerinin, paylaşımı sildiklerine dair bir bildiri gönderip göndermediğini kontrol etmek oldu. Bilin bakalım ne oldu, hiçbir şey gelmemişti! Bu demek oluyor ki bizzat *Yangtze* gazetesi o makaleleri silmişti. Bu gerçekten de insanı düşündürüyor.

Salgın yüzünden durumlar halen hayli gergin, yine de internetteki başlıklar, üzücü ve sevindirici hikâyeler arasında gidip gelerek sürekli değişiyor. Wuhan'daki salgına karşı savaşa önderlik eden başkomutanın yerine sonunda yeni biri getirilmiş. Aslında insanlar için buraya kimi gönderdiklerinin gerçekten önemi yok. Önemli olan tek şey o kişinin salgını kontrol edip edemeyeceği, sürekli tekrarlanan hatalardan kaçınıp kaçınmayacağı, anlamsız gösterilerden uzak durup durmayacağı ve aynı boş saçmalıkları tekrar edip etmeyeceğidir. Bunları yapmayan birini göndermeleri yeterli olur.

Görevden alınan Hubeili hükümet yetkililerine gelince, onlar asla bu toprakları koruyup insanları güvende tutma sorumluluklarını yerine getirmediler. Bu şehrin ve insanlarının korkunç bir acı çekmesine göz yumdular; insanların öfkesinin dindirilebilmesi için kovulmalarından başka bir yol görmüyorum. Fakat her şeye yeni baştan başlayabilecekleri başka bir bölgeye transfer edilip edilmeyecekleri halen belirsizliğini koruyor. Geleneksel Çin'de, insanlar ve ülke için yıkıcı sonuçlara yol açan ciddi hatalarda sorumlu hükümet görevlileri için imparatorun "tekrar görev vermeme" politikası vardı. Bu durum-

da da en azından böyle bir tutumun gerektiğini düşünüyorum; hatta o yetkililer ucuz atlatmış bile sayılabilirler. Yetkileri ellerinden alınırsa, insanların yaşadıklarını sonunda anlayabileceklerini ve sıradan bir insan olmanın nasıl bir şey olduğunu göreceklerini düşünüyorum.

Bugün beni özellikle üzen bir haber vardı; o da meşhur geleneksel Çin resmi ustası Bay Liu Shouxiang'ın ölüm haberiydi. Virüse yakalandığının haberini almıştım fakat işlerin bu noktaya varacağını beklemiyordum. Ayrıca Bay Liu'yu, kendisi de bir ressam olan yan komşum aracılığıyla da tanıyorum. Daha üzücü olan şey ise doktor arkadaşımın bana gönderdiği bir fotoğraftı. O fotoğrafı görmek geçen birkaç gündür etrafımı saran hüzünleri derhal yeniden canlandırdı. Fotoğrafta bir cenaze evinin zemininde yükselen bir cep telefonu yığını görünüyordu; o telefonların sahipleri çoktan küle dönüşmüşlerdi. Söylenecek söz yok.

Bunun yerine salgından bahsetmem daha iyi olur. Dokuz gündür Hubei'nin kuzeyindeki bölgede enfekte olanların sayısı düşüşte. Öte yandan Hubei tam aksi yönde ilerliyor ve bugünle birlikte kesinleşen vaka sayısı artmaya devam etmekte. Sayı artışı, salgını takip eden herkesi ürpertmeye yetiyor. Bu artışın sebebi ise oldukça net; uzmanların "yığın hasta sayısı" olarak bahsettiği şey buydu. Bu da kalabalık yüzünden hastane sistemine giremeyen ve "şüpheli vakalarda" eve gönderilip kendi kendini karantinaya alması söylenen insanlar olduğu anlamına geliyor. Hükümet artık kesin olarak teşhis konulan herkesi hastaneye yatırmak ve bütün şüpheli vakaların uygun bir şekilde karantinaya alındığından emin olmak için mümkün olan her şeyi yapıyor. Belki de bugünün rakamları zirve noktası olacaktır? Bu noktadan sonra benzer bir hasta akını göreceğimizden şüpheliyim. İlk başta atılan yanlış adımların çeşitli objektif nedenleri vardır elbet ancak sıradan bir insanın gözünde bütün

o objektif nedenler, gerçek insanların hayatına mal olmuştur. Milyonlarca internet vatandaşı, internette net bir hesap tutarken sorumluluklardan kaçmak faydasızdır. En azından yardım için Tanrı'ya yalvaran insanların o yürek burkan videoları ortadan kayboldu. Bu sefer durumun gerçekten düzelmekte olduğuna ve bunun o videoları kaldıran internet sansürcülerinin bir başka vukuatı olmadığına eminim.

Fakat net olan tek şey, hükümetin salgını kontrol altına almak için yaptığı eylemlerin giderek etkili olduğunun kanıtlanmasıdır. Ayrıca zamanla daha insancıl yöntemler bulmaya da başladılar. Yerel topluluklara yardım için halkın arasından çok sayıda memur gönderildi. Benim çalışma birimim olan Hubei Yazarlar Birliği gibi kuruluşlar çok sayıda insan gönderdi. Yetenekli uzmanlardan oluşan Çin Komünist Parti üyeleri bile yardım için gönderildi. Her birey, mevcut sağlık durumlarını ve günlük hayatlarında erzak ve benzeri şeyler türünden nelere ihtiyaç duyuyor olabileceklerini anlamak için bir grup aileyi denetlemekle görevlendirildi. Arkadaşlarımdan biri *Yangtze* sanat dergisinde yardımcı editör olarak çalışıyor ve çok iyi bir okuldan master derecesine sahip olsa da hâlâ çoğu memurdan daha az kazanıyor, buna rağmen altı ailelik bir grubu denetlemek için görevlendirildi. Bugünlerde çoğu ailenin yalnızca bir çocuğu var ve genellikle evlerinde baktıkları birkaç yaşlı birey oluyor. Örneğin bir aile orta yaşlı bir kadın ve adamdan oluşuyormuş, ikisinin de ilgilenmeleri gereken yaşlı ebeveynleri varmış; buna ek olarak kadın ayrıca çocukların bakımıyla, adam da herkesin alışveriş ihtiyacıyla ilgileniyormuş. Wuhan büyük bir şehir, arabanız olsa bile bütün bu insanlara gıda götürmek için oradan oraya gitmek başlı başına yorucu bir iş. Normal zamanlarda insanlar kendi durumlarının ne kadar zor olduğunu anlatıp dururlar fakat bugünlerde hastalık ve ölümle boğuşan bütün o ailelere kıyasla daha şanslı gibi görünüyorlar. En azından hepsi hayatta

ve birbirleriyle ilgilenebiliyorlar. Hepsi de dayanabileceklerini ve hükümetin ne yaptığını bildiğine inandıklarını söylüyorlar.

Hubei'ye durmadan yardım için erzak sağlanmaya devam ediyor. Bu akşam abim bana Pittsburgh'tan bağışlanan 180.000 maskenin Çin havayolları aracılığıyla Wuhan'a ulaştığını söyledi. "Halen daha da fazla tıbbi malzemenin gönderilmesi için ayarlamalar yapıyorlar. Neden blogunda bugün bu olaydan bahsetmiyorsun?" Pittsburgh ve Wuhan kardeş şehirlerdir; ona elbette bundan bahsedeceğimi söyledim. Pittsburgh'u seneler önce iki kez ziyaret etmiş, şehrin atmosferini oldukça beğenmiştim. Fakat abim için Pittsburgh'la kardeş şehir olup olmadığımızın bir önemi yok; onun için önemli olan şey oğlunun ve torunlarının Pittsburgh'da yaşıyor olması. Salgın bölgesinin tam merkezinde yaşayan biri olarak yalnızca Pittsburgh şehrine duyduğu minneti ifade etmek istedi.

Bu arada açıklık getirmek istediğim bir konu var: Birkaç sene önce Yazarların Yayınevi, maskeli palmiye misk kedisi gibi hayvanları "yenilebilir" olarak tasvir ettiği bir resimli kitap yayımladı. Kitabın editörü "Fang Fang" isimli biriydi. Birkaç kişi o kitaptan illüstrasyonları editörün ismi çizilmiş halde internete koyuyor ve bunu bana saldırma fırsatı olarak kullanıyor. O kitaptan sorumlu "Fang Fang"in tamamen farklı bir kişi olduğunu ve benimle hiçbir ilgisi olmadığını söylemek istedim. Bugün iş arkadaşlarımdan birine şakayla karışık bir şekilde, "Vay be, bir kitap editörü olduğumu bilmiyordum! Yine de nasıl olduysa haberim olmadan baş editör olarak bu kitabı yayımlamışım!" diyerek böbürlendim.

Bugünün kaydını internetteki o *meme*'lerin birinden bir alıntıyla bitireyim: *Mart ayının bahar manzarasının tadını çıkarmak için Yangzhou'ya yapacağım seyahati özlemiyorum. Artık yalnızca mart geldiğinde kapımın önüne çıkabilmeyi arzuluyorum.*

14 Şubat 2020

Sözde insancıl ruhunuz kendinizi başkalarının yerine koymanıza izin veriyor mu?

Bugün hava bir garip. Öğleden sonra gökyüzü tamamen açıktı, derken bir anda yağmur yağmaya başladı; gerçekten de tuhaf bir hava. Daha şimdi bir paketi teslim almak için hızlı teslimat servisi olan Hive Box'a gittim (kızım elimde hiç kalmadığını bildiği için biraz köpek maması sipariş etmenin bir yolunu bulmuş). Oraya vardığımda rüzgâr hızlanmaktaydı, çok geçmeden de göğün gürlediğini duydum. Şimdiyse gök gürültüsü ve şimşeklerle karışık bir hava var ve çok sakin başlayan bu gece şimdi çeşitli seslerle dolu, bir yandan da son derece sakin hissettiriyor. Dün bir soğuk hava dalgasının geleceğini duymuştum; hava sıcaklığının en az on derece düşeceği ve kar bile yağabileceği söylenmişti. Hükümetin o geçici hastanelerde karantinada olan hastalara battaniye ve diğer ihtiyaçları sağlamak için gerekli adımları çoktan attığını düşünüyorum.

Bu sabah WeChat'e bakar bakmaz bağış dağıtan bir grup gönüllüye önderlik etmekle meşgul olan girişimci bir arkadaşımla ilgili bir haber gördüm. Geçen birkaç gündür arkadaşım durmak bilmeden bu tür işler yapıyordu; ayrıca bağış yapmaları için diğer girişimcilerden oluşan bir grup insanı da harekete geçirmeyi başarmıştı. Arkadaşımı hiç o fotoğraflardaki kadar bitkin görmemiştim. Amerika'da yaşayan bir ressam olan ortak bir arkadaşımız var, o da 100.000 yuan bağışladı. Şöyle bir yorum bırakmıştı: "Bu az miktardaki paranın yeterli olmayacağını biliyorum; yüzleştiğimiz sorunlar karşısında ufacık kalmasından dolayı biraz utanç duyuyorum. Önderlik ettiğin gönüllüler grubu gece gündüz fedakârca çalışıyor ve hepimize ilham almamız gereken bir örnek oluşturuyor. Bizler okyanusun öteki

tarafında olsak da kalplerimiz sizinle ve aynı acıyı hissediyoruz; ancak ne yazık ki orada olup size bizzat yardım edemiyoruz. Beni yetiştiren bu kadim şehrin katlanmakta olduğu eşi benzeri görülmemiş acılarla ilgili düşüncelerimi ve anlayışımı ifade etmenin bir yolu olarak lütfen bu mütevazı bağışı Judy ve benim adıma kabul edin. O masum ruhları şeytani hastalığın pençesinden kurtarmak için ön saflarda zamana karşı fedakârca yarışan cesur savaşçıları ve beyazlar içindeki melekleri düşünüyoruz. Destek, saygı ve sevgi ile." Aslında Hankou'da büyüyen bir Wuhan yerlisi olan bu ressam salgınla ilgili haberleri her gün yakından takip ediyor. O bizden biridir.

Salgın hâlâ hayati bir noktada fakat işler daha iyiye gitmeye başlıyor. İş başındaki kadrolar artık aylaklık yapmaya cesaret edemiyor, bu da halkın daha iyi durumda olduğu anlamına geliyor. Lisedeki sınıf arkadaşlarımdan biri pek çok insanın hükümet yetkilileri hakkında söylediği bir sloganı paylaşmış: "İşinizi yapmayacaksanız kendinize başka bir iş bulun!" Bu açıkça demek oluyor ki kendinizi bu salgınla savaşmaya yüzde yüz vermeyecekseniz derhal istifa etmeniz iyi olur! Daha bugün Wuchang bölgesinden iki yerel yetkili görevden alındı. Halen karantinada olan bir adam çocukluktan beri komşusu olan kişiye şöyle diyordu: "Son birkaç gündür en sonunda hükümet görevlilerinin makul bir ses tonuyla konuştuğunu duydum! Bütün o önceki yetkililer bağırıp çağırmaktan başka bir şey yapmazdı!" Komşusunun cevabı ise şu oldu: "Neden böyle bağırıp durduklarını anlayabiliyorum. Sayıları çok az ve onlardan durmaksızın yardım isteyen insanlarla başa çıkamıyorlar! Hepsi aklını kaçırıyor! Öte yandan ben de birinin bizimle sakin ve normal bir ses tonuyla konuşması karşısında duygulandım." Kriz zamanlarında o hastaların gerçekten çok fazla talebi yok; yalnızca sorularına nazik bir şekilde cevap almak istiyorlar. Fakat geçen birkaç gün içinde bu bile bir lüks sayılıyordu. Ben Hankou'da

büyüdüm fakat bugünlerde oradaki eski arkadaşlarımla iletişime geçmeye katlanamıyorum bile. Onlardan haber alır almaz ağızlarından çıkan ilk şey daima hayatlarının ne kadar trajik olduğuna dair uzun uzadıya hikâyeler... Bu hikâyeler birkaç kez duyduktan sonra artık anksiyetemi tetiklemeye başladılar!

Konuyu değiştirsem iyi olur: Salgına karşı savaş çok önemli bir görev olduğu için diğer tüm hastalar kendi tedavilerini erteliyordu. Bununla beraber zaman geçtikçe kronik sağlık sorunları olan bazı hastaların tedavilerinin ertelenmesi, onlar için bir ölüm cezasına dönüşmeye başladı. Diyalizde olan ya da acil ameliyata ihtiyaç duyan hastaların çoğu ölüm tehlikesinden yalnızca birkaç gün uzakta. Kalabalık hasta sayısı yüzünden pek çok hastane, hastane yataklarını özellikle koronavirüs hastalarının tedavisine ayırmak için boşaltıyor. Diğer tıbbi bölümlerin pek çoğunun kapatılması başka rahatsızlıklardan mustarip hastaların akın akın başka yerlerde tedavi aramasına sebep oldu. Dün Hubei Onkoloji Hastanesi'nden bir kanser hastasının bu durum yüzünden karşılaştığı zorlukları anlattığı bir video izledim; konuşurken gözyaşlarına hâkim olmaya çalışıyordu. O videoyu izlerken sanki kadının boynuna bir ilmek dolandığını hissettim. Onu bu durumdan kurtarmanın bir yolunun olup olmadığını merak ettim. Bazı hastalar en sonunda evlerine dönüp ölümü bekliyor. Bu insanlar için yapacak bir şey nasıl olamaz?

Hubei dışındaki hastanelerin hastalığın yayılma riski yüzünden yeni koronavirüs hastalarını kabul etmeye gönüllü olmadığı söyleniyor; peki ya Wuhan'da yaşayan ve başka kronik hastalıkları olan bu hastalara ne olacak? Eğer iki taraf da anlaşırsa neden ambulanslarla bu hastaları alıp gerekli tedaviyi sağlamıyorlar? Belki de durum daha karmaşıktır ve bu işin ek masrafları da vardır fakat bu hastalar aynı zamanda yaşananların büyük resminin bir parçası; eminim hükümet ekstra masrafları karşılayacak bir tür ödenek oluşturabilir. Ne de olsa bu-

rada insan hayatından söz ediyoruz. İnsanları kurtarmak söz konusu ve ne gerekiyorsa onu yapmamız lazım. Yardım için gönüllülere seslenmemiz ya da bağış çağrısında bulunmamız gerekse bile bunu yapmalıyız, eminim insanlar yardım etmek için gönüllü olacaktır, nasıl olmasınlar ki? Daha dün böbrek diyalizi sohbet odasından iki üyenin öldüğü haberini aldım. Henüz o yakalanması güç dönüm noktasına ulaşmasak da takviye kuvvetler geldi, yeni bir başkomutan görevi devraldı ve virüse karşı savaşımız açık şekilde iyi bir yola girdi; yine de bu durumun daha incelikli ve dikkatli bir şekilde idare edilmesi gereken daha hassas noktaları yok mu? Bütün o çeşitli hastalık ve sorunlardan mustarip hastalar da birer insan.

Ayrıca, koronavirüs salgınının bu felaketle ne derece insani bir şekilde başa çıktığımızla ilgili olarak toplum düzeyinde net bir resim elde etmemize izin verdiğini de belirtmek isterim. Bu salgın nihayet sona erdiğinde korkarım toplumun insancıl ahlak eğitimini geliştirmenin ne kadar önemli olduğu konusunda çeşitli çağrılar yapanlar olacak. Yalnız bunun, başından beri temel eğitimimizin ayrılmaz parçalarından biri olması gerekiyordu. Savaş filmlerinde sık sık tıbbi personelin savaş alanında yaralı askerleri tedavi ederken asla bir insanı ırkına ya da nereli olduğuna bakarak ayırmadığını, sık sık düşman askerlerine de kendi askerlerine de aynı bakımı sağladığını görürüz. İnsan oldukları sürece kurtarılmayı hak ediyorlardır. Bu esasında insan ruhunun en temel ilkelerine dayanır. Ancak şimdi kendimizi bir savaş alanına benzeyen bir salgının ortasında bulmuş olsak da çok az seviyede insanlık sergiliyoruz. Bunu kelimelere nasıl dökebileceğimi bile bilmiyorum.

İnsanların yaptıkları eylemleri açıklamak için çoğunlukla bir bahanesi vardır; örneğin, "Bizler yalnızca yazılı talimatları takip ediyorduk" gibi. Fakat gerçekler her türden beklenmedik değişimle doluyken yazılı talimatlar genellikle sınırları geniş

olan ana hatlar dahilinde aceleyle yazılır. Dahası bu yazılı talimatların çoğu sağduyuyla yazılmıştır, bu yüzden genellikle insancıllığın temel prensipleriyle doğrudan çelişmez. İhtiyaç duyduğumuz tek şey bu prensipleri uygulamak için görevlendirilen insanların biraz daha insancıl bir ruha sahip olmasıdır; biraz insancıl olsunlar ki yirmi günü aşkın bir süredir otoyollarda mahsur kalan bir şöför hayati tehlikeyle karşı karşıya kalmasın; biri koronavirüsle enfekte olduğunda kalabalık bir insan grubu o kişinin evinin kapısını, içeridekiler de orada mahsur kalacak şekilde çelik sopalarla mühürlemesin; bir yetişkin zorunlu karantinaya alındığında çocukları evde açlıktan ölmesin. Tek istediğim bu.

İnsancıl ruhumuz yeterince geniş olsaydı ve herkesi kucaklayabilseydi bu korkunç virüsle savaşırken hasta ve zayıf olanlarımızı terk etmek zorunda kalmazdık. İnsancıl ruhumuzda bir noksanlık olmasaydı bize, acı çekmekte olan diğer hastaların da ihtiyaç duydukları bakımı almaya devam etmeleri için elimizden gelen her şeyi yapmamız gerektiğini söylerdi. Kimsenin henüz keşfetmediği bir yol olmak zorunda. Ne de olsa insanlar böyle yapar, bizler yeni yollar açarız. Sosyal kaynaklarımız güçlüdür ve ulusumuz hiçbir anlamda zayıf değildir; mutlaka bu sorunu çözmenin bir yolu vardır. Sorun, sözde insancıl ruhunuzun, olayları başkalarının gözüyle değerlendirmenizi sağlamamış olmasıdır. Bunu yapsaydınız bütün bunları çoktan değerlendirmiş olurdunuz. Kendimi devamlı olarak nasıl sağduyuyla ilgili bu durumlardan yakınırken bulduğuma bir bakın. İnsancıllığın ilkelerine bağlı kalmak en temel sağduyu biçimidir. Ne de olsa bizler insan ırkının bir parçasıyız.

Bugün ayrıca ilkokuldan liseye kadar yanımda olan çocukluk arkadaşıma ulaşıp çabucak iyileşmesini diliyorum. Ayrıca ortaokul arkadaşlarımdan birine ve diyaliz tedavisi için bir yer arayan eşine de iyi dileklerde bulunuyorum; umarım eşinin te-

davisi için etrafta koşturduğu bu yorucu günlerde kendine de dikkat eder.

15 Şubat 2020

Wuhan; bu akşam dangalaklar umurumda değil, yalnızca seni umursuyorum.

Yalnızca olağanüstü bir zamanda yaşarken insan doğasındaki bütün iyilik ve kötülük yüzeye çıkar. Yalnızca bu deneyim sayesinde görmeyi bile ummadığınız şeyleri fark etmeye başlarsınız. Şok olur, üzülür, kızarsınız ve en sonunda buna alışırsınız.

Kar yağıyor. Dün gece rüzgâr uğulduyordu ve gök gürültülü sağanak yağış vardı, bugün ise kar yağmaya başladı. Wuhan'da böyle lapa lapa kara nadiren şahit olunur. Rüzgârın dün gece Huoshenshan Hastanesi'nin çatısının bir bölümünü uçurduğunu duydum, bu da fırtınanın ne kadar sert olduğunu gösteriyor. Umarım bu durumdan etkilenen hastalar güvenli bir şekilde başka odalara nakledilebilmiştir; bu onlar için daha büyük bir felaketin ortasında bir başka ufak kriz oldu.

Bugün moralim gerçekten çok bozuk. Günün erken saatlerinde Weibo'da "CCTIME.COM'dan Xiang Ligang" isimli biri, ikinci el pazarında satılan cep telefonlarının fotoğrafının yanında krematoryumun yanına yığılmış telefonlardan bahsettiğim gönderilerden birini paylaşmış. Ardından bana bir mesaj göndererek fotoğrafı yükleyenin ben olduğumu iddia edip beni internette dedikodu yaymakla suçlamış! Gönderilerim her zaman yalnızca yazıdan oluşur, onlara asla fotoğraf eklemem. Okurlardan biri Bay Ling'e bu konuda bir yorum yapmış ancak cevap alamamış. İnsanların başına bela açmaya çalışan bu kibirli ve çirkin insanlardan çok var. Bu kişi, Weibo'da doğrulanmış bir

hesaba ve 1.1 milyondan fazla takipçiye sahip olan orta yaşlı bir adam. Ona beyinsiz bir ahmak olduğunu söyleyerek küfretmek isterim ama bana kim inanır ki? Benim bu şehirde karantinada mahsur halde, evimden dışarı adım bile atamadığım, Weibo hesabımın bile askıya alınarak sesimi çıkarmamın engellendiği halimden faydalanmaya çalışması bu adamın ne kadar aşağılık olduğunu gösteriyor. Eğer bir gram terbiyesi olsaydı o görseli kaydeder, paylaşmak için hesabımı geri almamı beklerdi, ondan sonra hesaplaşırdık, tabii terbiyesi olsaydı. Yanılıyor muyum? Bunun yerine yalnızca düşüncelerimi WeChat'te paylaşabiliyorum. Arkadaşlarımdan biri bugün bana bir avukat önerdi ama bu ne işe yarayacak ki? Yaşadığınız şehrin her yeri kapatılmışken bir avukata mektup göndermek için postaneye bile gidemezsiniz, ben bir avukata şikâyet dilekçemi tasdikletemeden Bay Xiang aniden bütün gönderilerini sildi. Her şeyi silmesi mahkemeye verilmekten korktuğunun açık göstergesiydi. Dünyada böyle insanların yaşadığına inanmak zor!

Aslında dışarıda "Xiang Ligang" gibi pek çok insan var. Onun gibi pek çok kişi gördüm ama onlara kulak asmamak en iyisidir. Bununla birlikte, böyle birinin bir milyonu aşkın takipçisinin olması gerçekten üzücü. Onun gibi birinden ne öğrenebilirler ki? Gerçi beklendiği üzere, takipçilerinin de biraz olsun terbiyesinin olmadığı belliydi; hepsi internetteki gönderilerime küfürler yağdırmaya ve bana çirkin özel mesajlar göndermeye başladılar. Bazıları öyle kontrolden çıkmıştı ki muhtemelen internet günlüğümün tek bir kaydını bile okumadıkları halde ailelerimiz arasında nesillerdir süren bir kan davası olduğunu sanırdınız. Xu Haodong adında, kendini Wuhanlı bir fotoğrafçı olarak tanıtan genç bir adam bana özellikle küfürlerle dolu uzun bir mesaj göndermiş, hatta evime gelip beni dövmekle bile tehdit etmişti. Bu adamı, ömründe tanımadığı ve hakkında hiçbir fikrinin olmadığı biri için böyle derin bir kine sahip

olmaya sevk eden şey nedir? Belki de böyle insanlar hakikat ve iyilik yerine kin ve düşmanlık dolu bir ortamda yetiştirilmişlerdir. Ya da belki de böyle insanlar yalnızca beyinsizdir.

Bugün ardı ardına kötü haberler geldi. Liu Fan isimli bir hemşire Çin Yeni Yılı'nın ikinci gününe (26 Ocak) kadar maske takmadan çalışıyormuş ve sonunda enfekte olmuş. Hasta olduktan sonra bütün ailesi koronavirüse yakalanmış. Ebeveyni ve küçük erkek kardeşi de pozitif çıkmış. Önce ebeveyni hayatını kaybetmiş, dün de kendisi... Küçük kardeşi halen hayata tutunan tek kişiymiş. Bu öğleden sonra doktor arkadaşım bana kardeşinin de öldüğünü söyledi. Virüs böylece bütün bir aileyi yok etmiş oldu. Bu haber karşısında yıkıldım ama aynı zamanda onları yok eden tek şey virüs müydü, merak ediyorum.

Beni daha da üzen şey ise yıllarca aynı sırayı paylaştığım ortaokul arkadaşımın da dün hayatını kaybetmesi. Benden yalnızca bir yaş küçüktü o, her zaman çok zarif ve kültürlü biri olduğunu düşünmüşümdür. Yumuşak, nazik bir sesi vardı; düzgün fizikliydi ve oldukça cazibeliydi. Birlikte okul orkestrasında yer almıştık. Ben Çin usulü bir santur olan *yangqin* çalıyordum, o da *pipa* çalıyordu. Orkestranın kız üyeleri yalnızca ikimizdik, aynı sınıftaydık ve sıra arkadaşıydık. Lise boyunca çok yakındık. Çin Yeni Yılı'nda bayram için bir şeyler almaya iki kere markete gitmişti ve ne yazık ki hastalandı. Hastaneye yatırılmasını sağlamak oldukça güç oldu fakat durumunun iyiye gittiğini duymuştum, ardından ailesi aniden vefat ettiğini söyleyerek şok edici bir haber verdi. Ortaokuldaki tüm sınıf arkadaşlarımız bugün onun için gözyaşı döküyor. Genellikle içinde bulunduğumuz "refah çağı"na methiyeler düzen tüm sınıf arkadaşlarımız bugün şunları söylüyor: "İnsanların öfkesini dindirecek tek şey bize bu acıları yaşatan o kötü canavarların yok edilmesi olur!"

Bugün ayrıca yeni bir terim öğrendim: "Hilekâr virüs." Bu virüsün oldukça tuhaf ve kontrol edilmesi güç olduğunu söyle-

yen bir uzman vardı. Enfeksiyonun ilk safhalarında genellikle hiç belirti olmuyordu, bu da bir grup "asemptomatik taşıyıcı"ya sebep oluyordu. Enfekte olup da iyileşmeye başladığınızda virüs vücudunuzdan tamamen yok edilmiş gibi görünse de vücudunuzun derinliklerinde saklanabiliyordu. En sonunda günlük hayata dönüyormuş gibi hissettiğinizde aniden patlak veriyordu. Bu şekilde düşününce gerçekten de "hilekâr" bir virüs bu. Aslında hilekâr davranan tek şey virüs değildi. Sıradan insanların hayatını umursamadan hareket eden, yaşamışlar mı ölmüşler mi umursamayan o siyasetçiler; bağışlanan malzemeleri kabul edip onları kâr için internette tekrar satanlar; bilinçli olarak asansörlerde tüküren ya da salyalarını komşularının kapısına sürenler; hastanelerin sipariş ettiği acil yardım malzemesi paketlerini daha yerine ulaşmadan çalanlar ve elbette insanlara zarar vermek için her türden zalimce dedikoduları yayanlar da böyle davranıyor. Sağduyu bize insanlar var oldukça hastalığın da bizimle var olacağını söyler. Aynı şey sosyal hayatlarımız için de geçerlidir; insanlar var oldukça hastalıklı insanlar da (o ahlakı bozuk dangalaklardan bahsediyorum) var olacaktır.

Ortalığın sakin olduğu zamanlarda sıradan ve rutine bağlı hayatlar sürerdik, tekdüze gündelik hayatın huzur ve sükûneti insanın muktedir olduğu büyük nezaketi ve korkunç kötülüğü günbegün gizlerdi. İnsanlar bazen bütün ömürlerini gündelik hayatın perdesi altında geçirir fakat kendimizi huzursuz zamanlarda, bir savaşın ya da korkunç bir trajedinin içinde bulduğumuzda o büyük nezaket ya da korkunç kötülük eylemleri kendilerini göstermeye başlar. İnsanların yapabileceklerini hayal bile etmediğiniz şeyleri yaptığını görmeye başlarsınız. Bu deneyim bir zamanlar aklınıza hayalinize sığmayacak şeylerin tanığı olmanıza sebep olur. Hayrete düşer, üzülüp öfkelenirsiniz ve en sonunda buna alışırsınız. Döngü defalarca böyle tekrarlanır. Neyse ki kötülük çirkin kafasını kaldırdıkça iyiliğin

yüzü daha da yücelir. Bu da bizim fedakâr ve korkusuz olanlara, başkaları için kendini feda etmeye gönüllü olanlara, kahraman dediğimiz kişilere şahit olmamızı sağlar. Onlar bugün burada gördüğümüz beyaz giyimli meleklerdir.

Fakat şimdi Wuhan'da neler yaşandığını anlatayım, ne de olsa insanlar en çok bunu merak ediyor. Doktor bir arkadaşım bana 20 Şubattan önce Wuhan'ın bin yatak kapasiteli ve en az 100.000 hastaya yetecek malzemeye sahip yeni bir hastane kanadı açması gerektiğini söyledi. Bu da demek oluyor ki uzmanların Wuhan'da 100.000 kişinin enfekte olacağına dair erken tahminleri saçmalık değildi. Enfekte olan insanlara gelince, Wuhan'ın ihtiyaç duyan herkese tedavi olanağı sunması gerekiyor. Enfekte olan insan sayısı inanılmaz derecede yüksek olsa da henüz ilk tahminlerin gösterdiği kadar fena bir duruma gelmedi. Doktor arkadaşım klinik deneyimine dayanarak şunlara inanıyor:

1. Virüsün etkisi, ilk vakalara kıyasla net bir şekilde azalmış;
2. İyileştikten sonra devam eden herhangi bir yan etki gözlemlenmiyormuş ve iyileşenlerin ciğerlerinde fibröz kanıtına rastlanmıyormuş;
3. Yeni enfekte olan hastaların hepsi üçüncü ya da dördüncü nesil enfeksiyonlardanmış ve bunlar, genellikle kolayca tedavi edilen hafif vakalarmış;
4. Daha ciddi semptomlar gösteren hastaların çoğunluğu ilk baştaki akut solunum yetmezliğini atlatabildiği sürece kurtarılabiliyormuş.

Sonuç olarak her gün gördüğümüz ölümler azalmışa benzemiyor ama bu, yanlış şekilde tedavi edilen ilk vakalar sebebiyle yaşanmışa benziyor. O vakalar kritik evreye ulaştığı anda onları kurtarmakta çok geç kalınmıştı. Bunları yazdığım sırada abim bana bir mesaj gönderdi: Huadong Bilim ve Teknoloji

Üniversitesi'nden Profesör Duan Zhengcheng az önce yeni tip koronavirüs sebebiyle hayatını kaybetmiş. Üniversite için korkunç bir kayıp bu.

Bunun yanı sıra doktor arkadaşım bana özel bir nokta konusunda bilgi verdi: Şu anda Wuhan'da, tüm şehirde yeni koronavirüs hastası olmayan kişileri kabul eden yalnızca üç hastane varmış, bunlar Tongji Hastanesi, Wuhan Union Hastanesi ve Hubei Halk Hastanesi'ymiş. Şehirdeki diğer tüm hastaneler koronavirüsle savaş için kullanılıyormuş. Hastaların reçetelerindeki ilaçları rahat bir şekilde alabilmeleri için şehirde on özel eczane açılmış ve hastalar ilaçlarını sigorta kartları ve teşhis belgesiyle birlikte alabiliyormuş. Koronavirüs hastası olmayanlara açık olan üç hastaneden ikisi Hankou'da, bir tanesi Wuchang'da; bu da hiçbir toplu taşıma faaliyeti olmadığı için hastaların ulaşım şekli ayarlamak konusunda yerel toplumlara güvenmesi gerektiği anlamına geliyor.

Şehrin ikinci bölgesindeki tam kapatma emri henüz geldi. Ne zaman içinde yaşadığım Bölge Edebiyat ve Sanat Federasyonu sitesinde bir şey olsa emirler bizim çalışma birimimizden gelirdi fakat artık burada yaşayan aileler kendi yönetim ekibini kurdu. Ekip bize gıda ve malzeme satın alması için yerel topluluk birimiyle iletişime geçiyor. Hepimizin bir numarası var, çağrıldığımız zaman, malzemeleri almak için ana kapıya gidiyoruz. Bu bizim için yeni bir yaşam biçimi ve işlerin sorunsuz ilerlemesi için yeni bir yönetim sistemi var. Hepimiz kurallara göre hareket ediyoruz ve acele etmiyoruz, aşağı inip malzeme almak için bir sonraki uygun zamanı bekliyoruz.

Bütün bunlar aniden bana Haizi'nin şiirlerinden bir dizeyi anımsattı: *Zincirler değişti ama ben hâlâ buradayım.* Wuhan, bu akşam dangalaklar umurumda değil, yalnızca seni umursuyorum.

16 Şubat 2020

Bir felaketin ortasında yaşarken huzura yer yok; halen hayatta olan bizler, kaybettiklerimizin anısı için devam etmeliyiz.

Karantina başladığından beri kaç gün geçti, hatırlamıyorum. Bugün hava öyle güzeldi ki sanki bahar gelmiş gibiydi. Dün yağan kar ardında iz bırakmadan eridi. İkinci katın penceresinden dışarı bakınca gün ışığının yansıdığı yaprakları bile görebildim.

Düne göre zihnen daha sakin olsam da merkezden gelen o internet saldırıları devam ediyor. Böyle bir kinin sebebini anlamak zor. Bu insanlar geçen her günü içlerinde dolup taşan bir kinle yaşıyor olmalılar. Hoşlanmadıkları, nefret duydukları ne çok şey var. Hedeflerindeki kişilerin neler yaşıyor olabileceğini düşünmeden, inatla öfke dolu saldırılarına devam ediyorlar. İşin komiği, öfkelerinin hedefi benim ama onlarla ne bir tanışıklığım ne de bir bağlantım var.

"CCTIME.COM'dan Xiang Ligang" daha dün iftiralarla dolu gönderilerini siliyordu fakat bugün şunları yazdığı yeni bir yazı paylaşmış: "O fotoğrafı nereden aldın? Panik yaratmak için evde oturduğun yerden hastalıktan ölen çok sayıda insan olduğunu ve kimsenin bu konuda bir şey yapmadığını ima eden hikâyeler uyduruyorsun! Senin vicdanın var mı?" Böyle saçma bir soruya ne cevap verebilirim ki? Bu adam sözde iletişim ve medya endüstrisinde çalışıyor ama yine de böyle çocukça bir soru soruyor. İnsansız drone'ların havadan nokta atışıyla insan hedeflerini bulduğu bir çağda yaşıyoruz ama her nasılsa benim kendi evimden internetteki fotoğraflara erişmem mümkün değil, öyle mi? Kendi şehrimde neler yaşandığını anlamam mümkün değil, öyle mi? Günlüğümü okuyan hiç kimse panik olmuyor ama sen oluyorsun, öyle mi? Ben salgının vurduğu

bu bölgede, kendi evimde karantinadayım, neler olduğunu internetten ve arkadaşlarım ya da iş arkadaşlarımla yaptığım konuşmalardan takip ediyor, sabırsızca bir dönüm noktasına varılmasını bekliyorum. Sen ise Pekin'de kuşlar kadar özgürken değerli vaktini bana her gün saldırmak için harcıyorsun. Üstelik nasıl oluyor da vicdandan bahsetmeye cüret ediyorsun? Sana şunu söyleyeyim, gönderilerime tıklayan çoğu insan onları okuduktan sonra sakinleştiğini söylüyor.

"Pansuo" adında bir başka Weibo kullanıcısı da bana şu yorumu yapmış: "Ne zaman Fang Fang internette 'doktor arkadaşım bana bir fotoğraf yolladı,' 'sınıf arkadaşım vefat etti,' ya da 'mahallemde şunlar bunlar oldu' gibi şeyler paylaşsa asla insanların tam adını vermiyor, yaptığı tek şey korku yaymaya çalışmak. Son gönderilerini okurken haddinden fazla anonim karakter yarattığı hissine kapılıyorum, hayli iyi bir edebi başarı doğrusu!" İşte sağduyu yoksunu bir dangalak daha. O acı çeken hastalar hayatlarını yeni kaybetti, aileleriyse hâlâ acının pençesinde. Sevdiklerinin ismini bütün haberlerde gören ailelerin acısına acı eklemeye gerek var mı? Dünyadaki herkesin neler çektiklerinden haberdar olmasını isteyeceklerini mi düşünüyorsun? Wuhan'da yaşıyorum ve eğitimimi burada aldım; şehrin her yanında sınıf arkadaşlarım ve komşularım var. Bu salgın hakkında yazdığım her şey açık ve net, bütün bunları uyduruyor olsam etrafımdaki insanların beni uyaracağını düşünmüyor musun? Pansuo hükümetin yayımladığı resmi ölüm sayılarını görmemiş mi? Yalnızca Wuhan'da binden fazla ölen var. Benim günlüğüm de o ölümlerin ufak bir bölümünden bahsediyor! Her şeyi netleştirmek için söyleyeyim, resmi haber kaynaklarında söylenmediği sürece ölen kimsenin ismini vermeyeceğim.

Hubei Film Stüdyosu'nda bir yönetmen olan Chang Kai koronavirüs tarafından aramızdan ayrıldı. Ailesinin tamamı

da bu hastalık yüzünden yok oldu. Bugün Chang Kai'nin sınıf arkadaşlarından biri onun için internetin her yanına yayılan bir anma yazısı yayımladı. Chang Kai ölmeden önce yürek parçalayan son bir vasiyetname yazmıştı, onu okumak bile sizi mahvetmeye yeterli. Acaba haberleri yalnızca CCTV ve Halkın Postası'ndan takip etmekte ısrar eden o insanlar Chang Kai'nin son sözlerinin de panik yayma girişimi olduğuna mı inanacaklar? Daha iki gün önce bu salgınla savaşmak için 100.000 yuan bağışlayan bir ressam arkadaşım hakkında yazdım; bugün de öğrendim ki erkek kardeşi koronavirüs yüzünden hayatını kaybetmiş. Acaba Xiang Ligang ve onun gibi insanlar bunun da yeni bir dedikodu olduğunu mu söyleyecekler?

"Doktor arkadaşımdan" söz etmişken, birden fazla doktor arkadaşım olduğunu açıklığa kavuşturmalıyım. Ayrıca Xiang Ligang ve kafadarlarına bu doktorların kendi alanlarının en iyisi olan profesyoneller olduğunu söylemeliyim, bu yüzden kesinlikle onların isimlerini açıklamayacağım. İsimlerini açıklamamakta ısrarcı olmamın sebebi tam olarak sizin gibi insan müsveddeleridir. Düşüncesiz hükümetimiz sizin tek taraflı hikâyelerinize inanabilir ama ben asla arkadaşlarımı size kurban etmeyeceğim. Bu öğleden sonra başka bir doktor arkadaşım (alanında önde gelen bir uzman fakat yine söylüyorum, adını açıklayamam) beni aradı. En son konuşmamızın üzerinden uzun zaman geçmişti, benim *Karantinadaki Şehrin Günlüğü*'nden bahsettik. Arkadaşım bana, ne zaman Hubei dışında yaşayan arkadaşlarından Wuhan'daki salgının nasıl gittiğine dair telefonlar alsa onlara benim günlüğümü okumalarını önerdiğini söyledi. Yazdıklarımda bazı doğruları bulabileceklerini söylüyormuş. Elbette koronavirüsten de bahsettik. Doktor arkadaşım virüsün artık kısmen kontrol altına alındığını düşünüyor. Etki oranı azalıyor gibiymiş fakat bulaşıcılık oranı görünüşe göre giderek güçleniyormuş. Halihazırda tedavi gören

hastaların çoğu, yüksek iyileşme oranına sahip hafif vakalarmış. Genel ölüm sayılarında kayda değer bir değişim görmememizin sebebi halen salgının ilk aşamalarından pek çok ciddi vakanın olması ve bu hastaların çoğunun hayatını kaybetmesiymiş. Bunların hepsinden daha önce de bahsetmiştim; ciddi enfeksiyonların tamamı salgının erken safhalarından kalmadır. Yani görünüşe göre farklı hastanelerden doktorların tamamı şu anki durum hakkında benzer gözlemlere sahip. Genel durumun düzelmesine katkıda bulunan birkaç şey var:

1. Virüsün etki oranı azalmaya başlamış gibi görünüyor;
2. Sağlık çalışanlarının destek için Wuhan'a akın etmesi sayesinde tıp uzmanları artık daha etkin çalışabiliyor;
3. Tıbbi malzeme yoksunluğu artık yaşanmıyor ve insanlar kendilerini nasıl koruyacakları konusunda daha eğitimli;
4. Günlerce süren klinik tedaviden sonra doktorlar artık hangi tedavi ve ilaçların en etkili olduğu konusunda daha deneyimli.

Leishenshan Hastanesi'nin Müdürü Wang medyaya, "Bu salgının evriminde gerçek bir dönüm noktasına eriştik" bile demişti. Gelen yeni vakalarda yüksek ateşi olan hastaların sayısının azaldığını ve giderek azalmaya devam ettiğini, dahası yüksek ateş görülen çok fazla vaka olmadığını fark etmişler. Müdür Wang işlerin düzelmekte olduğundan hayli emin olduklarını vurguladı.

Bu hepimizin duymayı beklediği haber değil mi?

Öğleden sonra doktor arkadaşım bana bir video gönderdi. Videoda genç bir adam koronavirüs hakkında popüler bilim tarzında bir konferans veriyordu. Genç adam videoda tekrar tekrar "Bilmediğiniz konular hakkında konuşmayın!" diyordu. Doğru söze ne denir...

Öğrenim geçmişinizi ya da kavrama yetinizi aşan şeyler söz konusuysa, sonuca varmak için acele etmeden önce gözlem yapıp düşünmeye çalışın. Başkalarına karşı asılsız saldırılarda bulunmaktan da kesinlikle kaçının, bu özellikle Xiang Ligang gibi dangalaklar için geçerli. İçlerinden biri bana şöyle bir soru soran bir yorum bırakmış: "Hiçbir kurbanın ailesinin o krematoryuma gitmediğini söylemeyin bana. Ölenin ailesinden kimse kişisel eşyalarını almaya gelmemiş mi?" İnsan böyle yorumlara ne cevap verir ki? İnsanların felaket döneminde yaptıklarını, normal zamanlardaki davranışlarına göre yorumlayıp mantık yürütüyorlarsa burada yaşananları anlamalarının hiçbir yolu yok.

Şu anda Wuhan bir felaketin ortasında. Felaket nedir, diye soracak olursanız; felaket maske takmak zorunda olmak, evde karantinada olmak ya da belirli bölgelere erişim için resmi bir izin göstermek zorunda olmak değildir. Felaket, bir hastanenin yalnızca birkaç gün içinde ölüm sertifikalarıyla bütün bir dosyayı doldurmasıdır ki bu normalde birkaç ay sürer. Felaket krematoryuma cenaze taşıyan bir aracın her gün bir tabut taşırken artık günde koca bir kamyon dolusu ceset torbası taşımaya başlamasıdır. Felaket, ailenizden bir kişinin ölmesi değil, birkaç gün ya da hafta içinde bütün ailenizin yok olmasıdır. Felaket, soğuk ve yağmurlu bir günde hasta vücudunuzu bir hastaneden diğerine sürükleyerek sizi kabul edip yatak verebilecek bir yer aramanız fakat bulamamanız demektir. Felaket, sabah ilk iş hastaneye gitmeniz ve ertesi gece yarısına kadar doktorun size bakmamasıdır, tabii beklerken yere yığılmazsanız. Felaket, evinizde oturup hastanenin sizin için bir yatak olduğu haberini vermesini beklemeniz fakat bu haber gelene kadar çoktan hayatınızı kaybetmenizdir. Felaket, ölüm döşeğinde bir hasta acil servise gittikten sonra hayatını kaybederse ailesinin onu bir daha görememesi ya da veda etmeye fırsatının olmaması-

dır. Böyle zamanlarda krematoryumlarda, ölen yakınlarının yanında olan aile üyelerinin olduğunu mu zannediyorsunuz? Aile üyelerinin, yakınlarının kişisel eşyalarını alabilecekleri bir sokak olduğunu mu düşünüyorsunuz? Ölenlerin hâlâ onuruyla ölebildiğini mi düşünüyorsunuz? Hayır, korkarım bu böyle değil. Öldüyseniz öldünüz. Vücudunuzu sürükleyip hemen yakıyorlar. Salgının ilk aşamasında profesyonel sağlık hizmeti veren yerlerde, hasta yataklarında ve sağlık çalışanları için koruyucu kıyafetlerde büyük bir eksiklik vardı. Bütün bunların salgının ilk başlarda geniş çaplı yayılmasında payı oldu. Ayrıca krematoryumlardaki cenaze çalışanları ve cesetleri nakledecek araçlarda da eksiklik vardı ve krematoryum ocakları bütün bunlara yetemeyecek kadar azdı. Dahası, gelen cesetler enfekte olduğu için onları hemen yakmak gerekiyordu. Bunlardan haberiniz var mıydı? Konu insanların işlerini yapmaması değil, bir felaketle karşı karşıyayız! Herkes elinden geleni yapıyor, herkes çok çalışmaktan bitap düşmüş halde ama yine de internetteki o aşağılık insanların beklediği standartları karşılayamıyorlar. Bir felaketin ortasında yaşarken huzur olmaz, yalnızca hastalığa yenik düşen o hastalar için duyulan üzüntü vardır, yalnızca ailenizin yaşadıkları karşısında duyduğunuz acı vardır ve halen hayatta olanlarımız, kaybettiklerimizin anısı için bir şekilde yaşamaya devam ederiz.

Salgının ilk aşamalarındaki kaos yok oldu. Öğrendiğim kadarıyla uzmanlar artık yeni koronavirüs kurbanları ile ailelerinin daha haysiyetli bir şekilde tedavi görmelerini sağlamak için bir rapor oluşturuyormuş. Bu da ölenlere ait cep telefonu gibi eşyaların aile üyeleri için saklanmasını sağlayacak önlemler alınacağı anlamına geliyor. Şu anda önerilen, o eşyaları güvenli bir yere kaldırıp salgın geçtiğinde onları dezenfekte etmek. Ardından telekomünikasyon şirketleri aile üyeleriyle iletişime geçmek için harekete geçebilir. En azından o telefonlar ölenleri

anmak için bir araç olabilir. Hiçbir aile üyesine ulaşılamazsa ve telefon daha fazla saklanamayacaksa belki de Wuhan'da yaşanan tarihe tanıklık etmek için bir sergi nesnesi görevi görebilirler.

Bu dünyaya hâlâ inanıyorsam bunun sebebi halen iyilik yapmak için çabalayan o iyi yürekli ve mantıklı insanlardır.

17 Şubat 2020

Acı çeken ve zorluklarla karşılaşan tek kişi sen değilsin, yaşamanın çeşitli yolları vardır.

Havanın açık olduğu bir başka gün daha; başka bir zaman olsaydı eminim dışarıda güneşlenen pek çok insan olurdu. Böyle bir manzaranın tadını bir süre kimsenin çıkaramayacak olması çok üzücü. Fakat bu anlaşılabilir bir şey, ne de olsa olağanüstü zamanlar yaşıyoruz. Sanırım gün ışığının ve yeşilliğin tadını en azından pencerelerimizden çıkarabildiğimiz için mutlu olmalıyız.

Hükümet tarafından alınmış şimdiye kadarki en sert karantina emri yeni yayımlandı: Artık herkesin kesintisiz olarak evlerinde kalması gerekiyor. Yalnızca halen işe gitmesi ya da resmi işlerini sürdürmesi gerekenler için istisna yapılacak fakat onların bile özel bir izin belgesi taşıması gerekecek. İzin belgesi olmadan dışarıda yakalanırsanız on dört gün boyunca sıkı bir karantinaya alınacağınızı duydum fakat bunun doğruluğundan emin değilim. İnternetteki o kurnaz şakacılardan biri Wuhan halkının durumunun aslında epey iyi olduğunu paylaşmış. Huanggang'da olsalarmış karantina altındayken yetişkinlerin yarısından fazlasının tamamlamayı bile başaramadığı Huanggang Gizli Basım İkinci Sınıf Matematik Sınavı'na girmeye zorlana-

bilirlermiş! İnternet şakacıları birkaç gündür oldukça sessizdi, bu gördüğüm en iyi şakalardan biri. Umarım kendilerini geliştirebilirler; yirmi gündür eve kapalı kaldıktan sonra arkadaşlarıyla paylaşabilecekleri, dertlerini hafifletebilecek şakalar Wuhan halkına iyi gelebilir.

Benim gibi biri için evde kalmak oldukça basit bir görev. Köpeğim avluda da koşturabiliyor, bu yüzden onu yürüyüşe çıkarmama gerek yok. Neyse ki çok yaşlı, avluda birkaç tur attıktan sonra biraz kestirmek için çamaşır odasına dönmeye hazır oluyor. Ona kendi ısıtıcılı minderini aldıktan sonra küçük köpek yatağından çıkmakta daha da gönülsüz davranıyor. Bu sene gerçekten de bir şeyler içime doğmuş gibiydi. Ocak ayının ortasında Çin Yeni Yılı'na hazırlandığımız sırada aniden yeni bir ısıtma kazanı alma dürtüsüne kapıldım. Isıtma şirketi Yeni Yıl bayramından önceki son çalışma gününde kazanı kurmak için geldi. Eski ısıtıcım hâlâ çalışıyordu fakat senelerce kullanmaktan o kadar eskimişti ki onu kullanmaya devam etmenin güvenli olmayabileceğinden korkuyordum. Yeni ısıtıcı gerçekten de eskisinden çok daha güçlü, oda sıcaklığı 22 ve 25 santigrat derece arasında kalacak şekilde ayarlanabiliyor ve böylece güvenliğiyle ilgili endişe etmeme gerek kalmıyor. Erken saatlerde dışarısı biraz ısındı ve evimin sıcaklığı 25 dereceyi aştı, hatta biraz sıcakladım bile!

Dışarı çıkma yasağı artık tamamen uygulandığı için internetten gıda teslimat grupları gerçekten uçuşa geçerken diğer geleneksel e-ticaret siteleri de satış yöntemlerini değiştirdiler. E-ticaret siteleri olmasaydı evde kapalı kaldığımız bu günleri nasıl atlatırdık gerçekten bilemiyorum. O internet sitelerinin yardımı olmadan çoğu ev için bir ailenin karnını doyurmak çok zor olurdu. Bu gıda teslimat grupları artık her yerde ortaya çıkmaya başladığı için e-ticaret siteleri de durumu dikkate almaya başladılar. Satış yöntemleri sahadaki duruma göre esnek ayar-

lamalar yapmalarını sağlıyor. Artık "temassız teslimat"la alınabilen her çeşit yemek sunuyorlar, bölge sakinleri alışveriş grupları aracılığıyla kaydolabiliyor ve ardından e-ticaret şirketleri satın alma ve göndermeyi hallediyor. İnternet grubunun yöneticisi ayrıca e-ticaret şirketlerinin yaptığı ayarlamalara uygun olarak grubun işleyişini daha iyi organize edebiliyor. Her gün yalnızca formlara mühür basan o inatçı, yaşlı ve korkak bürokratların aptalca eylemlerine kıyasla, özel sektördeki yetenekli insanların yaptıkları onları gerçekten gölgede bırakıyor! Çalışma yönteminizin pratik ve gerçekçi hedeflere sahip olması böyle bir şey; hükümet gerçekten de onlardan örnek almalı ve işleri bu şekilde halletmenin yolunu takdir etmeyi öğrenmeli. Açık konuşmak gerekirse onların eski ve inatçı çalışma yöntemi, pek çok düzeyde sürekli tekrarlanan aksaklıklar ve yaptıkları çeşitli hatalar olmasaydı salgın asla bugünkü boyutuna ulaşmazdı. Eski sınıf arkadaşım Lao Geng bu internet alışveriş gruplarının herhangi birine bizzat başvurmak istemediğimi biliyor, bu yüzden satın alınabilecek şeylerin listesini bana iletiyor. İki gün önce Kengee Ekmek Fiks Menüsünden sipariş ettim. Yemek devasaydı, üç kişiye yetecek kadar vardı! Gerçekten bana fazla geldi, korkarım önümüzdeki on gün boyunca bunu yiyeceğim.

Bugün ayrıca salgının şimdiki durumunu anlayabilmek için doktor arkadaşlarımdan birine ulaştım. Konuşmanın çoğu benim ona sorular sormam ve onun cevaplamasıyla geçti. Konuşmamızı şu maddelerle özetleyebilirim:

1. Leishenshan Hastanesi müdürünün yaptığı "dönüm noktası"na çoktan ulaşmamız yorumlarıyla ilgili olarak, arkadaşım Müdür Wang'in "dönüm noktası" terimini başka bir şey için kullandığını söyledi. Basitçe söylemek gerekirse bahsettiği şey enfekte hasta sayısının zirveye ulaşmasıyla ilgiliymiş. Bu açıdan bakılacak olursa henüz bu dönüm noktasına ulaşamadık. Bu da

halen enfekte hasta sayısının daha da tırmanmasının beklendiği anlamına geliyor. Fakat doktor arkadaşım şubat sonu ya da mart başında gerçek dönüm noktasını göreceğimizi düşünüyor. Bu da demek oluyor ki daha en az iki haftamız var.

2. Enfekte olan, hatta hayatlarını feda eden çok sayıda tıp uzmanıyla ilgili olarak ne durumda olduğumuzu öğrenmek istedim. Arkadaşıma göre üç binden fazla tıp uzmanı enfekte olmuş. Enfekte olanların büyük çoğunluğu tamamen iyileşebilecekmiş fakat bu hastalığın tamamen atlatılması uzun zaman aldığı için çoğu henüz hastaneden taburcu edilememiş. Buradaki üç bin rakamı hükümet tarafından verilen resmi bir veriymiş fakat asıl sayının biraz daha yüksek olduğundan şüpheleniyorum. Bu kişilerin çoğu ya doktor ve hemşirelerin yeterli koruyucu giysileri giymeye başlamasından önce ya da hastanelerin malzeme kıtlığı yaşamaya başladığı sonraki evrede enfekte olmuş. Fakat şu anda enfekte olan çok az sayıda sağlık uzmanı varmış.
3. Wuhan'da koronavirüs hastalarını tedavi etmek için geleneksel Çin tıbbının kullanılıp kullanılmadığıyla ilgili olarak, doktor arkadaşım hastaların %75'inin etkili olduğuna dair net işaretler gösteren Çin tıbbıyla tedavi edildiğini söyledi. Ona hastaların geri kalan %25'inin neden Çin tıbbıyla tedavi edilmediğini sorduğumda hepsinin ilaç aldıklarını ya da entübe edildiklerini, bu yüzden gerekli olmadığını söyledi. Damardan ilaç alan tüm hastalar belli ki daha ciddi vakalardı ki bu yüzdeyi oldukça korkutucu buldum.
4. Hastaların yüzde kaçı ciddi durumdaydı ve onlar için iyileşme yüzdesi kaçtı? Doktor arkadaşım öncesinde

Wuhan'daki ciddi vaka sayısının %38 oranında olduğunu fakat bunun sebebinin o hastaların çoğunun ilk başta evde kalıp hastaneye ancak işler ciddileştiğinde gelmeleri olduğunu söyledi. Artık daha fazla hasta yatağımız olduğuna göre hastalar hastanelerimize gelip vakitli bir şekilde tedavi alabiliyormuş, bu da ciddi hasta sayısını %18 civarına indirmemize yardımcı olmuş. Bu hastalar için iyileşme yüzdesi ilk baştakinden çok daha yüksekmiş. 60.000'e yakın teşhis konmuş hasta olduğu zaman hâlâ oldukça yüksek rakamlarla karşı karşıya olunacağını tahmin ettim. Korkarım ki ölüm oranı yakın bir zamanda düşmeyecek.

İnternetten bir okur bana neden Halkın Kurtuluş Ordusu'nun şehre girmesi, Çin'in her yanından insanların Wuhan'a destek göndermesi, Huoshenshan ve Leishenshan Hastanelerinin mucizevi bir şekilde inşa edilmesi ve yardım etmek için Hubei'ye akın eden tüm o fedakâr ve kahramanca bireyler gibi önemli konular yerine gündelik hayatla ilgili bu ufak detayları kaydettiğimi sormuş. Bu soruya nasıl yanıt verebilirim? Olayları kaydetmek konusunda herkes farklı bir rol oynar, bunu duymak mı istiyorsun? Yediğimiz yemeği aperitifler ve ana yemekler olarak böleriz, değil mi? Çin'in dört bir yanında öyle çok sayıda hükümete ait resmi haber ajansı ve bağımsız internet haber ajansı var ki onlar her gün sorduğun bu şeyleri kaydediyor. Salgının ilerleme yönüyle ilgili büyük eğilimler hakkında makro ölçüde bir perspektif sağlıyorlar, haberleri genellikle kahramanca hikâyelerle, gençliğin taşkın tutkularıyla vb. şeylerle dolu. Bu tarzda yazılmış o kadar çok makale var ki hepsini takip edemiyorum.

Öte yandan bağımsız bir yazar olarak ben, olayları yalnızca kendi küçük bakış açımla görüyorum. Yalnızca kendimin ve hayatımdaki gerçek insanların etrafında yaşanan küçük detay-

lara dikkat edip onları deneyimleyebiliyorum. Bu yüzden yalnızca bunları yazabiliyorum; etrafımda yaşanan gündelik olayların kaydını tutuyorum, kendime bu yaşam deneyiminin bir kaydını bırakmak için olayların yaşanmasıyla eşzamanlı olarak hissettiklerimi ve düşündüklerimi yazıyorum.

Dahası benim uzmanlık alanım yazarlık. Geçmişte kurgu metin yazmak üzerine düşüncelerimi paylaştığım zaman hep roman yazarlarının sıklıkla kaybedenler, insan düşmanları ve yalnızlarla yakından bağlantılı olduğunu söylerdim. Bu gruplarla yan yana yürürüz ve sık sık birbirimize yardım etmek için çaba gösteririz. Kurgu, insan duygularının dünyasını kucaklayan daha geniş bir alanı ifade etme yetisine sahiptir. Bazen kendimi bu insanları, tarih tarafından terk edilen şeyleri ve toplum tarafından ilerlediği sırada görmezden gelinen hayatları korumakla yükümlü yaşlı, anaç bir tavuk gibi hissediyorum. Benim görevim onlarla vakit geçirmek, onlara sıcakkanlı davranıp yüreklendirmek. Belki de benim romanlarım bu bireylerle aynı kaderi paylaşan bir atmosfer sergileyebilir ve ben onların dostluğuna, sıcaklığına ve yüreklendirmesine ihtiyaç duyarım. Bu dünyanın güçlü insanları, sözde galipleri, genellikle edebiyatı umursamazlar; onlar için edebiyat çiçeklerden bir süstür sadece. Fakat zayıf ve fakir olanlar için edebiyat genelde insanın hayatına doğan parlak bir ışıktır, nehirde sürüklenirken destek almak için tutunduğunuz bir daldır, sona yaklaşırken güvenebileceğiniz bir kurtarıcıdır. Bunun sebebi de böyle zamanlarda geride kaldıysanız eğer bunda bir sorun olmadığını, sizin gibi pek çok insan olduğunu söyleyenin yalnızca edebiyat olmasıdır. Yalnız olan bir tek sen değilsin, bir başına olan bir tek sen değilsin. Acı içinde olan, ıstırap çeken bir tek sen değilsin, endişeli ya da güçsüz hisseden bir tek sen değilsin. Yaşamanın çeşitli yolları vardır. Elbette başarılı olmak çok iyidir fakat başarılı olmamak her zaman kötü bir şey değildir.

Bana bakın; bu günlükte bütün bu önemsiz gündelik olayları kaydeden bir romancıyım fakat yine de gözlemlemek, düşünmek, deneyimlemek ve en sonunda kalemi kâğıdı elime almakla bir şekilde edebiyatımın yolunu izliyorum. Bana bunun bir hata olduğunu söyleyemezsiniz ya?

WeChat'teki dünkü gönderi tekrar silindi. Çaresizlik dışında bir seçenek yok. *Kuşatılmış bu kentteki ömrümün kaydını nerede paylaşabilirim, puslu yamacın kıyısına demir atan elçi kederle dolu.* Gözlemlemek, düşünmek, deneyimlemek ve en sonunda kalemi kâğıdı elime almak. Bana bunun bir hata olduğunu söyleyemezsiniz ya?

18 Şubat 2020

Salgının ortasında insanlar gözyaşı döküyor, neden birbirimizi hırpalamaya ihtiyaç duyuyoruz?

Hava bugün halen açık ve güzeldi, insana her yerde hayat için yeni olasılıklar olduğunu hissettirmeye yetiyordu. Bugünkü bulutlar hayli karakter sahibi. Banliyödeki evimin yan komşusuyla bile bulutları tartışıyordum. Nasıl bir havada böyle bulutlar ortaya çıkar, merak ediyorum. "Balık pulu" denen türden bulutlara benziyorlardı fakat komşum öyle olmadıklarını söyledi. Geçen sene neredeyse tüm senemi banliyöde yazı yazarak geçirmiştim, Wuchang'daki Edebiyat ve Sanat Binası'ndaki daireme daha geçen sene Çin Yeni Yılı'ndan önce döndüm. Komşum bana banliyöde hâlâ tek bir vakanın bile olmadığını söyledi. Ah, oraya geri dönebilecek miyim acaba?.. Evimin kapısının önündeki ve avludaki çiçekler muhtemelen çoktan solmuştur. Hoş, bitkilerden hiç anlamamışımdır; elimdeki çiçeklerin neredeyse hepsi en sonunda oldukça trajik bir kaderle karşılaşır.

Ya bir süre büyüdükten sonra solar ya da birden çiçek açmayı bırakıverir.

Karantina başladığından beri neredeyse bir ay oldu. Kapatma emrini ilk gördüğümde bunun bu kadar uzun süreceğini hiç tahmin etmemiştim. Belli ki yürürlüğe konan bu ciddi karantina kısıtlamaları Wuhan'ın en karanlık günlerinden kurtulmasına yardımcı oldu. İnsanlar artık en sonunda bu yeni ve korunaklı yaşam biçimine alışmaya başlamış gibi. Enerjiyle dolup taşan o hareketli çocuklar bile buna katlanmayı başardılar. Yaşamın değişime uyum sağlayıp katlanma özelliği gerçekten de bambaşka bir şey.

Çaresizce tedavi görmeyi bekleyen o insanların yardım çığlıkları internetten tamamen kaybolmuş gibi. Bugünlerde internette gördüğünüz tek tartışma sebze ve gıda siparişi için verilen bilgiler oluyor. İnsanlar artık tüm zamanlarını hayatla ilgili meselelere harcadıkları için günlerimiz giderek bugünün yaşam için yeni olasılıklarla dolu havasına benzemeye başladı. Bütün büyük süpermarketler yemek teslimat hizmetleri oluşturmaya başladı, her teslimatta bölgenin ismiyle teslim edileceği noktanın yanı sıra ulaşılacak kişinin ismi ve telefon numarası da dikkatle belirtiliyor. Bu olay bütün gıda teslimat grubu yöneticileri için işleri çok daha kolaylaştırdı. Edebiyat ve Sanat Federasyonu tarafından başlatılan teslimat grubunun oldukça popüler olduğunu duydum, komşu mahallelerden de pek çok kişi gruba katılmış. Buradaki tek sorun bir mahalleden diğerine gitmek konusunda uygulanan sıkı kısıtlamalar, komşu mahallelerde yaşayan o insanlar nasıl teslimatlarını alabilecek, emin değilim. Bunları merak ettiğim sırada birden bazı iş arkadaşlarımın internetten gıda sipariş ettiklerini ve onları iplerle yukarı çektiklerini keşfettim! Böyle bir şeyi bulmaları hayli etkileyici; fakat benzer şeyler yapan pek çok insan olduğunu tahmin ediyorum.

Eski sınıf arkadaşım Lao Geng'in (eşi gıda teslimat grubunu yönetiyor, o da eşine yardımcı oluyor) benim için yaptığı sipariş geldi, içine teslimata dahil olduğu söylenen ekmek çeşitlerinin dışında ayrıca biraz taze sebze de konmuştu. Evde yalnızken yemek yapmak pek keyifli değil, bu yüzden genelde işin kolayına kaçıp bir kâse erişte pişiriyor ya da biraz soyulmuş patates haşlıyorum. Fakat bütün bunlar bittiğinde bizi bekleyen yemek çeşitliliği gerçekten bir başka. Bugün Pan Xiangli bana bir WeChat mesajı gönderdi, kente bir sonraki gidişimde bana gerçek bir Şangay ziyafeti çekme sözü vererek beni teselli etmeye çalıştı. "Üç öğün boyunca tıkınacağız!" dedi. Peki o halde, anlaştık! Yazarak keyfimi yerine getirmeye çalışan diğerleri de devamlı yemek konusunu açıyor. Wuhan halkı şehrin en güzel yemeklerini yapan restoranı tartışmayı sever, şimdiyse bu eskisinden bile çok tartışılıyor. Pek çok WeChat grubuna üye değilim fakat üye olduklarımın en büyüğü üniversiteden eski sınıf arkadaşlarımdan oluşuyor. Geçen ay boyunca en çok konuşulan konu koronavirüstü. Grubun üyelerinin çoğu Hubei'den olsa da Hunan'da olan pek çok üye de var. Normalde Hunanlı sınıf arkadaşlarına "Fulanlı" diye hitap ederek onların aksanlarını taklit eden pek çok şaka yapılırdı, bu da onların kendi lehçelerine göre Hunanlı kelimesini telaffuz etme şekilleridir. Bu sabah, sınıf arkadaşlarımdan biri "Fulanlılarla" ilgili bir gönderiyi beğenmiş. Gönderide Fulanlıların tıbbi yardım sağladığı Huagang bölgesinde yeni enfeksiyon vakalarına rastlanmadığı söyleniyordu. Tüm bilgileri dikkatle incelemedim fakat Fulanlıların bir süre önce Huagang'a çok sayıda yardım gönderdiğini biliyordum. Ayrıca Huagang, tüm Hubei bölgesindeki en yüksek iyileşme oranına sahip ve "Fulan" da ülke çapındaki en yüksek iyileşme oranına sahip. Kızım Wuhan'da doğsa da ikamet kartında halen doğduğu yer "Fulan" olarak görünüyor. Hubei ve Hunan arasındaki ilişki her zaman çok yakın olmuştur. Hu-

nan hakkında bu yorumları yapıyorum çünkü açıkçası Çin'in her bölgesi buradaki duruma yardım etmek için elinden geleni yapıyor. Bu takviye güçleri kuşatma altındaki Hubei'nin sonunda rahat bir nefes almasını sağladı. İşlerin artık düzelmeye başlamasında diğer bölgelerden aldığımız destek ve katkıların büyük payı var.

Bugün doktor arkadaşlarımdan biri beni aradı, uzun uzun konuştuk, muhtemelen anlatıp rahatlamak istediği çok şey biriktirmişti. Salgının ortaya ilk çıktığı zamanda işlerin tıp uzmanları için ne kadar zor olduğunu anlattı. Tek bir hastayı bile kurtarmak için inanılmaz ölçüde bir enerji harcandığından bahsetti. Durumu ciddi olan bir hastanın hayatını kurtaracak bir müdahalede bulunduktan sonra doktor ve hemşirelerin giydiği tulumlar tehlikeli virüslerle dolu oluyormuş ve derhal çıkarılması gerekiyormuş. Fakat salgının ilk zamanlarında personel ve malzeme sıkıntısı çektikleri sırada hastaların gözleri önünde ölmesini çaresizce izlemekten başka bir şey yapamıyorlarmış. İnsanların hastanelerde ölmesi alışıldık bir şey fakat bir hastanın açıkça kurtarılma ihtimali varken bir kişiyi daha kurtarmaya yetecek gücünüz kalmayacak derecede bitkin düştüğünüz ya da bütün gerekli tıbbi malzemeleriniz tükendiği için hiçbir şey yapamıyorsanız bu başka bir şeydir. "Bunun nasıl bir şey olduğunu asla anlayamazsın" diyordu. "Doktorlar genelde kendi uzmanlık alanlarına odaklanırlar fakat bu sefer hepimiz elimizden geleni ortaya koyduk ve o insanları kurtarmak için birlikte çalıştık." Bana anlatmaya çalıştığı şeyi çok iyi anladım. Salgın sırasında hepimiz o hastaları kurtarmak için her şeyi feda eden doktorların fotoğraflarını gördük. Hatta bazıları durumun ne kadar kötü olduğunu haykırmak için internete bile girdi. Durumun ne kadar kötü olduğunu ortaya çıkaran ve bağışlanan tıbbi malzemelerin doğrudan onlara en çok ihtiyaç duyan hastanelere aktarılmasını sağlayan da o hay-

kırışlardı. Çoğu insanın hayatı doktorların halka yaptığı yardım çağrıları sayesinde kurtuldu; onlar konuştu diye bazı hastaların hayatı kurtarılabildi. Arkadaşım bana geçici hastanelerin çok iyi inşa edildiğini söyledi. Daha erken inşa edilselerdi ve daha fazla hasta hızlıca karantinaya alınsaydı sonradan ciddileşen hafif vakaların sayısını azaltmayı başarabilir, böylece pek çok hayatın kurtarılmasını sağlayabilirlerdi. Sanırım onun gibi bir uzman ne hakkında konuştuğunu biliyordur. Hastalığın hızla yayılmasının durmasını sağlayan şey tam olarak karantina politikasıydı. Fakat artık Wuhan halkı öncekinden daha sakin durumda. Hepimiz yiyecek alışverişi yapmaya, bir ölçüde hayatımıza dönmeye başlıyoruz fakat halen sabırla gerçek dönüm noktasını bekliyoruz.

Birkaç gün önce Liu Fan adında bir hemşire ve ailesinin koronavirüsten öldüğünden bahsetmiştim. (Özür dilerim, ilk başta hemşirenin adını yanlış Çince harfle yazmışım. Haberler ilk çıktığı zaman adıyla ilgili bazı karışıklıklar yaşandı, ben de tanıdığım bir doktorun verdiği şekliyle adını yazdım.) Şimdi de internetten biri bu hikâyenin "uydurma dedikodu"dan başka bir şey olmadığını iddia ediyor! Ne diyebilirim ki, bazen internette gerçeğin savunucusu gibi görünenler aslında en büyük uydurma haberleri üretenler çıkabiliyor! Hubei Film Stüdyosu'nda çalışan ve hayatını kaybeden yönetmen Chang Kai aslında Liu Fan'ın erkek kardeşiydi. Bu bilgi çoktan medyaya yansıdı. Chang Kai'nin son vasiyeti hayli ketumca yazılmış bir belge. Fakat onun derinden hissettiği acıyı hissetmeden vasiyeti okuyabilen tek kişinin bile olmadığını garanti edebilirim. Doktor arkadaşım bana iki kardeşin de birer ebeveynin soyadını aldığını söyledi; bu yüzden birinin soyadı Lin, diğerininki ise Chang'miş. Ebeveynin ikisi de tıp alanında çalışıyormuş. Ailenin iki tarafının da üyeleri koronavirüsle enfekte olmuş fakat şimdilik durumları iyiymiş. Wuhan halkı bu ailenin başına ge-

len fekaleti hiç unutmayacaktır. Bütün bunları yazdıktan sonra durmadan internetten bana saldıran o kişiler *beni* dedikodu yaymakla suçlamaya devam edecek mi, merak ediyorum. Aslında bana saldıran bu insanlar birkaç sene önce *Usulca Gömülmek* isimli romanımı eleştirenlerle aynı gruba ait. Kendilerine koruma sağlaması için birkaç sene önce yaptıkları gibi yüksek yerlerden görevlilere ulaştılar mı merak ediyorum. Ne olursa olsun önce şunu belirteyim: Eğer peşime düşerlerse onlarla savaşmak için burada duracağım, tıpkı daha önce yaptığım gibi. Ayrıca yerden yere vurulmalarını da sağlayacağım, tıpkı daha önce peşime düşen grupta olduğu gibi.

Bugün çok uzun süredir bana yük olan bir şeyi anlatıp rahatlayacağım: Ülkenin ve halkın telafisi olmayan bir zarar görmesinden sorumlu olanlar Çin'in radikal solcularıdır. İstedikleri tek şey Kültür Devrimi'nin eski, güzel günlerine dönmek ve Reform Dönemi politikalarını tamamen tersine çevirmektir. Kendilerinden farklı bir görüşe sahip olan herkesi düşmanları olarak görüyorlar. Haydut çetesi gibi davranıp kendileriyle işbirliği yapmayan herkese birbiri ardına dalgalar halinde saldırılar düzenliyorlar. Dünyayı kin dolu dillerine boğuyor, sıklıkla aşağılık taktiklere başvuruyorlar; öyle bayağılar ki bu neredeyse mantığı aşıyor. Fakat asıl anlamadığım şey şu; nasıl oluyor da bu saçmalıkları internette paylaşıp sürekli gerçeği tersyüz etseler de gönderileri neredeyse hiç sansürlenip silinmiyor ya da kimse onların bu alçakça davranışlarını durdurmuyor? Belki de internet sansür ofisinde çalışan akrabaları vardır.

Birkaç gündür çok yorgundum ve başım çok ağrıyordu. TA isimli bir okur WeChat gönderilerimden birine bir yorum bırakıp yazdıklarımdan ne kadar bitkin olduğumu anlayabildiğini söylemiş. TA'nın içgüdüsü gerçekten de çok isabetliymiş. Yazmakla harcadığım vakti azaltıp doğru düzgün dinlenmeye daha çok vakit ayırmalıyım. Bugünlük burada bitireceğim.

Fakat bitirirken Huanggang XYM'nin gönderisine şunu söyleyerek cevap vereyim: *Karantina altındaki şehirde insanlar endişe içinde, salgının ortasında insanlar gözyaşı döküyor. Hepimiz benzer zorluklar çekerken neden birbirimizi itip kakıyoruz?*

19 Şubat 2020

Ölümün hayaleti Wuhan şehrine musallat olmaya devam ediyor.

Hava dünkü kadar güneşli değildi fakat gökyüzü halen oldukça açıktı. Öğleden sonra biraz kapandı fakat yine de çok soğuk değil. Hava durumuna göre önümüzdeki birkaç gün daha sıcak olacak.

Yataktan bile çıkamadan birkaç gün önce 100.000 yuan bağışlayan New York'taki ressam arkadaşımdan bir telefon aldım (umarım Amerika'da yaşadığı için kimse onu "düşmanla işbirliği" yapmakla suçlamaz!), arkadaşım bana Almanya'da yaşayan ve soyadı Su olan bir başka Çinli ressamın daha 100.000 yuan bağışladığını söyledi! Bana Almanya'da yaşayan bu ressamın beni tanıdığını, hatta bir defasında evimde beni ziyaret ettiğini söyledi! "Birkaç gündür senin *Wuhan Günlüğü*'nü okuyor ve eşi Wuhan halkı için bir şey yapmaları gerektiğine karar vermiş" dedi. Arkadaşımın yardımsever planlarına güvendikleri için parayı ona göndermeye karar vermişler. Arkadaşım buraya gönderilecek bir tıbbi malzeme sevkiyatına yetecek kadar para toplamak için oldukça sabırsızdı, bu haberi duyduğunda çok sevinmiş. Su ailesi aslen Wuhanlı ve buradaki durumdan son derece endişe duyuyorlar. Aslen Wuhanlı olan çoğu kişi için ne kadar ve ne zamandır uzakta olurlarsa olsunlar Wuhan daima manevi evleri olacaktır. Bay ve Bayan Su'ya çok teşekkürler.

Dün baş ağrım olduğundan söz etmiştim, bu yüzden iş arkadaşımın eşi bana bir şişe doğal yağlardan yapılmış bir merhem getirdi. Görevi gereği her gün şehre yardım etmek için dışarıda olması gerekiyormuş. Dün akşam evime geldiğinde merhem ve biraz da geleneksel Çin şifalı otu bıraktı. Edebiyat ve Sanat Federasyonu binasının ana kapısına gittiğimde pek çok kişinin dışarıda olduğunu gördüğüme şaşırdım. Çin Yeni Yılı'ndan beri bu kadar insanı dışarıda görmemiştim.

Neler olduğunu sordum ve gıda teslimat grubunun siparişlerinin henüz vardığını öğrendim. Bu insanlar malzemeleri indirmek için gönüllü olmuştu. İlk başta bütün gönüllülerin federasyonda çalıştığını sandım fakat komşumdan kızının bile gönüllü olduğunu öğrenince şaşırdım. Komşumun kızı Fransa'da eğitim gördü ve döndükten sonra Wuhan'da kendi şirketini açtı. Diğer herkes gibi o da evde kapalı kaldı, yardım için gönüllü olmanın iyi bir fikir olduğunu düşünmüş. Birleşmiş Milletler'e göre gönüllünün tanımı şudur: "Para veya benzeri hiçbir teşvik ya da çıkar olmadan kamu yararına hizmet etmeye hazır olan herhangi bir kişi. Hayırsever olarak da adlandırılabilirler." Bu gönüllü organizasyonlar gerçekten muhteşem ve bu kadar çok sayıda iyi yürekli, genç insanın onları desteklediğini görmek çok güzel. Gönüllülük işi sayesinde yalnızca kendi yeteneklerini geliştirmiyorlar, bu ayrıca onlar için toplumu gözlemlemenin, hayat hakkında bir şeyler anlamanın ve kendi yetenekleriyle bilgilerini beslemenin bir yolu oluyor. Wuhan'daki salgın sırasında topluma her açıdan katkıda bulunan on binlerce gönüllü vardı. Onlar olmasaydı yalnızca ruhsuz hükümet görevlilerine güvenmemiz gerekecekti ve eminim ki işler o zaman çok daha kötü olurdu.

Gıda teslimatı yapan bütün bu insanlar dışında bir de ana kapının yakınında üst üste dizilmiş halde birkaç büyük kereviz yığını vardı. Kereviz yığınlarının yanında sosyal yardım çalışa-

nına benzeyen bir adam duruyordu. Yanından geçerken bana, "Lütfen eve götürmek için biraz kereviz alın" dedi. Ona evimde yeterince sebze olduğunu ve kerevize ihtiyaç duymadığımı söyledim. Adam ısrarla, "Elimizde bir sürü var, lütfen istediğiniz kadar alın! Bütün bunlar Edebiyat ve Sanat Federasyonu konutu sakinleri için ayrıldı" dedi. Kabul edip birkaç tane kereviz aldım, bu kadarı bile fazlaydı. Güvenlik görevlisi Bay Wang derhal yanıma koşup daha fazlasını verdi. "Bir sürü var! Hepsi Shandong'dan geldi!" dedi. Biraz kafam karışmıştı ve orada duran görevliye sordum, adam da kerevizin Shandong bölgesi tarafından bağışlandığını söyledi. Bölgemize iki ton kereviz gönderilmişti ki bu aslında çok fazlaydı. Birazını çeşitli devlet dairelerine göndermiş, birazını da kendimiz için ayırıp çeşitli ailelere dağıtmıştık. Görevli şöyle açıkladı: "Pek taze değiller ama kerevizin kalbi hâlâ iyi sayılır."

O kereviz yığınını görmek bana Shandong bölgesindeki Shouguang şehrinin Wuhan'a bağışladığı ilk gıda nakliyatını hatırlattı. Nasıl olduysa bir devlet dairesi en sonunda sebzeleri satılmak üzere süpermarketlere göndertmişti! Bu hareket halktan büyük tepki topladı. Hatta birileri şehir yönetimine karşı yapılan suçlamaların bazılarıyla ilgili telefon kayıtlarını internette yaydı. Aslında bana soracak olursanız o sebzeler özellikle doğrudan hastane kafeteryalarına ya da depolama tesisi olan bir organizasyona bağışlanacak şekilde tahsis edilmediği sürece muhtemelen yapılacak en etkili şey, vatandaşlara indirimli fiyata satılabilecekleri süpermarketlere dağıtmak olur. En azından o süpermarketlerin depolama tesisleri ve teslimat seçenekleri var, gıdaları insanlara dağıtabilecek kanallara sahipler. Belki de o zaman elde ettikleri kazançları kâr amacı gütmeyen yardım gruplarına asıl bağışçının adına bağışlayabilirler. Hatta parayı iade edip sebzeleri indirimli fiyattan yerel Wuhan pazarına bile satmaya devam edebilirler. Herkese fayda sağlayacak tek yol bu. En azından seb-

zelerin bölge sakinlerine bu şekilde dağıtılmasından daha iyi bir sonuç olur. Koronavirüs salgını başladığından beri sosyal hizmet çalışanları özellikle zor bir durumla karşı karşıya kaldılar; onlardan bağışları bölüp bütün farklı topluluklara dağıtmalarını istemek oldukça zorlu bir görev. Bu yüzden bu şeyler bağışlanmış olsa bile tüm sürecin çok daha pratik bir şekilde idare edilebileceğini düşünüyorum. Eğer bağışlanan bu şeyler ziyan olursa paradan ziyade, bağışçıların nezaketi ve iyi niyeti de ziyan olur.

Bugün telefonumdan insanların Dr. Liu Zhiming'in cenaze aracının ardından gözyaşı döktüğü bir video izledim, Dr. Liu, Wuchang Hastanesi'nin müdürüydü. Onu son yolculuğuna uğurlamak için dizilmiş insanların arasında ağlamayan tek bir kişi yoktu. O, tıp camiası için iyi şeyler yapmak adına sağlam bir platform kuran dürüst ve yetenekli bir uzmandı. Kim bilir kariyeri boyunca kaç kişinin hayatını kurtarmıştır. Fakat bugünlerde kötü haberler birbiri ardına geliyor. Wuhan Üniversitesi doktorlarından birini virüs yüzünden kaybetti, Huazhong Bilim ve Teknoloji Üniversitesi bir profesörünü kaybetti... Ölümün hayaleti Wuhan şehrine musallat olmaya devam ediyor.

Şu anda Hubei bölgesindeki kesinleşen yeni koronavirüs vakaları yetmiş bin insanı aştı. Bu, doktor arkadaşımın ilk zamanlarda yaptığı tahminden pek de uzak değil. Her gün ortalama bin beş yüz yeni vaka ekleniyor. Sayılar göze çok büyük görünebilir fakat aslında artış sayısı yavaşlamaya devam ediyor. Halen azalmaya başlamayan şey, şu anda resmi hükümet istatistiklerine göre iki binin üzerinde olan ölüm sayısıdır. Ayrıca koronavirüs bulaştığı asla kesinleşmeden ve hastaneye bile gelemeden evlerinde hayatını kaybeden insanlar da var. Bunların hiçbirinin sayılara dahil edilmediğinden şüpheleniyorum. Bu yüzden korkarım ki aslında kaç kurban olduğunun tamamen doğru bir hesabına sahip değiliz. Bu salgın geçtikten sonra çeşitli bakanlıkların bu trajedi esnasında tam olarak kaç kişinin

öldüğü konusunda daha isabetli bir sayıya ulaşmak için işbirliği yapmaları gerekecek.

Genel durum ciddiyetini korumaya devam ediyor. Şu anda Huoshenshan Hastanesi, Leishenshan Hastanesi ve şehirdeki diğer hastanelerde durumu ciddi olan neredeyse on bin hasta tedavi görüyor; bunların çoğu halen hayati prosedürlerden geçiyor. Bunların hepsi salgının ilk aşamalarında enfekte olan hastalar. Pek çoğu derhal tedavi görmedi ve bu gecikmeler durumlarının daha kötüye gitmesine sebep oldu. İçlerinden kaç kişi bu savaşı kaybedecek? Bu soru ailelerine olduğu kadar bize de ağır geliyor.

Bir dönüm noktasından söz ettiğimiz zaman bu daima ilk başta yüzleştiğimiz ciddi durum çerçevesinde yapılıyor. O sıralar telefonunuzu açar açmaz yalnızca yardım için yalvaran hastaların videolarını görürdünüz, tüm hastaneler tedavi görmeye çalışan hastalarla dolup taşıyordu. En azından şimdi tüm hastalar hastaneye kabul edilebiliyor; tedaviyi reddeden hasta olsa bile zorunlu olarak hastaneye yatırılıyor. Hastaneye yatırıldıktan sonra herkes kesin olarak tıbbi bakım görüyor. Doktor arkadaşım bana yeni hastaların çoğunun yalnızca hafif semptomlarının olduğunu ve çoğunun muhtemelen tamamen iyileşebileceğini söyledi. Dönüm noktası ufukta görünüyor.

Ayrıca Wuhan'ın yeni bir sisteme geçeceğini söyleyen videolar izledim. Dört grup oluşturmak için hazırlanıyorlar; bir grup bütün hastaların hastane yatağına erişmesini sağlayacak, bir grup salgın kontrolü sağlayacak, bir grup Wuhan'a gelen tıbbi gönüllülerin koordinasyonundan sorumlu olacak, biri ÇKP değerlendirme grubu olacak. Bu dört grup kendilerine verilen çeşitli görevleri denetleyecek ve genel olarak pratiklik için tasarlanmış gibi görünseler de "ÇKP değerlendirme grubu" yerine "takip ve değerlendirme grubu"nun olması daha iyi olurdu diye düşünüyorum. Bu, hükümet için en önemli olan şeyin, Çin

Komünist Partisi'nin (ÇKP'nin) sorumlulukları değil, insanların hayatları olduğunu gösterirdi. Ne de olsa koronavirüse karşı yürütülen bu savaş toplumun her kesimini etkiliyor, ön saflarda savaşan ve parti üyesi olmayan pek çok kişi var ve onlar "öteki" olarak görülmemelidir.

Bu arada bana saldıran radikal solcuların sayısı görünüşe göre giderek artıyor. Durum gerçekten itibarın yeteneğin önüne geçtiği bir hal alıyor. Ben sağduyudan bahsetmeyi seven biriyim, geçtiğimiz günlerde bundan birkaç kez bahsettim. Biri bana "sağduyu"dan ne kastettiğimi sormuş, eh, size bir örnek vereyim. Eğer bir köpek sizi ısırmak için üzerinize atılırsa elinize bir sopa alıp ona vurmalısınız. Peki ya köpek evine koşup içlerinde büyük ve korkutucu köpeklerin ve hatta kuduz olanların da bulunduğu büyük bir sürüyle dönerse ne yaparsınız? Sağduyu size oradan kaçıp gitmenizi söyler! Bırakın o köpekler bölgelerini geri alsın. Bırakın eninde sonunda birbirlerine hırlayıp kim en yüksek sesle havlıyor ya da kim en büyük kemiğe sahip diye kavgaya tutuşana kadar çılgınlar gibi havlasınlar. O zamana kadar siz evinize dönmüş, bir bardak sıcak çay eşliğinde kitabınızın tadını çıkarıyor olursunuz. Salgın sırasında kendinizi karantinaya aldığınız gibi kendinizi bu kuduz köpeklerden de karantinaya almalısınız. Sağduyu diye buna denir.

20 Şubat 2020

Evde kalın, yaşadığınız yere sığının yoksa yaptığımız her şey ziyan olur.

Havanın açık olduğu bir gün daha; gökyüzü cam gibi berrak ve güneşin o boş sokaklarda, terk edilmiş Zhongshan Parkı'nda, Özgürlük Parkı'nda ve Doğu Nehri Parkı'nda nasıl

parladığını hayal edebiliyorum, kimsenin bunların tadını çıkarmak için dışarıda olmaması çok üzücü.

İş arkadaşlarımla Doğu Nehri Parkı'nda bisikletle gezebildiğimiz günleri gerçekten özlüyorum. Oraya neredeyse her hafta giderdik. Tepeyi aşıp köprüyü geçerek Layan Adası'nın daha ıssız olan bölümüne doğru bisikletlerimizi sürerdik, tüm yolculuk yaklaşık üç saat sürerdi. Eve dönmeden pek müşterisi olmayan manavlara uğrayıp çiftlik sebzeleri satın almadan önce genellikle gölün kenarında oturup sohbet edebileceğimiz sessiz bir yer bulurduk. Bizlerin "cesur ve korkusuz devrim savaşçıları" olduğumuzu hayal etmek bile güç, aslında normal bir şekilde kendi ellerimizle inşa ettiğimiz hayatlarımızın tadını sonuna kadar çıkarmaya çalışıyoruz. Fakat en önemli iki bisiklet partnerimin (ikisi de aynı zamanda iş arkadaşlarım) ikisinin de ciddi bir hastalıkla baş ettiğini öğrendim; içlerinden biri bizzat hasta, diğerininse bir aile üyesi hastalanmış. İkisi de koronavirüs değil gibi görünüyor fakat ikisi de sözünü ettiğiniz zaman insanları rahatsız eden türden ciddi hastalıklar. Onların durumu benimkinden çok daha zor. Fakat Wuhan'da çeşitli hastalıklarla uğraşıp da işlerin düzelmesini beklemekten başka bir şansı olmayan daha kaç kişi var? Hepsi halen bekliyor.

Bugünün koronavirüs haberleri sınıf arkadaşlarım arasında oldukça tartışma yarattı. Herkes yeni vaka sayılarının önemli ölçüde düşüşü karşısında oldukça şaşkındı. Neler oluyordu? Bugün aniden beklediğimiz dönüm noktasına mı ulaşmıştık? Sabah erkenden doktor arkadaşlarımdan biri bana bir mesaj gönderdi, sevinçten havalara uçuyordu: "Hastalığı kontrol altına aldık! Bu bir mucize!" Şöyle devam etti: "Yeni hasta yatakları açma konusunda endişelenmemize gerek yok, yalnızca elimizdeki hastalarla ilgilenmeye odaklanmalıyız." Fakat çok geçmeden daha dikkatli bir dille yazılmışa benzeyen bir mesaj gönderdi: "Belki de sevinmek için çok erkendir. Fakat bu gerçekten de

inanılmaz! Buna inanmakta güçlük çekiyorum." Ancak bir saat sonra hali tamamen değişmişti. "Rakamları dikkatle inceledim ve ani düşüşün sebebinin Wuhan'ın değerlendirme ölçütlerini tekrar değiştirmesi olduğunu anladım... Yarının sayıları neyi ortaya çıkaracak, bekleyip görmemiz lazım."

Öğleden sonra mesajlarını gördükten sonra ona durumla ilgili birkaç soru daha sormadan edemedim. Doktor arkadaşım duruma açıklık getirdi: "Bugün açıklanan duruma göre hastalığın yayılmasında temel değişiklikler yaşanıp yaşanmadığı konusunda net sonuçlara varamayız. Birkaç gün önce gördüğümüz ani yükselişle bugünün ani düşüşü birbirine benziyor. Fakat genel eğilim gerçekten de bazı gelişmeler olduğunu gösteriyor." Ona gerçek bir eşiğin ne zaman yaşanacağını sorduğumda ise kendinden emin bir şekilde şöyle yanıt verdi: "Önümüzdeki hafta yaşandığını göreceğiz."

Dönüm noktasına ulaşmaya bir hafta mı var? Umarım öyledir fakat aynı zamanda umarım bir daha hayal kırıklığına uğramayız.

Aynı anda internette işler biraz düzelse de dikkatli olmaya ve kendimizi korumaya devam etmemiz gerektiğini söyleyen bir uzmanın paylaşımını gördüm. Karantinanın başlamasından beri neredeyse bir ay geçti ve tanıdığım çoğu insan artık buna katlanamıyor. Birkaç kişinin, evlerinden fırlamanın eşiğinde olduğundan bahsettiğini duydum. Hepsi de koruyucu giysiler giydiğimiz sürece enfekte olmaktan korunabileceğimizi düşünüyor. Fakat aslında enfekte olup bunun farkına bile varmayabilirler. Evlerine dönüp bütün ailelerini enfekte edebilirler ve o zaman iş işten geçmiş olur. Herkes sokaklara akın etmeye karar verirse insanlar arasında muhakkak temas olur ve hastalık bulaşır. Bu olursa tüm sabrımız ve yaptıklarımız boşa gider. Yeni koronavirüsün en dolambaçlı hilesi inanılmaz yüksek ölçüde bulaşabiliyor olması. Artık gücü azalmaya başlamışken, en çok

arzuladığı şey insanların dışarıda dolanmasıdır, bu da ona gücünü tekrar kazanma şansı verir. Gerçekten onun yeniden doğmasına yardımcı olmak istiyor musunuz? Çok uzun zamandır dişimizi sıkıyoruz, bizim için mücadele verenlerin emeklerinin boşa çıkmasına müsaade edemeyiz ve bunca zamandır sabırla bekleyen bizler, bütün bunları bir köşeye atamayız.

Bugün komşularla sohbet grubumda Sarı Turna Kulesi'ni tekrar inşa etme planının sahibi mimar Xiang Xinran tarafından yazılan, "Teşekkürlerimi Sunuyor ve Dua Ediyorum" başlıklı bir makalenin paylaşıldığını gördüm. Makale şu anki salgın sırasında endişelerini dile getiren sınıf arkadaşlarına teşekkürlerini ifade etme çabasıydı. Makalenin tarihi bugündü. Bay Xiang neredeyse seksen yaşında, aslında komşum Tang Xiaohe'nin yakın bir arkadaşı. Onunla geçen seneler içinde birkaç kez karşılaştım fakat hiç samimi olmadık. Fakat bugün o saygıdeğer yaşlı adamın makalesini okurken gerçekten etkilendim ve oldukça üzüldüm. Onun izniyle sizinle makalenin tamamını paylaşmak istiyorum:

Benim adım Xiang Xinran ve şu anda bölgemin yayımladığı Koronavirüs Raporu'nun dünkü sayısını okuyorum. "Bölgesel yönetimin yayımladığı geniş kapsamlı önerilere göre bölge yönetimi, kesinleşmiş koronavirüs hastaları, koronavirüs olduğu şüphelenilen hastalar, ateşi olan hastalar ve kesinleşmiş hastalarla yakın temasa giren hastalar olarak dört kategoriye giren on beş bireyi belirlemiştir. Bu bireylere ihtiyaç duydukları tedavi tarafımızca sağlanmıştır ve hepsi de yerleşim topluluğumuzdan ayrılmıştır."
Kentin bölgelere ayrılmasına göre içinde yaşadığım bölge, yeni koronavirüs enfeksiyonu için en yüksek risk bölgesi olarak değerlendirilmektedir. Halihazırda altı kişi koronavirüs enfeksiyonu nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Bunla-

rın çoğu ölmeden önce hastaneye bile kabul edilmemişti. Yaşadığımız yerin hemen yanında koronavirüs tedavi merkezi olarak belirlenen bir hastane olsa da orada bir yatak bulmak son derece zor. Koronavirüs testi pozitif çıkan hastalar bile kabul edilmeyi umarak tüm gece hastanenin önünde sıra halinde bekliyorlar. Hasta sıraları mahallemin girişine kadar uzanıyor (sitemiz hastaların içeri girmesini engellemek için derhal arka kapıyı kilitledi). İşte salgının ilk aşamalarında Wuhan böyleydi.

Topluluğumuz çoğunlukla eski Tasarım Okulu'yla bağlantısı olmuş kişilerden oluştuğu için burada herkes birbirini tanır; bizler eski iş arkadaşları ve uzun süredir komşularız, bu kadar çok arkadaşımızın aniden aramızdan ayrıldığını görmek, şahit olması güç ve bizleri korku içinde bırakan bir şey. Bu kara bulut şehrimizin üstüne çökerken eşim ve ben gibi kendi başlarına yaşayan yaşlı sakinler bütünüyle çaresiz bırakıldılar!

Böyle bir anda WeChat'ten eski bir sınıf arkadaşım mesaj gönderdi: "Wuhan'da olduğunu bildiğimiz için orada şu anda koronavirüse karşı sürdürülen savaş hakkında daha da endişeliyiz ve desteğimizi göstermek istiyoruz!" Bu doğru, 1963 yılında mezun oldum ve Merkezi Güney Mimarlık ve Tasarım Enstitüsü'nde çalışmak için Wuhan'da görevlendirildim. Mezuniyet sınıfımdan Wuhan'a gönderilen üç kişiydik ve bunca yıldır burada kalan tek kişi ben oldum.

Yavaş yavaş diğer sınıf arkadaşlarım da internetten bana iyi dileklerini ve dualarını iletmeye başladılar. Daha fazla kişi endişelerini ifade etmek ve sözleriyle beni yüreklendirmek için telefon açtı. Şimdi Amerika'da yaşayan eski sınıf arkadaşlarımdan biri internetten benimle sohbet etmeye başladı. Bütün bu arkadaşlarım, endişelerini ifade ederken bana bir arkadaştan çok bir aile gibi davrandılar, bu

durum eşimle benim yüreğimizi ısıtırken bize güç verdi. Daima bu endişe mesajlarına minnettar kalacağım.

Özellikle bir sınıf arkadaşımın ilettiği öğretmenlerimizin birinden gelen şu mesaj beni etkiledi; bana, "Kendine dikkat et, bolca su iç ve mutlaka biraz Asya pelinotu bulundur" demişti.

Aslında ölümden korkmuyorum. Ne de olsa Çin'deki ortalama yaşam süresini geçtim; ölümün gelmesi artık an meselesi, bu da doğal bir şey. Fakat eğer virüs yüzünden ölürsem bu kuşkusuz bir "cinayet" olarak değerlendirilmeli, buna boyun eğmem!

Aşağı inip binadan dışarı çıkmayalı bir ay oldu bile. Sık sık 5. kattaki balkonuma çıkıp aşağıda etrafımı saran, ölüm sessizliğine bürünmüş dünyaya boş boş bakıyorum.

Önceden sık sık yaşlı bireylerin çok fazla endişelenmemesi gerektiğini söyleyen gönderiler görüyordum; iyi beslenip keyiflerine bakmayı denemeleri gerekiyormuş. Bunda bir haklılık payı var çünkü endişelensek bile işleri değiştirmek için yapabileceğimiz çok fazla şey yok! Ne de olsa hayatın bu safhasında dünya üzerinde bir etki yaratacak ne yapabiliriz ki? Fakat yine de eskilerin şöyle bir sözü vardır: Ahlak yolunun öğretilerini bir kere kavrayınca onları ölene dek takip etmekle yükümlüsün! Bu yüzden de yaşananlardan dolayı endişelenip kaygılarımı ifade etmekten başka seçeneğim yok.

Hastalığın toplumumuzda yayıldığı, bizlerin de evlerimizde kapalı kaldığımız bu günlerde neden Çin halkının yazgısında böyle zalimce bir kaderle yüzleşmek olduğunu merak ediyorum! Neden insanlarımız felaket üstüne felaketle yüzleşiyor! Bütün bunları düşününce yapabileceğim tek şeyin dua etmek olduğunu hissediyorum. Bu yüzden bu felaket geçtikten sonra Çin'in huzur ve refah dolu bir dün-

yayla karşılaşması için dua ediyorum... En azından umudum böyle.

Her kelime, her cümle içten hislerle doluydu. Wuhan'dan kaç kişinin, "Fakat eğer virüs yüzünden ölürsem bu kuşkusuz bir 'cinayet' olarak değerlendirilmeli, buna boyun eğmem!" sözlerine katıldığını merak ettim.

Wuhan'da, tıpkı Bay Xiang gibi pek çok ihtiyar yaşıyor. Normal zamanlarda Bay Xiang gibi kişilere yardım etmek için genellikle bakıcılar ya da saatlik yardımcılar olur fakat Çin Yeni Yılı'nda başlayan salgından beri bu çalışanların çoğu yaşlıları kendi başlarının çaresine bakmak zorunda bırakarak şehrin kırsal bölgesindeki evlerine döndüler. Bir süreliğine Şansölye Lin Daoyu'nun da hiç yardımcısı olmadan evinde yalnız olduğundan endişelendim çünkü normalde bir yardımcısı vardı ve muhtemelen o da Yeni Yıl'da evine dönmüştü. Ona WeChat'ten bir mesaj gönderdim ve bayram için oğluyla gelininin evine geldiğini, şimdiyse hepsinin beraber evde kapalı kaldığını söyledi. Eski sınıf arkadaşım Lao Dao'nun ebeveyni doksan altı yaşında ve yaşadıkları yerde karantinaya alınmışlar; kızlarının yardım etmek için yanlarına gitmesine bile izin yok. En azından ikisinin de sağlığı yerinde ve kendi başlarının çaresine bakabiliyorlar. Toplum için bir yük olmadıkları gibi ayrıca kızlarını yok yere endişelendirmemek için de ellerinden geleni yapıyorlar; şehrin diğer pek çok sakini gibi onlar da olumlu düşünmeye çalışıyor ve bu salgının bitmesini bekliyorlar.

Olayı farklı bir açıdan düşünmek gerekirse; korkarım ki yaşlı sakinlerin çoğunun yalnızca gündelik işleri halledip normal bir hayat sürmek için bile büyük bir enerji harcaması gerekiyor. Bu yaşlı sakinlerin çoğunun temel görevleri bile yerine getirmek için bütün güçlerini toplaması lazım. Hepimiz yemek pişirmek, temizlik yapmak, çamaşır yıkamak ve ütülemek gibi gündelik ev işleriyle ilgilenmenin bile hepsi bir anda yapıldı-

ğı zaman büyük bir iş olduğunu biliyoruz. Yerel toplulukların yaşlı sakinlerini evdeki her şey yolunda mı diye kontrol edip gerektiğinde onlara yardım etmekle görevlendirilmiş insanlar var mıdır bilmiyorum.

Ölümün kara bulutları Wuhan şehrinin göğünde dönüp duruyor. Bugün bu bulutlardan biri benim üzerimden geçti: *Hubei* gazetesinin başyazarlarından biri tüm ailesiyle birlikte enfekte olmuştu. İki hafta önce hastaneye yatırılmak için talepte bulundular fakat arayan olmadı. En sonunda hastaneye yatırıldıklarında arkadaşımın durumu çoktan kötüleşmişti. Bugün hayatını kaybetti. Ve bugün dünyada bir aile daha parçalandı.

21 Şubat 2020

Vücudumu ülkeye bağışlıyorum, peki ya karım ne olacak?

Karantinanın başlamasından beri otuz gün geçti. Tanrım, öyle uzun zaman oldu ki... Bugün hava güneşli ve ılıktı; hava öyle güzel ki dışarı çıkıp yürüyüş yapmak geliyor içinizden. Başka bir dönemde, Hankou'nun eski sakinleri atıştırmalıklarla dolu hasır piknik sepetlerini alır, onları göl kenarında gezdirecek bir çekçekçi kiralardı. Bugün Wuhan'ın etrafındaki göl kenarında olan üç büyük kentsel bölgede park yapıldı, neredeyse her yerde gezintiye çıkabilirsiniz. Her sene bahar geldiğinde Huanghualo'daki sulak yerler daima fotoğraf çeken ve uçurtma uçuran insanlarla dolar. Doğu Nehri bölgesinde de erik çiçekleriyle dolu bir bahçe vardır fakat bu sene çiçekler boşuna açıyor. Korkarım ki şimdiye dek tüm erik çiçekleri ıssızlık ve yalnızlık içinde yapraklarını dökmüşlerdir. Böylece kimsenin göremeyeceği o çiçeklere özlemimi ifade ediyorum.

Herkes artık olanlara katlanamayacak raddeye geldi (her gün oyun oynamak için dışarı çıkmak isteyen o küçük çocuklara gerçekten üzülüyorum!), hepimiz dışarı çıkmak istiyoruz. Fakat yapabileceğimiz hiçbir şey yok; güvende kalmak için, hayatta kalmak için, gelecek planı yapmak için kapılarımızı kapatmalı, içeride kalmalı ve beklemeliyiz. Salgın sırasında yapabileceğimiz bir şey var ise budur.

Dünün istatistikleri yeni enfeksiyon sayısında kayda değer bir düşüş göstererek internette geniş çaplı bir tartışma konusu oldu. Fakat doktor arkadaşım bana istatistikleri hesaplama şekillerinin değişmesi sonucu bu sayının ortaya çıktığını söylemişti. Eminim rakamların halkın gözüne biraz daha iyi görünmesi için hesaplama metotlarını değiştirmişlerdir. Hükümetin bugün derhal hatayı düzeltip sayıları olması gerektiği haliyle vermesi şaşırtıcı oldu. Hastalıkla savaşırken sayılarla oynamanın hiçbir etkisi olmadığı ortada. Fakat hataları düzeltme hızları hükümetin ilerleme konusunda daha büyük bir değişime gittiğini mi gösteriyor, merak ediyorum. Çünkü bu konuya gelindiğinde, bu salgınla yalnızca gerçekleri söylersek, hataları vakitli bir şekilde düzeltirsek ve bulduğumuz açıkları anında doldurursak baş edebiliriz.

Koronavirüse karşı savaşa önderlik edecek devlet yöneticilerinden oluşan yeni bir grup Hubei'ye vardı ve seleflerinin zayıf ve yavaş yanıtlarının sonuçlarını düzeltmeye başladılar.

Koronavirüs arsızca güçlüydü fakat işler açıkça tersine dönmeye başlıyor. Uyguladığımız stratejiler işe yarıyormuş gibi görünüyor. Hastalığın altında sürüklenmektense önüne geçmek için ona hızla yanıt vermek hayatidir. Bu, özellikle geçen birkaç günde hızlı ve etkili bir stratejinin uygulandığı Wuhan için geçerli. İnsanlar çeşitli raporlardaki değişimi ve internette dolanan videolardaki değişikliği net bir şekilde görebiliyorlar.

Fakat zaman zaman önderlerimizin bu kadar sert sözcükler kullanmasının gerekli olmadığını da hissediyorum. İnsanlar devletlerine güvendikçe onlara zaman vereceklerdir fakat liderlerin de yürürlüğe koydukları politikaları uygulayabilmek için yönettikleri kişilere yeterli zamanı vermesi gerekmektedir. Korkarım ki aceleye getirilen hiçbir politika etkili olmayacaktır. Örneğin hükümetin, tüm vakaların araştırılmasında Wuhan şehri için çok önemli olan "ağı toplama" politikasına bakalım. Bu süreç sayesinde şehirde testi pozitif çıkan, şüpheli taşıyıcı olan, ateşi yükselen ya da kesinleşmiş hastalarla yakın temasa geçen herkesin isabetli bir şekilde belirlenmesi mümkün oldu. Yine de böyle geniş çaplı bir takibin yalnızca üç gün içinde yapılması için baskı kurmanın gerçekçi olup olmadığından emin değilim. Wuhan birkaç bölgeye ayrılan karmaşık bir sisteme sahip büyük bir şehirdir, bu yerleşim topluluklarından herhangi birine tam olarak ait olmayan pek çok şehir sakini vardır, ayrıca şehir ve çevresindeki kırsal arasında kalan yerlerde pek çok düzensizlik vardır. Ayrıca üç gün içinde kesin bir araştırma yapmak bir yana, araştırmacıların tüm şehri tarayabilmesi bile neredeyse imkânsızdır. Peki ya üç gün boyunca dişlerini tırnaklarına takarak çalıştıktan sonra bir rapor oluşturmakta başarısız olurlarsa ne olacak? Tehlikeye girecek olan, bölge şefinin işi olur. O da bunun karşılığında kendini kurtarmak için muhtemelen tüm alt düzey memurları kovmaya çalışır.

Bugün inatçı keçilik yapan bir yaşlı adamın videosunu izledim. İnsanlar adamı kendini karantinaya almaya ikna etmek için ne yaparlarsa yapsınlar hepsini doğrudan reddediyordu. Wuhan'ın gelişmesi bir liman şehri olma geçmişine bağlıdır; bu da her zaman daha kaygısız ve disiplinsiz bir hayat tarzına alışkın olan insanların olduğu anlamına gelir, bunların çoğu da zaman zaman oldukça kural tanımaz davranabilir. Bu yaşlı adama tam olarak "kural tanımaz" diyemem ama inatçı oldu-

ğu kesindi. Sanırım bu şehirde kural tanımaz insanlardan çok onun gibi inatçı yaşlı adamlar var. Videoda polis adamı kendini karantinaya almaya ikna etmek için elinden geleni yaptı fakat en sonunda onu güç kullanarak götürmekten başka çareleri kalmadı. Polisin her seferinde bu işlemi yapmak için ne kadar zaman harcadığını düşünün ve bunu dışarıda o adam gibi olanların sayısıyla çarpın. Bir de üç günün tüm şehri tamamlamak için yeterli olduğunu mu düşünüyordunuz? Bölge şefleri için gerçekten endişeleniyorum, üç günlük süre dolduktan sonra içlerinden birinin bile bir işi olacak mı, merak ediyorum. Görev başındaki liderlerin yalnızca işleri hızlandırmak için tamtamları çaldığını yürekten umuyorum fakat umarım bu tehlikeli yolu sonuna kadar gitmezler.

Güne başlamışken kötü haberler yağmaya devam etti. Olumlu şeylere odaklanıp yaşanan olumsuz olayları gözardı eden insanlar gibi olmadığıma üzgünüm. Kötü haberler ise elbette ölüm hakkında. Ölüm tanrısı aramızda dolanmaya devam ediyor, her geçen gün gölgesinin daha da yaklaştığını görebiliyorsunuz. Dün Dr. Peng Yinhua hayatını kaybetti, adam yalnızca yirmi dokuz yaşındaydı. Çin Yeni Yılı'nın sekizinci gününde evlenecekti fakat bunun yerine koronavirüsle savaşmak için ön saflara gitti. Ne yazık ki Dr. Peng en sonunda enfekte oldu ve hayatını kaybetti, artık asla eşiyle birlikte mihraba doğru yürüyemeyecek. Öyle gençti, gelecek için öyle çok potansiyele sahipti ki bu gerçekten çok üzücü bir durum. Fakat geniş çaplı enfeksiyonun yeni vakalarıyla ilgili daha kötü haberler geliyor. Birkaç gün önce bir fotoğrafa, "Şu anda en güvenli yer hapishanedir" yazısının eklendiği bir internet *meme*'i görmüştüm. Fakat bugün ülkenin çeşitli yerlerindeki hapishanelerde tutuklu olan birkaç kişinin koronavirüs testlerinin pozitif olduğunun haberi geldi; hepsine de hapishane muhafızlarından hastalık bulaşmıştı. Bu korkunç bir haber! Antisosyal davranışlara

oldukça eğilimli olan bazı tutuklular var ki bu onların tedavi edilmesini çok daha zorlaştıracaktır. Tanıdığım bir doktora bu durumu sordum ve bunun gerçekten de zorlu bir gelişme olduğunu söyleyerek onayladı. Ardından ona genel resmin daha iyiye mi yoksa daha kötüye mi gittiğini sordum. Yanıtı şu oldu: "İşler düzeliyor fakat oldukça yavaş bir şekilde."

Kayıtlara geçmesini istediğim bir başka şey daha var: Wuhan'da Xiao Xianyou isimli bir hasta öldü. Ölmeden önce yalnızca iki satır uzunluğunda ve sekiz Çince karakterden oluşan bir vasiyetname bıraktı. Bununla birlikte gazeteler onun ölüm haberini yayımlarken şu başlığı kullandı: "Herkesi Gözyaşlarına Boğan Son Üç Kelime." Gazete editörlerini gözyaşlarına boğan kelimeler şunlardı: *Vücudumu ülkeye bağışlıyorum;* fakat aslında bunun ardından beş kelime daha geliyordu: *peki ya karıma ne olacak?* Eminim ki bu son beş kelimeyi okuduklarında daha fazla insan gözyaşlarına boğulmuştur. Elbette insanın vücudunu bilime bağışlaması dokunaklı bir harekettir fakat ölmeden önce verdiği son nefesi karısını ne kadar özleyeceğini ifade etmek için harcaması en az onun kadar dokunaklıdır. Peki o zaman neden o gazete makalesinin başlığını "Herkesi Gözyaşlarına Boğan Son Sekiz Kelime" yapmamıştı? Belki de editör, insanın ülkesine duyduğu sevginin yüce bir sevgi olduğunu düşünürken eşine duyduğu sevginin değerinin daha az olduğunu düşünmüştür. Belki de gazete sevginin bu daha az değerli halinin kendilerinden aşağıda olduğunu düşünmüştür? Bugün internetten genç bir okurla bu konu üzerine sohbet ettim, söyleyecek çok şeyi vardı, medyanın konuyu bu şekilde idare etmesi çok canını sıkmıştı. Onun gibi gençlerin medyada okuduklarını eleştirmeyi öğrenmesinden gerçekten memnunum. Ona hükümetin cümlenin ilk bölümünü, insanların ise cümlenin ikinci bölümünü sevdiklerini söyledim, medya yalnızca olaylarla il-

gilenir fakat sıradan vatandaş insan hayatına daha çok önem verir. Bunlar iki farklı değer sistemini temsil eder.

Wuhan'a gelmeye gönüllü olan yardım gruplarını düşünmeden edemiyorum, yola çıkmadan önce bazı yerel yöneticiler onları yolcu etmek için konuşmalar yapmış. Konuşma yapan siyasi liderler genellikle üç noktaya odaklanmış. Gruplardan birinin lideri konuyu şöyle özetlemişti: "İlk görevimiz grubumuzun onurunu korumak, ikinci görevimiz hastaları kurtarmak için elimizden geleni yapmak, üçüncü görevimiz ise bu süreçte kendimizi korumaktır!" Başka bir grubun lideri ise şu sözlerle ifade etmiş: "Birinci sırada hastaları kurtarmak var. İkinci sırada kendimizi korumak, üçüncü sırada ise grubun onurunu korumak var." İkisi de siyasi liderler ve konuşmaların içerikleri birbirleriyle mükemmel bir şekilde örtüşüyor fakat öncelikleri sıralama biçimlerine bakarak bu organizasyonların değer sistemleri hakkında pek çok şey söyleyebilirsiniz.

Son zamanlarda benim hayatımda neler olduğundan biraz bahsedeyim. Genellikle ben sabahları geç uyanırken abim hep erken kalkardı. Fakat dün akşam abim geç saate kadar ayaktaydı, hatta bana bir mesaj gönderdi: "Sen uyumayıp günlüğünü yazıyorsun, ben uyumayıp internetten alışveriş yapıyorum!" Neden bu kadar geç bir saatte bunu yapıyordu merak ettim. Bana acele etmezse tüm ürünlerin dakikalar içinde satıldığını, bu yüzden uyumayıp ürünlerin stokları yenilenir yenilenmez sipariş vermek gerektiğini söyledi. Otuz bir gün boyunca evde kapalı kaldıktan sonra evde olan neredeyse tüm yiyecekleri bitirmişti. Birkaç gündür endişeye kapılmaya başladığını söyledi. Şehri kapattıkları için insanlar sokağının karşısındaki süpermarketteki her şeyi satın alıyormuş ve bir şey alabilmek için kalabalıklarla kavga etmen gerekiyormuş. İnternet satıcıları ertesi günün yeni stoklarını akşam 22.30'da yeniliyormuş ve insanlar da derhal ürünleri kapmaya başlıyormuş. Abim çoktan inter-

net alışveriş sepetini mazlemelerle doldurmuş ve 22.30 olur olmaz satın alma tuşuna basmak üzereymiş ki sistem donmuş. Sisteme tekrar giriş yaptığında ise sepetindeki her şey çoktan tükenmiş. O ve eşi dün gece çok sinirlenmişlerdi. En azından birkaç gün önce biraz pirinç, erişte, yemeklik yağ, sebze ve ilaç satın alabilmişti, bazıları çoktan eline ulaşmıştı ve hâlâ beklediği birkaç ürün vardı. Ona çok endişelenmemesi gerektiğini söyledim. "Bizi aç bırakacak değiller! İşler Çin'de henüz o kadar kötü değil!" Yaşadığı mahalle uzun bir süredir en yüksek enfeksiyon sayısına sahip bölge olarak kaydediliyor. Abimin de sağlığı pek iyi değil, yani koronavirüs kaparsa bunun ürkütücü sonuçları olabilir. Bu yüzden ailedeki herkes kapısından dışarı adım bile atmaması için ısrar ediyor. Fakat hepimiz küçücük bir dairede otuz günden fazla kapalı kalmanın gerçekten zor olduğunu biliyoruz.

İşler başladığından beri bana yardımcı olan bir sürü iş arkadaşım ve komşum olduğu için benim durumum abiminkinden çok daha iyi. Dün iş arkadaşlarımdan biri bana kocasıyla birkaç konserve tavuk çorbası gönderdi; bunu hiç beklemiyordum ve bu hediyeyi memnuniyetle kabul ettim. Fakat bunun bir karşılığı vardı: Arkadaşım tavuk çorbası karşılığında her gün, günlüğümün bir bölümünü bitirir bitirmez bir kopyasını ona göndermemi istedi. Bana göre bu işten haksız bir kazanç sağlıyordum! Doğal olarak anlaşmayı kabul ettim. Yazarlar Birliği'ndeki herkes bana karşı çok nazik, çoğu gözlerimin önünde büyüdü. Bu iş arkadaşım da onlardan biri. Yazarlar Birliği'ne ilk katıldığında muhtemelen daha yirmi yaşında bile değildi, o zamanlar çok hoş ve inatçıydı. Şimdiyse göz açıp kapayıncaya kadar elli yaşına geldi.

Tam da bunları yazdığım sırada sınıf arkadaşları grubumdan biri şunu gönderdi: "Wuhan 19 ek geçici hastane inşa etmeyi planlıyor." Bunu görmek bana Wuhan Botanik Bahçe-

si'nden Bay Liu'nun Wuibo'da paylaştığı mesajı hatırlattı. Bay Liu'nun önerisini buraya kopyalayım: "Eğer yeni koronavirüs salgını kısa süreli bir aksilik değilse Wuhan'da uzatmalı bir kapatma, ulusal ekonomik düzelmeyi etkileyecektir, dahası uzun süreli bir karantinanın vatandaşların psikolojisi üzerinde de ciddi bir etkisi olacaktır. Bunun yerine 'Nehir Adası Karantina Modeli'ni önermek isterim. Bu model şöyledir: Baishazhou ve Tianxingzhou'nun ada bölgeleriyle emekliye ayrılan tüm yolcu gemilerini 10.000 hastayı yerleştirmek için kullanabiliriz. Bunun yanı sıra Tianxingzhou yaklaşık 22 kilometrekaredir, bu da Makao'dan iki metrekare daha büyük olduğu anlamına geliyor. Makao'nun nüfusu 600.000 kişidir. Buna dayanarak Tianxingzhou'ya inşa edilen dev bir hastane kolaylıkla 150.000 hasta alır. Üstelik daha Baishazhou ve emekliye ayrılan o yolcu gemileri de var. Wuhan'daki tüm hastaları nehirdeki bu bölgelere taşırsak virüsü anakaradan uzak tutabiliriz. Ardından zaman içinde birer birer Wuhan, Wuchang, Hankou ve Hanyang'daki karantinaları kaldırmaya başlayabiliriz. İnsanlar eğer büyük bir hastanenin inşasının çok uzun zaman süreceğinden endişeleniyorsa hastaların tedavi göreceği yerlere 100.000 tıbbi çadır kurmakla başlayabiliriz. Kısacası uzun vadeli karantina uzun vadeli bir çözüm değildir; buna ne ülke ne de halk dayanabilir."

Bay Liu'nun önerisini oldukça cesurca ve ilginç buldum. Fakat çözülmesi gereken daha pek çok sorun olacaktır, örneğin oradaki lağım atıklarıyla ne yapılacağı gibi. Ayrıca korkarım ki yılın bu zamanında hava hastaların tıbbi çadırlarda yaşaması için çok soğuk olur. Bu konularda bir uzman değilim fakat belki de çeşitli uzmanlar bu sorunları çözmenin yollarını bulur.

İnsanlar artık salgının kendisinden çok ekonomik düzelmeyi konuşmaya başladılar. Çoğu endüstri iflasın eşiğinde ve hiçbir geliri olmadan dayanmaya çalışan sayısız birey bu iş devam ederse nasıl geçinecekleri sorusuyla karşı karşıyalar. Bü-

tün bu sorunlar doğrudan sosyal istikrarımızı etkiliyor. Hasta olanlarımızı karantinaya alırken ayı zamanda sağlıklı olanlarımızı da eve kapattık. Zaman geçtikçe bu durumun verdiği zarar giderek artıyor. Pek çok insanın, sağlıklı insanların da hayatlarına devam etmesi gerektiği çağrısında bulunduğunu duymaya başladım bile.

Fakat benim bunlara bir cevabım yok, yaptığım tek şey gördüklerimi kaydetmek.

22 Şubat 2020

Salgını kontrol etmek gerçekten öyle zor ki bu başlı başına bir mücadele.

Hava bugün yine açık ve sıcaktı fakat ben yatağımda uzanmış telefonuma bakıyorum.

İnternette karşıma çıkan ilk şey Wuhanlı bir kadının bölgesini eleştirmesinin ses kaydıydı. Keskin Wuhan lehçesiyle konuştukça konuşuyordu. Pek küfretmiyordu fakat konuşması çeşitli deyimlerle doluydu, bu da insanları güldürüp onu internetten takip etmek istemelerine sebep olmuştu. Kadının konuşmasını dinlemek beni de heyecanlandırmıştı. Aksanına o kadar alışkınım ki muhtemelen gençliğimin birkaç senesini geçirdiğim Jiang'an bölgesinde 27. sokak civarında yaşıyor. Tam olarak tipik Wuhan lehçesi değildi, Hankou merkezinde konuşulan standart Wuhan lehçesiyle kıyaslayınca biraz farklıydı. Ama yine de kadın benden daha iyi konuşuyordu. Birkaç arkadaşım daha bu kaydın linkini bana gönderdi. Onlara Wuhanlı kadını gerçekten anlayıp anlamadıklarını sordum, neredeyse hiç küfür kullanmamıştı ve söyledikleri aslında çok mantıklıydı, sanırım anlattıkları birine asilce küfretme yöntemi olarak değerlendirilebilir.

Güzel havayla birlikte güzelim eski moda asil Wuhan küfürlerini duymak moralimi gerçekten düzeltti ve günün iyi başlamasına yardımcı oldu.

Karantinada bir ay geçti ve bugün Çin Haber Ajansı'nın yardımcı editörü Xia Chunping'le bir röportaj daha yaptım. Röportaj kısmını internetten yaptık ve öğleden sonra o ve ekibi birkaç fotoğraf çekmek için geldi, bu sırada biraz daha muhabbet ettik. Ana kapıda bekleyen güvenlik görevlileri Xia geldiği zaman kuralların tamamını uygulamak konusunda oldukça titizdi. Xia Chunping ve ekibinin tüm basın belgelerine sahip olmalarına rağmen görevliler yine de hepsinin resmi olarak kaydedilmesinde ısrarcı oldular ve içeri girmeden önce herkesin ateşine baktılar. Habersiz olarak gelmemelerinin iyi olduğunu söyleyerek şaka yaptım. Ziyaret sırasında Xia Chunping yalnızca bana biraz daha maske getirmekle kalmadı, ayrıca biraz süt ve yoğurt da getirdi. Evime döndüğümde torbaya bir kutu da çikolata sakladığını gördüm! Hemen iş arkadaşımı aradım ve bir dahaki gelişinde çikolatayı kızına götürmesini söyledim. İnsanlar bana ne zaman çikolata hediye etse genellikle onları iş arkadaşımın kızına gönderirim. Bir gün o küçük kızı gördüğümde bana, "Fang Fang nine, sen gerçek Lei Feng gibisin!" demişti. Bunu duyduktan sonra ona daha da hevesle çikolata vermeye başladım, ne de olsa teorik olarak artık tüm eylemlerimin bir temeli vardı!

Xia Chunping gittikten sonra yarım saat geçmemişken Amerika'daki bir arkadaşımdan onunla yaptığım röportajı okuduğunu söyleyen bir mesaj aldım! Linkte yeni çektiği fotoğraflarım da vardı! İnternette haberlerin yayılma hızı gerçekten de hayret verici, buna inanmak neredeyse güç. Ailemden neredeyse herkes mühendislik ve bilimle ilgileniyor ve bunun benim üzerimdeki etkisi hayli büyük; sanırım ben de teknoloji hakkında oldukça bilgi kazandım, 1990 yılında elde yazı yazma-

yı bırakıp bilgisayar kullanmaya başladım. Fakat halen en son teknolojik gelişmeleri takip etmekte zorlanıyorum ve sık sık kendimi yeni gelişmeler karşısında hayran kalmış halde buluyorum. "Günün Başlıkları" isimli haber ajansı bana sitelerinde yer verdi ve günlüğümün bir bölümünü "Alt Başlıklar" sayfasına taşıdı, bir gün içinde günlüğüm 20 milyon kullanıcı tarafından okundu, birkaç gün sonra ise 30 milyon görüntülenmeye ulaşmıştı. Çok ufak bir okur kitlesine alışkın olan benim gibi bir yazara bu sayılar korkutucu görünüyor. Bana hiç doğal gelmiyor bu, öyle ki neredeyse günlük yazmayı bırakmak istedim. Birkaç sınıf arkadaşımın yüreklendirmesinden sonra yazmaya devam etme kararı verdim.

Resmi hükümet medya ajanslarının Çin'de nasıl işlediğini oldukça iyi biliyorum. Sizinle röportaj yaptıkları zaman bir sürü soru sorarlar fakat cevaplarınızın yalnızca küçük bir bölümünü yayımlamak üzere seçerler. Ancak bunun nasıl işlediğini bildiğim için editörlerin seçebilecekleri bolca materyal olsun diye genellikle bu sorulara mümkün olduğunca detaylı cevap vermeye çalışırım. İyi olan şu ki benim iznim olmadan başka materyaller ekledikleri zaman daima karşı çıkarım, onlar da anlaşılabilir bir şekilde o materyalleri çıkarmayı kabul ederler, daima isteklerime saygı göstermek için ellerinden geleni yapıyorlar. Belirli konularda oldukça tutucu olmaya devam etseler de genel olarak Çin Haber Ajansı daha rahat bir standart uygular. Kesinlikle yayımlandığım bazı sosyal medya ve bağımsız medya platformları kadar özgür ve açık değiller. Kıyaslamak gerekirse Sina Weibo, Çin'de ifade özgürlüğü konusunda en liberal politikalara sahip platform olmaya devam ediyor. Ayrıca bu küçük kutulara kısa gönderiler yazmaya çok düşkünüm, tek solukta bir gönderi oluşturabiliyorum, bu da bana hep kendimi çok iyi hissettiriyor. Yine de o radikal solcu grupların sürekli gönderilerimi şikâyet etmesini engelleyememeleri çok yazık,

bunun sonucunda benim hesabım askıya alınıyor. Onlara şöyle bir mesaj bıraktım: Weibo'da çalışan sizleri çok seviyorum ama siz beni gerçekten yarı yolda bıraktınız!

Doktor arkadaşım sabah ilk iş koronavirüs hakkındaki son düşüncelerini içeren bir not göndermiş. Ben de durumun nasıl olduğunu daha iyi anlayabilmek için öğleden sonra ona yazdım. Arkadaşımın düşüncelerini şu şekilde özetleyebilirim: Geçen üç günün istatistiklerine bakacak olursak genel eğilimde düzelme görülüyor fakat halen temel bir değişiklik yok. Koronavirüsün yayılması henüz kontrol altına alınmadı. Mevcut vakaların sayısı halen oldukça yüksek. İyi olan tek şey ek hastane yatakları sayesinde baskının azalmasıymış. Yatak azlığının önceki kadar kötü olmamasının iki sebebi var: Birincisi pek çok hastanın artık taburcu edilmesi, ikincisi ise çok fazla hastanın hayatını kaybetmesi. Her gün neredeyse yüz hasta ölüyormuş.

Haberler çok üzücü. Wuhan'ın şehir içindeki enfeksiyon vakalarını araştırma kapasitesi oldukça etkileyici olsa da işlerin idare edilme biçiminden memnun olmayan pek çok vatandaş var. Aynı zamanda virüsün yayılımını kontrol etmek halen çok zor, muhtemelen Wuhan'ın şimdi 19 ek geçici hastane inşa etmesinin sebebi de tam olarak bu. Planlanan şey, yeni gelen hastalara her zaman hazır yatak olana kadar hasta yatağı sayısını artırmak, bu plan sonradan ciddileşen hafif vakaların sayısının kayda değer ölçüde azaltılmasına yardımcı olacak. Doktor arkadaşım bana daha önce söylediği şeyi tekrarladı: İlk başta enfekte olup da durumu halen ciddi olan neredeyse 10.000 hasta var. Bu olay tek başına ölmekte olan hasta sayısının düşürülmesini güçleştiriyor. Nefes alma güçlüğü yaşayan durumu kritik hastalara semptomlarının hafifletilmesi için oksijen veriliyor ya da respiratörlere bağlanıyor. Bu bana dün Caixin Haber'de okuduğum insanların hayatının tek bir oksijen tüpünün müsait olmasına bağlı olduğunu anlatan bir haberi anımsattı. Doktor arkadaşımla konuşur-

ken, "Artık geleneksel Çin tıbbının kullanımının belirli ölçüde etkili olduğunu görüyoruz" dedi. Bu bana internette paylaşılan Çin tıbbının koronavirüse karşı etkili olup olmadığı hakkındaki soruyu hatırlattı. Bu soruyu, kendisi Batı tıbbı eğitimi aldığı için doktor arkadaşıma yönlendirdim. Batı tıbbında uzman olan doktorların koronavirüs hastalarının tedavisinde Çin tıbbının kullanılmasına nasıl baktığını gerçekten öğrenmek istiyordum.

Doktor arkadaşıma göre şöyleymiş: "Şu anda bütün koğuşun Çin tıbbını uygulayan doktorlar tarafından idare edildiği pek çok hastane var ve oldukça olumlu sonuçlar elde ettiler. Elbette bu geleneksel Çin tıbbı doktorları bazı Batı ilaçlarını ve Batı tıbbi tedavi uygulamalarını da kullanıyorlar. Çin ve Batı tıbbının bu karışımı oldukça pozitif sonuçlar verdi ve ayrıca ülke düzeyindeki tıp kuruluşlarından yüksek düzeyde onay aldı. İlk başta Batı tıbbı eğitimi görmüş pek çok doktor bu yaklaşıma son derece karşıydı, hatta bununla alay bile ettiler. Bununla birlikte şimdi bu uygulama olumlu sonuçlar verince ilk başlarda eleştirenlerin çoğunun sesi kesildi. Bu salgın geçtikten sonra devletin geleneksel Çin tıbbını daha da geliştirmeye büyük bir destek vereceğinden şüpheleniyorum. Ne de olsa koronavirüse karşı yürütülen bu savaş sürecinde geleneksel Çin tıbbı gerçekten etkin bir tedavi yöntemi olarak öne çıktı ve herkes bunu fark etti; Batı tıbbı doktorları bile bunu kabul etmek zorunda kaldı. Geleneksel Çin tıbbı tedavisi ayrıca Batı tıbbından çok daha düşük maliyetli. Çin tıbbının prensiplerini hiç bütünüyle anlamadım ama aynı zamanda onu hiç küçümsemedim. Ne de olsa geleneksel Çin tıbbı, Çin'in beş bin yıllık tarihi boyuca bizimleyken Batı tıbbı Çin'de yalnızca birkaç asırdır geniş çaplı olarak uygulanıyor. Çin tıbbını gerçekten de oldukça etkili kılan gıdalar var.

Bir önceki paragraf doktor arkadaşımın bana gönderdiği birkaç mesajın bir araya getirilmiş haliydi. Mesajları biraz

düzenledim ama içeriği tamamen yorumlarından alıntılandığı gibidir.

Üniversiteden bir arkadaşım şimdi Çin Tıbbı Enstitüsü'nde eğitim veriyor (arkadaşım Çin Edebiyatı bölümünden mezundu, öğrencilere klasik Çin tıbbı metinlerini okumayı mı öğretiyor, merak ediyorum. Ona bunu hiç sormamıştım). Koronavirüs salgını başladığından beri geleneksel Çin tıbbının son derece etkili bir tedavi yöntemi olacağından emindi. Dahası bu inancının arkasında durdu ve geçen birkaç ayda tüm yüreğiyle savundu. Hatta Wuhan'ın koronavirüs hastalarının tedavisinde daha fazla geleneksel Çin tıbbı yöntemi kullanmamasına öfkelendi. Doktor arkadaşımın söylediği şeylerin bir kısmını üniversite arkadaşlarımın sohbet grubunda paylaştım. Medya alanında çalışan eski bir sınıf arkadaşım bazı açılardan koronavirüsün geleneksel Çin tıbbını kurtardığının bile söylenebileceğini belirtti. Bu yorumu biraz ürkütücü buldum.

Ardından Çin Tıbbı Enstitüsü'ndeki arkadaşım cevap verdi: Geleneksel Çin tıbbının sonunda kendini göstermesini sağladığı için koronavirüse teşekkür etmeliyiz! Çin tıbbına temel yaklaşım, Batı tıbbına olan yaklaşımdan tamamen farklıdır: "Çin tıbbı daima virüse bir çıkış yolu gösterir, ona kibarca kapıyı işaret eder fakat onun sağ kalıp kalmayacağı duruma bağlıdır (genelde virüs ölüverir). Fakat Batı tıbbı virüsü tamamen silmeye çalışır ve bunda başarısız olduğunda elde yapacak sihir kalmaz." Bu bakış açısını ilginç fakat biraz taraflı buldum. Geleneksel Çin tıbbının anlayışında felsefi bir açı vardı ama Batı tıbbı anlayışı tamamen çarpıkça görünüyordu.

Geleneksel Çin tıbbı tartışması grup sohbetinde bu akşam devam etti. Anlaşılan geleneksel Çin tıbbına karşı olan çok sayıda sınıf arkadaşım vardı. Derken Çin Tıbbı Enstitüsü'nde çalışan arkadaşım tekrar sohbete dalıp görüşlerine açıklık getirdi: "Açıkçası Çin ve Batı tıbbı arasında gerçek bir sentez diye bir

şey yoktur. İkisi de teorik olarak birbirine zıttır, tıpkı tamamen farklı yollarda ilerleyen iki araba gibi. Çin ve Batı tıbbının sentezinden bahsederken genellikle etkinliğine göre Çin tıbbını temel alırken, etkinliğine göre bazı Batı tıbbi ekipman, malzeme ve terapilerini tedavi planında uygulamaktan bahsederiz. Fakat aslında bu yaklaşımda pek çok sorun vardır, hatta bu iki gelenek sık sık birbiriyle çelişir." Çin ve Batı tıbbı arasındaki tartışmalara katılacak kadar bilgili değilim. Genelde doktora gittiğim zaman Batı tıbbında eğitimli uzmanlar görmeyi beklerim. Bununla birlikte konu sağlığı korumanın gündelik yollarına geldiğinde genellikle Çin tıbbına başvururum. Örneğin her kış ayında Çin şifalı otlarıyla demlenmiş bolca sıcak su içerim. Bu yöntemi iş arkadaşım Chu Feng'e bile anlattım ve bana, bu çayı içmeye başladığından beri yepyeni bir insan gibi hissettiğini söyledi.

İnternette pes edip sisteme lanet okuyan Wuhanlı insanların çeşitli devlet daireleri tarafından ciddiye alınmaya başladığını belirten çeşitli hikâyeler okudum. Çeşitli bölge liderleri ve Disiplin Araştırma Komisyonu durumu fark etmeye başlamış ve Zhongbai Süpermarketi çoktan bazı değişiklikler uygulamaya koymuş, sanırım ses çıkarmak bazı güzel sonuçlara sebep olabiliyor. Arkadaşlarımdan biri bana bu "Wuhan küfürleri"nin İngilizce versiyonunun çoktan internette yayımlandığını söyledi. Eminim bu beni yine çok güldürecek.

Wuhan küfürleri ayrıca birkaç bağlantılı konu üzerinde de etki yarattı. Dürüst olmak gerekirse geçen bunca zaman içinde yeterince yiyecek almak gibi basit konular bile Wuhan'daki pek çok insan için ciddi bir sorun haline gelmişti. Zaman geçtikte grup satın alma modelinin de eksikliklerinin olduğu ortaya çıktı. Her gün teslimat zamanında her bölgenin girişinde market poşetlerini almaya gelen insan kalabalıkları oluşuyor. Üstelik bütün malzemeler nadiren aynı zamanda geldiği için insanlar

sık sık tüm siparişlerini almak için birkaç kez kapıya gitmek zorunda kalıyor. İlk başta her şeyi almak için bir kez gitmemiz gerekirken şimdi tek bir siparişi alabilmek için birkaç kez gidip gelmemiz gerekiyor. Aynı zamanda bazı bölge sakinleri biraz mantıksız davranmaya başladı, günlük ihtiyaçları sipariş etmek yerine koca bira kasaları ya da gerçekten ihtiyaç duymadıkları şeyleri sipariş etmeye başladılar. Bu da yorgunluktan çoktan tükenen gönüllülerin üzerinde anlamsız bir yük oluşturuyor. Ama ne yapabiliriz ki? Yönetim bir bilimdir fakat günlük ihtiyaçları boş verin, asıl soru bu koronavirüs saldırısını nasıl yöneteceğimizdir. Benim gibi bir romancı bu sorunun sorulacağı doğru kişi değildir.

İnternette vaziyeti özetleyen ilginç bir gönderi gördüm: Koronavirüse yakalanan ilk grup, Çin Yeni Yılı'ndan önce enfekte olmuştu, enfekte olan ikinci grubun tamamı hastanelere akın etmişti, enfekte olan üçüncü grup süpermarketlere akın etmişti, enfekte olan dördüncü grup ise körlemesine internet alışveriş gruplarına kaydolmaya başlamıştı.

Doktor arkadaşıma göre salgını kontrol etmek son derece zordu, bu da gerçekten karşımızdaki en büyük mücadeledir.

23 Şubat 2020

Cesur olup kararlarınızın sonuçlarını kabullenmelisiniz.

Havanın berrak olduğu bir gün daha. Aklıma çocukluğumda okuduğum *Berrak Gün* isimli kitap geldi, gerçi konusunun ne olduğunu artık hatırlamıyorum. Birkaç gün önce erik ağaçlarının şimdiye tüm çiçeklerini döktüğünü düşünüyordum ama dün şaşırtıcı bir şekilde avlumuzdaki tüm kırmızı eriklerin çılgınca çiçek açtığını keşfettim. Ömrümde hiç böyle bir güzellik

ve renk cümbüşü içinde göz alıcı bir şekilde varlıklarını ilan ederek çiçek açtıklarını görmemiştim.

Göz açıp kapayıncaya kadar Çin Yeni Yılı'nın ilk ayı geçti ve artık karantinanın başlangıcından beri kaç gün geçtiğini saymaya bile tenezzül etmiyoruz. Artık bir önemi yok çünkü sessizce evimde oturuyor, olabildiğince sakin kalmaya çalışarak sabırla bekliyorum. Artık bir dönüm noktasını beklemiyorum, yalnızca tekrar dışarı çıkabileceğim günü bekliyorum. Anlayabildiğim kadarıyla dönüm noktasının artık bir önemi yok. Ne de olsa bu noktanın ulaşılması güç olduğu kanıtlandı, o yüzden boş yere beklemenin ne anlamı var? Kim bilir, belki de Leishenshan Hastanesi Müdürü Wang'in söylediği gibi dönüm noktası çoktan gelip geçmiştir? Gerçekten de Wuhan'ın salgın sırasında yüzleştiği en karanlık, trajik ve acı dolu günler çoktan geride kaldı. Şu anda koronavirüs yavaş ilerliyor ve zor geçiyor olabilir fakat durum öncekinden çok daha iyi halde. Yine de halen ölümün pençesinden kurtulmuş değiliz. Bu sabah genç bir doktor koronavirüse yenik düştü, tıpkı iki gün önce vefat eden Dr. Peng Yinhuawho gibi o da yirmi dokuz yaşındaydı. Adı Xia Sisi'ydi. Kadın, ardında iki yaşında bir çocuk bıraktı. Dün gece bir başka erkek doktor daha hayatını kaybetti, henüz kırk yaşına girmişti, adı Huang Wenjun'du. İç çekip ağlıyoruz, bugünlerde pek çok insan iç çekip gözyaşı döküyor. Ardından sessizce bu haberleri birbirimize gönderiyoruz. Koronavirüsle savaşırken toplamda dokuz doktor mu öldü şimdi? Artık bunu takip etmek çok zor.

Bugün mevcut sağlık problemleri olan insanların virüse karşı daha duyarlı olduğunu sürekli tekrarlamalarını düşündüm. Hem de erkenden tedavi görmezseniz daha ciddi semptomlar gösterebileceğinizi, hatta ölüm riskiniz olacağını söylemiyorlar mı? Yaşları yirmi dokuz ile kırk arasında değişen bu doktorlar, sayılan kategorilerin hiçbirine uymuyor, o halde

neden hiçbiri hayatta kalmadı? Bu soruyu doktor arkadaşıma yönelttim. Buna şöyle cevap verdi: "Sağlık sorunları olan yaşlı bireylerin bu hastalığa yenik düşme ihtimalinin daha yüksek olduğu doğru. Tıp uzmanlarının enfekte oldukları zaman en üst düzey tıbbi bakıma erişebildikleri de doğru. Bu doktorların ölmesinin sebebi hastaların durumları arasındaki tabii farklılıklarla ilgili olmalı. Konu vücudun bir enfeksiyona tepki vermesine geldiğinde her hastanın hassasiyet düzeyi farklıdır." Arkadaşım bunu bana net bir şekilde açıklamadı ama daha önce söylediği şeyi tekrarladı: "Bu çok ilginç bir virüs. Dün doksan yedi yaşında bir adamın tamamen iyileşip hastaneden taburcu olduğuyla ilgili bir haber okudum. Bu haberi gördüğümde ben de sağlık uzmanları arasındaki yüksek ölüm oranının başka bir sebebi olup olmadığını merak ettim."

Bugün sınıf arkadaşları grubumda üniversiteden eski grup liderim Lao Yang, Lao Xia isimli bir diğer sınıf arkadaşımız hakkında oldukça iltifatkâr şeyler paylaştı. Lao Yang sonradan üst düzey hükümet görevlisi olarak çalışmak üzere Pekin'e gitse de hepimiz üniversitede aynı grupta birlikte çalıştığımız için halen onu "küçük grup liderimiz" olarak görüyoruz. Üniversite sınıfımızdakilerin çoğu çoktan emekli oldu, 60'ların başında doğanlarımızın yalnızca birkaçı halen çalışıyor, Lao Xia da onlardan biri. Lao Xia 1978'de üniversiteye başladığında on yedi- on sekiz yaşlarındaydı ama bebeksi yüzü sebebiyle daha çok on dört ya da on beş yaşında gibi görünüyordu. Bu yüzden nedendir bilmem ama o zamandan beridir Lao Xia'ya "Yaşlı Xia" deriz.

Lao Xia mezun olduğundan beri medya alanında çalışıyor, hiç sektör değiştirmedi. Ona göre, "Salgın başladığından beri bütün yazı işleri birimi bir harekât merkezine dönüşmüş vaziyette. Muhabirler haber onları nereye götürürse takip ederek ön cepheye koşturup duruyor. Muhabirlik dışında aynı zamanda sosyal hizmetlere de gömüldüler." Lao Xia dört bölgeden so-

rumlu, bu bölgelerde kalıp oradaki bölge sakinlerinin gıda ve ilaç almasına yardımcı oluyor. Bu gerçekten zor bir görev. Bütün eski sınıf arkadaşlarım arasında ön cephede bu virüsle savaştığını bildiğim tek kişi Lao Xia'dır. Şakayla karışık bir şekilde, "Sekiz numaralı yurt adına mücadeleye katkıda bulunuyorum!" dedi. Sekiz numaralı yurt üniversitede olduğumuz sırada hepimizin yaşadığı binanın adıydı. Sınıf arkadaşlarımdan biri onu sekiz numaralı yurt için yılın elemanı ilan etmemizi önerdi!

Medyada çalışan insanların sözünü etmişken bildiğim kadarıyla koronavirüs salgınının haberini yapmak için Wuhan'a gelen üç yüz gazeteci var. Bağımsız gazetecileri ve çeşitli internet siteleri için çalışan muhabirleri de dahil edince eminim bu sayı çok daha yükselir. Onların yorulmak bilmeden şehrin dört bir yanına koşturarak yaptıkları zorlu röportajlar, detaylı haberleri sayesinde neler olduğunu gerçekten anlamamızı sağladı. İçlerinde şu anda yaşananların detaylarına derinlemesine dalan birkaç araştırmacı gazeteci de var. Salgının tüm önemli aşamalarının haberini yapmaları, şahit oldukları tüm sorun ve engellerin aydınlatılmasına yardımcı oldu, daha da önemlisi başka türlü farkına bile varmayacağımız sayısız kahramanı ve olayı bizimle tanıştırdılar.

Wuhan, Wenchuan'ın 2008 yılında depremden sonraki halinden çok farklı; burası halen bulaşıcı bir hastalığın şiddetle sürdüğü bir bölgedir. Virüs görünmez olduğu için genellikle hangi bölgelerin tehlikeli olduğunun farkında bile olmuyorsunuz. Genellikle röportaj yaptığınız kişinin enfekte olduğunu bilmeniz mümkün bile olmuyor. Bir de konuştuğunuz kişinin enfekte *olduğunu* bildiğiniz ama yine de oradaki hikâyeyi yakalamak zorunda olduğunuz için röportajı sürdürdüğünüz durumlar oluyor. Görev başındaki muhabirlerin çok genç olduklarını ve oldukça güçlü bir iş ahlakına sahip olduklarını biliyorum, çok çalışıyorlar ve mevcut risklerden korkmuyorlar.

Gençken bir süreliğine bir televizyon kanalında çalışmıştım, bu yüzden stüdyo dışındaki görevlerin ne derece yorucu ve zor olduğu konusunda birinci elden deneyimim var.

Fakat bugün oldukça çarpıcı bir makale gördüm, onu okumak bile bana acı verdi. Üzerinde düşünülmesi için bir bölümünü paylaşmak isterim. "Hubei ve Wuhan'daki medya patronlarına kesinlikle saygı duymuyorum. Elbette bazı hükümet yetkililerinin yaşananlar konusunda sorumluluk alması lazım! Beni bu konuda vicdanınızın temiz olduğuna ikna etmeye çalışmayın sakın! Şahsi kariyeriniz ve maaşınız gerçekten de on milyonlarca vatandaşın güvenliğinden daha mı önemli? Hepiniz detaylı uzmanlık eğitimi aldınız, bu virüsün ne kadar tehlikeli olduğunu nasıl bilmezsiniz? Neden onunla savaşmak için bir şeyler yapmıyor, değişiklik olsun diye gerçek haberleri vermiyorsunuz?"

Yazdıkları oldukça ağırdı fakat aynı zamanda üzerine düşünmeye değerdi. Bu makalenin yazarına medya alanında hâlâ sağduyuya, profesyonelliğe ve güçlü bir iş ahlakına sahip olan bir üst düzey liderin kaldığını düşünüp düşünmediğini sormak isterim. Zaman içinde en yetenekliler aralarından defedildi, en başarısız yöneticiler zirveye yükselirken sektörde en yaratıcı ve yetenekli olanlar başka yerlerde iş buldu. Çok başarılıysanız eğer çok fazla dikkat çeker ve defedilirsiniz. Medyada çalışan ve güçlerini ilerlemek için kullanan pek çok insan olmalı. Bu insanlar onca zaman varken Çin Yeni Yılı sırasında insanlar için seslerini çıkarmak gibi rezil bir hataya asla düşmezler! Peki o zaman Çin Yeni Yılı'nda ne yapmaları gerekir? Medyada çalışan herkes bundan haberdardır! Bu insanlar onların gözünde birer hiçtir, endişelendikleri tek şey üstlerini memnun etmektir çünkü statülerini koruyacak tek kişi onlardır; fakat bunun insanların ihtiyaç duyduğu şeyle uzaktan yakından ilgisi yoktur.

Fakat konu Hubei ve Wuhan'daki cesur profesyonel habercilere gelince dışarıda onlardan pek çoğu hâlâ var. Zhang Ouya

koronavirüse karşı savaşı yöneten liderlerin yerlerine yenilerinin gelmesi için halka açık bir çağrı yapmamış mıydı? Ne yazık ki patronu koronavirüsün kendisinden çok bu çağrıdan rahatsız olmuştu! Bu korkunç hastalığı ciddiye almaktan kaçınırken sesini çıkaran insanları derhal sindirme eğilimi gösteriyorlar. Hastalar ve sağlık çalışanları haricinde bu virüsün en yakınına gitmeye zorlananlar gazetecilerdir. Şimdi virüsün karşısında korkusuzca durabilseler de salgın ilk başladığında hepsi sessiz kalmayı tercih etti. Aynı zamanda medyada çalışan insanlar da zor bir durumda. İki taraf arasında kalıyorlar. Üstleri gerçekleri söylemelerine müsaade etmezken okurları gerçekleri söylemelerini talep ediyor. Genellikle ellerinde hiçbir seçenek kalmıyor. Daha da sık olarak üstlerinin tarafına geçiyorlar. Durum böyleyken halk onlara bir şey yapmadıkları için küfürler yağdırırken bunlara göğüs germekten başka seçenekleri kalmıyor. Her zaman bir karar verdiyseniz cesur olup bu kararın sonuçlarını kabullenmeniz gerektiğini düşünmüşümdür.

Kapımın önündeki bölgeyi tekrar dezenfekte etmişler gibi görünüyor. Tüm gün evde kalınca dışarıda olanları pek fark etmiyorsunuz ama çöpü atmak için dışarı çıktığımda bina sakinlerine bölgede dezenfektan kullanıldığı konusunda bilgi veren bir broşür gördüm. Akşamına bölgenin yönetiminden sorumlu Xiao Zhou'dan bir mesaj aldım, şöyle diyordu: "Kapının dışında bağışlanan sebzelerden var." Kapıyı açıp bakınca iki koca torba dolusu çin lahanası gördüm, çok taze ve lezzetli görünüyorlardı. Onları kimin bağışladığından emin değilim ama tam olarak ihtiyacım olan şeylerdi.

24 Şubat 2020

Önemli olan tek bir sınav vardır, o da daha az ayrıcalıklı olanlara karşı tavrınızdır.

Çin Yeni Yılı'nın ikinci ayının ikinci günü, ejderha kafasını kaldırdı. Sanırım normalde bahar hasadının bugün başlaması gerekiyordu. Ama bugün tarlalarda çiftçi var mıdır, belli değil. Hava halen açık ve oldukça sıcak; sanki büyük, parlak bir güneş bile virüsü pişirip öldürmeye yeter gibi. Avlumdaki Çin gülleri açmaya başladı; onlarla pek ilgilenemedim ama canla başla büyüyorlar.

Normalde Kengee'nin "usta ekmeği"ni sipariş etmeyi severim, bugün dükkân müdürü Bay Lu bana bir kutu ekmek göndermiş. Ona nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. İş arkadaşım Dao Bo ana kapıda görevliydi ve geldiğimi çok uzaktan gördü, yanına vardığımda bana, "Sen olduğunu anlamıştım!" dedi. Ben büyük adımlar atarım, Dae Bo ise daima sivri burunlu topuklu ayakkabılarıyla ağır ağır yürür. Beraber birkaç iş gezisine gitmiştik, bana hiç ayak uyduramazdı. Dae Bo ekmek kutusunu daireme götürmeme yardımcı oldu, ben de minnetimi belirtmek için birazını almasına müsaade ettim. Birbirimizle sık sık ikramlar paylaşırız; ben ona oolong çayı veririm o da bana evde pişirdiği yemeklerden biraz getirir. Bunu ne kadar zamandır yaptığımızı hatırlayamıyorum bile ama onun kızarmış nilüfer kökleri ve inci köfteleri en sevdiğim yemekleri arasındadır. Büyük bir toplulukta yaşamanın en iyi yanlarından biri hiç aç kalmamaktır.

Pekin'den eski bir sınıf arkadaşımız internetteki sohbet grubuna Wuhan Salgın Önleme Kontrol Merkezi'nin yayımladığı 18. emrin ne olduğunu sormuş. Durumu anlayan biri derhal 17. emrin bir hata olduğunu ve şimdi bunu düzelttiklerini

açıklayarak cevap verdi. 18. emir, 17. emrin yerine geçmesi için yayımlanmış. "Kara haber tez duyulur" deyimi çok isabetli. Neredeyse hiç zaman geçmeden bir profesörün yaşananlara karşı yorumunu "emri şafakta, ver karanlık basınca geri çek" deyişiyle paylaştığını gördüm. Bunun tam bir "emri şafakta ver, karanlık basınca geri çek" durumu bile olmadığını, "emri şafakta ver, öğlen olmadan geri çek" durumu olduğunu söylemişti. Tanrım, tüm ülkenin gözü Wuhan'ın üzerinde ama yine de aptalca hatalar yapmakta ısrar ediyoruz, bu çok can sıkıcı olabiliyor.

Doktorlar ilk başlarda hasta olup durumları ciddileşen hastaların hayatını kurtarmak için ellerinden geleni yapıyor fakat bu hastaların ölüm oranı halen çok yüksek. Bundan koronavirüs kritik bir aşamaya ulaştığında tedavisinin son derece güç olduğu anlaşılabilir; sağ kalıp kalmamak tamamen hastanın virüsle savaşma kapasitesine bağlı. Tıp uzmanları hafif vakaların kötüye gitmesini önlemekte çok daha iyi bir iş çıkarıyorlar. Geçici hastanelere kabul edilen hastaların bazılarının iyileştikten sonra hastaneden ayrılmak istemediğini bile duydum! O geçici hastaneler son derece ferah, yemekleri çok güzel ve hatta hastalar şarkı söyleyip dans edebilsin diye eğlence alanları bile var. Bu yüzden hastalar sosyal faydalar için orada bulunmayı seviyor. Hastane, orada kaldığınızda sizin için her şeyin çaresine bakıyor ve daha da önemlisi bunların hepsi ücretsiz. Bu nedenle çoğu hasta bir başına evde kalmaktansa orada kalmayı tercih ediyor. Bütün bunlar öylesine tuhaf ki neredeyse kulağa kötü bir şaka gibi geliyor.

En önemli görev salgının daha fazla yayılmaması için kontrol altına alınması, bu aynı zamanda şu anda karşı karşıya olduğumuz en zorlu görev. Wuhan'daki durumu denetleyen yeni siyasi liderler işlerin ne durumda olduğunu anlamak için detaylı bir araştırma yapılmasını emretse de bu bile 9 milyonu aşkın nüfusa sahip koca bir şehir için karmaşık ve zorlu bir gö-

rev. Sosyal hizmet çalışanlarını, yerel kadroları, hatta üniversite hocalarını bile mobilize etmeniz gerekiyor ve her birinin anket yapıp bilgi toplamak için onlarca, yüzlerce, hatta binlerce haneyi kapı kapı dolaşması gerekiyor, bu sırada kendileri de enfekte olma riskiyle karşılaşıyor. Direnen ya da kapıyı açmayı reddeden ev sakinleriyle karşılaştıklarında ise başvurabilecekleri hiçbir yer yok. Müdahale etmesi için polisi arayamazlar, polisin işi zaten başından aşkın. Bu sosyal hizmet ve kamu görevlileri için koruyucu tulumlar bir yana, yeterince maske bulmaları bile çok zor. Birkaç gün önce Hubei Yazarlar Birliği'nden bir iş arkadaşım arayıp koruyucu tulum bulmalarına yardımcı olabilecek birini tanıyıp tanımadığımı sordu. Enfeksiyon oranı son derece yüksek bölgelere girdikleri zaman bu çalışanların ve gönüllülerin güvenliğini sağlamak oldukça güç. Enfekte olurlar da evlerine dönüp virüsü kendi ailelerine de bulaştırırlarsa durum çok daha kötü olacak. Fakat bu dört kategoriye uymayan herkesi bulmazsak ve bu kişiler düzgün bir şekilde karantinaya alınmaz ya da tedavi edilmezse işler çok daha kötü olur. Bunu yapana kadar şehir tekrar açılamaz. Bu hastalığın daha fazla yayılmasını önlemek için de en yüksek önceliğimiz Wuhan'daki her evi kapı kapı dolaşmaktır.

Bu öğleden sonra Pekin'den eski bir sınıf arkadaşım 1977 yılında benimle aynı bölümden mezun olan Zhang AD'nin bir önerisini iletti. AD'ye göre salgının kontrol altına alınıp daha fazla yayılmasını önlemede devasa sayılarda olan asemptomatik taşıyıcılar ülke için büyük bir engel yaratmıştı. Bugün bunu düşünürken son derece endişelenmiş ve okurlarımla paylaşmamı umduğu bir öneri bulmuş. Önerisini okuduktan sonra işe yarayabileceğini düşündüm, bu yüzden yorumlarını aşağıda paylaşıyorum:

Benim önerim: Devletin, ülkedeki her cep telefonu kullanıcısıyla iletişim kurması ve Ulusal Acil Durum Müdahale Ağı oluşturan bir bildirim göndermesi için Çin'in en büyük üç telekomünikasyon şirketini (China Telecom, China Mobile ve China Unicom) harekete geçirmesini sağlayın. Hangzhou ve Shenzhen gibi şehirlerde halihazırda uygulanan QR Kod Sağlık Sistemine benzer şekilde, her insanın günlük sağlık durumunu bildirmesi gerekecektir. Üç büyük telekomünikasyon şirketi haricinde en büyük iki e-ödeme şirketinin de (WeChat Pay ve Alipay) dahil olmasına ihtiyacımız olacak. Bu beş şirketin oluşturduğu ağ sayesinde Çin'in 1.4 milyarlık nüfusunun çoğuna ulaşabiliriz. Telefonu ya da e-ödeme hesabı olmayanların kitlesel salgının yaşandığı bölgelerde yaşama ihtimalleri çok düşük. Yaşlı insanlarla aileleri aracılığıyla iletişim kurulabilir. Shenzhen şirketi DJI'ı ve diğer en iyi drone şirketlerini de dahil edersek (Ulusal Acil Durum Müdahale Ağı dahilinde işe alarak) drone'ları virüs bölgelerinin devriyesinde kullanabiliriz. Drone'lar ayrıca duyurular yapmakta, yayınlarda ve insan temasını en aza indirgeyerek gözlem yapmakta kullanılabilir. Tüm potansiyel vakaların hızlıca tespit edilmesinde iş verimini de yükseltebilirler. Bu derhal uygulanmalıdır.

WeChat Pay ve Alipay'i kullanmanın bir diğer önemli faydası da yalnızca taşıyıcıların yerini tespit edebilmemiz değil, aynı zamanda belirlenen zaman diliminde (1 Kasım 2019'dan günümüze) yakın temas kurdukları herkesin izini sürebilmemizdir. Sistemi kullanarak herkesin izini sürebileceğiz!

Yukarıdaki mesajı doğrudan AD'den kopyaladım, pratik olup olmadığından emin değilim ama uzmanların değerlendirmesi için buraya koyuyorum. AD'nin babası aslında meşhur

Sarı Nehrin Korosu şarkısının sözlerini yazan Zhang Guangnian'dır. (Tesadüf eseri daha önce sözünü ettiğim iş arkadaşım Dao Bo'nun bir teyzesi de *Sarı Nehrin Korosu*'nun bestecisi Xi Xinghai'dir.) *Ünlülerde Bugün* dergisinin editörlüğünü yaptığım sırada bir defasında Zhang Guangnian'ın günlüğünün birkaç bölümünü tefrikalaştırmıştım. Sonrasında günlüğünü kitap olarak yayımlayınca bana bir kopyasını göndermişti. Kitapta oğlu AD'nin aslında benim sınıf arkadaşım olduğundan bahsettiği bir mektup vardı. Bay Zhang kıdemli bir şahıs olduğu için mektubuna doğrudan cevap vermemin uygun olmayacağını düşünmüştüm, bu yüzden ona hiç cevap yazmadım. O sıralar çok gençtim ve kendimden çok yüksek beklentilerim vardı, beni ünlülerle ilgili bir derginin editörlüğünü yapıyor oluşumu kullanarak ona yakınlaşmaya çalışan biri olarak görmesini istemedim. Bunun yerine daima dergide yer verdiğimiz ünlü insanlara saygı gösteren bir mesafeyi korumaya çalıştım. Fakat sonradan Bay Zhang'in öldüğünü öğrendim. Ona cevap yazmadığıma gerçekten pişman oldum.

Bu öğleden sonra pek çok huzurevi ve bakımevinin koronavirüs salgınında uğraştığı durum hakkında Caixin Medya'dan bir muhabirin hazırladığı bir haberi okudum. Salgın yokken bile yaşlıların toplumda özellikle zayıf ve dışlanmış bir yeri vardı. Birçoğunun, bugün Çin'deki çoğu insanla karşılaştırıldığında zaten ortalamanın çok altında olan koşullarda yaşadığından şüpheleniyorum. Fakat bu virüs pek çok sağlıklı ve genç bireyi etkilemeye başlarsa, yaşlılara ne yapacağını hayal bile edemezsiniz.

On gün kadar önce devlete ait bir yaşlı bakım tesisinde bir dizi ölüm yaşandığını duymuştum. Bundan gönderilerimde hiç bahsetmedim çünkü hikâyenin doğruluğunu kesinleştiremiştim. Bunca insan beni hırpalamak için fırsat beklerken dikkatli olmalıydım, devamlı sansürlenme tehdidinin peşimi

bırakmamasından söz etmiyorum bile. Fakat şimdi muhabirlerin titizlikle yaptığı ve yer, zaman ve kişilerin gerçek isimlerini içeren röportajlar her şeyi açık seçik ortaya çıkarmışken bu konudan kaçınmaya devam etmek için bir sebep göremiyorum. "Dökecek gözyaşım kalmadı" gibi şeyler söylemek bu hikâyeleri okurken içimde duyduğum gerçek acıyı anlatmaya yetmez bile.

Caixin Medya muhabirinin makalesinde şöyle belirtilmişti:

Dün yakınları yaşlı bakım tesisinde yaşayan bazı aile üyeleri, bazı yaşlı sakinlerinin karantinaya alınması gerektiği konusunda bilgi veren bir telefon aldılar. Aile üyelerinin sayısız sorusu vardı: "Karantina için onları nereye götürmeliyiz? Karantinadayken onlara kim bakacak? Bir kişinin karantinaya alınmasının ya da tedavi görmesinin gerektiğini gösteren standartlar nelerdir? Tesisteki diğer yaşlılar da enfekte oldu mu? Etkin bir tedavi görecekler mi? Test sonuçlarını bizimle paylaşabilir misiniz? Yaşlı bakım tesisinin yönetimi tüm bilgileri bizimle zamanında paylaşacak mı? Hükümet hemşire ve tıbbi kaynak desteği de dahil olmak üzere bu bakım tesislerinin personelini artıracak mı?"

Aile üyeleri bakımevinin sorularına vereceği cevapları beklerken son derece öfkeli ve endişeliydi. Gördüğüm kadarıyla hükümet zaten bu kişilerin bakımını üstlenmeyi kabul ettiğine göre doğal olarak durumu gözden geçirip bu yaşlı hastaların ihmal edilmediğinden emin olacaktır; ne de olsa işleri yöneten kişiler de birer insandır.

Fakat asıl söylenmesi gereken şey şu ki bir ülkenin medeniyet seviyesinin ne en uzun gökdeleni inşa etmek ya da en hızlı arabayı kullanmakla, ne de silah sisteminizin gelişmişliği ya da ordunuzun ne kadar güçlü olduğuyla ilgisi vardır. Ne kadar ileri teknoloji sahibi olmanızla, hatta sanatsal başarılarınızla da ilgili değildir, hele resmi hükümet toplantılarınızın şaşaasıyla, havai fişek gösterilerinizin göz alıcılığıyla, hatta dünyaya ne ka-

dar turist kazandırdığınızla da hiç ilgisi yoktur. Gerçek olan tek bir sınav vardır, o da toplumunuzun en zayıf, en korunmasız üyelerine davranış biçiminizdir.

Bugün sözünü etmek istediğim son bir şey var: Birkaç gün önce en sonunda Weibo hesabımı tekrar etkinleştirdiler. İlk başta Weibo'ya dönmeye çekindim, sanırım beni hayal kırıklığına uğrattıklarını söyleyebiliriz. Ayrıca Weibo'da pek çok soysuz var ve birkaç sınıf arkadaşım kendimi zarar görmekten korumam için siteden uzak durmamı önerdi. Fakat bunu etraflıca düşündükten sonra hesabımı tekrar kullanmaya karar verdim. Birkaç gün önce şu sözlerle biten bir ses kaydı duydum: "Dünyayı soysuzların eline bırakmayın!" Aynı sebepten dolayı sevgili Weibo'mu o soysuzların eline bırakmamaya karar verdim. En azından Weibo'nun internet görgü kurallarını uygulamayan kişileri kara listeye alma yöntemi var, bu yüzden peşime düşen herkesi tek tek bildirebilirim. Bu kara liste koruyucu bir kıyafet, o hastalık saçan soysuzları karantinaya almak için kullandığım N95 maskem!

25 Şubat 2020

Müzik sona erdiğinde bir deva arayacağız.

Hava fevkalade güzeldi, öğleden sonra sıcaklık yirmi dereceye ulaşmış olmalı. Dairemdeki ısıtmanın da açık olmasıyla içerisi gerçekten ısındı. Fakat akşam olunca aniden yağmur yağmaya başladı, olaylar tuhaf ve beklenmedik bir hal aldı. Hoş, zaten dışarı çıkamadığımız için bunların hiçbirinin bir önemi yok, bunun yerine telefonuma bakmak her gün yapmam gereken bir ödev haline geldi.

Bu sabah hakkında bir şeyler söylemem gereken birkaç video gördüm. Gördüğüm videolar iki kategoriye aitti: İlk kategoride diğer bölgelerden Hubei'ye gelen birkaç sebze bağışının feci sonuçlarını belgeliyordu. Sevkiyatlara yolda el koyulduğu, torba torba sebzenin çöpe atıldığı videolar ve sebzelerin depo tesislerinde çürümeye bırakıldığı görüntüler vardı. Bu konuda koca bir video serisi mevcut. Diğer video serisinde sebze dağıtımı yapan gıda teslimat hizmetlerindeki fiyat artışından yakınan vatandaşlar yer alıyordu. Şu anda çoğu insan para konusunda özellikle cimri davranıyor. Normal zamanlarda bile genellikle alışverişe çıktıklarında çok dikkatli davranırlardı. Soya sosunun fiyatı yirmi sent düşse bu büyük fırsat için binayı çepeçevre saran bir sıra oluşurdu! Neden diye mi soruyorsunuz? Çünkü onlara göre yalnızca kendilerini idare edebilecek kadar paraları var, bu yüzden insanlar mümkün olan her şekilde tasarruf yapıyor. Çoğu insan bu gıda teslimat gruplarında satılan kendi elinizle seçemediğiniz ve iyisinin de kötüsünün de bir arada olduğu sebzelerin fiyatlarının çok pahalı olduğunu düşünüyor. İnsanlardan nasıl şikâyet etmemelerini bekleyebilirsiniz ki? Dahası evde bu kadar uzun süre kapalı kaldıktan sonra herkes normalden daha asabi bir haldedir.

Bu videolar bana arkadaşlarım tarafından gönderildi, bu yüzden gerçek olduklarını kesin olarak söyleyemem fakat gerçek ya da sahte olsalar da bağışlanıp Wuhan'a gönderilen tüm sebzeleri dağıtmanın daha uygun bir yolu olduğunu hissediyorum. Şu anda sorunumuz marketlerdeki sebzeler fahiş fiyatlara satılırken bağışlanan sebzelerin doğru kişilerin eline ulaşmaması. Bir şekilde iki tarafta da başarısız oluyoruz. Dahası bu durum, bağışta bulunan iyi yürekli insanlara karşı da bir hakaret. Bütün sebzeleri, hepsini büyük süpermarketlere eşit şekilde dağıtabilecek bir sebze toptancısına bağışlamaktan daha iyi bir seçenek düşünemiyorum. Süpermarketlerin sebzeleri

çok düşük bir fiyata satmasını zorunlu kılabilirler, elde edilen kâr ne kadarsa geri ödenebilir, bağışlanabilir ya da diğer gıda maddelerine kaynak olarak kullanılabilir. Bu halkın bütçesine uygun sebzeleri satın almasını sağlarken aynı zamanda sosyal hizmet çalışanlarının tüm vakitlerini bu bağışları dağıtmakla harcamamasına da yardımcı olabilir. Elbette bu çalışma birimleri ya da bölgeleri, kendi doğrudan bağışlarını ayrı bir mesele olarak ayarlamış olabilirler. Hava ısınmakta ve bütün bu taze gıda bağışlarını saklamak giderek zorlaşıyor. Her şeyi mümkün olduğunca pratik kılmalıyız.

Koronavirüs konusuna tekrar döneyim. Bu sabah bir doktor arkadaşım bana, Wuhan haricinde Çin'in diğer şehirlerinin çoğunda salgının artık aşağı yukarı kontrol altında olduğunu söyleyen bir mesaj attı. Virüsün halen yayılmaya devam ettiği ve kontrol altına alınamadığı tek şehir Wuhan'mış. Yetersiz sayıda yatak sahibi olmaları nedeniyle hastanelerin üzerindeki baskı sonunda azalmaya başlamış ama virüsün yayılmaya devam etmesinin sebebi benim tam olarak anlayabildiğim bir şey değil. Wuhan şu anda bir aydan daha uzun süredir karantina altında ve bu, koronavirüsün yirmi dört güne kadar uzayan bir kuluçka evresi olduğunu varsayarsak enfekte olan herkesin şimdiye çoktan semptom göstermeye başladığı anlamına geliyor. Herkes evlerinde kapalı olduğuna göre şimdiye dek sıfır olmasa bile çok az sayıda enfeksiyon olmalıydı. O halde neden hâlâ bu kadar fazla yeni enfeksiyon vakası ortaya çıkıp duruyor? Doktor arkadaşımın da bu konuda kafası karışıktı ve yeni kesinleşmiş ya da şüpheli vakaların nedenini açıklayamıyordu. Bütün bu yeni enfeksiyonların kaynağı neydi? Bu konunun araştırılması gerekiyor, bu yeni hastaların nasıl enfekte olduğunu araştırmalı ve ardından elde ettikleri bulgulara göre yeni önleyici tedbirler uygulamalılar. Doktor arkadaşım bu yeni koronavirüsü tanımlamak için tekrar "ilginç" kelimesini kullandı.

Virüse karşı geri adım atmamamız gerektiğini ama düşündüğümüzden daha uzun sürmesine de hazırlıklı olmamız gerektiğini söyledi.

Söylediği şey doğruysa bu daha da uzun bir süre evde karantinada kalmaya hazırlıklı olmamız gerektiği anlamına geliyor. Korkarım ki bu noktada hiç kimse bütün bunların tam olarak ne kadar süreceğini bilmiyor. Bu uzun ve acı bir karantina oldu. Komedyenler ve *meme* yazarları bile sessizliğe gömüldü. Bu durum Wuhan halkına gerçekten ağır geliyor. Başta o ilk korku ve endişe aşamasını yaşadık, hemen ardından benzersiz bir keder, acı ve çaresizlik dönemi geldi. Şimdiyse artık korku içinde yaşamasak ve üzüntü biraz olsun azalsa bile sonsuz bir bekleyişle beraber tarifi güç bir can sıkıntısı ve huzursuzlukla yüzleşmemiz gerekiyor. Fakat yapabileceğimiz başka hiçbir şey yok. Elimden gelen tek şey kendim de dahil olmak üzere herkese dişimizi sıkıp beklememiz gerektiğini söylemek. Bu, üzerinde hiçbir kontrolümüzün olmadığı bir konu. Zaten çok uzun bir süredir bekliyoruz, eminim ki önümüzdeki günleri de atlatabiliriz, fazla bir süre kalmadı. Tüm dünya onlar için bu fedakârlığı yaptığımızı biliyor, herkes hayatına devam edebilsin diye kapılarımızı kapattık. Vakit geçirmek için bulabildiğiniz en gürültülü, en bayağı televizyon programını bulun, *Batı'ya Yolculuk*'un ahmakça adaptasyonu *Sunny Piggy* gibi bir şeyler. Başka ne yapabiliriz ki?

Bu sabah maske takmadığı halde dışarı çıkmakta ısrarcı olan bir kadının yer aldığı bir başka video gördüm. İnsanlar ne derse desin kadın geri dönmeyi reddediyor, insanlarla maske takmadan konuşmakta ısrar ediyordu. Sosyal hizmet ve kamu görevlileri böyle insanlarla karşılaştıkları zaman zor duruma düşüyorlar. Bir de insanlarla dolu, tüm dükkânların açık olduğu ufak bir caddenin bir videosu vardı; sanki bir salgın yokmuşçasına hayat her zamanki gibi akıyordu. Videoyu çeken kişi

sokakta yürürken bir yandan da durumu anlatıyordu: "Herkesin ne kadar özgür olduğuna bir bakın! Hiç de Wuhan'a benzemiyor!" Videoda tanıdık birkaç kişiyi gördüm, hatta çekildiği sokağı da tanıdım. Böyle davranan insanlar varken bütün bu karantinanın hiçbir anlamı yokmuş gibi geliyor! Bu insanların çoğu koronavirüsle ilgilerinin olmadığını sansa da salgını kontrol etmekte yaşadığımız güçlükler ve hepimizin bu kadar uzun süredir karantinada kalmaya zorlanmamızın tüm sebebi insanların böyle davranmasıdır!

Dün AD'nin yaptığı öneriyi paylaştım ve çok sayıda kişi cevap gönderdi. Bunların çoğu bu önerinin insanların mahremiyetine çok büyük bir ihlal olduğu için tamamen uygulanamaz olduğunu düşünüyordu. Pek çok insanın öneriyi beğendiğini gördüm. Bu yorumların çoğunu AD'ye gönderdim ve şöyle cevap verdi: "İşler böyledir. Elbette kişilerin hareketleri onların özeline dahildir fakat konu koronavirüsü bastırmaya gelince bu hatlar biraz bulanık hale geliyor; Ulusal Acil Durum Müdahale Sistemi altında bizi bu durumdan kurtaracak her türlü yolu kullanmalıyız!"

Aslında dün bu öneriyi paylaşırken tam olarak bu sorunu düşünmüştüm. Asıl gönderinin son cümlesi konunun can alıcı noktasıydı. "Bu sistemi kullanarak herkesin izini sürebileceğiz!" Bunu okuduktan sonra birkaç saniye tereddüt bile ettim fakat en sonunda yine de gönderiyi paylaşmaya karar verdim. Bunun sebebi Wuhan'da bulunmam ve 9 milyon insanın hayatının, özel hayatlarından daha önemli olduğunu bilmemdir. Şu anda asıl endişemiz sağ kalma meselesidir. İnsan hayatına kıyasla mahremiyet nedir ki? Ameliyat masasında bir doktorun ellerinde olan hastalar mahremiyeti düşünmez bile. Teknoloji mutluluk yaratabiliyorsa ve doktrinlere ters düşen bir maskeye bürünebiliyorsa, kötülüğü defedebilmek için onu dizginlememiz de doğaldır. Çin savunma sanatı romanlarında düşmanını

zehirleme sanatının ustası olan kötü karakterleri okumuşsunuzdur, bu kişilerin daima kol yenlerine sakladıkları bir panzehir vardır. Şu anda Wuhan halkı için en önemli şey mahremiyet değil, hayatta kalmaktır.

Şu anda yeraltı tanrısı halen ölüm bestesini çalıyor. Müzik sona erdiğinde bir deva arayacağız.

Bugün sınıf arkadaşlarımdan biri dışarı çıkmaya hazırlanırken üç yaşındaki torununun, "Büyükbaba, lütfen dışarı çıkma. Dışarıda felaket var!" diye yalvardığını söyledi. İnternette dışarı çıkmak isteyen üç yaşlarında bir kız çocuğunun da babasından anahtarı istediği bir video gördüm. Çocuk yalnızca Wal-Mart'ta gezinmek istediğini söylüyordu. Fakat en üzücüsü büyükbabası günler önce ölmüşken torununun koronavirüs yüzünden dışarı çıkmaya korktuğu, bu yüzden günlerce yalnızca kraker yiyerek hayatta kaldığı hikâyeydi. Böyle çok sayıda hikâye var. Ebeveynleri tarafından sürekli, "Dışarı çıkarsan hasta olursun! Hasta olursun" diye korkutuldukları için dışarı çıkmaya cesaret edemeyen pek çok çocuk var. Virüs çoktan kalplerine sızıp bir şeytan gibi içlerinde yaşamaya başladı bile. Sonunda dışarı çıkabilecekleri gün geldiğinde çocuklar dışarı çıkmaya korkacak mı korkmayacak mı merak ediyorum. Bu kara bulut içlerinde kalmaya daha ne kadar devam edecek kim bilir? Bu çocuklar yeryüzünde tek bir günah bile işlememişlerdir ama yetişkinlerle birlikte onlar da bu acıya katlanmak zorunda. Bu öğleden sonra iş arkadaşlarımla birlikte internette sohbet ettik ve hepimiz 20 Ocaktan önceki hayatımızda neler yaptığımızı konuştuk, sonunda hepimiz bütün bunların sorumlusu olduğunu düşündüğümüz insanlara lanetler yağdırdık, bu da kendimizi bir nebze iyi hissetmemizi sağladı. Hepimiz bu durum sebebiyle farklı şekillerde travmatize olduk, geriye dönüp bakınca hiçbirimiz kendimizi şanslı hissetmiyoruz, yalnızca hayatta kaldığımızı hissediyoruz.

Bu öğleden sonra *Günün Başlıkları*'nda *Yangtze* gazetesinin hatasını örtmeye çalışan bir yazı vardı; büyük ihtimalle bu yazı, kötü şeyleri iyi şekillerde söyleme uzmanı olan o "seçkin eleştirmenlerden" birinin işiydi. Makalede Profesör Dai Jianye ve bana saldırıp dalga geçen ve bize "internet trolleri" diyen *Yangtze* gazetesi muhabirinden bazı alıntılar da vardı. O "seçkin eleştirmen"in çarpık amaçlarıyla uğraşmaya tenezzül bile etmeyeceğim. Fakat *Yangtze* gazetesindeki muhabir gerçekten de zayıf bir durumda, en temel anlayış ve yargı değerlerinden bile yoksun. "Herkesi Gözyaşlarına Boğan Son Üç Kelime" makalesini tartıştığım zaman hikâyenin yalnızca ufak bir bölümüne odaklanmıştım, başlığın "Herkesi Gözyaşlarına Boğan Son Sekiz Kelime" olması gerektiğini düşünmüştüm. Sadece sayıyı değiştirseler çok iyi bir makale olabilirdi. Üstelik bunun gazetecinin hatası olduğundan bile şüpheliyim, deneyimlerime göre eminim ki masa başındaki bir editör bu başlığı bulmuştur. Yaptığım tek şey okur gözüyle bu makale hakkında birkaç soru sormaktı ve birdenbire bu beni bir "internet trolü" haline getirdi! Açıkça konuşmak gerekirse *Yangtze* gazetesi hakkında hep iyi bir izlenime sahiptim. Gençken eski editörleri için birkaç makale yazmış, hatta onunla bazı hikâyelerde işbirliği bile yapmıştım. Gazete yıllardır çok yüksek bir editoryal standardı ve habercilik düzeyini korumayı başardı. Üst düzey profesyonellikleri ve kaliteli habercilikleri daha önce bugün gördüğümüz utanç verici gösteri gibi bir sonuç yaratmış mıydı? Eleştirilerin hedefi olmalarının tek sorumlusu kendileridir. Gazetenin bir zamanlar sahip olduğu itibar, yetkililerin yaptıklarına yaltaklanan makaleler yazıp duran insanlar tarafından, yani o "son sözlerin" yarısını görmezden gelenler, o "seçkin eleştirmen"ler tarafından yerle bir edildi. Hep beraber bunun üzerine düşünmemiz gerekiyor. Sadede gelirken biraz da "trollük" yapabilirim diye düşünüyorum ama tekrar düşününce, unutun gitsin.

Sınıf arkadaşlarımın bazıları gazetecilik alanında çalışıyor. Onları utandırmayı hiç istemem.

Son olarak, burada kaydetmek istediğim birkaç haber var:

1. Şimdiye kadar yirmi altı tıp personeli koronavirüsle savaşırken hayatını kaybetti. Umarım huzur içinde uyurlar. Onların fedakârlığı boşa çıkmasın diye kendimize dikkat ediyor, evlerimizde kalıyoruz.
2. Profesör bir arkadaşım, Pekin'deki Dünya Sağlık Örgütü temsilcilerinin şimdiye kadar koronavirüsle savaşta etkin olduğu kanıtlanan tek ilacın Remdesivir olduğunu söylediklerini iletti.
3. Wuhan'a her gün iki milyondan fazla maske geliyor. Her sabah saat 10.00'dan itibaren kimlik kartınızla ya da kimliğinizi kanıtlayan başka yollarla maskelerinizi ayırttırabilirsiniz. Onları internetten nasıl satın alabileceğinizin detaylarını araştırabilirsiniz.

26 Şubat 2020

"Mümkün olan her şekilde" gibi sloganlar gerçek bilime dayanmaz.

Bugün hava bulutlu ve kapalıydı ama çok soğuk değildi. Penceremin dışında her yerde bahar belirtileri görülebiliyor. Köpeğimi oynaması için avluya çıkardım, en son bir ay önce banyo yaptı ve artık kokmaya başladı. Ne yazık ki köpek küvetinin bir kenarı çatladı, bu yüzden artık içinde su tutmuyor ve evcil hayvan dükkânı hâlâ kapalı olduğu için yenisini alamıyorum. Önümüzdeki günlerde uğraşmam gereken ufak tefek, sinir bozucu bir şey daha.

Doktor arkadaşım bana koronavirüsün durumu hakkında güncellemeler gönderip duruyor. Ana konuya dair kendi görüşlerimle birlikte bana anlattıklarını yedi maddede özetlemeye karar verdim:

1) Wuhan'da tamamen iyileşip hastaneden taburcu edilen hasta sayısı artmaya devam ediyor. Enfeksiyon kritik hale gelmediği sürece iyileşme oranının çok yüksek olduğu açık. Sınıf arkadaşlarımdan biri dün hastaneden taburcu oldu ve on dört günlük karantina süreci için otele yerleşti. Kendini öncekinden çok daha iyi hissediyor.
2) Koronavirüsten ölenlerin sayısı azalmaya başladı. Bu harika bir haber. Ne de olsa insanlar oldukça güçlüdür. Eskiden karşı sokakta yaşayan tanıdığım bir kız bana kocasının vefat ettiğini söyledi. Ondan önce de teyzesi koronavirüs yüzünden hayatını kaybetmiş. Bir aileden iki kişi daha gitmiş. Bu kız komşumken gözlerimin önünde büyümesine şahit oldum. Dayısının ve teyzesinin ayın 30'unda hastaneye gittiğini ama ne bir araç ne de toplu taşıma bulunmadığı için oraya kadar yürümek zorunda kaldıklarını söyledi. Bu sahneyi düşünmek bile neredeyse kabullenilemeyecek kadar ağır. Annesinin dayısına ne kadar yakın olduğunu bildiği için ilk başta bunu ailesine söylemeye bile korkmuş, haberi onlara nasıl vereceğini bilememiş. Tanrım, buna benzer pek çok hikâye duyduktan sonra onu teselli etmek için ne söyleyebilirim bilmiyorum. Tüm doktorlar çok çalışıyor, gerçekten ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar fakat dünyanın daha büyük bir üzüntü ve acıdan kurtulması adına onları devam etmeleri için cesaretlendirmeliyiz.
3) Geçen hafta boyunca kesinleşmiş ve şüpheli yeni vakaların sayısı dalgalanmaya devam etti. Sayıları kontrol ettim, dün Wuhan'da 401 yeni kesinleşmiş koronavirüs vakası vardı.

Fakat Wuhan'ı saymazsak Hubei bölgesindeki toplam yeni vaka sayısı 40'tan azdı. Hubei bölgesi dışında, ülke çapında 10'dan az yeni vaka vardı. Bu demek oluyor ki şu anda Wuhan haricinde ülke çapında koronavirüs aşağı yukarı kontrol altına alınmış. Bu da aklıma halen kafamın karışık olduğu bir konuyu getiriyor. Wuhan'daki herkes geçen ay boyunca karantinadaydı, o halde bu yeni vakalar nereden geliyor? Bir başka doktor arkadaşıma bu olay hakkında ne düşündüğünü sordum. Halen daha fazla yeni vakanın olduğu bazı kör noktalar olduğunu hissediyordu. Örneğin kimse cezaevi sistemi içindeki büyük bir artışı ve huzurevlerindeki yüksek enfeksiyon sayılarını beklemiyordu. Dahası hem huzurevlerinin hem de cezaevlerinin çok sayıda personeli vardır, bu personel her gün evine gittiğinde kaç kişiyle temas kurmaktadır? Korkarım ki enfeksiyonların çoğunun kaynağı bu kişiler olabilir. Bunun dışında bir de gelip geçici bir nüfus var ve eminim ki onlardan da hasta olan vardır ama kimse tam olarak kaç kişinin enfekte olduğunu bilmiyor. Bütün bu insanlar hâkim toplumdan uzak bir topluluk fakat hepsini hesaba kattığınız zaman toplam sayılar hiç de önemsiz değil. Bir de yaşlılar enfekte olduğu zaman ciddi semptomları yoksa geçici hastanelere kabul edilmedikleri gerçeği var (bu hastanelerin bir yaş sınırı var), bu yüzden çoğu hastane sistemine hiç dahil olmayabilir. Bu da bir sorun. Şu anda sevinilmesi gereken tek şey yeni vakaların neredeyse tamamının hafif vakalar olması ve bunların da iyileşme oranının oldukça yüksek olmasıdır.

4) Açık olan hasta yataklarının sayısı artmaya devam ediyor. Yaşlı hastaların hastaneye yatırılamaması konusundan bahsedince doktor arkadaşım bana işlerin artık rahatladığını ve hafif semptomlar gösteren yaşlı hastaların hastaneye kabul edilmesine izin verildiğini söyledi. İşin aslı, başka

kaynaklardan hangi hastaneye gidecekleri konusunda oldukça seçici olan çok sayıda hasta ve hasta yakını olduğunu duydum, yalnızca belirli hastaneler onları almayı kabul etmiş. Seçtikleri hastane onları kabul etmezse hastaneye yatmamaya karar veriyorlarmış çoğunlukla. Bu yeni koronavirüs salgını sırasında bütün o hastanelerde alacağınız tedavinin hemen hemen aynı olacağını tahmin ediyorum. Neresi sizi kabul ediyorsa oraya girmeli ve derhal tedavi almaya başlamalısınız. Tedaviyi ertelerseniz durumun kötüleşme ihtimali çok yüksek; tercih ettiğiniz hastanede bir yatak açılmasını beklerseniz oraya kabul edildiğinizde hayatta bile olmayabilirsiniz! Bu yüzden hangi hastaneye gidecekleri konusunda seçici davranan insanlara önerim şu ki *hangisi olursa olsun* bir hastaneye gitmeye odaklanın, ne de olsa hayatınız söz konusu.

5) Wuhan'daki salgın hâlâ kontrol altında değil. (Halen doktorun görüşlerine katılmayan ve salgının kontrol altında olduğunu düşünen insanlar var. Fakat doktor arkadaşım buna, "O halde her gün yüzlerce yeni hastanın nereden geldiğini sanıyorsunuz?" diye sorarak karşı çıktı.) Şimdiye kadar olmamız gereken noktaya ulaşmamız çok zor. Doktor arkadaşım bana Huanggang'daki birkaç hükümet görevlisinin kovulmasının ardından hastalık önlem tedbirlerinin kayda değer bir şekilde geliştiğini ve artık iyi önlemlerin uygulamaya konulduğunu söyledi. Huanggang nüfusun yüksek olduğu yoksul bir bölge, Wuhan'a yakınlığı sebebiyle tıp personeli hızla iki bölge arasında gidip gelebiliyor ve Huanggang'daki salgını çabucak kontrol altına almayı başarabildiler. Genel çerçevede Huanggang bu salgını idare etme konusunda mükemmel bir iş çıkardı. Huanggang'a destek için çağrılan ulusal güçler çoktan bölgeden ayrılıp Luotian Kaplıcalarına gittiler, bu da temelde

koronavirüs karşısında Huanggang'da zafere ulaştıklarını ilan etmek anlamına geliyor. Bu bana bu sabah Liu Xuerong'dan "Beş İlk" hakkında aldığım mesajı anımsattı: Kendisi Ulusal Sağlık Komisyonu'nun bölge müdürünü kovan ilk kişiydi; bölgeleri, köyleri ve yolları kapatan ilk kişiydi; tüm vatandaşların zorunlu ateş ölçümü yapmasını emreden ilk kişiydi; polisin sıraya girip şehre gelen tıp ekiplerini ve takviyeleri karşılayıp selamlamasını emreden ilk kişiydi; yorgun düşen tıp ekiplerini, verdikleri emeklerin ödülü olarak ihtiyaç duydukları iki haftalık tatil için Luotian Kaplıca Otel ve Dinlenme Yeri'ne gönderen ilk kişiydi. Liu Xuerong ismi çok tanıdık geldi fakat kim olduğunu anımsayamadım. İsmini internette arattım ve onun Huazhong Bilim ve Teknik Üniversitesi'nin elektrik mühendisliği bölümünden mezun olduğunu ve şu anda Huanggang parti sekreteri olarak görev yaptığını öğrendim.

6) Wuhan şehrinin bu kadar uzun süredir karantinada olmasından sonra insanlar sınırlarını son raddeye kadar zorlayan her türlü talihsizliğe katlanmak zorunda kaldı. Yine de sonuçlar halen mükemmel sayılmaz. Yüzlerce yeni vakanın nasıl enfekte olduğunu derhal araştırmaya başlamalıyız. Hepsinin bir aydır kuluçka süresindeyken birden semptom göstermeye başlamasının imkânı yok; hastalığı bir yerlerden yeni kapmış olmalılar. Günde yüzlerce vaka az bir sayı değil, buna daha çok dikkat etmeliyiz! Kapatmayı uzatmak zincirleme olarak başka ciddi problemlere sebebiyet verebileceği için uzun vadeli bir çözüm değildir. Bu yeni enfeksiyonların kaynağını bulmalı ve insanları lazer gibi keskin bir hassasiyetle karantinaya almaya başlamalıyız. Eğer dört kategoriye uyan herkesi karantinaya alırsak (kesinleşen vakalar, şüpheli vakalar, yüksek ateşi olan hastalar ve hastaların yakın temas kurduğu kişiler)

herkes güvende olur ve toplumu normal işleyen düzenine döndürmeye başlayabiliriz. Bu bölümün tamamı neredeyse kelimesi kelimesine doktor arkadaşımın yorumlarıdır.

7) Hubei dışından gelen ilk tıbbi gönüllü grubu bir aydan fazla bir süredir çok çalışıyor ve birçoğu çoktan kırılma noktasına geldi, hepsi şu anda dinlenmeye ve yeniden organize olmaya son derece ihtiyaç duyuyor. Fakat takviye birlikleri nerede? Ülkenin onları rahatlatmak için 30.000 sağlık çalışanı daha göndermesi imkânsız! Eğer bu salgını kontrol altına almazsak çok yakında işler tehlikeli bir hal alacak. Bunlar da kelimesi kelimesine doktor arkadaşımın yorumlarıdır.

Caijing dergisinde Zheijang Üniversitesi'nden Profesör Wang Liming'le yapılan gerçekten ilginç bir röportaj okudum. Doktor Wang'in bu röportajda ifade ettiği fikirleri oldukça zekiceydi ve daha önce kafamın karıştıran çoğu şeyi anlamama yardımcı oldu. Röportajın dikkat çekici noktaları şöyle:

1) Bir bilim insanı olarak gördüğüm kadarıyla komplo teorileri artık dünyanın alışıldık bir parçası haline gelmeye başladı. Modern dünya giderek karmaşık bir hal alıyor, bilim ve teknoloji giderek uzmanlaşmış ve sezgisel olmayan bir hal alıyor; durum ortalama insanın bu yeni ve karmaşık modern dünyada yolunu bulamayacağı bir noktaya ulaşmaktadır.
2) Aydınlanmadan beri insan soyu dünyadaki her şeyin mevcut insan bilgisi çerçevesinde anlaşılabileceğini düşünmüştür. Elbette bunu insan bilgisinin bir zaferi olarak görebilirsiniz fakat bu aynı zamanda insan kibrinin bir işareti olarak da görülebilir.
3) Bu halk sağlığı tehdidini kontrol etmeye teşebbüs ederken ilkin bilime ve alanının uzmanlarına saygı göstermeliyiz;

siyasi amaçların uzmanların rehberliğinin yerine geçmesine izin vermemeliyiz.

4) Tekrar vurgulamak isterim ki ülkenin tüm enerji ve kaynaklarını bu salgınla savaşmaya kanalize etmesi muhteşem bir şey olsa da çözülmesi gereken sorunları belirleme sürecinde ve koronavirüse karşı sürdürülen bu mücadele sırasında odak noktamızı ayarlarken temel bilimin prensiplerine saygı göstermeliyiz. "Mümkün olan her şekilde" gibi sloganlar gerçek bilime dayanmaz.

5) Fikrimce salgının bu aşamasında asıl ihtiyaç duyduğumuz şey yeni koronavirüsün kendine has özelliklerini analiz etmemize yardımcı olabilecek bulaşıcı hastalık uzmanlarıdır. Uzmanların bu virüsü diğer bulaşıcı hastalıklardan farklı kılan şeyin ne olduğunu incelemelerine ve ardından bu virüsün ilerideki davranışlarının nasıl olabileceği konusunda bilimsel temelli tahminlerde bulunmalarına ihtiyacımız var ki ilerideki önlem stratejilerimizi bunlara göre ayarlayabilelim. Bu salgını kontrol etme stratejimiz gelişigüzel kararlara göre geliştirilemez.

6) Yeni koronavirüs salgınından beri on binlerce insan enfekte oldu, binlerce hasta hayatını kaybetti ve bununla birlikte toplamda birkaç milyon yuanlık ekonomik kayıplar yaşadık. Bu süre içinde bir tek sorumlu tarafın ayağa kalkıp yaşananlardan dolayı herhangi bir sorumluluk aldığını görmedik; hiç kimse suçu kısmen bile üstlenmedi ve kimse halktan özür dilemedi. Sanki herkes sessizce bunun için kimsenin suçlanamayacağını kabullenmiş gibi. Koronavirüse karşı mücadele döneminde cesur olmaya ve "pozitif güce" ihtiyacımız var. Elbette yalnızca bu durumun olumsuz yönlerine odaklanmamız doğru olmaz fakat sorumluluğun kimin üzerinde olduğunu da unutmamalıyız ve bundan sistemimizi geliştirmek için faydalanmalıyız.

Bugün sınıf arkadaşlarımdan biri, hayatını yeni kaybeden Dr. Xia Sisi'nin doktor eşinin geri adım atıp salgının ön saflarında yer alarak hastaları tedavi etmeyi bırakması için yalvaran bir gönderiye cevap vereceğimi uman bir mesaj yollamış. Sınıf arkadaşım şöyle diyordu: "Tıpkı *Er Ryan'ı Kurtarmak*'ta yaptıkları gibi bir şey yapmayı denemek istiyoruz. Birisi, İkinci Dünya Savaşı sırasında beş Sullivan kardeşin beşi de öldürüldükten sonra Amerika'nın yürürlüğe koyduğu Tek Hayatta Kalan Politikası'na benzer bir şey uygulamamız gerektiğini önererek karşılık verdi. Belki günlüğünde bu konu hakkında bir şeyler söylersen diğer doktor ailelerinin salgının ön saflarında birden fazla kayıp yaşamasını önleyebilirsin."

Bu ricanın arkasındaki düşünceliliği ve inceliği tamamen anlıyorum fakat bu ricayla tamamen hemfikir değilim. Öncelikle Xia Sisi'nin eşinin isteklerine saygı göstermemiz gerektiğini hissediyorum; ön saflara gidip gitmemek konusunda yalnızca o karar verir, ikincisi, Xia Sisi yeni koronavirüsün bulaşıcı olduğunu öğrenmemizden ve tıp personelinin gerekli koruyucu giysileri kullanmasından önce enfekte olmuştu. O dönemde aslında pek çok doktor hastalarla ilgilenirken *hiç* ek önlem almıyordu. İşler şimdi çok farklı; tıp personeli koruyucu giysilerle tam donanımlı halde ve artık doktor ve hemşireler arasında enfeksiyon oranı oldukça düşük; üçüncüsü, ön cephede bulunmayan bir hastane olmasa da bu herkesin doğrudan koronavirüs hastalarıyla temas içinde bulunması gerektiği anlamına gelmiyor. Bu yüzden, Xia Sisi'nin kocasının normal rutinini sürdürmeye çalışması, bu ister hastanede çalışmak veya kaybıyla başa çıkmak için biraz zaman ayırmak olsun, belki de en iyisidir.

27 Şubat 2020

Bu doğru, yalnızca hayatta kalmaya çalış.

Hava yine kapalı ve serin fakat o kadar da soğuk değil. Dışarı çıkıp yukarı bakacak olursanız güneşin ortada olmamasının göğü karanlık ve kederli kıldığını fark edersiniz.

Dün WeChat'e yüklediğim günlük paylaşımı tekrar silindi. Ayrıca Weibo'da da engellendi. Hesabımın tamamen engelleneceğini sanmıştım ama deneyince yalnızca bir gönderimi engellediklerini fakat hâlâ başka mesajlar gönderebildiğimi gördüm. Sanırım bunun için mutlu olmalıyım. Tanrım, öyle endişeli bir hale geldim ki artık ne diyeceğimi bile bilmiyorum. Sanki hiçbir şey söyleyemezmişim gibi hissediyorum. Koronavirüsle savaşmak önümüzdeki en önemli görev, elimizden ne geliyorsa hükümetle işbirliği yapıp onları izlemeliyiz. İlla yumruğumu havada sallayıp davaya bağlılığımı mı ilan etmeliyim, bu mu yeterli olacak?

Burada halen kapının dışına adımımızı bile atamadan evlerimizde kapalı haldeyiz fakat başkaları bu salgını nasıl yendiğimize dair zafer şarkıları söylemeye başladılar bile! Koronavirüse nasıl galip geldiğimizi anlatan yeni basılmış bir kitabın kapağını bile gördüm (kitap kapağı gerçek miydi yoksa parodi miydi emin değilim!). Wuhan halkı ne söyleyebilir ki? Ne kadar endişeli ya da huzursuz olursak olalım buna katlanmaktan başka şansımız yok, değil mi? Zafer herkesin olacaktır. Bugün internette bir başka *meme* gördüm. İnsanların, "Bedeli ne olursa olsun her şeyi feda edeceğiz" dediğini duyarsanız "biz"in "hepimiz" anlamına geldiğini sanmayın, aslında "bedel" *sizsiniz.*

Başka bir şey söylememizin ne anlamı var ki; yalnızca beklememiz gerekiyor. Sakinliğimizi ve soğukkanlılığımızı korumaya çalışmalı ve yalnızca beklemeliyiz. Abimin bunu basitçe

tabir edişiyle: "Felaket can sıkıcı fakat evde kalıp zaman geçsin diye mini dizileri ardı ardına izlemekten başka şansımız yok."

Bugün doktor arkadaşım bana hastaneden çok sayıda hastanın taburcu edildiğini söyledi. Şimdiye kadar iki binden fazla hasta iyileşmiş; hafif vakalar tedavi edilmesi en kolay olanlarmış. Artık uygun olan çok sayıda hastane yatağı var. Ölen hasta sayısı da kayda değer ölçüde azalmış. Sayılara bakınca birkaç gün öncesinde günde yüz ölüm yaşanırken dün bu sayının yirmi dokuza düştüğünü fark ettim. Bu sayı yakında sıfıra iner diye öyle umutluyum ki! O zaman korku ve endişe içindeki tüm aileler sonunda rahat bir nefes alabilecekler. Hayatta kaldığımız sürece her şeyin çaresi bulunur. İnsanları tedavi etmek daha uzun sürüyorsa da önemi yok, acele etmeyin, biz bekleyebiliriz. *Güney Şehri Haberleri*'nde doktorların bir koronavirüs hastasını kurtarmaya çalışma süreçlerinin anlatıldığı bölümü izlemeyi bitirdim. Bölümde hem doktorla hem de hastayla röportaj yaptıkları bir görüntüye de yer verilmişti, oldukça etkileyiciydi. Kurtulan hasta doktorunun kendini bu durumdan kurtaracağına olan inancıyla birlikte kendi iradesine güvenmesi gerektiğini söylüyordu. Bir başka hasta bütün bu süreci atlattıktan sonra önündeki her günün değerini bileceğini hissettiğini söylüyordu. İşte tam olarak da bu, hayatta kalmaktan daha iyisi yoktur.

İnsanları şaşırtmaya devam eden ve Wuhan'ı virüs karşısında bir çıkmazda bırakan şey yeni enfeksiyon sayılarının halen artmaya devam etmesi. Daha dün yeni ve muhtemel enfeksiyonlar 900'ü bulmuştu. Bu bizim beklediğimiz sonuç değil. Bu insanlar şehir çapında karantina uygulanmaya başladıktan sonra enfekte olmuş olmalı. Onların kim olduklarını, nerede yaşadıklarını, hangi koşullarda enfekte olduklarını bilmemiz gerekiyor; her gün çıkan koronavirüs raporunun bunun gibi daha fazla detayı içermesi iyi olurdu. Eğer bu detayların bazıları halka açıklanırsa belki de diğerleri kendilerini daha iyi

korumayı başarır. Ayrıca bölgeye dayanarak hükümet karantinayı risk noktalarından uzak olan yerlerde gevşetmeye başlayabilir. Bir başka doktor arkadaşım koronavirüs salgınının çoktan kontrol altına alındığını düşünüyor; neredeyse tüm yeni vakalar cezaevleri ve huzurevleriyle sınırlıymış. Durum böyleyse neden hâlâ bunca insanın evlerinde karantinada olması gerekiyor? Belki de yakında bazı iyi haberler alırız. Ama sanırım bu yalnızca iyimser bir tahmin!

Bulaşıcı hastalıklar perspektifinden bakacak olursak 900 hayli yüksek bir sayı fakat bu sayıya Hubei bölgesinde yaşayan onlarca milyonluk nüfusa göre bakarsak bu çok küçük bir miktar. Fakat nüfusun bu küçük kesimi onlarca milyonluk sağlıklı insanı evinde mahsur bırakıyor; konuyu bu açıdan düşünürsek kim buna üzülmez ki! Hem bu sağlıklı insanlar bu süreçte nelerle karşılaşacak? Ödeyecekleri bedel daha büyük olacak mı? Kesin bir şey söyleyemiyorum.

Bir de şehrin dışında mahsur kalıp evlerine dönemeyen beş milyon Wuhanlı var, onlar neler yaşıyor merak ediyorum. İlk başlarda çok fazla önyargıyla karşılaştılar, bu durum düzeldi mi merak ediyorum. Ayrıca başka bölgelerden Wuhan'da çalışan ve burada mahsur kalıp şehirden çıkamayanlar var. Geçen gün bu insanların bazılarının otele yetecek parasının olmadığı ya da bir otel bile bulamadıkları için en sonunda bir tren istasyonunda uyuduklarıyla ilgili bir haber okudum. Diğerlerinin yiyecek bir şeyi kalmamış ve çöpleri karıştırıp başkalarının artıklarını yemek zorunda kalmışlar. Gemiye yön vermekle sorumlu olanlar sık sık bu ufak detayları gözardı ediyor; çoğunluğa göz kulak olmaktan sorumlu olanlar sık sık bu daha kenardaki bireyleri görmezden geliyor. Bugünün tek iyi haberi sonradan gördüğüm "şehir dışından olup koronavirüs salgını sırasında Wuhan'da kalan bireyler için kurulan acil yardım hattı" ile ilgili haberdi. Her bölgenin, insanların arayabileceği

bir yardım hattı varmış. Bu yardım hattı operatörlerinin gerçekten de bu insanlara yardım edecek güçleri var mı bilmiyorum. Bu tür yardım hatlarının yalnızca siyasi liderlerin göze hoş görünmesi için kurulduğunu biliyorum. Bu numaralardan birini gerçekten aradığınızda aslında hiçbir işe yaramadıklarını görürsünüz. Sadece bir deneyim. Numarayı ararsınız, gerçek bir yardım almadan yalnızca geçiştirilirsiniz, en sonunda da sadece çağrı bedelini harcamış olursunuz. Memuriyet dünyası ömürleri boyunca tek bir şey öğrenemeyen insanlarla doludur fakat uzmanlaştıkları tek şey şov yapma sanatıdır; ve sizi idare etmek için varlığını hayal bile edemeyeceğiniz yöntemleri vardır. Sorumluluktan kaçma yöntemleri de benzersizdir, eğer bütün bu değersiz yeteneklerinin iyi bir temeli olmasaydı bu salgın asla bugünkü geniş çaplı felaket safhasına ulaşmazdı.

Wuhan'daki ilk koronavirüs vakalarından karantinanın uygulandığı noktaya kadar yirmi günü aşkın bir gecikme yaşandı, bu tartışmasız bir gerçek. Fakat bu gecikmenin asıl sebebi neydi? Koronavirüse yayılması için zaman ve alan tanıyan ve tüm Wuhan şehrinde benzeri görülmemiş bir kapatma yaşanmasıyla sonuçlanan bu gecikmeye tam olarak kim sebep oldu? Neredeyse dokuz milyonluk insan nüfusunun evlerinde karantinaya alınması tuhaf ve nadir görülen bir durum ama kesinlikle gururlanılacak bir şey değil. Bu gecikmenin temel sebebine ulaşan bir soruşturma yapılmalı.

Çin'de hükümete yağcılık yapan pek çok muhabir var ama yine de sesini çıkarma cesareti gösteren yürekli gazeteciler hiç eksik olmadı. Geçen birkaç günde bir grup gazetecinin usanmak bilmeden buradaki gerçek hikâyeleri araştırdığına şahit oldum. İnternet çağında derinlemesine araştırmalar yapan gazetecilere itimat etmeliyiz ve saklanıp üzeri örtülen bütün o sırların yavaş yavaş ortaya çıkması için her yerden internet va-

tandaşlarının bu kritik olaylara ışık tutmakta üzerlerine düşen görevi yapmalarına ihtiyacımız var.

Ne olursa olsun işin kökenine inmek için atlatmamız gereken bir süreç var. Örneğin Wuhan'a gelen üç uzman grubu vardı, şunları bilmemiz lazım: Bu grupların üyeleri kimlerdi? Bu gruplara kim önderlik ediyordu? Onları karşılayan Wuhan'daki ev sahibi organizasyon kimdi? Hangi hastaneleri ziyaret ettiler? Kaç bölümü ziyaret ettiler? Kaç toplantı yaptılar? Bu toplantılarda kim konuştu? Hangi doktorları sorguladılar? Bu doktorlardan ne tür bilgiler elde ettiler? Ne tür kayıtları incelediler? İncelediklerı materyallerden ne öğrendiler? Hangi sonuçlara vardılar? Grupların kararlarında son söz kime aitti? Sormamız gereken bu sorulardır. Ne de olsa, "insanlar arasında bulaşıcı değil, kontrol edilebilir ve önlenebilir" kelimeleri Wuhan halkı için tarifi güç bir ıstıraba sebep oldu, birilerinin hesap vermesi gerekiyor. Yeterince derine inersek eminim ki bütün bunların altında gizlenenin kimler olduğunu bulabiliriz. Kimlerin yalan söylediğini ve neden yalan söylediklerini, kimlerin emri altında gerçeği saklamaya karar verdiklerini bulmalıyız, bunların açıkça yalan olduğunu biliyorlar mıydı yoksa birileri bilinçli olarak yanlış bilgi yayıyordu ve ona inanmayı mı seçtiler, bu aldatmacaları kabul etmekten başka şansları olmadığını mı düşündüler? Bu yalanlar hükümetten mi yoksa o uzman ekiplerinden mi geldi? Dikkatli araştırmalar sonucunda bu işin kökenine inmeyi başarabiliriz. Bu ölçüdeki bir felaket için birkaç yetkiliyi kovmak konuyu çözüme ulaştırmaz. Wuhan halkı bu yalanların planlanmasında ve devamında yaşanan zararlı politikaların sürdürülmesinde bir payı olan herkesin tamamen sorumlu tutulmasından daha aşağısını kabul etmez. "Katledilen" iki binden fazla insan ile (eminim ki resmi sayılara dahil edilmeyen çok daha fazlası vardır) ölen ve ıstırap çeken aile üyeleri, sabah akşam kritik durumdaki hastaları kurtarmak için mücadele ve-

ren tıp uzmanları, bireysel karantinaya zorlanan dokuz milyon Wuhan vatandaşı, evlerine dönemeden şehrin dışında mahsur kalan beş milyon Wuhan vatandaşı; hepimiz bir açıklama bekliyoruz, hepimiz bunun açıklığa kavuşturulmasını bekliyoruz.

Fakat hepimizin elinde yalnızca sonsuz bir bekleyiş var; şehrin açılmasının, bir açıklama yapılmasının bekleyişi.

28 Şubat 2020

Baharın başı dediğimiz dönem sanki hep birkaç gün sürüyor gibi.

Hava hâlâ kapalı ve giderek soğumaya başladı. Karanlık öncekinden daha erken bastırmaya başladı; ışıklarınızı akşamüstü dörtten önce açmazsanız içerisi çok karanlık oluyor. Baharın başı dediğimiz dönem sanki hep birkaç gün sürüyor gibi.

Weibo'da birinin, Çin'in eski başbakanı Zhu Rongji'nin Şangay'da kendini tanıttığı bir video yolladığını fark ettim. Konuşmasında gerçekten hoşuma giden bir cümle kurdu: "Felsefemin özü özgür düşünceye dayanır." Ben de buna inanıyorum. Üniversiteden mezun olduktan hemen sonra bir edebiyat konferansına katılmıştım ve emektar yazar Jiang Hong'un bu inancı şu cümlelerle ifade ettiğini duymuştum: "Başımızın *kendi* omuzlarımızın üzerinde olduğundan emin olmalıyız!" Bu söz beni derinden etkilemişti. Doğru, diye düşünmüştüm, kafalarımız, düşüncelerimiz öğretmenlerimizin ya da okuduğumuz gazetelerin omuzlarının üzerinde değil, hele devlet toplantılarında kabul edilen belgelerin hiç değil, sağlam bir şekilde kendi omuzlarımızın üzerinde durmalıdır. Benim beynimin yalnızca onu özgür düşüncelerle doldurursam değeri vardır. Bu yüzden radikal solcuların bana hakaret etmesi ya da radikal sağcıla-

rın beni eleştirmesinin bir önemi yok, hiçbiri ne benim dünya görüşümü değiştiriebilir ne de toplum ve insan doğası üzerine görüşlerimi sarsabilir. Dün sınıf arkadaşım Yi Zhongtian'la konuşuyorduk, ona radikal solcuların ve radikal sağcıların özünde aynı şey olduğunu söyledim. O da bana tüm yüreğiyle katıldı. Bu iki radikal grubun aynı olduğunu söylememin sebebi, ikisinin de kendilerininkilerden farklı görüşleri kabul edememeleridir. Yi Zhongtian'ın da tarif ettiği gibi: "Madalyonun iki yüzü gibiler; hiçbiri çoğulcu bir ortamı kabul edemiyor, ikisi de yalnızca tek bir sesi, tek bir görüşü kabul eden bir dünya istiyor."

Her gün çevremde olan ufak şeyleri kaydediyor ve ilginç bulduğum birkaç görüş ya da duyguyu da ekliyorum. Bu, günlük biçiminde yazılmış tamamen bireysel bir kayıttır. Ne büyük anlatılara araç olmak gibi bir amacı vardır ne de koronavirüs salgınının etrafındaki tüm detayları kaydedebilir, ayrıca o idealist genç yazarların tutkulu dilinden özellikle kaçınmaya çalışıyorum. Bunun yerine özgürce yazıyor, duygularımı sayfaya döküyorum. Bu bir haber günlüğü değil, hele bir roman hiç değil. Aynı zamanda ifade ettiğim duygular sık sık diğer insanların duygularından farklı düşüyor ya da daima insanların beklentilerine uymuyor. Fakat bireysel bir kaydın zaten standart bir pakete uyması gerekmez, değil mi? Sağduyu bunu göstermez mi? Fakat bazı insanlar var ki sonsuz enerjilerini öfkelerini bana yansıtmakla harcıyorlar, hepsi de bu günlük yüzünden. Keyif alacakları şeyler yaparak harcamaları gereken vakitte bana hakaret ediyorlar. Gerçekten çok yazık. Elbette bu nefret dolu eylemlerden bu kadar keyif alıyorlarsa bırakayım canları ne istiyorsa yapsınlar.

Bugün Fang Fang'in duyduğu dedikodulara göre evinde saklanıp günlüğünü yazmak yerine her şeyin yaşandığı sahaya çıkması gerektiğini söyleyen bir makale okudum. Buna nasıl cevap verebilirim ki? Bu sahaya çıkmak isteme meselesi değil,

ben zaten sahanın içinde yaşıyorum. Bütün bunlar koca Wuhan şehrinde yaşanıyor! Ben bu salgının dokuz milyon kurbanından biriyim. Komşularım, sınıf arkadaşlarım, iş arkadaşlarım, hepimiz Wuhan'da kapalı kaldık. Onlar internete girip kendi deneyimlerini ve şahit olduklarını anlatırken ben niye bütün bunları kaydetmeyeyim? Bana yalnızca doktorların, polis memurlarının ve sosyal hizmet görevlilerinin çalıştıkları yerlerin "saha" sayılabileceğini söylemeyin. Ben sahadayım ve duyup gördüklerimi kaydediyorum ama eğer söyleyebileceğim hiçbir şey olmadığı dedikodularında ısrarcıysanız nasıl isterseniz öyle yapın diyebilirim.

Unutun gitsin, bunlardan bahsetmeyelim.

Dün akşamın günlük kaydında bütün bu yeni hastaların nereden geldiği sorusunu sormuştum. Çok geçmeden bir arkadaşım bana Wuhan'da yeni teşhis konulan hastaların hepsinin bilgi çizelgesini yolladı. Bu bana yeni vakaların tek bir bölgeyle sınırlı olmadığını, tüm şehre yayıldıklarını gösterdi. Bu yeni koronavirüs vakalarından daha az etkilenen birkaç bölgeyi yavaş yavaş açmaya başlamanın uygulanabilir olmadığı anlamına geliyor. Bugün doktor arkadaşlarımdan biri bana, "Koronavirüs artık yığınlar halinde yayılıyor" mesajı gönderdi, bu yeni vakalar şehrin on üç idari bölgesi boyunca yayılmış. Şu anda tüm ülkede koronavirüs kontrol altına alındı; önümüzdeki tek görev halihazırda enfekte olan hastaların bakımıyla ilgilenmektir. Sorunlu tek bölge koronavirüsün halen kontrol altına alınamadığı Wuhan, tetikte olmaya devam etmeliyiz.

İyi haber şu ki hastanelerden giderek daha fazla insan taburcu ediliyor. Hükümetin bazı açıklamalarına bir göz attım, dikkatli takibin ardından iyileşmiş koronavirüs hastalarının, hastalığı başkalarına bulaştırdığına dair gözlemlenmiş hiçbir vaka olmadığı görülüyor. Dahası, yeni vakaların çoğu, öncesinde "şüpheli vakalar" kategorisindeymiş, bu yüzde seksen ila

doksan kadar yüksek bir orandaymış. Bu hükümet kaynakları, doktor arkadaşlarımdan duyduklarımdan çok daha olumlu. Daima uygun hasta yatağına sahip olma hedeflerine çoktan ulaştılar. Hasta yatakları çok az sayıda olduğu için geçici hastanelerin daha ciddi bazı vakaları kabul etmek zorunda kalmasının üzerinden çok geçmedi. Şimdi kritik durumda olan hastaların neredeyse hepsi geçici hastanelerden ana hastanelere nakledildi. Doktor arkadaşım bana şu anda gördüğümüz "ciddi vakaların" daha birkaç hafta önce uğraştıklarımızla kıyaslanamayacağını söyledi.

Ölüm oranı kayda değer ölçüde düştü. Çok sayıda kişi, hayatını kaybeden koronavirüs hastaları üzerinde yakın zamanda yapılan otopsilerde, kurbanların çoğunda balgam birikmesiyle ilgili bir sorun bulunduğuyla alakalı hikâyeleri internette paylaşıyor. Bu durum ölüm sayısını yarıya indiren yeni tedavi önlemlerinin alınmasına yol açtı. Doktor arkadaşım şöyle dedi: "Ölüm sayısındaki azalma birçok faktöre bağlanabilir: Bütün tıbbi kaynaklarımız yenilendi, tıbbi bakıcılar artık yetenek, enerji ve kaynaklardaki artış sayesinde daha iyi ve daha özel bakım sunabilmekte; fakat bu, son otopsiler sırasında yapılan bazı keşiflerin sonucundan çok daha fazlası. Hastaların durumu kötüleştiğinde Akut Solunum Sıkıntısı Sendromu (ARDS) baş göstermekte ve bol miktarda sıvı akciğer alveollerinde birikmekte, yine bol miktarda yapışkan mukusun oluşmasına da sık rastlanır. Çoğu vakada solunum tüpü takıldıktan sonra doktorların yaptığı ilk şey mukus fazlasını emme tüpüyle ya da bronkoskopiyle çekmektir. Bununla beraber yapışkan balgam biriktiği ve bronşlarla akciğer alveollerine yapıştığı için emilerek çekilemiyor, bu da ARDS'nin sık rastlanan bir işareti. Akciğerler tam olarak bu sebeple normal işleyişine devam edemiyor; hasta saf oksijen alsa bile bu tehlikeli derecede düşen kandaki oksijen seviyesini telafi etmeye yetmiyor." Doktor tam

olarak bunları söyledi, yalnızca bazı teknik noktaları temel olarak anlayabildim, bu yüzden doğal olarak bu değerlendirmenin doğruluğu üzerine yorum yapamam. Fakat doktor arkadaşımın izniyle, yazdığı şeyi kaydın bir parçası olarak yukarıya ekledim.

Doktor Liu Liang ve takımının yaptıklarını da not düşmek isterim; hastalığı derinlemesine araştırabilmek için son derece zorlu koşullar altında yeni koronavirüs kurbanları üzerinde otopsiler yapıyorlar. Profesör Liu'nun izlediğim bir videosu onun ve takımının her gün karşılaştığı zorluklar hakkında gerçekten gözlerimi açtı. Yaptığı şeye hakikaten son derece saygı duyuyorum. Eminim ki çabaları virüse karşı gelecekteki tedavi ve önleme stratejilerimize büyük bir fayda sağlayacak. Sevdiklerinin bedenlerini araştırma için bağışlanmasını kabul eden o fedakâr aile üyeleri beni özellikle çok etkiledi. Onların fedakârlıkları olmasaydı, Profesör Liu'nun ekibi yeni koronavirüsü anlamamız konusunda çığır açan bir buluş yapmayı başaramazdı. İnsan bilgisi daima bilinmezin geniş sınırlarının gölgesinde kalmıştır; anlayışımızın sınırlarını biraz olsun genişletebilmek için pek çok insanın canla başla gösterdiği çabalara güvenmemiz gerekir. Fakat bir edebiyatçı olarak benim yapabileceğim tek şey gördüklerimin ve duyduklarımın kaydını tutmaktır.

Şu anda Wuhan'da halen çok sayıda yeni şüpheli koronavirüs vakası mevcut. Kim bu insanlar? Nasıl enfekte oldular? İnternetteki birinden bana bu kişilerin bir kısmının gönüllüler, diğer kısmının da sosyal hizmet çalışanları olduğunu söyleyen özel bir mesaj aldım. Bu, kulağa mantıklı geliyor. O gönüllüler, şehrin dört bir yanında her türlü hizmeti vermek üzere dışarıdaydılar, sosyal hizmet görevlileri de bu alışılmadık dönemde son derece meşguldüler. Yetkililer yukarıdan her türlü görevi yerine getirmeleri için devamlı onlara baskı uygularken vatandaşlar aşağıdan neredeyse her iş için onlara gidiyor. Bu insanların bazıları gerçekten zor şeyler isteyebiliyor ve herkes,

sosyal hizmet çalışanlarından bir sonuç bekliyor; fakat kimin enfekte olduğunu söylemek halen çok zor. Koruyucu giysileri tıp uzmanlarının sahip oldukları kadar iyi değil, hatta bazılarının yalnızca tek kullanımlık maskeleri var. Fakat sonradan bir arkadaşımın bana söylediğine göre gönüllülerle sosyal hizmet görevlileri arasında ilk başlarda çok fazla enfeksiyon varken şu anda neredeyse hiç yokmuş. Arkadaşım şöyle dedi: "Salgının ilk aşamasında işler tüm huzurevlerinde, cezaevlerinde ve akıl hastanelerinde hayli durağandı. Yakın zamanda bu tür tesislerde daha fazla test yapıldı ve bu da bazı yeni vakaların eklenmesiyle sonuçlandı." Görünüşe göre herkes sayılardaki artış hakkında kendi yorumuna sahip.

Wuhan halkı bugünlerde daha sakin görünüyor; elbette yalnızca yorgun ya da moralsiz olabilirler. Çok sayıda maruz kalmayı önlemek için insanların artık internetten yaptıkları gıda siparişlerini teslim almak için ana kapıda toplanmalarına izin verilmiyor. Fakat kimse evinden çıkamadığı ve halen karınlarını doyurmaya ihtiyaç duydukları için alternatif bir yöntem geliştirdiler; artık herkes bir sepete ip bağlayıp balkonlarından sarkıtıyor, ardından sosyal hizmet çalışanları sepetlerini gıdalarla dolduruyor ve sepet yukarı çekiliyor. Bazıları sepetlerini altıncı kata kadar yukarıya çekiyor! Bu teknik bir beceri ama çoğu insan çabucak alıştı. İnsanların gıda dolu sepetleri yukarı çektikleri iki dakikalık bir video izledim ve tuhaf bir keder hissetmekten kendimi alamadım. Wuhan halkının ve tüm o sosyal hizmet çalışanlarının yaşadığı engellerle güçlükler gerçekten de olağandışı.

29 Şubat 2020

Topluluğun sessizliği her zaman en korkuncudur.

Hava bugün yine açık. Bugünlerde hava hep böyle, bir açık bir kapalı, bir açık bir kapalı, tıpkı benim *Wuhan Günlüğü*'m gibi, önce izin veriyorlar, ardından engelliyorlar, sonra yine izin veriyorlar ve yine engelliyorlar. Öyle uzun zamandır evde kapalı kaldım ki dışarı çıkmamıza izin verildiğinde nasıl adapte olacağımı merak ediyorum. Dışarı çıkmak *isteyecek miyim* onu bile bilmiyorum. Bugün komşum Tang Xiaohe bana Doğu Gölü'nün yeni çekilmiş bir dizi fotoğrafını gönderdi, *drone*'la çekilmişe benziyorlardı. Göl ıssız ve sessizdi, göl kıyısı boyunca uzanan kırmızı ve beyaz erik çiçekleri yaprak yaprak açmıştı, gerçekten de kelimelerin ötesinde bir güzellikti. Fotoğrafı bir başka iş arkadaşıma gönderdiğimde bana fotoğraflara bakarken ağlayacak gibi olduğunu söyledi. Ah Tanrım, *Ağıtlar yakarım baharın gidişine/ Kan kırmızı kayısı çiçekleri./ Kızıl begonyalar./ Gözlerimi dikerim narin dallarına ve sessizce lanet ederim göklerdeki Tanrı'ya.*[14] Bu şiir dizeleri şu anda gerçekten ruh halime uyuyor.

Wuhan'daki çoğu insanın bugünlerde canının biraz sıkkın olduğu konusunda içimde güçlü bir his var. En canlı, en sosyal iş arkadaşlarım bile sessizliğe gömüldü. Aile sohbet grubumda artık neredeyse kimse mesaj göndermiyor. Herkes evinde oturup ardı ardına televizyon dizilerinin bölümlerini mi seyrediyor? Umarım durum böyle değildir. Bu kadar uzun süre karantinada ve hiçbir şey yapmadan kalmak gerçekten de bir irade testi. Wuhan şehrindeki herkes bu tuhaf, tarifi güç stresle yaşıyor, korkarım şehir dışındakilerin neler yaşadığımızı tam olarak anlaması

14) Yazar burada şair Liu Chenweng'in (1232-1297) *Nehir Şehrinin Oğlu* (Jiangcheng zi) şiirinin ilk dizelerinden alıntı yapıyor.

mümkün değil. Bu salgın sırasında Wuhan halkının yapmak zorunda olduğu fedakârlığı tarif etmeye yetecek kadar güçlü kelimeler yok. Dayanmaya devam edeceğiz, hükümeti dinlemeye ve bize verdikleri talimatları takip etmeye devam edeceğiz. Bugün karantinanın otuz sekizinci günü oldu bile.

Wuhan istisnası hariç Hubei dışında sıfır yeni vaka olduğu duyurusu ile birlikte koronavirüs artık kontrol altında. Wuhan'daki durum da daha iyi görünüyor. Doktor arkadaşım bana neredeyse 40.000 kişinin kesinleşmiş hastalarla yakın temasta bulunmuş olma kategorisine girdiğini söyledi; bütün bu yeni şüpheli vakaların aynı insan grubundan kaynaklanıp kaynaklanmadığını merak ediyordu. Bu gerçekse, yeni kesinleşmiş vakalar da çoğunlukla o şüpheli hastalar grubundan geliyordu. Bunun doğru olduğunu varsayarsak gerçekten de salgın ve örüntüsü hakkında çok daha net bir resim elde etmiş oluruz. Bunu doğrulamak için yalnızca o 40.000 kişiyi takip etmemiz gerekiyor. Bu açıdan bakınca, Wuhan'daki salgının kontrol altına alındığı düşünülebilir. Bununla beraber, doktor arkadaşım fazla iyimserlik konusunda ihtiyatlı olmaya devam ediyor, bir sonuca varmadan önce yayımlanan hükümet istatistiklerinin biraz daha detaylı olması gerektiğini düşünüyor. Fakat ben çoktan daha iyimser olmaya başladım bile. Halen bu dört kategoriden gözden kaçan ve dokuz milyonluk genel nüfusun arasında bulunan insanlar olsa bile eminim ki elimizde mevcut olan tarama kapasitesi ve metotlarıyla herkesi hızlıca tespit edebiliriz.

Bugün bir arkadaşım bana Shandong bölgesinden bir video gönderdi; videoda Zibo halkı Wuhan'daki insani yardım yolculuğundan eve geri dönen Mavi Gök Yardım Ekibi'ni karşılıyordu. Herkes ekibin eve sağ salim dönüşünü gözyaşları içinde izliyordu. Videoyu seyrettikten sonra benim de gözlerim yaşarmıştı. Çin'in her yanından gelen bu yardım ekiplerinin desteği olmasa işlerin Wuhan'dakiler için ne halde olacağını hayal

etmek bile güç. Onca insan ağlıyordu çünkü hepsi de yardım eli uzatmak için Wuhan'a gelmenin tehlikelerini biliyordu; eve sağ salim dönmek gerçekten de bir mucizeydi. Wuhan'da tıp uzmanları arasındaki yüksek enfeksiyon oranının yanı sıra polisin de büyük bir darbe aldığını duydum. Bunu öğrenmek beni biraz şaşırtmıştı, bu yüzden internette araştırma yaptım ve gerçekten de Hubei bölgesinde neredeyse dört yüz polis memurunun yeni koronavirüsle enfekte olduğunu gördüm. Sayılarının bu kadar çok olduğunu hayal bile etmemiştim.

Polis memuru olan bir arkadaşıma yazıp onun ve diğer memur arkadaşlarının durumlarının nasıl olduğunu öğrenmeye karar verdim. O da kendisinin ve iş arkadaşlarının sürekli olarak salgının ön cephesinde yer aldıklarını söyleyerek yanıt verdi. Arkadaşım şahsen salgının başlangıcından beri tek bir gün izin yapmamıştı. Şehirdeki tüm temel ulaşım ağlarının teslimatlar için ve tıbbi personel olması gereken yere ulaşabilsin diye hâlâ işlediğinden emin olmaları gerekiyordu, aynı zamanda sokaklarda olmaması gereken yayaları ve özel arabaları da kontrol etmek zorunda kalmışlardı; bir şekilde bu iki grubu birbirinden ayırabilmeleri gerekiyordu. Polis memurlarının çoğu hastaların hastaneye getirilip götürülmesine yardımcı oluyordu; bütün bu hastaları transfer etmeye yetecek kadar acil yardım müdahale ekibi ve sağlık çalışanı yoktu. Dahası şehrin içindeki ve dışındaki tüm yolların, tıbbi yardım çalışanlarının geçmesine izin verilirken diğer trafiğe izin verilmeyecek şekilde günde yirmi dört saat nöbet tutan memurlara ihtiyacı vardı. Bunun yanı sıra düzeni sağlayabilmek, trafiği yönetmek ve doktorlarla sorun çıkaran hastalar arasındaki tartışmaları çözmek için her hastanede, karantina bölgesinde ve çeşitli kamu hizmeti noktalarında da polis varlığına ihtiyaç duyuluyordu. Polis hastalarla çok fazla temas ettiği için onların enfekte olma riski de oldukça yüksek. Bu nedenle bu kadar çok sayıda polis

memurunun enfekte olduğunu duymak hiç şaşırtıcı değil. Arkadaşım beni şöyle yüreklendirdi: "Lütfen polislerin yaşadıklarından bahset, gerçekten de durmaksızın çalışıyoruz!"

Wuhan halkı arasında popüler olan şöyle bir söz vardır: "Meşgulken canın çıkana kadar çalış, işin yoksa canın çıkana kadar sıkıl!" Fakat bu söz şimdi anlam kazanıyor: Meşgul olduğunuz zaman sizi ele geçiren şey fiziksel stresken işiniz olmadığı zaman sizi ele geçiren şey psikolojik strestir. Hep birlikte dişimizi sıkıp bu şeyi atlatmalıyız.

Birkaç gündür muhabirler salgının ilk aşamasına karşılık vermekte neden yirmi güne yakın bir gecikme olduğunu araştırıyorlar. Büyük bir azimle bu hikâyeyi takip ediyorlar ve daha derine kazdıkça resim daha net bir hal alıyor. Yaptıkları şeye hayran olmamak mümkün değil. Pek çok büyük gazeteci sahadan ayrılmış olabilir fakat dışarıda halen iyi iş çıkaran muhteşem muhabirler var. Bir muhabir Wuhan Bölgesel Sağlık Komisyonu'nun bir rapor hazırlamadan önce birkaç gün beklemesinin sebeplerinden bazılarını açıkça gösteren bir zaman çizelgesi hazırladı. Bir araştırmacı gazeteci neler yaşandığından haberinin olmadığını iddia eden bir uzmanla röportaj yaptı. Adam, doktorların gerçekten enfekte olduğundan bile şüpheliydi, bu yüzden bunu sormak için aramalar yaptı fakat herkes bunu reddetti. Doktor arkadaşlarımdan birine danışmaya karar verdim, bu yüzden ona şöyle sordum: "Bazı uzmanların ilk başlarda virüs hakkında sorular sormak için hastaneyi aradığını duydum." Arkadaşım şöyle cevap verdi: "Bizi hastaneden aramış olmaları mümkün değil." Bunun üzerine şu soruyu sordum: "Arayıp da hastane yöneticilerinden biriyle konuşmuş olamazlar mı?" Arkadaşım emin olmadığını söyledi. Ardından bu konudaki görüşlerini öğrenmek için bir başka doktor arkadaşımı aradım. Bana son derece dürüstçe cevap verdi: "Hepsi hastanemize geldi, bilmemeleri mümkün mü?" Fakat uzmanla-

ra göre orası büyük bir hastaneymiş ve her şeyi kontrol etmeleri mümkün değilmiş. Yetkililer yalnızca uzmanların tavsiyelerini izlediklerini söylüyordu. Doktor arkadaşıma o yetkililerin ve uzmanların söylediklerinden bahsettim, o da şu cevabı verdi: "Aslında tüm doktorlar virüsün insandan insana bulaştığını biliyorlardı, hepimiz bunu bildirdik. Fakat kimse halkı bilgilendirmedi, en azından Zhong Nanshan Wuhan'a gelip de bu konuda halka açıklama yapana kadar." Tanıdığım bir başka doktor şunu söyledi: "Topluluğun sessiz kalması daima en korkutucu şeydir." Fakat bu "topluluğa" tam olarak kimler dahildi? Ona bu soruyu sormadım, işleri karmaşık hale sokmak istemedim, ne de olsa ben bir muhabir değilim. Fakat internetten biri, "Suçlama yarışması resmen başladı!" diyerek işleri kusursuz bir şekilde özetledi.

Sizinle Wuhan Üniversitesi Zhongnan Hastanesi'nin Müdürü Dr. Peng Zhiyong'la yapılan bir röportajdan birkaç alıntı paylaşayım:

> *Virüs gerçekten de son derece hızlı yayılıyor. 10 Ocakta 16 yoğun bakım yatağımız çoktan dolmuştu. İşlerin ne kadar ciddi olduğunu görünce derhal hastane yöneticilerine gittim ve yaşanan şeyi rapor etmemiz gerektiğini söyledim. Onlar da durumun ciddi olduğunu düşündüler ve Wuhan Bölgesel Sağlık Komisyonu'na bir rapor gönderdiler. 12 Ocakta Wuhan Bölgesel Sağlık Komisyonu üç kişiden oluşan bir uzman ekibini araştırma için Zhongnan Hastanesi'ne gönderdi. Klinik gözlemlerine göre uzmanlar virüsün kısmen SARS'ı andırdığını düşündüler fakat standart teşhis protokollerine uymakta usrarcı oldular. Sonraki günlerde hastane yönetimimiz Sağlık Komisyonu'na birkaç kez daha ulaştı, diğer hastanelerin de böyle yaptığından haberdarım.*

Bu olaydan hemen önce, Ulusal Sağlık Komisyonu çoktan araştırma için Jinyintan Hastanesi'ne bir uzman ekibi göndermişti. Teşhis için Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'nı ziyaret etmiş olmak, ateş ve virüsün testlerde pozitif çıkması gibi bir dizi standart geliştirdiler, yalnızca bu üç kriter de karşılandığında hastaya pozitif teşhisi konulabiliyordu. Gerçekte test olan çok az insan olsa da özellikle üçüncü kriter konusunda ciddiydiler.

Geçmiş bilgilerime ve hasta tedavi ederken yaptığım klinik gözlemlere dayanarak bu hastalığın en yüksek koruyucu önlemleri gerektiren güçlü, bulaşıcı bir virüs olduğuna karar verdim. Virüsler insan iradesini aşmazlar, bizim bilim ruhuna saygı göstermemiz ve bilimsel deliller ne gösteriyorsa ona göre ilerlememiz lazım. Taleplerime cevaben Zhongnan Hastanesi'nin yoğun bakım ünitesi sıkı karantina önlemleri aldı, bizim departmanımızdan yeni koronavirüsle enfekte olan yalnızca iki sağlık çalışanı vardı. 28 Ocak itibariyle hastane çapında enfekte olan yalnızca 40 sağlık çalışanı mevcut, bu da diğer hastanelerdekinden çok daha düşük bir sayı.

Bu üç paragraftan durumun 10 Ocaktan önce hayli ciddi olduğunu görebiliyorsunuz. Nihayetinde doktorların kendilerini korumak için bireysel olarak önlem alması gerekti. Ve erkenden agresif koruyucu önlemler alan Zhongnan Hastanesi'nde bile yine enfekte olan kırk sağlık çalışanı vardı, bu da diğer hastanelere kıyasla oldukça düşük bir enfeksiyon oranı. Düşündüğünüz zaman toplu sessizliğin kırbacı hepimizin üzerine inmiş. Bu, salgın geçtiği zaman tüm hastanelerin üzerinde düşünmesi gereken bir konu.

Öğleden sonra bir arkadaşımla koronavirüsün çocukları nasıl etkilediği üzerine uzun bir sohbet ettik. Virüs çok sayıda

aileyi parçaladı fakat bazı yönlerden çocuklar, yaşlılardan daha kötü etkilenmiş durumda. Bu salgın süresince kaç çocuk öksüz ve yetim kaldı? Bu rakamı kimsenin hesapladığından emin değilim. Sadece ölen doktorların haberlerinden dört tanesinin varlığından haberdarız; babaları hayatını kaybeden iki bebek ve iki doğmamış çocuk var. Doktor arkadaşım bana koronavirüs yüzünden ebeveynini kaybeden iki düzine civarında koca bir grup çocuk olduğunu söyledi, bir de ebeveyni hastanede karantinaya alınan ya da ebeveyninden birini kaybeden daha pek çok çocuk varmış. Hükümet çoktan bu çocuklara hep birlikte bir grup evinde bakılması için gerekli düzenlemeleri yapmış. Çocukların hiçbiri reşit değilmiş, daha küçük olanların çoğu yalnızca dört ya da beş yaşındaymış. Arkadaşıma göre çocukların çoğu koruyucu giysi ve maske giymiş insanları görmekten korkuyormuş. O hassas yaşta muhtemelen korkularını nasıl ifade edeceklerini ya da duygularını kimle nasıl paylaşacaklarını bile bilmiyorlardır. Elbette temel ihtiyaçları artık karşılanıyor olabilir, peki ya içlerindeki psikolojik yaralar ne olacak? Bu durum özellikle henüz ebeveynsiz kalmış çocuklar için önemli. Onları rüzgârdan ve yağmurdan koruyan o büyük, güçlü ağaçlar şimdi devrildi ve sırtlarını dayayabilecekleri kimseleri kalmadı; çoğu bir daha asla karşılıksız ebeveyn sevgisini bilemeyecek bile. Bu acıyı atlatmalarına yardım edecek kimse yok mu, merak ediyorum. Arkadaşımın her zaman dediği gibi, psikolojik olarak ne kadar erken müdahale görürlerse o kadar iyidir.

İnternette devamlı bir çocuğun, "Anne beni terk etme! Seni çok seviyorum anneciğim..." diye ağlayıp haykırdığı bir kayıt duyuyorum. Bir anne olarak ne zaman buna benzer bir ses duysam tepeden tırnağa ürpermekten kendimi alamıyorum.

1 Mart 2020

Dökecek daha çok gözyaşımız var.

Çin Yeni Yılı'ndan giderek daha da uzaklaştıkça günlüğümün tarihini atmak için ay takvimi yerine Batı takvimi kullanmaya karar verdim.[15]

Hava açık ve bulutlu arasında değişip durmaya devam ediyor, bu da pek çok insanı daha da strese sokuyor. Bugünün pazar olduğunun daha yeni farkına vardım. Tüm gün evde tıkılı kaldığınız zaman en büyük problemlerden biri zaman kavramını tamamen yitirmeniz oluyor. Sık sık tarihin ne olduğundan haberim bile olmuyor ve haftanın hangi gününde olduğumuzu hatırlamakta daha büyük güçlük çekiyorum. Ne zaman dışarı çıkabilirim? Şehir ne zaman açılacak? Bu günlerde çoğumuzun aklından çıkmayan sorular bunlar. Herkes açıkça koronavirüs durumunun giderek düzeldiğini görebiliyor. Çin'deki herkes Wuhan'ın bu zorlu dönemden kurtulması için elinden geldiğince yardım ediyor. Bu dönemi *atlatacağız*, Wuhan'daki herkes bu dönemi atlatmamızı sağlayacak özgüvene sahip. Sadece halen *ne zaman* dışarı çıkabileceğimizi ya da şehrin *ne zaman* tekrar açılacağını bilmiyoruz. Kendi aramızda konuştuğumuz tek şey bu.

Ortanca abim evinden dışarı adım bile atmayalı tam kırk iki gün oldu. Hiç değilse ben, biraz temiz havaya ihtiyacım olduğunda ya da biraz dolanmak istediğimde avluya çıkabiliyorum. En azından avlu güvenli bir bölge. Bugün kızım aile sohbet grubunda yemek yapma becerisini birkaç fotoğrafla gösterdi. Yemek yapmanın ne kadar can sıkıcı olduğu konusunda

15) *Wuhan Günlüğü*'nün orijinal Çince versiyonunda 25 Ocak-29 Şubat arası tüm girdilerin tarihi ay takvimine göre atılmıştır. 1 Marttan sonra girdilerin tarihi Batı takvimine göre atılmıştır. Yazarın önerisine göre İngilizce versiyonda özellikle Batı takvimi tarihleri kullanılmıştır.

devamlı yakınsa da hâlâ belirli bir hayat kalitesini korumak için elinden geleni yapıyor. Pişirdiği kahverengi sosa bulanmış domuz gerçekten de enfes görünüyordu! Geçen gün biraz kilo vermiş gibi hissettiğini söylüyordu ama eminim ki o domuzu mideye indirdikten sonra hemen o kiloları geri alacaktır! Babası yemeklerinin fotoğraflarına övgü üzerine övgü yağdırarak yanıt verdi. Yeni neslin bu kadar becerikli olduğunu düşünmekte bazen zorlanıyoruz. Kızım internetten bulduğu bir sürü tarifi çoktan kaydettiğini söyledi. Sanırım ebevenyinin ona yemek yapmayı öğretmesine ihtiyaç duymuyor; gençlerin kendi yöntemleri var ve internette onlara bunu öğretecek çok sayıda iyi öğretmen var!

Fakat zaman geçtikçe daha üzücü şeyler yaşanıyor. Bu felaket gerçekten de bizi paramparça etti. Artık ağlamakta güçlük çekmiyoruz. Bir iş arkadaşım bana yaşadığı toplulukta çekilmiş bir video gönderdi. Bir vatandaş yerel kadrodan birine teşekkür ediyordu ve teşekkür ettiği erkek görevli bir bebek gibi ağlıyordu. Videoya yapılan yorumlardan biri şuydu: "Wuhan halkı bu ay bir asra yetecek kadar gözyaşı döktü." Bu yorumun ardında büyük bir haklılık payı var. Bu gözyaşları yalnızca üzüntü gözyaşları değil; yüzlerce farklı duygunun karmaşasını içeriyorlar. Fakat bu gözyaşlarını döken insanların zafer şarkıları söyleyerek öne çıkmalarını ya da dünyayı zafere ulaştıklarını ilan edecek enerjiyi toplamalarını beklemeyin; daha dökecek çok gözyaşımız var.

Bu sabah saat beşte Li Wenliang'ın çalıştığı Wuhan Merkez Hastanesi'nin Müdürü Jiang Xueqing vefat etti. Kendisi elli beş yaşındaydı ve kariyerinin zirvesindeydi. Daha önce Wuhan'da pek çok insanı tanıdığımdan ve sokakta sıklıkla tanıdıklarımla karşılaştığımdan bahsetmiştim; Müdür Jiang ile hiç tanışmadım fakat üniversite sınıf arkadaşlarımdan birinin eşi onu iyi tanırmış. Bana bu sabah bir mesaj gönderdi, Dr. Jiang'ı şöyle tarif

etti: "Belki bir muhbir değildi ama hep güçlü prensiplere sahip olan nazik bir adam olmuştu. Tüm hastaları ona güvenirdi ve daima dostları için zaman ayırırdı. Sayısız arkadaşımın muayenesinde bana yardımcı oldu ve hep, 'Ne zaman benden bir şey rica edersen onunla ilgilenmek için elimden geleni yapacağım!' derdi. Yıllar boyunca pek çok hasta büyük saygınlığı nedeniyle onu aradı, o da randevuları için geldiklerinde veya ameliyat gerektiğinde hastalarını her zaman nezaketle tedavi etti. Ona muayene için çok fazla arkadaşımı göndermemeye çalıştım fakat o daima bir doktor için en önemli desteğin hasta önerisi olduğunu söylerdi." Dr. Jiang'ı çok iyi tanıdığı için sınıf arkadaşımın eşi bu kayıpla gerçekten yıkılmıştı, hayattayken onu destekleyecek daha çok şey yapmadığı için pişmanlık duyuyordu.

Doktor arkadaşlarımdan biri de Dr. Jiang Xueqing hakkında, onun Çin'deki prestijli "Çin Doktoru Ödülü"nü alan tek meme ve tiroid kanseri uzmanı olduğunu söyleyen bir mesaj gönderdi. Bu salgın sırasında çok sayıda tıp uzmanı trajik bir şekilde hayatlarını feda etti. Biri özel olarak Dr. Jiang Xueqing'in ölümünün ardındaki hikâyeyi benimle paylaştı ve gerçekten de kelimelere dökülemeyecek kadar dehşet dolu bir hikâyeydi. Yaşanan şeyin trajik yanı yalnızca hayatını kaybetmesi değildi fakat hikâyesinin bazı yönleriyle ilgili endişeler dolayısıyla ondan bahsetmemize izin verilmedi. Bu yüzden... hikâyeden bahsetmeyeceğim.

Son derece zorlu bir şekilde ve çok yavaş ilerleyerek Wuhan'daki salgının durumu iyiye gitmeye başladı. Halen her gün birkaç yüz yeni kesinleşmiş ve şüpheli vaka radarımızda belirmeye devam ediyor. Doktor arkadaşlarımdan birinin gördüğü rakamlar karşısında morali bozulmuştu, buna dayanarak bir tahmin yürüttü: "Sanırım kökten bir değişiklik görmek için on güne daha ihtiyacımız var ama muhtemelen salgını kontrol altına almamıza bir ay daha var; ondan sonra da virüsü tamamen

ortadan kaldırmak için iki aya daha ihtiyacımız olacak." Bize göre bütün bu zaman aralıkları –ister bir ay ister iki ay olsun– fazlasıyla uzun. Umarım arkadaşımın tahmini yanlıştır. Bahar güneşi bugün sonsuz bir ışıltıyla parlıyordu; bu güzelim güneşli havanın tadını yalnızca virüsün çıkarmasına katlanamam, hepimiz dışarı çıkmaya hasret kaldık.

Herkesin mucizeler yarattığını söylediği Li Yuehua isimli bir şifacı hakkında çok sayıda mesajlar alıyorum; geleneksel Çin akupunktur noktalarıyla birlikte onun iğne yönteminin yeni koronavirüsü iyileştirebildiğini söylüyorlar, dahası bu tedaviyi hiçbir koruyucu giysi olmadan uyguluyormuş ama yine de virüse karşı tamamen korunuyormuş. Aslında bundan günlüğümde bahsetmeyi umuyordum. Esasen bu kayıt bir kenara not ediverdiğim birkaç karalamadan ibaret, sözünü etmek istediğim konuların net bir listesine sahip değilim. Fakat çok sayıda insandan Dr. Li Yuehua'yı okurlarıma tanıtmamı öneren mektuplar aldıktan sonra –hastaları tedavi ettiği video kayıtları bile elime ulaştı– onun hakkında yazmaya karar verdim. Gördüğüm videolardan bazıları gerçekten de etkileyiciydi. Hastanelere gidip yeni koronavirüs hastalarını tedavi etmeye gönüllü olduğunu fakat onay vermediklerini duydum. İnternetteki insanlar çılgınlar gibi bu adamın hastaları tedavi etmesine izin verilip verilmemesi gerektiğini tartışıyor. Görüşünü almak için Çin Tıbbı Enstitüsü'ndeki arkadaşıma ulaştım, üç noktaya değiniyordu:

1) Şu anda konunun püf noktası Li Yuehua'nın tıp uygulaması için resmi bir lisansa sahip olup olmaması değil, asıl soru tedavi metodunun işe yarayıp yaramadığıdır. Tedavi etki gösteriyorsa o halde hastaları tedavi etmeye başlamasına izin vermeliyiz. Ne de olsa şu anda hepimiz pratik çözümler aramıyor muyuz?

2) Resmi bir tıp lisansına sahip olmamaları nedeniyle mesleği icra etmeleri engellenen birçok şifacı var. Bildiğim kadarıyla, şu anda şifacıların lisans alabilmeleri için iki yöntem var, biri "çırak eğitim programı"ndan geçmek, diğeri de "uzmanlık kanıtı" sunmayı içeriyor; geleneksel Çin tıbbı doktorları, yasal olarak tıp mesleğini icra edebilmek için her iki yolu da seçebilir.
3) Lisans verme sorumluluğuna sahip bazı devlet daireleri var ki deneysel gerçekleri kasten görmezden geliyorlar ve bunun yerine sadece bu şifacılara göz açtırmamayı istiyorlar. Bunu adil olmak adına yapıyorlar fakat çoğunun art niyetli olduğu açık bir şekilde görülüyor. Fakat bir an durup düşünmek gerekirse Li Yuehua açıkça yasadışı olarak doktorluk yapan biridir. Bununla beraber tedavi metodunun yeni koronavirüs hastalarına faydalı olduğu görülürse, ilgili bölümler buna özel durum muamelesi yaparak hastaları tedavi etmesi için ona bir ayrıcalık tanıyabilir. Güvenceleri ve lisansları daha sonra düşünebilirler. Ancak şu anda o devlet dairelerinin çoğu Li Yuehua'nın yasal güvencesi meselesine takıldılar ve bu meselenin peşini bırakacak gibi görünmüyorlar. Şu anda Li Yuehua'yı köşeye sıkıştırdılar (gördüğüm belgeler, sadece ona karşı usulden yöntemleri kullanmak istemediklerini, aynı zamanda yasal işlemlerde bulunmayı planladıklarını gösteriyor). Görünüşte her şeyi kitabına uygun yapıyorlar gibi dursa da aslında oldukça zalimce bir şey yapıyorlar. Eğer Li Yuehua'nın tedavi yöntemleri işe yarıyorsa tıbbi güvencesi gibi konulara takılmayalım. Başarıyla tedavi ettiği o hastalar bu konuda söz sahibi olmalı. Tedavi yöntemlerinin etkinliğine karar vermek çok zor olmamalı, yapmaları gereken tek şey eski hastalarına bakarak basit bir araştırma yapmak.

Sanırım sınıf arkadaşımın yorumları mantıklıydı. Ben böyle meselelerde işin erbabı değilimdir, bu yüzden kendi yorumlarımı eklemeyeceğim. Normalde o seyyar şifacıların hiçbirine inanmam, bir keresinde ayağımla ilgili yaşadığım bir problem için özel bir Çin tıbbı doktoruna gitmiştim, bana yazdığı tedavi inanılmaz pahalıydı ve nihayetinde bana verdiği ilaç durumumu daha beter hale getirdi! En sonunda sorunu çözmesi için Batı tıbbında eğitimli bir doktora gittim. O zamandan beri genellikle Batı tıbbına güvenirim. Fakat yine de gündelik şeyler için arada sırada Çin bitkilerini kullanırım. Ama başkaları gibi ben de, eğer Li Yuehua koronavirüsü tedavi eden bir yöntemi olduğunu söylüyorsa bunda mesele nedir, anlamıyorum. En azından ona denemesi için bir şans verelim. Deng Xiaoping'in şöyle bir meşhur sözü yok muydu: "Kedinin siyah ya da beyaz olmasının önemi yok, fareyi yakaladığı sürece o iyi bir kedidir." Bu sözü şöyle kullanayım: "Çin ya da Batı ilacı olmasının önemi yok, hastayı iyileştiriyorsa o iyi bir ilaçtır." Hastaları tedavi ederken, özellikle de bunun gibi bir acil durumda, pratik olmalıyız. İnsan hayatını kurtarmaktan daha önemli bir şey yok, o halde neden buna bir şans vermiyoruz? Bu sırada bir şarlatan olduğu ortaya çıkarsa daha iyi, her şey göz önünde olsun!

2 Mart 2020

Gelecekte insanların Wuhan halkının neler yaşadığını bilmesi gerekiyor.

Hava yine yağmurlu ve tamamen kapalı. Çin Yeni Yılı'nda olduğu kadar soğuk hissediliyor. İş arkadaşlarımdan biri bana biraz buharda mantı, mandarin ekmeği ve başka atıştırmalıklar getirmek için yağmur altında kalmayı göze aldı. Otuz yıldır

Edebiyat Federasyonu sitesinde yaşıyorum ve komşularımla iş arkadaşlarım daima bana göz kulak oldu, bunun için özellikle müteşekkirim. Bugün mandarin ekmekleri ve bir kâse darı lapası yiyeceğim. Daha önce de dediğim gibi, tek kişi için yemek yapmak pek eğlenceli değil.

Bugünlerde geceleri geç yatıp ertesi sabah geç kalkıyorum. Doktor arkadaşımın bana gönderdiği mesajları gördüğümde çoktan öğlen olmuştu. Önceki günkü kasvetli modunun aksine, bugün doktor arkadaşım hayli heyecanlı görünüyordu. Bunun sebebi dünkü yeni vaka artış sayısının çoğunun hepsi pozitif çıkan 233 kişilik tutuklu grubundan geldiğini fark etmesiydi. Ayrıca Hubei yönetiminin birkaç cezaevi yetkilisini kovarak buna hızlı bir şekilde yanıt verdiğini de gördük. Yönetimin buna yanıt verme hızı şok ediciydi. Yine bugün ilk kez yeni vaka sayısı 200'ün altına, yeni şüpheli vakalar da 100'ün altına düştü. Doktor arkadaşıma göre, "İki-üç gün içinde yeni bir düşük oran dönemine (günde 100'den az enfeksiyon görülmesi anlamına geliyor) girebiliriz." Wuhan halkı için hâlâ bir umut var. Bu, şehri beklenenden daha erken bir zamanda açabilecekleri anlamına mı geliyor? Bu tam olarak dokuz milyon Wuhan sakininin umduğu şey. Akşamında arkadaşıma bu olasılığı sordum ve bana hâlâ iki haftamız olabileceğini söyledi. Yine de takvimin biraz ilerisinde ama en azından nisan ayında da bu şekilde devam etmemiz gerekmeyecek.

Wuhan halkı izlenimlerimi tanımlamak için kullanacağım kelime halen "depresif". Bugün internette çok sayıda insanın Wuhan'ı tanımlamak için "hüzün şehri" kelimelerini kullandığını gördüm. Tam olarak ne diyeceğimi bilmiyorum, Wuhan şehrinin Bahar Festivali sırasında yaşadıklarını tanımlamak için "hüzün" kelimesini kullandıysanız eğer bunun durumun ciddiyetini tarif etmeye bile yaklaşmadığını söyleyebilirim. Belki de "hüzün" yerine "burukluk" kelimesini kullanırsak gerçeğe

biraz daha yaklaşırız. Yapmanız gereken tek şey Chang Kai'in son sözlerini okumak, işte o zaman buruk bir hüznün ne anlama geldiğini bilirsiniz. Birkaç gün önce Guangdonglu bir sağlık çalışanının yardım için Wuhan'a ilk geldiğinde ne yaşadığını anlatan bir makale gördüm. Makalede şu tasvir de vardı: "Çin Yeni Yılı'nın ikinci gününde öğlene kadar acil bakım ünitesinde görevli olduğumu hatırlıyorum, ilk iki saatte üç hasta hayatını kaybetmişti bile. O gece iki hasta daha koronavirüse karşı savaşı kaybetti. Bir keresinde acile gelen bir hasta onu daha servise çıkaramadan hayatını kaybetmişti. Bu ilk birkaç gün içinde çok fazla hasta gelmişti; zirve noktasında günde 1500 ila 1600 arası hastanın ateş şikâyetiyle geldiğini gördük." Ve bu Wuhan'daki tek bir hastanenin durumuydu, şimdi buna şehirdeki diğer tüm hastaneleri ekleyin. Şehirde aynı anda bunun gibi kaç sahnenin yaşandığını düşünün. Umarım zamanları olduğunda, Çin'in dört bir yanından bu salgın sırasında destek vermek için Wuhan'a gelen tıp çalışanlarının bazıları, gördüklerini ve deneyimlediklerini yazıya aktarabilirler. Eminim bu, hayatlarının geri kalanı boyunca akıllarında kalacak türden bir deneyimdir. Ama umarım bunu yazıya aktarırlar; gelecekte insanların, Wuhan halkının neler yaşadığını bilmesi gerekecek.

Bu bana başka bir şeyi hatırlattı, Wuhan'da olanları inceleyen o muhabirler hâlâ araştırmacı haberleriyle uğraşıyor mu? Şehirde yaşayan bizler için bu son derece önemli. İşler şimdi farklı bir istikamette ilerlemeye başlamışken ne yaşandığına dair araştırmalarının gündemde olması lazım. Aksi takdirde zaman geçtikte çektiğimiz tüm acı ve üzüntüler de onunla birlikte geçip gidecek. Korkum şu ki insanlar normal, mutlu yaşamlarına döndüğü zaman kimse bu acı dolu ânı tekrar anımsamayacak; onun yerine bu trajedi esnasında ölen Chang Kai gibi insanları unutmak için ellerinden geleni yapacaklar. Bu da bana birilerinin yaptığı koronavirüs kurbanları için bir anıt

dikme önerisini anımsattı. Umarım o anıtın üzerinde Chang Kai'nin son sözlerini taşa kazıyacak bir boşluk bırakırlar. Gelecek nesiller o sözleri okuyunca 2020 yılında Wuhan'da yaşadığımız felaketi biraz olsun anlayabilirler. Hastaların hayatlarını kurtarmak için çok çalışan tıp doktorları da dahil olmak üzere Wuhan'daki herkesin o gazetecilerin aslında ne olduğu üzerine yaptıkları araştırmaları tamamen desteklemesi lazım: Yirmi günlük gecikmeden kim sorumluydu? İki binden fazla insanın hayatına mal olan ve binlerce kişinin daha bugün halen hasta olmasına ve sağ kalıp kalmayacaklarının belirsiz olmasına sebep olan, dokuz milyon insanın evlerinde karantinaya alınmasına ve beş milyon insanın Wuhan dışında mahsur kalarak evlerine dönememesine sebep olan tam da o yirmi gündü. Bu unutabileceğimiz bir şey değildir. Sorumluluğunu başkasına yükleyemeyeceğimiz tek şey budur. Bugün "Uzmanların Tanımlanamayan Solunum Rahatsızlığını Bildirmekte Gecikmesinin Ardında Yatan Hikâye" başlıklı bir makale okudum, makalede şöyle bir bölüm vardı: "Yaşananları Çin haftalık gazetesine aktarırken Zeng Guang masaya vurdu ve 'Li Wenliang ya da Zhang Jixian adında kimseyi duyduğumu mu zannediyorsunuz?' dedi." Sevgili cesur gazeteciler, halen vicdanınız varsa lütfen bu savaşı vermeye devam edin! Lütfen geride kalan dokuz milyon Wuhan vatandaşının ve bir başına bırakılan diğer beş milyonun sesini duyun. Hepimiz kimlerin bizden gerçeği sakladığını bilmek istiyoruz!

Karantinada geçen kırk günün sonrasında insanlar psikolojik kırılma noktalarına yaklaşıyor; bu en başından itibaren endişelendiğim bir konuydu. İnternette pek çok danışma hizmeti ve yardım hattı bulabileceğinizi biliyorum fakat bunların gerçekten de insanların yüzleştiği gerçek problemlere değindiğine emin değilim. Çoğu mutlu aile birbirine benzer ama mutsuz ailelerin her biri kendi talihsizliklerinin acısını çeker. "Wuhan'da

Dokuz Milyon Ayrı Kırık Kalp" başlıklı bir makale okudum; başlık diye buna derim! Makale internette zor deneyimlerini anlatan Wuhanlıların düzinelerce gönderisinden alıntılanan hikâyeler içeriyordu. Sözlü ya da yazılı olarak duygularınızı ifade etmek stresle baş ederken önemli bir psikolojik aktarım yoludur; tam olarak bu yüzden her gün bu günlüğü yazmaya devam ediyorum. Yine de "pozitif enerji"[16] etiketi sürekli olarak kendini rahatlatacak bir aktarım yolu arayan bireylerin önüne çıkarılıp duruyor. Bu uygun ve düzgün görünen bir etiket, insanların kazanmaya hevesli olduğu türden bir etiket. Fakat eğer ağlarsanız ve halka açık şikâyetlerde bulunursanız, sizin panik yarattığınızı, koronavirüse karşı savaşı sabote ettiğinizi ve "negatif enerji"nin bir parçası olduğunuzu iddia ederler. Negatif enerjinin yok edilmesi pozitif enerjinin görevidir. Tanrım, bu dünyadaki insanlar, etraflarındaki şeyleri bu kadar basit bir bakış açısıyla anlayıp yargılıyorsa o zaman ben bu dünyaya boşuna gelmişim demektir. Eğer "pozitif enerji" bu cahilce ve kibirli maskeye büründüyse onunla ilgili "pozitif" olan şey nedir, hiçbir fikrim yok. Ağlayıp yakındıktan sonra tekrar ayağa kalkıp yürümeye devam edemeyeceğimizi de kim söylemiş?

Geçen birkaç günde çok sayıda muhabir benimle röportaj yaptı. İçlerinden biri bana ilginç olduğunu düşündüğüm bir soru sordu: "Bu salgın sırasında gözden kaçan insanlar ya da şeyler nelerdir?" Cevabını düşünecek vaktim olduğuna göre çok sayıda insanın ve şeyin gözden kaçıverdiğini hissediyorum. İşler ilk başladığında şehir çapında kapatma oldukça hızlı bir şekilde uygulanmıştı; bu sanki üzeri delik deşik, dibi olmayan

16) "Pozitif enerji" *(zheng nengliang)* Komünist Parti Genel Sekreteri Xi Jinping'in 2012 yılında bulduğu bir siyasi terimdir. Bu terim sıklıkla "politik doğrucu" bir söyleme atıfta bulunur ve Çin Komünist Partisi'nin görüşleri ve politikalarıyla uyumludur. Parti çizgisine meydan okuyan ya da karşı çıkan kamusal söylemlere ise "negatif enerji" *(fu nengliang)* olarak atıfta bulunulur.

kocaman tahta bir kovayı kapatmaya çalışmak gibiydi. Bütün bu süre içinde hükümet suyun kovanın dibinden akmasını engellemek için elinden geleni yapıyordu ancak bu sırada kovanın üzerindeki deliklerden akan suyu durdurmaya çalışan kimse yoktu. Şehrin kapatılmasına yardımcı olan tüm o gönüllülere teşekkür etmemiz lazım. O genç gönüllüler gerçekten de muhteşemler. Tüm delikleri fark eden ve o delikleri kapatmak için derhal harekete geçenler onlardı. Her gün, Jinyintan bölgesine gelen ve giden tıbbi personel akını için ulaşımın organize edilmesine yardımcı olan Wang Yong vardı, karantinanın ilk ayında, Wuhan vatandaşlarına ücretsiz ilaç sağlarken başı belaya giren Wu You vardı ve sonra Wuhan hastanelerinde sağlık çalışanlarına ücretsiz öğle yemeği sağlamak için Sichuan eyaletinden gelen Liu Xian vardı. Onlar gibi daha pek çok insan var. Kimse onlara bunları yapmalarını söylemedi ve insanlar onların harekete geçtiğini görünce kimse yardım etmeyi önermedi. Aslında karantina devreye girdiğinde her devlet departmanının böyle şeylerle ilgilenmesi gereken idari personeli vardı; bütün bu detayların sorumluluğu aslında onlardaydı. İşin kötüsü onlar kendilerini sıradan halkın üzerinde görürlermiş gibi (ya da bir başka deyişle bu insanların idari yeterliliği çok düşük) faaliyete geçmelerini emreden bir yazı almadıkları sürece ağır çekimde hareket ediyorlar. Hükümet gerçekten de bir adım atıp eyleme geçen ve başıboş bırakılan tüm delikleri dolduran bütün bu gönüllülere uygun bir şekilde teşekkür etmeli. Onlar olmasaydı Wuhan'ın başına kim bilir başka hangi felaketler gelirdi...

Bugün yeni bir kelime öğrendim; "ikincil felaket." Wuhan'daki kapatma seçebileceğimiz bir şey değildi fakat uzun bir karantina süresinden sonra gerçekten de genel bir plana ihtiyacınız var. Eğer genel bir planınız yoksa daha sonra yaşanacak sonuçları hayal etmek güç olacaktır. Eğer hükümet yetkilileri insanların geçim sorununu ciddiye almazsa, çoğu sağlıklı insa-

nın uğraşmakta olduğu ekonomik sorunlarla baş edecek pratik önlemler almazsa, bu tür sorunların çaresine bakacak düşünceli politikalar üretecek kadar esnek değillerse korkarım ki bizi bekleyen problemler bir başka "salgın"a sebep olacaktır. Son zamanlarda pek çok insan bu sorunları tartışıyor.

Dün gece sınıf arkadaşlarımdan biri bana WeChat'te popüler olan bir itiraz mektubunu gönderdi; mektup göçmen işçi sorununa değiniyordu, onu burada paylaşmak istiyorum:

Halk, ulusun merkezidir, halk sağ kalmak için gıdaya ihtiyaç duyar, hükümet, halkın hükümetidir, halk emeğiyle ulusu destekler. Bu salgınla savaşırken çeşitli resmi mercilere bir "Göçmen İşçi İstihdamı Çalışma Komisyonu" kurulması için çağrıda bulunuyoruz. Şu anda Hubei'deki hiçbir insan bölgeden ayrılamıyor, Hubei dışındaki kuruluşlar Hubeili çalışanlarla kontratlarını iptal ediyor, diğerlerininse iş başvuruları daha en başından reddediliyor. Virüsün kontrol altında olduğu Hubei'deki ilçelerde kısıtlamaların kaldırılmaya başlandığı otuz gün içinde, iki hafta daha karantina altına alınmalarını önlemek için işçileri doğrudan işyerine götürebilecek hükümet otobüslerine veya gönüllülere ihtiyacımız var. Hükümet bu konuya dikkat etmezse Hubeili göçmen işçilerin yerini başka bölgelerdeki göçmen işçiler alacak, bu da Hubeili işçiler arasında geniş çaplı bir işsizliğe sebep olacaktır. Bu koronavirüsün devasa bir yan etkisi olacaktır ve hükümet tarafından bu konuya değinilmelidir. Örneğin az sayıda kişinin yaşadığı uzak dağlık bölgeleri ele alalım, şu anda o bölgeler için hükümetin yürüttüğü işe yerleştirme hizmetleri mevcut değil. Koronavirüs salgını yüzünden çoğu işveren, kişinin Hubeili olduğunu duyar duymaz korkuya kapılıyor, bu da çok sayıda insan için gerçek bir iş bulma sorununa yol açıyor. Eğer Hubei hükümeti derhal uzak dağlık bölge-

lerdeki ve virüsten etkilenmeyen diğer bölgelerdeki Hubeili göçmen işçilerin işe dönmesi için gerekli önlemleri almazsa büyük bir işsizlik dalgasıyla karşı karşıya kalacağız. Çoğu işçinin birikimi yok ve salgın sebebiyle bu sene maaş kazanmayı başaramadılar; ailelerin karınlarını doyurmaya ihtiyacı vardır. Bu insanlar ne yapacak? Hükümet, Hubeili işçilerin etkilenmeyen bölgelere ulaştırılmasını sağlamalı ve şirketleri Hubei işçilerini tutmaya teşvik etmelidir. Hükümetin bu insanlara güvence vermesi ve çeşitli iş fırsatları sağlaması gerekirken çeşitli şirketlerin de iş alımları başlamadan önce ulaşım, karantina tesisleri ve taramaları ayarlaması gereklidir. Bütün bunlar makul taleplerdir, ne de olsa her Hubeili enfekte olmamıştır. Hükümetin koronavirüs ile savaşırken, insanların geçim kaynaklarının halledilmesini sağlamak için eşzamanlı olarak adımlar atması gerekir. Çoğu göçmen işçi ailesi için, bugün çalışmamak yarın aç kalmak anlamına gelir! Hubei'deki çeşitli devlet kurumlarının hepsinin bu talebe öncelik vermesini ve yaklaşan toplantılarda tartışma konusu olarak öne almalarını umuyoruz; halkın geçim kaynağı herkesi etkileyen bir konudur. Lütfen bu mesajı iletin.

Yukarıda paylaştığım, itiraz mektubunun tam metnidir.

3 Mart 2020

Hepimize bir açıklama yapmanız gerekiyor.

Hava halen kapalı, biraz da soğuk ve esintili. Bu sabah banliyödeki komşum bana bir fotoğraf gönderdi. Fotoğrafın altında, "Ön bahçendeki begonyalar çiçek açtı ama WeChat hesabın kapatılmış gibi görünüyor" yazıyordu. Gönderilerimin

WeChat'ten kaldırılmasına alıştım ama begonyalarımın açtığını bilmek gerçekten de heyecan verici. Geçen sene yaz ve sonbahar boyunca süren büyük bir susuzluk yaşandı. Ağaçların tüm yaprakları soldu ve döküldü, begonyamın ölmesinden gerçekten de endişelenmiştim. Fakat yaşama iradesi öyle güçlüydü ki, baharın başında göz alıcı çiçeklere büründü. Telefonumun ekranından bile çiçek açışındaki heyecanı hissettim.

Bugün yine hem iyi hem kötü haberler vardı. Doktor arkadaşlarımdan birine koronavirüs salgınındaki son durumu sordum, arkadaşım durum konusunda artık son derece iyimser. "Koronavirüsle ilgili her şey çok daha iyi görünüyor. İki gün önceki iyi haberlerin temel olmasıyla işler dün düzelmeye devam etti. Yeni kesinleşen ve şüpheli vakaların toplamı 200'den az kişiden oluşuyor ve bu da şüpheli vakalarda özellikle büyük bir azalma gösteriyor. Önümüzdeki iki gün boyunca hasta sayılarının 100'ün altına düşmesi beklenen yeni bir aşamaya gireceğiz. Bu rakamlara göre, koronavirüsün yayılmasını kontrol etme hedefimize artık yaklaştık! Kaydettiğimiz ilerlemeye dayanarak, tedavi sonuçlarını iyileştirmek, ölüm oranını daha da düşürmek ve hastaneye yatış süresini mümkün olduğunca kısaltmak için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız."

Bu doğru, ölüm oranını düşürmek kesinlikle şart. Ne yazık ki daha fazla ölüm haberi gelmeye devam ediyor. Bugün birçok insanı şok eden haber, Merkez Hastanesi'nden Dr. Mei Zhongming'in ölümü oldu. Kendisi Dr. Li Wenliang'ın bölümünün müdür yardımcısıydı. Son derece yetenekli bir göz doktoruydu ve sadece elli yedi yaşındaydı. Alanında çok rağbet gören bir uzmandı. Ölüm haberi duyulduktan sonra tüm eski hastaları internette taziyelerini ve hatıralarını paylaşmaya başladı. Televizyon kanalındaki eski meslektaşlarımdan biri, onunla komşu olduklarını söyledi. Bu gece yaşadığı topluluktaki herkes Dr. Mei için dua edecek. Umarım huzur içinde uyur.

Wuhan'da Merkez Hastanesi'nden daha sert bir darbe alan tek bir hastane olduğunu düşünmüyorum. Konumu açısından Merkez Hastanesi, Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'na çok yakın, bu nedenle yeni koronavirüs hastalarıyla en erken temasta bulunan hastane orasıydı. Ciddi semptomları olan ilk hasta dalgası tedavi için buraya başvurdu. İnsanlar bu virüs hakkında hiçbir bilgiye sahip değilken, Merkez Hastanesi'ndeki doktorlar tam olarak etten bir ön savunma cephesine dönüşmüştü. Çok geçmeden bütün doktorlar (ve yöneticileri) bir bir hastalık yüzünden vefat etmeye başlayınca bu yeni virüsün aslında ne kadar korkunç olduğu anlaşıldı. Yine de çok geç kalmışlardı.

Ortanca abim uzun zamandır bu hastanenin hastasıdır. Bana Merkez Hastanesi'nin çok saygın bir yer olduğunu söyledi, burası önceden Wuhan İkinci Hastanesi'ne bağlıydı. Bana karısının da orada operasyon geçirdiğini anımsattı. Bunu söyler söylemez gençken kontrole gittiğim Nanjing yolundaki İkinci Hastane bölümünün aslında Merkez Hastane olduğunu anladım, yalnızca ismini değiştirmişlerdi. İkinci Hastane aslen yüz kırk yıllık bir tarihi olan Hankou Katolik Hastanesi'ydi. *Zamanın Altından Akan Su* isimli romanımda bu hastanenin savaş sırasında Japonlar tarafından bombalandığından bile bahsetmiştim. Orijinal İkinci Hastane halen eski yerinde duruyor, burası artık Merkez Hastanesi'nin bir bölümü. Merkez Hastanesi'nden iki yüz sağlık çalışanının koronavirüsle enfekte olduğunu duydum, çoğunun semptomları ciddiymiş. Hepsi de yeni koronavirüsle enfekte olan ilk dalga hastalar arasında kabul ediliyormuş. Bir süre önce Li Wenliang'ın sesini çıkardığı için sansürlendiğiyle ilgili bir haber okumuştum, "2 Ocaktan itibaren hastane hiçbir çalışanının halka açık bir şekilde bu hastalıktan bahsetmemesini talep etti; sonradan bu virüsün kanıtı olarak değerlendirilebilecek herhangi bir fotoğraf ya da yazılı materyal paylaşmaları yasaklanmıştı. Tıp çalışanları yal-

nızca tedavinin sürekliliğini sağlamak için nöbet değişimi sırasında diğer tıbbi görevlilere sözlü olarak hasta bilgisi paylaşabiliyordu. Hastalar tıbbi yardım için başvurduğunda, doktorlar bu muhtemel salgın konusunda sessiz kalmaya zorlanıyordu."

Bir diğer haber ajansı olan Chuitan Haber Ajansı da Merkez Hastanesi hakkında illüstrasyonlar içeren bir makale yayımlamıştı. Makale şöyleydi: "Wuhan Merkez Hastanesi çoktan en yüksek enfekte çalışan sayısına sahip olan hastaneler arasına girdi. Şu anda, hastanenin müdür yardımcılarının üçü, hastanenin hemşire bakımı direktörü de dahil olmak üzere iki yüzden fazla enfekte olan sağlık çalışanı var, birkaç özel kliniğin müdürü, vücut dışı yaşam desteğiyle hayatta tutuluyor, çok sayıda başhekim solunum cihazına bağlı ve ön saflardaki doktorların çoğu, yaşamla ölüm arasında bocalamalarına sebep olan ciddi semptomlar gösteriyor. Özellikle acil servis büyük bir darbe aldı, onkoloji bölümü yirmi sağlık çalışanını kaybetti... Kayıplar böylece sürüp gidiyor fakat sayılarla anlatılmayacak kadar fazlalar. Acı dalgasının ardından, panik ve üzüntü dalgasının ardından hepimiz bir sonrakinin kendimiz olabileceğini biliyoruz." Bu haber öncekinden biraz daha detaylıydı. Bu rakamları doğrulamak için bizzat Merkez Hastanesi'ne gitme imkânım yok fakat bu sayılar doğru olsun ya da olmasın, Merkez Hastanesi'ndeki insan kayıplarının özellikle yıkıcı olduğunu kuşkusuz biliyoruz.

Salgının ilk aşamalarında "varolmanın inanılmaz ağırlığı"nı deneyimlediler. Şunu merak ediyorum; eğer bu doktorlar hastalığın bulaşıcı olduğunu biliyorsa ve çoğu gerçekten de enfekte olduysa, o halde neden koruyucu önlemler almadılar? Neden ışığa çekilen pervaneler gibi olmalarına müsaade ettiler? Bir hastanede böylesine yıkıcı bir ölüm sayısı varsa suçluluk duyan ya da sorumluluk alan kimse yok mu? Ufak hatalar yapan kişilerin utançtan istifa etmesi ve büyük yanlışlar

yapanların üstlerinden bir çeşit ceza alması beklenmez mi? "Bu yeni bir virüs olduğu için ona yanıt verecek kadar bilgiye sahip değildik!" gerçeğinin arkasına saklanarak her şeyi temize çekemezsiniz. Bu bir bahane değildir. Çin halkı daima pişmanlık yaşamakta sorun çekmiştir, gözünüzün önünde bunca hayat varken birilerinin öne çıkıp sorumluluk almasına ihtiyacımız var: Sizler, evet, sizler! Ayağa kalkıp pişmanlık gösterin! Bugün internette birileri çalışanların dinlenebilmesi için Merkez Hastanesi'nin geçici olarak kapatılmasını önermişti. Bu hastalık yüzünden çok sayıda çalışanlarını kaybettiler ve daha da fazlasının durumu hâlâ kritik; halen çalışanların yaşadıkları psikolojik travma, kaldırabileceklerinden çok daha fazla.

Yirmi günlük gecikmenin, yirmi gün süren yalanların bedeli ölüm sayılarından çok daha fazladır. Karantina uygulanmaya başlanalı kırk gün oldu, en ölümcül günler ardımızda kaldı fakat en zor günler halen bizi bekliyor olabilir.

Wuhan halkı halen oldukça depresif bir halde. Bir başka doktor arkadaşım, bütün bu üzüntü ve depresyonun insanların gelecek hakkında belirsizlik hissetmesine yol açarak psikolojik güvensizlik durumuna kapılmalarına neden olduğunu söyledi. Bunun yanı sıra halen insanların nasıl geçineceği konusu var; çoğu insanın şu anda hiçbir geliri yok, bu da güvensizlik duygusuna katkıda bulunuyor. Ne zaman işe dönebileceklerini, bir daha ne zaman dışarı çıkabileceklerini bilmiyorlar, bu da herkesin kendini kaybolmuş hissetmesine sebep oluyor. İnsan karanlıkta tek başına bocaladığında ve kendi kaderini kontrol etme gücü olmadığında en temel güven duygusunu kaybeder. Böyle zamanlarda her şeyin düzeleceğini hissedebilmek için tutunacak bir şeye ihtiyaç duyarlar; örneğin bir açıklamaya ihtiyaçları vardır. Salgın en kötü aşamasındayken kimsenin soruşturma yürütecek ya da yaşananlardan kimin sorumlu olduğu konusunda endişelenecek zamanı da enerjisi de yoktu, bunun

yerine herkes anlayışlı olmaya çalışıp bütün bu düşünceleri bir kenara koyuyordu. Artık işler rahatlamaya başladığına göre içimizde biriktirdiğimiz tüm sorular yüzeye çıkmaya başladı ve insanlar şimdi bazı cevaplar istiyor. Bir de bütün bunların derhal değinilmesi gerekiyor gibi görünen bazı yönleri var; örneğin cezaevinden salındıktan sonra Pekin'e giden kadın tutuklu ya da Li Yuehua'nın lisans olmadan doktorluk yapmasıyla ilgili tartışmalar gibi. Bütün bunlar salgın sırasında yaşandı fakat hükümet yine de hızlı bir karar almadı. Bununla birlikte halkın gerçekten cevap istediği o sorunlar ne olacak? Örneğin Dr. Li Wenliang vakası örneği gibi: Çok uzun zamandır bunu araştırıyorlar fakat beklediğimiz açıklama nerede?

Dr. Li Wenliang vakası gerçekten de çözülmesi gereken bir düğüm oldu. Aslında, Merkez Hastanesi'nde yaşanan çok sayıda ölüm bir başka düğümdür. Eğer bu düğümleri çözmezsek, kalbimizdeki düğümler nasıl çözülecek? Zaman içinde bu düğümler daha sıkı, daha karmaşık bir hal aldı, tıpkı kalbimizdeki yaraların daha da genişleyip derinleştiği gibi. Psikolojik hizmet uzmanları travmanın yalnızca kendinizi tehlike ortamından uzaklaştırdığınız zaman yüzeye çıktığını söyler. Basitçe söylemek gerekirse: Dr. Li Wenliang'a ne olduğu konusunda bir açıklama yapmalısınız. Merkez Hastanesi'nde neyin yanlış gittiği konusunda bize bir açıklama yapmak zorundasınız; hepimiz bunu duymayı hak ediyoruz.

4 Mart 2020

İnternet alışverişi, art arda bir şeyler izlemek, uyumak: Hayatımız artık böyle.

Bugün gerçekten açık ve güneşli bir gündü. Güneş göz alıcı ışıklarla parıldıyor, bahar geldi. Tüm renkler; yeşil, zümrüt ren-

gi, kırmızı ve pembe, her yeri "pozitif enerji"yle boyamak için yarışıyor gibi. Avlumdaki Çin gülleri, geçen senenin tamamını banliyödeki evimde kitabımın üzerinde çalışmakla geçirdiğim için onlara hiç bakamasam da yeni dallarla sürgün veriyor. Onları hiç budamadım, bir çubuğa bağlamadım ya da gübre vermedim; kimse onlara karışmadan, kendi başlarına özgürce büyüyüverdiler. Onları böyle görünce bazı dallarını korkuluklara bağladığım için neredeyse suçlu hissettim.

Koronavirüsün resmen kontrol altına alındığı artık somut bir gerçek. Uzun süredir Wuhan'da yaşayan biri olarak bu noktaya ulaşmanın ne kadar zor olduğunu biliyorum. Dağınık üç şehir yapısıyla ve karmaşık bir labirent gibi olan geleneksel ara sokak ve eski yollarıyla Wuhan gibi büyük ve geniş bir şehrin her yerinde olabilecek görünmez bir virüsün dehşeti ortaya çıktığı zaman, koronavirüsü görece kısa bir zaman diliminde kontrol altına almamız gerçekten de inanılmaz bir başarı. Bütün bu durum Çin Yeni Yılı'yla üst üste geldiği ve hükümet bir dizi hata yaptığı için her şey özellikle salgının ilk aşamalarında karmakarışıktı. Hükümet yeni liderleri başa getirip koronavirüsle savaşta sert bir politika uyguladığında kesin sonuçlar görmeye başladık. Şu anda bu canavarın başı kesilmiş durumda, yalnızca debelenen kuyruğu kaldı, kendimizi kurtardığımıza göre artık dış bölgelerden gelip karantina sırasında Wuhan'da kalanlar, evlerine dönemeyen Wuhan vatandaşları gibi diğer konularla ilgilenmeye başlayabiliriz. Bu sorunların çözümü çok zor olmamalı. Bugün doktor arkadaşım bana durumun giderek düzeldiğini ve yarın şehrin temel düzeyde işleyişine geri dönmesini beklediğini söyledi. En sonunda, artık derin bir nefes alabildiğimizi hissediyorum.

Bu öğleden sonra bir arkadaşım bana uzun bir ses kaydı gönderdi. Kayıt, yardım etmek için Wuhan'a gelen bir hastane yöneticisi tarafından yapılmıştı, ses dosyasında ekibinin Wu-

han'a yaptığı yolculuğun ve koronavirüs hastalarına bakım sağlama sürecinin tamamını anlatıyor. Asıl niyeti bunu arkadaşına göndermekti, son derece mantıklı, sağduyulu ve tarafsız bir kayıttı bu. Yaptığı tek şey tedavi sürecine odaklanmak ama başka detaylara fazla girmemekti. Fakat ne zaman Wuhan'dan ve buradaki insanlardan bahsetse zorlanmaya başlıyordu ve boğazının düğümlendiğini duyabiliyordunuz. Zorlanma sebebini yalnızca biz Wuhanlılar anlayabiliriz. Bu duruma ilk başlarda bizzat şahit olduğunu biliyoruz, o detaylara giremediği için boğazının düğümlenmesine engel olamıyordu işte. Bu doktorun hastalarını gerçekten de şefkat ve sevgiyle tedavi eden, iyi bir yüreği olan nazik bir adam olduğunu anlayabiliyordunuz. Wuhan'a yardım ve destek vermek için özellikle de ilk dönemde gelen doktorların, burada gördükleri her şeyi kaydedebilmeleri ve ortaya çıkarmalarını yürekten umduğumu tekrar ifade etmek istiyorum. Bu belgeler, 2020'de koronavirüsle mücadele sırasında yaşananların en önemli ifadeleri haline gelecek.

Bu günlüğü yazmaya başladığımda kaç kişinin okuyacağını düşünmemiştim bile, bazı düşüncelerimi kendim için yazıya dökmek istemiştim sadece. WeChat'te ismi doğrulanmış büyük hesapların bazılarının şok edici başlıklarla benim hakkımda hikâyeler yayımladığını görünce çok rahatsız olmuştum. Ne de olsa Wuhan'da yazarlar ve şairler dışında blog yazan çok sayıda insan olduğunu biliyorum. Hepimiz farklı yöntemler kullanıyor ve yaşananların farklı yönlerine odaklanıyoruz. Fakat bu kayıtların her biri son derece değerlidir. Kurgu metinlerden konuşurken, edebiyat bireysel ifadenin bir biçimi olsa da sayısız birey kendini ifade ettiği zaman bunun kolektif olarak ulusal ifadenin bir biçimine dönüştüğünü, pek çok ulusun kendini ifade etmek için bir araya geldiği zaman bunun tüm çağın ifadesi haline geldiğini söylerdim. Aynı mantıkla, bir insanın belgelemesi asla yeterli değildir, bu tek başına asla bütün resmi

özetlemez ama sayısız bireyin kayıtlarını bir araya getirdiğinizde gerçekte ne olduğunu temsil eden daha bütün halinde bir resim elde edersiniz.

Dünden itibaren başlarda salgının odak noktası olan Huanan Deniz Ürünleri Pazarı'nı temizleyip dezenfekte etmek için üç günlük devasa bir proje başlatıldı. Pazar, ocak ayının başlarında kapatılmıştı ve o zamandan beri her gün bölgeyi dezenfekte etmek için insanlar geliyordu. Fakat pazar ilk kapatıldığında biraz aceleyle hareket etmişlerdi ve çeşitli dükkânlardaki malzemelerin çoğu arkada bırakılmıştı. Sanırım kimse pazarın bu kadar uzun bir süre kapalı kalacağını düşünmedi ve kesinlikle oradan ortaya çıkan bir virüsün tüm Çin'i ve sonrasında tüm dünyayı saracak bir felakete sebep olacağını hayal bile etmedi. Pazarın elektriği ve suyu kesildikten ve içerisi ısınmaya başladıktan sonra geride bırakılan deniz ürünlerinin çoğundan berbat bir koku yükselmeye başladı. Ortanca abim insanların bu kokuyu muhtemelen ta aşağıdaki Vanke binasından bile alabildiklerini söyledi. Pazarda binden fazla satıcı vardı ve bunların çoğunluğu yasal bir işletmeye sahipti. Wuhan'daki herkes gibi orada da kurbanlar var, dahası bunların çoğu diğer insanlardan çok daha fazla şey çekti. Pazarın dezenfekte edilmesi sırasında eminim o esnaflar dükkânlarındaki her şeyi atmak zorunda kalmıştır. Pazar yerine ileride ne olacak merak ediyorum. Bazı insanlar oranın bu felakete adanan bir anıta dönüştürülmesini önermişti.

Bugün yalnızca alışverişten söz edeceğim. İnternetten grup alışverişi giderek daha esnek bir hale geldi. İnternet dünyasında gerçekten de sayısız olasılık mevcut. Bu programın pazara kendini adapte etme şekli cidden inanılmaz, gerçekten de her türlü işi yapabiliyor. Ortanca kardeşim bana eşinin de her gün yaşananları ve alışverişini nasıl yaptığının tüm detaylarını kaydettiğini söyledi. Hatta bana eşinin yazdığı şeylerin bir kısmını gönderdi bile, ben de koronavirüs döneminde alışverişle

ilgili birkaç paragrafı aldım. İnternet sansürcülerinin market alışverişiyle ilgili gönderileri silmeye tenezzül etmeyeceğini biliyorum. Aşağıda ortanca abimin geçen birkaç günde alışverişlerini nasıl yaptıklarının bir kaydı yer alıyor, bunu Wuhan'daki insanların çoğunun deneyiminin anlık görüntüsü olarak değerlendirebilirsiniz.

1) *Bugün bağışlanmış sebzelerden almak için zaten bir kez aşağı indim. Bayan X erken saatlerde onlardan almamı hatırlatmak için aradı. İlk başta bu bağışların yalnızca düşük gelirli aileler ve ekstra desteğe ihtiyacı olan yaşlılar için yapıldığını düşünmüştük; gerçi ikimizin de altmış yaşımızı geçmemiz ve yanımızda yaşayan çocuğumuzun olmaması yeterliliklere uysa da hâlâ genel durumumuz fena olmadığı için bağış kabul etmememiz gerektiğini hissediyoruz. Bu yüzden aradıkları ilk birkaç seferde bağışlanan gıdalardan almak için aşağı inmemeye karar verdik. Bugün de bir şey almamaya niyetliydik fakat sonra bina yöneticimiz bizzat arayıp zemin kat girişinde bizi bekleyen bir poşet olduğunu söyledi. Derhal aşağı inip onu almamızı söyledi. Bunu duyduktan sonra tüm koruyucu giysilerimi üzerime geçirip zemin kata indim. Aşağıda iki koca sebze çuvalı ve bir sürü plastik torba vardı, yani istediğiniz kadar sebze alabiliyordunuz. Ben de dört baş marul aldım, tavada pişirirsem eğer iki öğüne yeterdi. Onlara ardı ardına teşekkürler ettim ama aşağıda daha fazla kalmaya cesaret edemeyip hemen asansöre binerek evime çıktım. Dört baş marulun bedeli çok fazla olmasa da birilerinin sizi düşündüğünü ve umursadığını bilmenin değeri çok daha fazlaydı.*
2) *Bu internet alışverişi işine daha dikkatli bir şekilde yaklaşmalıyım. Ne de olsa olağanüstü bir dönemden geçiyoruz, bazen iyi bir şekilde planlasanız da işleri yapma yöntem-*

lerindeki tüm değişikliklere ayak uyduramıyorsunuz. Domuzların hepsi satılmıştı, bu yüzden domuz yerine geçsin diye 30 yumurta ekleyerek siparişimi çabucak değiştirdim, dışarıya fazladan bir kez daha çıkmamı engelleyecek ne olsa yaparım. Topluluğumuzda koronavirüsle enfekte olan, şüpheli olan ya da yakın temasa geçen herkesin çoktan götürülmüş olması iyi bir şey. Siparişimi alma zamanı geldiğinde iki kat maske takıyorum, oraya gidince kimseyle konuşmamaya dikkat ediyorum ve eve döndüğümde hemen üstümü değiştirip ellerimi yıkıyorum.

3) *Bu sabah Daha Fazla Ekle grubumdan ilk siparişimin almaya hazır olduğu bildirimini aldım fakat siparişimizden gelen tek şey iki paket tavuk göğsüydü. İnternet grup alışverişinin bu yöntemi sinirimi çok bozuyor; çok fazla insan var, bu yüzden teslim alma zamanınız gelene kadar uzun süre beklemeniz gerekiyor ve siparişlerin ne zaman geleceğini tahmin etmek de çok zor. İkindiden beri numaramın gelmesini bekliyorum, yemek yedikten sonra durumu kontrol ettim, 60 numaraya henüz ulaşmışlardı fakat numara uzun bir süre orada takılı kaldı. Ben ise aniden hızlanırlar diye telefonumu kontrol edip durmak zorundaydım, yerimi kaybetmek istemiyordum. Sohbet grubunu tekrar kontrol ettiğimde birinin patronun yemeğe gittiğini ve ne zaman döneceğinin belli olmadığını yazdığını gördüm. Gruptan biri siparişlerin akşam 22.00'den sonra ulaşmasının normal olduğunu söylemişti. Ailemiz 114 numaraydı ve akşam 22.56'ya kadar siparişimizi teslim alabileceğimiz mesajını almadık. Benden sonra altmış sipariş daha vardı. Patron bütün gün bu işi yaptıktan sonra çok aç ve yorgun düşmüş olmalı; umarım güzel bir yemek yiyip dinlenebilmiştir, durum onun için çok zor olmalı! Bizim için de kolay değil elbet ama onun durumunun bizden çok daha zor olduğunu*

biliyorum. Tüm gün ve gece boyunca şehrin dört bir yanında böyle koşturmak zorunda olduğunu düşünebiliyor musunuz, gerçekten de ölümüne çalışıyor; enfekte olmasa bile bitkinlikten yere yığılıverebilir.

4) *Birkaç gündür yaptığım tek egzersiz internet siparişlerimizi almak için mahallemizin güney kapısına gitmek. Belki de dışarı her çıktığımda gerildiğimi ve anksiyetemin bastırdığını hissettiğim için güney kapısına yaptığım bu küçük yolculukların bana bir doz adrenalin verdiğini söylesem daha iyi olur. Gerçekten abartmıyorum, dün gece iki poşet sebzeyi alıp (neredeyse 2 kilo ağırlığındaydılar) 23.00 civarında eve getirdim; normalde yıkanıp yatağa girer, biraz televizyon izleyip uyurdum fakat dün gece saat 1'de halen ayaktaydım! Bu sabah 7.30'a kadar uyudum ama halen önceki günün yorgunluğunu hissediyordum. Yine de programlı olmak için kendimi yataktan kalkıp güne başlamaya zorladım. İyi haber şu ki seçtiğiniz ürünler üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmanıza müsaade eden bir başka teslimat servisi ortaya çıktı. Ellerinde Angel maya özü, tapiyoka ve Old Godmother acı biber sosu gibi aradığım her çeşit ürün vardı, derhal sipariş verdim.*

Sosyal hizmet çalışanlarının ne kadar düşünceli olduğunu görüyorsunuz; süpermarket patronunun bütün gıda teslimatlarını denetlemek için ne kadar çok çalıştığını da görebiliyorsunuz. İnternet alışverişi, art arda bir şeyler izlemek, uyumak. Hayatımız artık böyle.

Bugün karantinanın kırk ikinci günü.

5 Mart 2020

Bazen sağduyu en etkili şeydir.

Açık, güneşli bir gün; güneş öyle parlak ki neredeyse göz kamaştırıyor. Sokaklarımızı, caddelerimizi ve parklarımızı virüse teslim ettik ve biz evde otururken onun bir hayalet gibi kendine kurbanlar arayarak şehirde dolanmasına izin verdik. Öğlen güneşi öyle güçlü ki virüsü yakıp öldüreceğini hissediyorsunuz sanki. Ay takvimine göre bugün böceklerin kış uykusundan uyandığı gün. Bugün karantinanın kırk üçüncü günü. Birkaç gün önce bir arkadaşıma şu anda normalden daha meşgul gibi hissettiğimi söyledim. Tek bir televizyon dizisi izlemedim ve izlemek istediğim bir sürü film hazır olsa da birini bile izlemeye fırsatım olmadı. Komşum Tang Xiaohe torununun yemek yediği bir videoyu gösterdi. Öyle tatlı yemek yiyor ki. Bir arkadaşım bana günlerimi onun torununun yemek yeme videolarını izleyip gecelerimi Fang Fang'in günlüğünü okuyarak geçirdiğimi söyledi, günlerimi böyle geçiriyormuşum. Bu videolar ve arkadaşımın mesajı beni gülümsetiyor.

Bugün gerçekten de özel bir gün. Bugün aklımda bir sürü anı canlandıran üç kişi var. Birincisi Başbakan Zhou Enlai, kendisi benim neslimden olanların oldukça tanıdığı bir isim. Çocukken ismini gazetede görmek bile bana bir huzur hissi verirdi. 5 Mart Zhou Enlai'in doğumgünü; ölümünden sonra ortaya çıkan geniş çaplı kargaşayı halen hatırlıyorum, bu olay "5 Nisan Tiananmen Meydanı Olayı" olarak anılıyordu. Korkarım ki pek çok genç bu olayı hiç duymamıştır. O dönemde herkesin birbirinden kopyaladığı bir şiir vardı; bugün bile o şiiri hatırlıyorum. *Melankoli yaklaştıkça duyuyorum şeytanların ulumasını/ Uluyorum ben de tıpkı kurtlar gibi, çakallar gibi/ Büyük bir adamın ardından dökerken gözyaşı/ Kaldırıyorum kaşlarımı tıpkı*

kılıçların erimesi gibi.[17] İkinci isim, okurlarımın çoğunun aşina olacağı Lei Feng isimli bir adamdır. Lei Feng'in anısı çocukluğumdan beri yanımdadır ve hiç yok olmamıştır. Lei Feng benim neslime çocukluğumuzdan erişkinliğimize kadar eşlik eden nazik yürekli bir insandır. Bugün Lei Feng'i anma günümüz. 5 Mart geldiğinde ülke çapındaki gençlerin iyi şeyler yapmak için, örneğin yaşlı kadınlara eve yürürken eşlik etmek gibi, harekete geçtiği bir zaman vardı; öyle ki ortada yardım edecek yaşlı kadın kalmamıştı! Çin'de kaç kişi Lei Feng'i öğrenerek büyümüştür? Yalnız bir kişi daha var, korkarım çoğu insanın unuttuğu ya da varlığını bile hiç bilmediği bir kişi; adı Yu Luoke'ydi. Elli yıl önce bugün yayımladığı şeyler yüzünden idam edilmişti. Yalnızca yirmi yedi yaşındaydı. Benim neslimden Kültür Devrimi'nin ardından üniversite sınavına giren ilk gruptaki insanlar arasında onun adını bilmeyen neredeyse kimse yoktur. Onun kaderi çoğumuz için halkımızın kaderini, ulusumuzun kaderini ve kendi kaderimizi düşündürmeye başlayan şey olmuştur. Bazı insanlar Yu Luoke'nin makalelerinin sonsuz bir derinliğe sahip olmadığını, söylediklerinin sadece sağduyulu şeyler olduğunu hissediyor. Bu doğru, tam olarak böyle. Ancak, sık sık insanların gözlerinin yanlış bir "derinlik" arayışıyla körleştiğini hissediyorum. Sağduyu en derin gerçeklerden ve yaygın olarak en çok şeylerden ortaya çıkar. Bazen sağduyu en derin şeydir, tıpkı "her insanın eşit yaratıldığı" gerçeği gibi. Bei Dao, Yu Luoke'yi anmak için bir şiir yazmıştı, bu şiirde yıllarca makalelerde alıntılanan bir dize vardı: *"Kahramanları olmayan bir çağda, ben sadece bir insan olmak istiyorum."* Bazen sağduyu ilkelerine göre yaşayan normal bir insan olmak kolay değildir.

17) "Melankoli yaklaştıkça duyuyorum şeytanların ulumasını" ya da "Kaldırıyorum kaşlarımı kılıçların erimesi gibi" olarak da anılan bu şiir 1976 Nisanında Zhou Enlai'yi anmak için yazılmıştır. Şiir, 5 Nisan hareketinin eleştirilip bastırılmasından önce geniş çapta yayılmıştır. 1978'de, 5 Nisan hareketi hükümet tarafından resmen bastırılmıştır.

Tekrar koronavirüse döneyim, işler düzelmeye başlasa da halen yavaş ilerleme kaydediliyor. Halen 100'ü aşkın yeni hasta sayısı geliyor ve henüz işlerin yavaş yavaş normale döndüğü döneme girmiş değiliz. Eğer önümüzdeki iki gün içinde sayıları düşürmeyi başarırsak belki bu çıkmaz sokaktan kurtulmayı da başarabiliriz. Bir süre önce doktor arkadaşlarımdan biri koronavirüsü "hilekâr virüs" olarak tanımlamıştı, zaman geçtikçe gerçekten böyle olduğu görülüyor. Neler sakladığını ya da başka kimi enfekte edebileceğini anlamak gerçekten mümkün değil, bu da önceki bütün çabalarımızı kolaylıkla boşa çıkarabilir.

Birkaç gün önce film yönetmeni olan arkadaşım Jiang bana hapishaneden yeni serbest bırakılan fakat halen karantinada olan arkadaşı Li Liang'ın aniden vefat ettiğini söyledi. Jiang Wuhan Bölgesel Kültür Bürosu'nun müdürü. Sık sık tedavi için Li Liang'ın kliniğini ziyaret ederdi. Li Liang bir fizyoterapistti. Çin Yeni Yılı'ndan hemen önce Li Liang boyun omurundan bir operasyon geçirmek için Merkez Hastanesi'ne gitmişti. Çin Yeni Yılı'nın onuncu gününde Li Liang'ın ateşi çıkmış ve Hanyang'daki geçici hastaneye yatırılmıştı. Ona iki kez koronavirüs testi yapılmıştı fakat ikisinin de sonucu negatifti, bu yüzden karantina için hastaneden bir otele nakledilmişti. Bu sırada hâlâ kendini kötü hissetmeye devam ediyordu, bir ara danışmanını arayıp telefonda gözyaşlarına bile boğulmuştu. En sonunda kaderinden kurtulmayı başaramamıştı. Yalnızca otuz altı yaşındaydı ve ardında genç eşi ile bebeklerini bırakarak aramızdan ayrıldı.

Jiang'la telefonda koronavirüs testinin doğruluğunu tartıştık. Bu konuda çok az şey biliyorum fakat bu olay aklıma testleri negatif çıktıktan sonra hastaneden taburcu edilen fakat karantinadayken test yapılınca pozitif çıkan çok sayıda hasta olduğunu belirten bir haberi getirdi. Jiang da ben de hastanelerin hastaları taburcu etmeye karar verirken kullandığı kriterlerde

bir sorun olup olmadığını merak ediyorduk. Derhal internette bir uzmanın hasta taburcu etme kriterlerinin çok gevşek olduğunu tartışan bir makalesini buldum. Ardından bugün yeni bir duyuru yapıldı: Yarından itibaren şu anda geçici hastanelerde olan ya da Wuhan'daki diğer hastanelerden taburcu edilmek üzere olan tüm hastalara, taburcu edilmeden önce vücutlarındaki antiviral antikorların kontrol edileceği bir kan testi yapılması gerekecek.

Bugün bir video internette çok popüler oldu. Merkezi hükümetten bazı liderler, Wuhan'daki daha küçük bölgelerden birini denetlemeye gitmiş. Onlar oradayken yüksek binalardan birinin camından biri şöyle bağırıyordu: "Sahte! Hepsi sahte! Siz liderler yalnızca etrafa hızlıca bir bakınıp gidin!" Birçok insan internette hararetli bir şekilde videoyu tartışıyordu, bazıları Wuhan'da hâlâ omurgası olan insanlar kaldığını söylüyordu. Bunun gerçek ya da sahte olduğunu söyleyemem fakat uzun zamandır hükümet liderlerinin yaptığı teftiş ziyaretleri her çeşit formaliteyle doludur, bu herkesin bildiği bir şeydir. Aslında bunun için yerel liderleri suçlayamazsınız, bu tür sahte gösteriler hükümetin her düzeyinde sahneleniyor; eğer o alt düzey liderler hizaya gelmezse ileride siyasette bir kariyerleri olamaz. Fakat bana Wuhan'da şu anki şehir çapındaki karantinanın bir anlamda hükümet liderlerinin şov yapmasının sonucu olduğunu söyleyemezsiniz! Geçmişte her zaman bu hükümet toplantıları hakkında sesimi çıkardım ve herkesi gerçeği söylemeye davem ettim. Resmi hükümet talimatlarını uygularken bile olayların ardındaki gerçeği aramalıyız. Bu talimatlar genelde sahadaki pratik koşullar göz önüne alınmadan tekdüze bir şekilde uygulanır. Fakat eğer olayların ardındaki gerçeği arıyorsak bu bize bir şeylerin gözden kaçtığını yukarıdakilere bildirerek boşlukları kapatma fırsatı verir. Fakat buna kim kulak asacak? Yalanlarla uğraşmak, bazen açıkta bu yalanları tolere

etmek, bürokratlar için bir gösteri yapmak için parayı çarçur etme noktasına varacak kadar görünüşe takılmak, bunlar uzun zamandır toplumumuzun "koronavirüsü" haline gelen şeyler. Bu salgın geçtikten sonra, bu hastalık için bir tedavi bulup bulamayacağımızı merak ediyorum.

Wuhan halkı bu sefer çok şanslıydı. Güvendiğim bir arkadaşım bana gördüğüm videonun orijinal olduğunu söyledi. Merkezi hükümet liderleri öğleden sonra bir toplantı yaptı ve derhal halkın tepkisiyle ilgili meseleyi ele almaya karar verdi. Bakın, bu harika değil mi? Bu insanlar pencerelerinden bağırmasaydı, liderler insanların yaşadıkları zorlukları nasıl bilebilirlerdi? Sessiz kalıp da bu gösteriye uyum sağlasalardı en sonunda acı çekecek olanlar onlar değil miydi? Bu yüzden insanların haykırması gereken bir şey varsa eğer seslerini yükseltmeliler! Öte yandan, çoğunluğun dışında kendi sesinizi bulmak çok zor olsa da, bu bireysel sesleri teşvik etmek hâlâ önemlidir, değil mi? Bu yüzden pencerelerinden bağırmaya cesaret eden Wuhan vatandaşlarına saygı duyuyorum. Bu çığlıkların önemli bir anlamı vardır. Hatta bu, liderlerin bir dahaki sefere başka bir sahte gösteri sunmaya çalışacakları zaman iki kez düşünmelerini sağlayabilir. Çünkü yakınlarında gerçekleri iktidara söylemeye hazır olan bir vatandaş olup olmadığını asla bilemezler. Sosyal ilerleme istiyorsak, en azından şaşaalı sahte gösterilere bir son vererek işe başlayabiliriz.

Bugünkü bir diğer ilginç haber hükümetin yeni koronavirüsle savaşta faydalı olan bir dizi birey ve grubu tanımasıyla ilgiliydi. Hükümetin övdüğü bireylerden ikisinden söz etmek gerekiyor. Bunlardan biri Pekin'den Dr. Wang Guangfa'ydı. Dr. Wang ilk başlarda Wuhan'a gelen ikinci uzman ekibindendi. Ondan Weibo'da bir sefer ilk grubun üyesi olarak söz etmiştim fakat bu özür dilemek istediğim bir hataydı. Dr. Wang, Wuhan halkını dört kelimeyle baş başa bırakmıştı: "Kontrol Edilebilir

ve Önlenebilir." Bu dört kelime, diğer dört kelimeyle, "İnsanlar Arasında Bulaşıcı Değil" ile birleşince Wuhan halkını tam bir felaketle sonuçlanan bir yola sürükledi. Eminim Dr. Wang'in gurur duyduğu pek çok başarısı vardır, eminim son derece yetenekli bir doktordur ve hatta "Kontrol Edilebilir ve Önlenebilir" cümlesini bulan kişi bile olmayabilir. Fakat ne olursa olsun, bir basın toplantısı sırasında bu sözcükleri sarf eden kişi oydu. Acı çeken Wuhan halkının önünde dururken en azından biraz olsun utanması gerekirdi, en azından Wuhan halkından özür dilemesi gerekirdi. Dr. Wang'e karşı hiçbir önyargım yok. Fakat hastaneden çıkıp bir muhabir ordusuyla karşılaştığı zaman onu gördüğümde yüzünde bir gram olsun rahatsızlık görmedim, yalnızca kibir vardı. İşte bu benim midemi bulandırdı. Bir doktorun böyle davranmasının uygun olduğunu düşünmüyorum. Dr. Wang örnek niteliğindeki katkılarıyla hükümet tarafından tanınmış olabilir fakat hâlâ Wuhan halkına bir bedel borçludur. O iki uzman ekibinin her üyesi bize bir bedel borçludur. Bu bedel ödenmelidir. Yoksa haksızlığa uğrayan üç bin ruh nasıl huzur içinde uyur?

Bugünkü seremonide onurlandırılan diğer kişi Dr. Li Wenliang'dı. Li Wenliang ayrıca eylemleriyle örnek teşkil edecek bir rol model olarak tanınmıştır. Hikâyenin sonu bu mu, merak ediyorum. Bir de eğer Li Wenliang diğer taraftan bunları seyretseydi, yaşananları görseydi güler miydi ağlar mıydı merak ediyorum.

İngilizceye Çevirenin Son Sözü

Michael Berry

Wuhan Günlüğü'nü Okumak

Wuhan Günlüğü'nü İngilizce okumak, internette ilk belirdiği zaman Çince okurların yaşadığından çok daha farklı bir deneyimdir. Günlük ilk olarak çeşitli Çin sosyal medya platformlarında ve Weibo ile WeChat gibi mikroblog sitelerinde paylaşılan günlük bölümler halinde yayımlandı. Fang Fang'in gönderileri her gece büyük ses getirdi ve saatler önce gerçekleşen olaylara, yayımlanan haberlere eşzamanlı olarak yanıtlar ve yorumlar getirdi. Wuhan'daki salgın yayılmaya, hem Çin'de hem de dünyada daha fazla dikkat çekmeye başladığında, Fang Fang'in okur kitlesi büyümeye başladı. Dünyanın dört bir yanından giderek sayıları artan Çince okurları, Wuhan'da olay yerinde neler yaşandığının anlaşılması için bir platform sunan Fang Fang'in gönderilerini buldu. Bizler günlükleri genellikle oldukça bireysel bir edebi yazın biçimi olarak değerlendirirken –en derin korkularınızla arzularınızın yanı sıra gündelik hayatınızdan en tekdüze olayların kaydedildiği bir yerdir– *Wuhan Günlüğü* en başından itibaren halka açık bir platform, sanal bir açık kitap oldu.

Bu açıklığın bir kısmı, Fang Fang'in günlük kayıtlarının, burada bu ciltte sunulduğu gibi, yani yalnızca yazarın sesi ve perspektifinin hâkim olduğu kitap boyu bir anlatıya dönüştürüldüğü şekliyle okunmadığı anlamına geliyordu. Çinli okuyucular için, *Wuhan Günlüğü* birçok şekilde yayımlandı; Weibo ve WeChat'e günlük bölümler halinde, kısa mesajlardan kesilen, yapıştırılan ve iletilen alıntılarla, kayıtlardan alıntıların

fotoğraflarla birleştirildiği *meme*'ler ve Fang Fang'in tüm hikâyesini belgemek isteyen derleyicilerin arkadaşlarına e-posta yoluyla ilettiği PDF derlemeleriyle. En önemlisi Fang Fang'in kullandığı asıl platformlar olan Weibo ve WeChat'te gönderilere içinde bir milyon okur ordusunun paylaştığı yorumların, eleştirilerin, makale bağlantılarının, fotoğrafların ve gömülü videoların bulunduğu bir yorumlar bölümü eşlik ediyordu. 10 Nisan 2020 tarihli bir *The Guardian* makalesinde, "Weibo'da 'Fang Fang Günlüğü' 380 milyon görüntülenme, 94.000 tartışma ve 8.210 orijinal gönderiyle geçen hafta zirveye ulaştı"[18] deniyordu. Günlüğün popülerliğinin zirvesinde çoğu gönderi iki ya da üç gün içinde 3 ila 10 milyon tık alıyordu ve o mesaj panoları okurlar için bir yakınlaşma, paylaşma, bazen tartışma ve sık sık gözyaşı dökme alanı olan, canlı sosyal tartışmaların döndüğü sanal bir yaşam alanı olarak yükseliyordu.

Hiçbir basılı ya da elektronik kitap *Wuhan Günlüğü*'nün geniş dijital ayak izinin zengin sosyal boyutunu özetleyemese de, okurlar bu dünyanın varlığını sezebilir çünkü günlük okundukça, Fang Fang, ikisi de giderek onun kurduğu hikâyenin önemli bir parçası haline gelen destekçileriyle de ona saldıran trollerle de daha fazla etkileşime geçer. Gerçekten de *Wuhan Günlüğü,* Wuhan'daki koronavirüs salgınına dair pek çok içgörü sunduğu ölçüde Çin internetinin karmaşık dünyasının içine de derinlemesine dalar. Karantina uzadıkça, Fang Fang hayatının mesajlar, internetteki haber videoları ve sosyal medya gönderileriyle giderek iç içe geçtiğini fark eder. Fakat *Wuhan Günlüğü*'nü bu kadar etkileyici bir belge yapan şey, Fang Fang'in internetteki haberler, ana akım haberler, akrabalar, arkadaşlar,

18) Helen Davidson, "Chinese writer faces online backlash over Wuhan lockdown diary" başlıklı 10 Nisan 2020 tarihli *The Guardian* makalesi. https://www.theguardian.com/world/2020/apr/10/chinese-writer-fang-fang-faces-online-backlash-wuhan-lockdown-diary?CMP=share_btn_link

iş arkadaşları ve komşulardan alınan kısa ve normal mesajlarla belirsizlik, korku ve tuhaf, yeni bir virüsün gölgesindeki izole olmuş bir yaşam süren birinin ilk elden bakış açısını birleştirme biçimidir. Bunun sonucu sıradan ve destansı arasında değişen, kapatma altındaki bir hayatın tekdüze sıkıcılığıyla internetteki sürekli genişleyen ağ arasında bir karışımdır. Fang Fang'in günlüğü zaman zaman internette alışveriş ipuçlarından kronik hastalıkları olup da salgının ortasında bakım göremeyen insanların hayatının nasıl kurtarılacağına dair her konuda öneri ve tavsiye için bir takas platformu görevi görür.

Wuhan Günlüğü'nün bir diğer dikkat çeken yönü, Fang Fang'in sürekli olarak eyleme geçilme ve sorumluların bulunması için yaptığı çağrılardır. Bu da *Wuhan Günlüğü*'nü Çinli okurlardan farklı olarak okuduğumuz bir alandır. Amerika'da ve çoğu batı ülkesinde medya parti ve siyasi politikaları konusunda birbirlerini eleştiren bilginler, siyasetçiler ve aktivistler üzerinden zengin olur. *Wuhan Günlüğü*'nün çoğu Amerikalı ve Avrupalı okuyucusu, Fang Fang'in "işi yüzüne gözüne bulaştıran" yetkililerin ve uzmanların ortaya çıkıp yanlış adımlarının sorumluluğunu almaları için sürekli, gözü korkmadan yaptığı çağrılarla sergilediği olağanüstü cesareti tam olarak takdir edemeyebilirler. "Başınızı yerden kaldırmayıp beladan uzak durmanın" pek çok yazar ve entelektüel için temel prensip olduğu bir toplumda Fang Fang sesini yükseltmeye cesaret etti ve onu eleştirenler peşine düştüğünde daha da yüksek sesle konuştu.

Bu aynı zamanda günlüğün kendisinde büyük bir değişime işaret eder; COVID-19 salgını Wuhan'da yavaş yavaş kontrol altına alındığı için Fang Fang, koronavirüsün tarihini yazmaktan yetkililere ve uzmanlara ihmalleri, hataları ve eyleme geçmemeleri yüzünden hesap sormaya geçer. Sonunda, Fang Fang sorumlu tutulma konusuna gelir. Elbette açıksözlülüğü için ödeyeceği bir bedel vardır; *Wuhan Günlüğü* yazıldıkça ve

Fang Fang'in adalet çağrısı daha da güçlendikçe, peşine düşen "internet trollerinin" saldırıları da güçlenir. Bu iki güç elbette bağlantılıdır. Ve günlüğün son 1/3'ünde çoğunlukla her gün karşılaştığı sayısız internet saldırısını savuşturmaya odaklanır.

Fang Fang'e saldıran Çin'deki radikal sol gruplar yazarın peşine ilk kez 2017'de ödüllü romanı *Usulca Gömülmek*'in yayımlanmasından sonra düştü. Roman, modern Çin tarihinin kayıp sayfalarının gizlenmesinin alegorisi olarak bellek yitimine derinlemesine bir keşif sunuyordu ve bu, romanda 1940'ların sonu ve 1950'lerin başındaki toprak reformu kampanyasının anlatılmasıyla yapılıyordu. Roman, tarihi siyah ve beyaz ikiliğinde okumayı reddetmesi nedeniyle, Çin'deki radikal solcu grupların şiddetli bir karalama kampanyasının hedefi oldu. Sonunda tamamen raflardan toplatıldı ve Fang Fang bizzat sayısız internet saldırısının hedefi haline geldi. 2020'ye gelindiğinde ise aynı radikal solcu gruplar şimdi kendilerine yeni bir hedef buldu: *Wuhan Günlüğü*. Bu saldırıların derinliği öyle bir boyuta ulaştı ki kitabın HarperCollins baskısı hazırlanırken bile Çin'deki solcular, kitabın Amerika'nın Çin'i eleştirmek için "silahlaştıracağı" bir araç olacağını iddia eden bir medya savaşı bile başlattı.

Wuhan Günlüğü'nü çevirirken, kitabı "silahlaştırmak" ya da Çin'i eleştirmek için bir araç olarak kullanmak elbette aklımdaki son şeydi. Fang Fang, çağdaş Çin edebiyatında Wuhan'dan asırlardır çıkan en güçlü ses ve koronavirüs salgını yaşandığında çoğu insan teselli, bilgi ve açık bir yol bulmak için ona başvurdu. O, herkesten daha fazla, insanların COVID-19 çağında Wuhan'da her gün ne yaşadığı konusunda dürüstçe değerlendirme yapan bir sese dönüştü. Dünya uykudayken Fang Fang'in sesi çığlıklarla yankılanıyordu. Wuhan halkının katlandığı dehşetin bir kanıtı ve önlemler alınmazsa dünyanın başına ne gelebileceğinin bir uyarısı olarak dünya çapında duyulması

gereken çığlıklardı bunlar. Yani *Wuhan Günlüğü*'nü silahlaştırmak yerine, Amerika'nın ve aslında dünyanın Fang Fang'den bir ders alması gerektiğinin acil ihtiyacını hissettim. Bu ders bir yönüyle Fang Fang'in şefkatinden ve cesaretinden, başka bir yönüyle de onun cüretinden geliyor. Tanıklık etme cesaretinden, susturulmayı reddetme cesaretinden, binlerce vahşi saldırı ardı ardına yağsa da iktidara gerçekleri söyleme cesaretinden ders alınması gerekiyor.

1.4 milyar nüfusa sahip, uyduda yüzlerce televizyon kanalıyla, gazetelerle, internet siteleriyle ve devlet medyasıyla dolu olan bir ülkede nasıl olduysa bu tek kişi bütün gürültüyü bastırıp Wuhan'ın *tek* sesi olarak yükseldi. Sözleri şehrin nabzı ve vicdanına dönüştü. Günlüğü aktivizm ve eleştiri için, şefkat ve kötücüllük için, sevgi ve nefret için bir paratonere dönüştü; her biri, her gün paylaştığı gönderilerinin kuyruğundaki sonu gelmek bilmeyen yorumlar bölümünde günbegün sahnelendi.

Wuhan Günlüğü'nü Çevirmek

Fang Fang'in kurgu metinleri ile ilk kez 1990'ların ortalarında *Kara Delik* de dahil olmak üzere birçok hikâye ve romanını okuduğumda karşılaştım. Ortak bir arkadaşımız tartışmalı romanı *Usulca Gömülmek*'in çevirisi için bizi iletişime geçirmeden önce kariyerini yirmi yılı aşkın bir süre boyunca takip ettim. Romana bayılmıştım ve yeni koronavirüs haberleri tüm dünyada dikkat çekmeye başladığı sırada aslında *Usulca Gömülmek*'i çeviriyordum. Fang Fang'in Wuhan'da uzun zamandır yaşadığını bilerek, onu kontrol etmek, onun ve ailesinin iyi olduğundan emin olmak için birkaç kez mesaj attım ancak bana günlüğüyle ilgili hiçbir şeyden bahsetmedi. Fakat şubatın ortasına geldiğimizde –yani günlüğün yazılmaya başlamasının üzerinden kabaca iki hafta geçtiğinde– yakın bir arkadaşım bir

göz atmamı önerdi. O zamana kadar, günlük çoktan viral hale gelmişti ve Çin internetinin her yerinde bahsi geçiyordu. Birkaç kayıt okuduktan sonra hemen günlüğe gömülmüştüm.

Ocak ayından beri koronavirüs salgını haberlerini yakından takip ediyordum; Hatta UCLA Fielding Halk Sağlığı Okulu üyeleriyle birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk COVID-19 forumlarından birini organize ettim. Ama açıkçası, tıbbi eğitimi olmayan biri olarak, koronavirüs karşısında oldukça çaresiz hissediyordum. COVID-19 gibi küresel bir tehdit karşısında ben ne yapabilirdim, herhangi bir birey ne yapabilirdi? Ancak Fang Fang'in *Wuhan Günlüğü*'nden birkaç kayıt okuduğumda, anında ne yapabileceğimi anladım. *Bu* benim katkım olabilirdi.

Hemen Fang Fang'e geçici olarak *Usulca Gömülmek*'i askıya almayı ve bunun yerine önce *Wuhan Günlüğü*'nü tercüme etmeyi önerdim. Fang Fang başlangıçta tereddüt etti, sonuçta günlük tamamlanmamıştı bile ve koronavirüs olayları hâlâ öngörülemeyen bir şekilde yaşanıyordu. Ancak sonunda, ikimiz de bunun anlatılması gereken bir hikâye olduğunda ve dünyanın Fang Fang'in ifadesini duyması gerektiğinde hemfikir olduk. Tabiri caizse tehlike çanları çalıyordu, virüs yayılıyordu, ben de Fang Fang'in sözlerini olabildiğince çabuk yaymak için acil bir ihtiyaç duydum. Diğer projeleri bir kenara koydum ve sık sık günde beş binden fazla kelime çıkararak öfkeyle çeviriye koyuldum. O zamanlar, bunun şimdiye kadar üstlendiğim, hem en ödüllendirici hem de en acı verici projelerden birine dönüşeceğini bilmem mümkün değildi. Aynı zamanda birçok yönden en tuhafıydı.

Tuhaf olan bölümüyle başlayalım. Çeviri sırasında, sanki aynı anda üç farklı zaman diliminde yaşıyordum. Bir çeviriyi derinlemesine araştırdığınızda, ruhunuzun bir bölümü yazarın dünyasına karışır. Bir dili İngilizceye çevirmeden önce o dilde

yüzer, soluk alır, onu içselleştirirsiniz. Bu özellikle bunun gibi zaman açısından hassas olan, haftanın yedi günü günde on saatten fazla çeviri yaptığım, daima Fang Fang'in bir ay gerisinde olup yetişmek için umarsızca koşturduğum bir proje için geçerlidir. Ama dilin ötesinde Fang Fang'in iç dünyası vardı; çeviri, bu dünyaya basitçe okumaktan çok daha derin bir şekilde girmenizi sağlar. Ne var ki Fang Fang'in dünyası geçmişteydi; *Wuhan Günlüğü*'nü, Fang Fang'in yazmaya başlamasından tam bir ay sonra, 25 Şubatta çevirmeye başladım. Bu yüzden tercüme ettiğim her şey çoktan bir ay geride kalmıştı ancak yaşadığım şehir olan Los Angeles'ta koronavirüs vakaları yükselmeye başladığında, Fang Fang'in sözleri giderek gelecekten gönderilen mektuplar gibi hissedilmeye başladı. Bize nereye gittiğimizi gösteriyordu, toplumun nasıl tepki vereceğini seziyordu ve tuzakların nerede olduğu konusunda bizi uyarıyordu.

Bu nedenle, 25 Şubattan 10 Nisan 2020'ye kadar kırk altı gün boyunca günde (hastalıktan kurtulmak için verdiğim bir haftalık arayı saymazsak) kabaca beş bin kelime tercüme ederek, sürmekte olan bir pandeminin ortasında yaşarken, bir ay öncesinde yazılmış olsa da aynı anda geleceğimizle ilgili ipuçları sunan bir günlüğü tercüme ettim. Yol boyunca, bu farklı zaman dilimlerinin ürkütücü ve sarsıcı yollarla kesiştiği pek çok an oldu. Örneğin Fang Fang'in Baibuting'de düzenlenen ve Wuhan'da yaygın enfeksiyonlara yol açan 40.000 kişilik Çin Yeni Yılı etkinliğine karşı öfkesini ele alalım. Fang Fang bu kaydı 28 Ocakta yayımladı; onu yaklaşık bir ay sonra 7 Martta tercüme ettiğim günün haber başlıklarından biri: "Trump, koronavirüs endişeleri yüzünden kampanya mitinglerinin durmayacağını söyledi." Bu mitinglere katılan insanların Fang Fang'in günlüğünü okuyabilmelerini nasıl da isterdim. 11 Nisandaki bu yazının yazıldığı tarihte bile, birçok eyalette kitlesel kilise toplantıları hâlâ yapılmaktadır. 27 Ocakta Fang Fang, baştan

sona maske kıtlığını anlatan bir kayıt yazdı (maske takmanın gerekliliği hakkında bir tartışma yoktu, bu zaten ortada olan bir gerçekti) fakat Amerika Birleşik Devletleri, 3 Nisana kadar topluluk içinde maske takılmasını resmen önermedi. Ardından hâlâ tüylerimi ürperten tuhaf bir olay oldu: 4 Martta bir doktor randevum vardı ve doktorumuza *Wuhan Günlüğü*'nden bahsettim. O zamanlar, Liu Fan hakkındaki 15 Şubat tarihli günlük kaydını henüz tercüme etmiştim; doktoruma koronavirüsün bu dört kişilik aileyi birkaç gün içinde nasıl yok ettiğini anlattım. Doktorum bana şüpheyle baktı: "O şey gribe benzemiyor mu? Daha önce hiç böyle bir şey duymadım." Neredeyse iki hafta sonra New Jersey'nin Freehold kentindeki Fusco ailesini yıkıp geçen koronavirüs haberleri manşetlere girdi; bir haftadan kısa bir süre içinde dört aile üyesi hayatını kaybetmişti. Ben Freehold'da büyüdüm ve Peter Fusco ile aynı lisedeydim; yeni koronavirüs yüzünden iki erkek kardeşini, bir kız kardeşini ve annesini kaybetti, ailesinden üç kişi daha enfekte olmuştu. Halen çaresiz hissederek iş tempomu hızlandırdım.

Ancak bu projenin en garip yanı, hayatımın giderek Fang Fang'inkine benzemeye başlamasıydı. *Wuhan Günlüğü* üzerinde çalışmaya başladığımda, Wuhan'daki salgın çoğu insan için uzak bir dünya gibiydi. İlk kayıtları tercüme ettiğim sırada hayat Los Angeles'ta her zaman olduğu gibi akıyordu. Çin dili profesörü olarak öğrencilerim ve ben sık sık Wuhan'da neler olduğunu tartışıyorduk ve en sonunda bazı uluslararası öğrenciler kampüste maske takmaya başladı fakat Los Angeles'taki çoğu insan, iş, okul, konserler, spor etkinlikleri ve partilerden oluşan normal yaşamlarına ve rutinlerine devam ediyordu. Bu sırada endişelenmeye başlamıştım. Fang Fang'in dünyasında yaşamak beni gelmekte olanlara karşı aşırı duyarlı bir hale getirmişti, sunuculuğunu yapacağım kampüs etkinliklerini iptal

etmeyi düşünmeye başladım ve eşimle, çocukları okuldan alıp almamayı tartıştık.

Sonunda onları evde tutmaya karar verdik ve bir hafta sonra 13 Martta Los Angeles Birleşik Okul Bölgesi, geçici olarak kapatıldığını duyurdu; çevirinin neredeyse yarısına geldiğimde Los Angeles da karantinaya alındı, vali buna "Evde Kalma Emri" dedi. Fang Fang, Wuhan'da karantinada günlüğünü yazarken ben dünyanın öbür ucunda, Los Angeles'ta karantinadayken oturup onun günlüğünü çeviriyordum. Neredeyse her güne Fang Fang, temsilcimiz ve yayıncımız arasında gidip gelen bir mesaj fırtınasıyla başlıyordum, bu genelde sabah 6.00'dan 9.00'a kadar sürüyordu ve ardından çeviri zamanı geliyordu. Proje sürecinde, Fang Fang ile yakın bir arkadaşlık kurdum ve aşırı solcu gruplar tarafından ona karşı düzenlenen vahşice ve berbat saldırıları anlattıkça yüreğim sızladı. Her zaman empati kurmaya ve neler yaşadığını anlamaya çalıştım: Büyük bir salgının merkez üssü haline gelen bir şehirde karantinada olmayı, evinizde kapalı kalıp dışarıyla sayılı hayat bağınızdan birinin bilgisayarınız olduğunu ve onu her açtığınızda binlerce tehdit ve saldırı aldığınızı hayal etmek zordu. Derken Fang Fang ile bir ortak yönümüz daha oldu. 8 Nisanda benim peşime düştüler.

Arkadaşlarımdan neler olduğuna dair beni uyaran bir dizi metin aldıktan sonra, Weibo hesabımı kontrol edince aileme ve bana karşı nefret dolu yorumlar ve tehditlerle dolu 600'den fazla mesaj ve yorum gördüm. Bütün bunlar Fang Fang'in *Wuhan Günlüğü*'nün İngilizce versiyonunun basılacağı ve benim de çevirmeni olduğum haberine cevaben yapılmıştı. *Wuhan Günlüğü* dünyaya açılıyordu ve Fang Fang'in aleyhinde konuşanlar bundan hiç hoşlanmamıştı. İnternet trollerinin Weibo siteme yaptığı saldırılarla bağlantılı olarak mükemmel bir zamanlamayla çevirinin hızı yüzünden (bazılarına göre bu mümkün olmayacak ölçüde hızlıydı) kitabın CIA'in Çin'e saldırı planı

olduğuna dair çeşitli komplo teorilerinden Fang Fang'in Amerikalılara "satıldığı" iddialarına kadar çeşitli şeyleri öne süren bir düzine makale yayımlandı. Bu rahatsız edici makalelerden birinin başlığında, Fang Fang'in bu kitaptan elde edeceği tüm geliri Wuhan'daki hayır kurumlarına bağışlayacağı gerçeğinden habersiz, ağdalı bir şekilde, "Peki Fang Fang, Wuhan halkının kanına batırılmış buharda mantıdan yemek nasıl bir duygu?" diye soruluyordu. Tesadüfi bir şekilde, 8 Nisan aynı zamanda Wuhan'daki karantinanın sonunda kaldırıldığı gündü.

Bu da bizi şimdiye ve *Wuhan Günlüğü*'nden neler çıkarabileceğimiz konusuna getiriyor. Bana göre, Fang Fang'in ayağa kalkıp iktidara gerçekleri söylemesi ve sorumlulardan hesap talep etmesi bir aydınlanma oldu. "Troller" dikkatlerini bana çevirince ödediği bedelin biraz olsun tadına baktım fakat aynı zamanda bunun her gün karşılaştığı binlerce saldırının yalnızca ufak bir kısmı olduğunu da bildim. Eğer gerçekten de trollerin iddia ettiği gibi Fang Fang'in *Wuhan Günlüğü* "silahlaştırılacaksa", umarım bu bir bireyin gürültüyü dindirip gerçek değişim talep edebilme gücünü gösteren bir silah olur. *Wuhan Günlüğü* bir paratonerdi ve Fang Fang, en karanlık anında Wuhan'ın sesi oldu; peki ya bizim paratonerimiz nerede? Bizim için gürültüyü dindirip gerçekleri ve sorumlulardan hesap sorulmasını talep edeceğine güvenilecek ses kime ait? Her şeye rağmen, Fang Fang gerekeni yaptıysa eğer, biz de yapabiliriz.

Teşekkür Bölümü

Fang Fang'e, ona olan derin hayranlığımı ve teşekkürlerimi belirtmek isterim; onunla bu projede çalışmak benim için her zaman çok değerli olacak bir deneyimdir. Temsilcim bu projeyi ilk günden itibaren cesurca destekledi ve bu süreçte engellere takılsak da, bizi savunmak ve bu proje adına savaşmak için her zaman yanımızda oldu. Bu yolculuk boyunca yanımızda olduğu için kendimi şanslı hissediyorum. HarperCollins'den Juan Mila'ya bu önemli projeye olan desteği ve tüm editoryal geri bildirimleri için teşekkürler. Ayrıca evlerinde bu kitap üzerinde çalışan HarperCollins'in yayın, tasarım ve tanıtım ekiplerinin çabaları için de teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Meslektaşlarım ve arkadaşlarım Michael Emmerich, Satoko Shimazaki, Esther Jou, King-kok Cheung, Hongling Zhang, Yongli Li ve UCLA'daki tüm öğrencilerime teşekkürler. Her zaman yanımda olduğu için şanslı hissettiğim Profesör David Der-wei Wang'a özellikle teşekkür ediyorum. Kardeşim John Berry, bu süreç boyunca beni destekledi ve tavsiyelerde bulundu. Son olarak sürekli, "Baban kitap üzerinde çalışmak zorunda" cümlesini, duymak istediklerinden çok daha fazla kez duymaya tahammül eden çocuklarımın desteğine ve kendi dersleri ve teslim tarihlerine rağmen bu projeyi olabildiğince çabuk tamamlayabilmem için çocukların bakımının sorumluluğunu fazlasıyla üstlenen eşim Suk-Young Kim'e teşekkür ederim, dünyanın bundan haberdar olması lazım. Çevirimi tüm COVID-19 kurbanlarının anısına adıyorum.

Michael Berry
11 Nisan 2020
Los Angeles, Karantinada

Açıklamalar:
Wuhan Denilen Bu Yer

Wuhan denilen bu yer her zaman halkı tarafından "Nehir Kenti" olarak anılmıştır. Bunun sebebi doğal olarak şehrin Yangtze Nehri'nin kıyısında yer almasıdır. Aslında, "Nehir Kenti" Wuhan için hiç de fena bir isim değil. Hubei'nin başkentidir, bazen etrafını en az yüz su kaynağı çevrelediği için "bin göllü bölge" olarak da anılır. Bu göller Wuhan'ın bedenini donatan güzel inci ve yeşim taşından süslere benzer, rüzgâr estiği zaman neredeyse şıngırtılarını bile duyabilirsiniz. Burada yeterince uzun zamandır yaşayan eskiler bunu duyabilirler; bu, çağıldayan nehrin ve esip geçen rüzgâra cevaben göğün yüzeyinde beliren dalgaların sesidir.

Daha erken zamanlara dönersek, Wuhan bir zamanlar Chu Krallığı'nın bir parçasıydı, bu yüzden Wuhan sakinleri yaşadıkları bu yeri "Chu'nun Toprağı" olarak anmayı severler. Wuhan halkı Chu'ya gerçekten tapardı. Bunun sebebi Chu halkının askeri ruhlarıyla tanınmasıdır; dizginlenemez bir romantizme ve güçlü bir iradeye sahiptiler, bunların hepsi de Wuhan yerlilerinin takdirle karşıladığı özelliklerdir. Elbette bunun sebebi Wuhan halkının içinde Chu'nun genlerinin saklı olması da olabilir, bu yüzden bir Chu olmaktan gurur duyarlar.

"Büyük şehir" konsepti ortaya çıktığından beri Wuhan daima Çin'in en iyi bilinen şehirlerinden biri olmuştur. Bu konuda düşündüm ve sanırım Wuhan altı büyük şehrin; Pekin, Nanjing, Xi'an, Şangay, Tianjin ve Guangzhou'nun hemen arkasındadır. Bu şehirlerin ilk üçü de eski başkentler olduğu için derin kültürel köklere sahiptir, son üç şehir de kıyıdaki konumları sayesinde daha gelişmiş ekonomilere sahiptir. Wuhan ne Çin baş-

kenti olmuştur ne de okyanusun kıyısındadır; burası Yangtze Nehri'nin sularının hemen ortasında yer alan şehirdir. Şehrin yer aldığı Hubei'nin iç kısmı sınırdaki diğer tüm eyaletlerden farklıdır, bu da onu doğal olarak diğer altı şehrin altına koyar.

Yine de bu engin Çin ulusunun ortasında, Wuhan'ın "merkez bölge" olarak konumunu sürdürmesi hiç de fena değildir. Wuhan'ın koridorları bu ulusun her bir köşesine yayılan ve ışıldayan gün ışıkları gibidir. Onları bir Çin haritasına çizecek olursanız her yöne yayılan gün ışığı huzmeleri gibi görünecektir. Wuhan da bu haritada güneşi temsil edecektir.

Çin'in kalbinde yer almak Wuhan'ın içine ve dışına ulaşımın son derece kolay olduğu anlamına gelir. Nereye giderseniz gidin hiç de o kadar uzak gelmez, ne de olsa konu mesafeye geldiğinde bölgelerin yakınlık ve uzaklığı konusunda büyük bir fark vardır. Bu geçen birkaç sene içinde daha fazla yüksek hızlı tren hattı ve otoban açıldıkça özellikle doğru bir hale geldi. Nereye giderseniz gidin, Wuhan'dan trenle dört saat içinde Çin'in çoğu büyük şehrine ulaşabilirsiniz. Wuhan sakinleri için arabayla kısa yolculuklara çıkmak çok daha kolaydır; günübirlik seyahatle bile gidebileceğiniz çok sayıda yer vardır. Bu, Wuhan halkının çok gurur duyduğu bir şeydir. Merkezi yerleşimi sayesinde Wuhan ayrıca "dokuz bölgenin geçidi" olarak da anılır.

Wuhan halkına (özellikle Hankou bölgesine) "Doğunun Chicago'su" olarak hitap edildiği bir dönem vardı. Bunun sebebi Wuhan'ın gelişiminin Chicago'nunkine hayli benzemesiydi, gerçi bu lakap seneler içinde giderek ortadan kayboldu. Bugünlerde halen şehirlerinin "Doğunun Chicago'su" olması hayaline tekrar dönmek isteyen bazı insanlar olsa da birkaç kez şehre böyle hitap ettikten sonra fazla bir karşılık alamayınca hepsi de bunu bırakmıştır. Hiç Chicago'ya gitmedim, bu yüzden aslında hangi yönlerinin birbirine benzeyip hangi yönlerinin ayrıştığını tam olarak söyleyemem.

Wuhan bir inciyse Yangtze Nehri de incinin içinden geçip doğrudan şehrin kalbine inen bir kolyedir. Yangtze'nin en büyük akarsu kolu olan Han Nehri doğrudan Wuhan'ın merkez bölgesinden geçip Kaplumbağa Dağı'nın ayağının yakınında Yangtze'yle buluşur. İki nehir Wuhan'ı Hankou, Wuchang ve Hanyang olmak üzere üç kente böler. Bu bölgelerin üçü de bu nehirlerin kıyısına kurulmuştur ve akan suyla birlikte kıvrılıp bükülecek şekilde planlanmışlardır. Bu yüzden Wuhan'daki çoğu insanın yön duygusu oldukça zayıftır. Ne zaman birisi bir yere nasıl gidileceğini sorsa çoğu Wuhanlı buna "yukarıya git" ya da "aşağıya git" gibi cümlelerle cevap verir, "şuradan aşağı yürü" ya da "bu yoldan yukarı çık" gibi şeyler söylerler. "Yukarı doğru" dediklerinde Yangtze'nin akış yönünün tersini kastederler, "aşağı doğru" dediklerinde ise nehrin akışını takip et demek isterler. Yalnızca bu detaylarla bile su kıyısında yaşamanın etkisinin her bir Wuhan sakininin iliklerine işlediği anlaşılabilir, biri rastgele bir yerlere işaret ettiğinde bile akan nehrin varlığını hissedebilirsiniz.

Wuhan'ın açıkça Hankou'yu bir iş bölgesine, Wuchang'ı bir kültürel bölgeye ve Hangyang'ı sanayi bölgesine dönüştürmeye çalıştığı bir dönem vardı, bu her kentin farklı özelliklerini vurgulamak için yapılan planın bir parçasıydı.

Şehrin hareketli bölgelerinin çoğu Hankou şehrinin kuzeyindedir. Jianghan Yolu, Altı Geçit Köprüsü ve kısmen meşhur olan Hanzheng Yolu burada yer alır. Uzun zaman önce Wuchang ve Hanyang'da yaşayan insanların ailelerine hediyeler almak istediklerinde hep otobüse ya da feribota binip Hankou'ya gittiklerini hatırlıyorum. Bu günlerde Wuchang ve Hanyang'daki iş bölgeleri halen oldukça hareketlidir ama yine de insanlar Hankou'daki şeylerin daha uygun fiyatlı ve daha kaliteli olduğu fikrinden kurtulmuş değil, bu yüzden herkes halen alışveriş için nehrin kıyısına gitmeyi sever.

Hareketli Hankou bölgesinin aksine nehrin güneyinde yer alan Wuchang çok daha sakindir. Bu bölgede en çok dikkat çeken şey çok sayıda üniversiteye ve üst düzey araştırma tesisine sahip olmasıdır. Mezun olduğum okul olan Wuhan Üniversitesi uzun geçmişi ve güzel kampüsüyle Wuchang'da yer alır. Wuhan Üniversitesi her zaman yüksek düzeyde akademik başarılarıyla ülke çapında yüksek sıralarda yer almıştır. Fakat pazarın gelişmesiyle birlikte çeşitli satış noktaları da Wuchang'ın çeşitli köşelerinde ortaya çıkmıştır; bölge artık Hankou'nun arkasında ikinci planda değildir.

Fakat her zaman sanayi bölgesi olan Hanyang'a gelirsek bugün bile Hankou ve Wuchang'ın ardında kalmıştır. Yangtze ve Han Nehirlerinin arasında sıkışmış haliyle sanki her zaman şehrin diğer bölgelerinden daha az dikkat çekmiştir. En meşhur özelliği 20. yüzyılın başlarında Hanyang Askeri Teçhizat Deposu'nun inşasıydı. Orduda görev yapan herkes teçhizatlarına damgalanmış "Hanyang Malıdır" yazısını görmeye aşinadır. Bugün bile Hanyang en çok imalatlarıyla meşhur olmaya devam etmiştir. Birkaç sene önce Wuhan yeni bir modern sanayi bölgesi kurmaya başlamıştır ve o da doğal olarak Hanyang'da yer almaktadır.

Her bölgeye belirgin bir karakter verme kararının hangi yılda alındığından emin değilim, bu karar Zhang Zhidong'un (1837-1909) bölgenin valisi olduğu döneme dayanıyor olabilir. Fakat zaman geçtikçe modernleşme üç kenti de çarpıcı bir şekilde değiştirmiştir; yine de geçmişten kalanlar zaman içinde kaybolsa da her bölgeyi kendine has yapan şeyler kalıcı olmuştur.

Wuhan'a lütfedilen manzaraya sahip az sayıda şehir vardır; zengin Jianghan Ovası, Wuhan'ın dört bir yanını sarar. Ovalar şehri sayısız güzel gölle süslenmiş bir açık alanla sararak tüm bölgeye bir aydınlık ve ferahlık verir. O iki büyük nehir –Han

ve Yangtze– şehrin merkezinde çağıldayıp birleşirken çok sayıda yüksek tepe nehrin iki yanını tıpkı dizilen satranç taşları gibi sarar. Burası güçlü modern duyarlılığa sahip olsa da dağlar ve nehirlerle çerçevelenip o bin gölün manzarasıyla bezenen bir yerdir. Kızıl sular ve yeşil tepeler, Liudi Gölü'nün martıları ve yüksek binalar, köprüler ve teleferikler, gönder gibi kuleler ve yanıp sönen devasa LED ekranlarının hepsi etkileyici bir zengin doku oluşturacak şekilde birleşip birbirine karışır.

Wuhan'a doğa, pek çok inanılmaz hediye lütfetmiştir, bir miktar dikkatli planlama ve birkaç mantıklı inşaat projesiyle Wuhan kolaylıkla dünyanın en güzel şehirlerinden birine dönüşebilir.

Pek çok tanınmış büyük şehir gibi, Wuhan yalnızca bir ticaret merkezi değil, aynı zamanda bir sanayi merkezi ve eğitim ve araştırma için önemli bir merkezdir. Tarihin değişimlerine katlanmış, payına düşen kan ve gözyaşlarına tanık olmuştur, yabancı imtiyazların burada kurulması hakaretini yaşamış ve efsanevi direniş hikâyelerine ev sahipliği yapmıştır, inşaat patlamasını ve saçma Kültür Devrimi'ni de yaşamıştır, kahramanlara ve fahişelere ev sahipliği yapmıştır ve tıpkı suyun asla akmayı bırakmadığı gibi trafik de asla durmaz, neon ışıklar asla sönmez, lüks otelleri ve hareketli pazarları vardır, kızıl duvarlara karşı yükselen yeşil ağaçların güzel manzarasına ve çevre kirliliğine sahiptir, güzel ve sakin bir yönü vardır ve hem sonradan görmelerin hem de fakir ve muhtaçların evidir. Modern tüm kentlerin yaşadığı güzellikler ve büyük şehirlerin yüzleştiği kent sorunlarının hepsi, burada, Wuhan denilen bu yerde mevcuttur.

Fang Fang

FANG FANG

WUHAN GÜNLÜĞÜ

"İnsanlar arasında bulaşıcı değil; kontrol edilebilir ve önlenebilir."

"Bu sekiz kelime bir şehri kana ve sonsuz kederle dolu gözyaşlarına boğdu."

"Virüsün önünü alıp durdurmayı başaramadık, bunun yerine deli gibi peşinden koştuk ve bu süre içerisinde de ağır bir bedel ödedik."

"Tanrım, ilk başta 'insandan insana bulaşmaz' dememişler miydi? Eh, bu varsayıma göre çalıştıkları sırada doktorların erkenden o koruyucu elbiseleri giymeleri nasıl beklenebilir ki? En sonunda insandan insana bulaşmanın gerçekten de mümkün olduğunu anladıklarında Wuhan'da yüksek düzeyde bir dizi hükümet toplantısı yapıldı; bu toplantılarla hükümet, hiçbir olumsuz haber yayınlanmaması için sert bir karar almıştı. Bu da insandan insana bulaşma haberinin yayılmasını geciktirdi ve pek çok sağlık çalışanı ile ailelerinin enfekte olmasına sebep oldu."

"Tek düşmanımız virüs değil. Biz aynı zamanda kendimize düşmanız, kendi kendimizin suç ortaklarıyız. Birçok insanın ancak şimdi uyanmakta olduğu, ülkemizin ne kadar harika olduğu yönünde boş sloganlar atmanın ne kadar anlamsız olduğunu kavramaya başladığı, günlerini siyasi çalışmalar ve boş laflar ederek geçiren siyasilerin beceriksizliğini gördüğü söyleniyor."

1955 doğumlu Çinli yazar Fang Fang (Wang Fang), salgının atardamarında yaşanan dehşeti, günü gününe aldığı notlarla paylaşıyor.

Bilgi

SERTİFİKA NO 15033

ISBN 978-975-22-0921-3
2020.06.Y.0105.7235

30 TL